

Salamajärven suojelualue- kokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma 2006–2015

Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma 2006–2015

Översättning: Cajsa Rudbacka-Lax

Kansikuva: Metsäpeura (*Rangifer farandus fennicus*). Kuva Juha Sahlgren

© Metsähallitus 2007

ISSN 1796-2943

ISBN 978-952-446-539-7 (nidottu)

ISBN 978-952-446-540-3 (pdf)

Painosmäärä 150 kpl

Kopijyvä Oy, Jyväskylä 2007

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	2007
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	22.12.2006
LUOTTAMUKSELLISUUS	Julkinen	DIAARINUMERO	1124/623/2005
SUOJELUALUETYYPPI/ SUOJELUOHJELMA	Kansallispuisto, luonnonpuisto, soidensuojelualue, vanhojen metsien suojelualue, Natura 2000, soidensuojeluohjelma, vanhojen metsien suojeluohjelma, rantojensuojeluohjelma		
ALUEEN NIMI	Salamajärven suojelualuekokonaisuus		
NATURA 2000 -ALUEEN NIMI JA KOODI	Salamajärvi (FI1001013), Heikinjärvenneva (FI1001014), Hangasneva–Säästöpiirinneva (FI1001010), Linjasalmenneva (FI1001012), Linjalamminkangas (FI1001002), Lehtosenjärvi (FI1001008)		
ALUEYKSIKKÖ	Etelä-Suomen luontopalvelut		
TEKIJÄ(T)	Metsähallitus		
JULKAISUN NIMI	Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma 2006–2015		
TIIVISTELMÄ	<p>Suunnittelualue muodostaa luonnonsuojelullisesti merkittävän ja Etelä-Suomen mittakaavassa laajan suojelualuekokonaisuuden, joka on erityisen tärkeä Natura-luontotyyppien sekä erämaa-eläimistön ja -linnuston suojelun kannalta. Alueella on myös paljon kulttuurihistoriallisia arvoja. Alueen läpi kulkeva Peuran Polku sekä Salamajärven kansallispuisto ovat keskeisiä virkistyskäyttö- ja luontomatkailukohteita. Etelä-Suomesta tultaessa Salamajärven seutu on ensimmäinen useamman päivän retkeilyyn soveltuva yhtenäinen erämainen alue, jonka retkeilypalveluvarustus mahdollistaa yöpymisen.</p> <p>Hoito- ja käyttösuunnitelma sovittaa yhteen suunnittelualan eri maankäyttömuodot siten, että luontoarvot säilyvät ja alueen merkitys virkistys- ja luontomatkailukohteena kasvaa. Vyöhykkeistämisen ja kävijöiden ohjaaminen sekä ehdotettu tarpeettoman palveluvarustuksen purkaminen ja jäljelle jäävän palveluvarustuksen peruskorjaus suuntaavat kävijöiden kulun siten, että alueen luonto- ja kulttuuriperintöarvot voidaan turvata. Nämä toimenpiteet sekä virkistyskalastukseen ja metsästyksen liittyvät ratkaisut mahdollistavat alueen kehittämisen erämaisen retkeilyn ja luontomatkailun kohteena siten, että ristiriitatilanteiden mahdollisuus eri käyttäjäryhmien välillä minimoituu ja kävijämäärän kasvu sekä sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kehitys mahdollistuvat.</p> <p>Hoito- ja käyttösuunnitelma on koostettu osallistavaa suunnittelutapaa noudattaen. Metsähallituksen suunnittelujärjestelmän mukaisesti hoito- ja käyttösuunnitelma on yleistason suunnitelma. Detalji-suunnittelu tapahtuu toimenpidesuunnitelmissa, joihin hoito- ja käyttösuunnitelmassa viitataan.</p>		
AVAINSANAT	osallistava suunnittelu, ekologinen kestävyys, taloudellinen kestävyys, sosiaalinen kestävyys, erämainen retkeily, luontomatkailu		
MUUT TIEDOT	Suunnitelman ovat laatineet Jouni Aarnio, Timo Halme, Vesa Härkönen, Panu Kuokkanen, Martti Pekkanen, Tuula Peltonen ja Paavo Ryyppö.		
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 20		
ISSN	1796-2943	ISBN (NIDOTTU)	978-952-446-539-7
		ISBN (PDF)	978-952-446-540-3
SIVUMÄÄRÄ	131 s. (sisältää 10 liitettä)	KIELI	suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	PAINOPAIKKA	Kopijyvä Oy
JAKAJA	Metsähallitus, luonnonsuojelu	HINTA	10 euroa

PRESENTATIONSBLAD

UTGIVARE	Forststyrelsen	UTGIVNINGSDATUM	2007
UPPDRAKSGIVARE	Forststyrelsen	DATUM FÖR GODKÄNNANDE	22.12.2006
SEKRETESSGRAD	Offentlig	DIARIENUMMER	1124/623/2005
TYP AV SKYDDSSOMRÅDE/ SKYDDSPROGRAM	Nationalpark, naturreservat, myrskyddsområde, skyddsområde för gammal skog, Natura 2000, myrskyddsprogrammet, skyddsprogrammet för gammal skog, strandskyddsprogrammet		
OMRÅDETS NAMN	Salamajärvi skyddsområdeshelhet		
NATURA 2000 -OM- RÅDETS NAMN OCH KOD	Salamajärvi (FI1001013), Heikinjärvenneva (FI1001014), Hangasneva–Säästöpiirinneva (FI1001010), Linjasalmenneva (FI1001012), Linjalamminkangas (FI1001002), Lehtosenjärvi (FI1001008)		
REGIONENHET	Södra Finlands naturtjänster		
FÖRFATTARE	Forststyrelsen		
PUBLIKATION	Skötsel- och användningsplan för Salamajärvi skyddsområdeshelhet 2006–2015		
SAMMANDRAG	<p>Planeringsområdet utgör en i naturskyddshänseende betydande och i sydfinländsk skala vidsträckt skyddsområdeshelhet, som är särskilt viktig med tanke på Natura-naturtyperna samt skyddet för djur- och fågellivet i ödemarken. Området besitter också många kulturhistoriska värden. Friluftsleden Peuran Polku (Skogsvildrenens stig) som går genom området samt Salamajärvi nationalpark är viktiga rekreations- och naturturismobjekt. När man kommer från södra Finland är Salamajärvi-trakten det första sammanhängande, ödemarksbetonade område som lämpar sig för flera dagars vandringar och med friluftsserviceutrustning som möjliggör övernattnig.</p> <p>Skötsel- och användningsplanen samordnar olika markanvändningsformer i planeringsområdet så att naturvärdena bibehålls och områdets betydelse som rekreations- och naturturismobjekt ökar. Indelningen i zoner och vägledningen av besökarna samt den förslagna rivningen av onödig serviceutrustning och de grundliga reparationerna av den återstående serviceutrustningen styr besökarna så att områdets natur- och kulturarv värden kan tryggas. Dessa åtgärder samt de lösningar som hänför sig till rekreationsfisket och jakten gör det möjligt att utveckla området som ett objekt för friluftsliv i ödemarken och naturturism så att möjligheten till konfliktsituationer mellan olika användargrupper minimeras och en socialt och ekonomiskt hållbar utveckling blir möjlig.</p> <p>Skötsel- och användningsplanen har sammanställts genom deltagande planering. I enlighet med Forststyrelsens planeringssystem är skötsel- och användningsplanen en plan på allmän nivå. Detaljplaneringen sker i åtgärdsplanerna, som det hänvisas till i skötsel- och användningsplanen.</p>		
NYCKELORD	deltagande planering, ekologisk hållbarhet, ekonomisk hållbarhet, social hållbarhet, friluftsliv i ödemarken, naturturism		
ANDRA UPPGIFTER	Planen har uppgjorts av Jouni Aarnio, Timo Halme, Vesa Härkönen, Panu Kuokkanen, Martti Pekkanen, Tuula Peltonen och Paavo Ryyppö.		
SERIENS NAMN OCH NUMMER	Metsähallituksen luonnonuojelujulkaisuja. Sarja C 20		
ISSN	1796-2943	ISBN (HÄFTAD)	978-952-446-539-7
		ISBN (PDF)	978-952-446-540-3
SIDANTAL	131 s. (innehåller 10 bilagor)	SPRÅK	finska
FÖRLAG	Forststyrelsen	TRYCKERI	Kopijyvä Oy
DISTRIBUTION	Forststyrelsen, naturtjänster	PRIS	10 euro

Sisällys

1 Johdanto	9
ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ	14
2 Luonto ja historia	14
2.1 Yleiskuvaus	14
2.1.1 Salamajärven ja Heikinjärvennevan Natura 2000 -alueet.....	14
2.1.2 Hangasnevan–Säästöpiirinnevan Natura 2000 -alue	15
2.1.3 Linjasalmennevan Natura 2000 -alue	16
2.1.4 Linjalamminkankaan Natura 2000 -alue	16
2.1.5 Lehtosenjärven Natura 2000 -alue.....	17
2.2 Geologia ja geomorfologia	17
2.3 Vesistöt.....	19
2.4 Luontotyypit	22
2.4.1 Salamajärven ja Heikinjärvennevan Natura 2000 -alueet.....	22
2.4.2 Hangasnevan–Säästöpiirinnevan Natura 2000 -alue	23
2.4.3 Linjasalmennevan Natura 2000 -alue	24
2.4.4 Linjalamminkankaan Natura 2000 -alue	25
2.4.5 Lehtosenjärven Natura 2000 -alue.....	26
2.5 Lajisto	29
2.5.1 Direktiivilajit	29
2.5.1.1 Nisäkkäät	29
2.5.1.2 Linnut.....	30
2.5.2 Uhanalaiset ja muut huomionarvoiset lajit	32
2.5.2.1 Kasvillisuus.....	32
2.5.2.2 Kääväkkäät.....	32
2.5.2.3 Jäkälät	36
2.5.2.4 Linnut.....	36
2.5.2.5 Selkärangattomat	37
2.6 Historia	38
2.6.1 Perustamishistoria.....	38
2.6.2 Kulttuuriperintö	39
2.7 Nykyinen käyttö	43
2.8 Yhteenveto.....	44
HOITO JA KÄYTTÖ	45
3 Hoidon ja käytön tavoitteet	45
3.1 Yleiset tavoitteet.....	45
3.2 Lakisääteisten suojelualueiden tavoitteet	45
3.3 Natura-verkoston tavoitteet	46
3.4 Suojeluohjelmien ja suojelusopimusten tavoitteet	47
4 Alueiden käytön vyöhykkeet	48
5 Luonnon suojelu ja hoito	50
5.1 Nykytila	50
5.2 Tavoitteet.....	50
5.3 Toimenpiteet.....	51
5.3.1 Soiden ennallistaminen.....	51

5.3.2 Metsien ennallistaminen	52
5.3.3 Lintuvesien kunnostaminen	55
5.3.4 Elinympäristöjen hoito.....	55
5.3.5 Lajiston suojelu ja hoito.....	55
5.4 Seuranta.....	56
6 Kulttuuriarvojen suojelu	57
6.1 Nykytila.....	57
6.2 Tavoitteet.....	58
6.3 Toimenpiteet.....	58
6.4 Seuranta.....	60
7 Luonnon käyttö	61
7.1 Retkeily.....	61
7.1.1 Nykytila	61
7.1.2 Tavoitteet ja toimenpiteet	62
7.2 Marjastus ja sienestys	65
7.3 Kalastus	65
7.3.1 Nykytila	65
7.3.1.1 Salamajärven kansallispuisto.....	65
7.3.1.2 Muut alueet	66
7.3.2 Tavoitteet ja toimenpiteet	66
7.4 Metsästys	67
7.4.1 Nykytila	67
7.4.1.1 Salamajärven ja Heikinjärvennevan Natura 2000 -alue.....	67
7.4.1.2 Hangasnevan–Säästöpiirinnevan Natura 2000 -alue	67
7.4.1.3 Linjasalmennevan Natura 2000 -alue	67
7.4.1.4 Linjalamminkankaan Natura 2000 -alue.....	68
7.4.1.5 Lehtosenjärven Natura 2000 -alue.....	68
7.4.2 Tavoitteet ja toimenpiteet	68
7.5 Matkailun yritystoiminta	71
7.6 Liikenne ja liikkuminen.....	71
8 Luonto-opastus	73
8.1 Nykytila.....	73
8.2 Tavoitteet ja toimenpiteet	73
9 Opetus.....	75
9.1 Nykytila.....	75
9.2 Tavoitteet ja toimenpiteet.....	75
10 Tutkimus	76
10.1 Nykytila.....	76
10.2 Tavoitteet ja toimenpiteet	76
11 Toimenpidesuunnitelmat	77
12 Suunnittelualueen ulkopuolinen maankäyttö.....	77
12.1 Metsätalous.....	77
12.2 Natura-alueiden ulkopuoliset suojelukohteet	79
12.3 Valvatin autiotupa ja muu palveluvarustus	79
12.4 Metsäpeuranmaan opastuskeskus	80
HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET	81

13 Hallinnan ja hoidon järjestäminen	81
14 Turvallisuus ja pelastustoiminta	85
15 Palvelurakenteiden huolto ja valvonta	85
16 Yhteistyö.....	86
17 Resurssit ja aikataulu.....	87
18 Suunnitelman vaikutusten arviointi	89
18.1 Uhka-analyysi.....	89
18.2 Ekologiset vaikutukset.....	91
18.2.1 Ennallistaminen	91
18.2.2 Virkistys- ja luontomatkailukäyttö	93
18.2.3 Vaikutukset suunnittelualueen Natura 2000 -kohteiden suojeluperusteisiin...	94
18.3 Taloudelliset vaikutukset.....	96
18.4 Sosiaaliset vaikutukset.....	96
18.5 Seuranta	97
Lähteet.....	99
Liitteet	105
Liite 1 Salamajärven suojelualuekokonaisuuden kävijävirrat kävijälaskennan mukaan vuonna 2005.....	105
Liite 2 Nelikenttäänalyysi yhteenvetona Perhon (7.12.2004) ja Lestijärven (9.12.2004) yleisötilaisuuksista	106
Liite 3 Ehdotus Salamajärven kansallispuiston järjestyssäännöksi	107
Liite 4 Ehdotus Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelun alueen järjestyssäännöksi	109
Liite 5 Ehdotus Hangasnevan–Säästöpiirinevan soidensuojelun alueen järjestyssäännöksi	110
Liite 6 Ehdotus Linjasalmennevan–Tynnyrinevan soidensuojelun alueen järjestyssäännöksi	111
Liite 7 Salamajärven suojelualuekokonaisuuden lahoppuun määrä ennustevuonna 2015 ja kääväksälajistoltaan merkittävät alueet vuonna 2005.....	112
Liite 8 Salamajärven suojelualuekokonaisuuden päämaankäyttöluokat ja alue-ekologisten suunnitelmien ekologiset yhteydet, monimuotoisuuden lisäämisalueet ja luontokohteet ..	113
Liite 9 Lausuntoyhteenvedo	114
Liite 10 Ministeriön vahvistuskirje	130

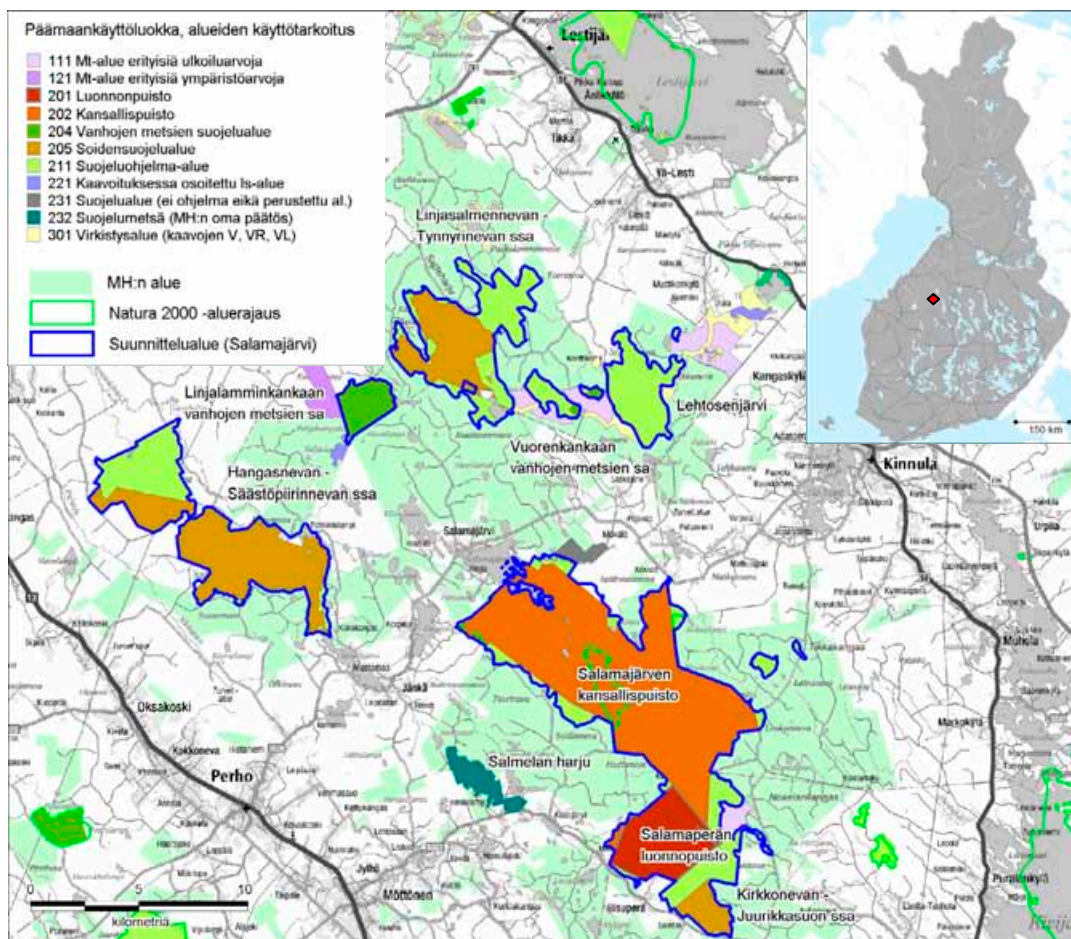
1 Johdanto

Suunnittelun perusta

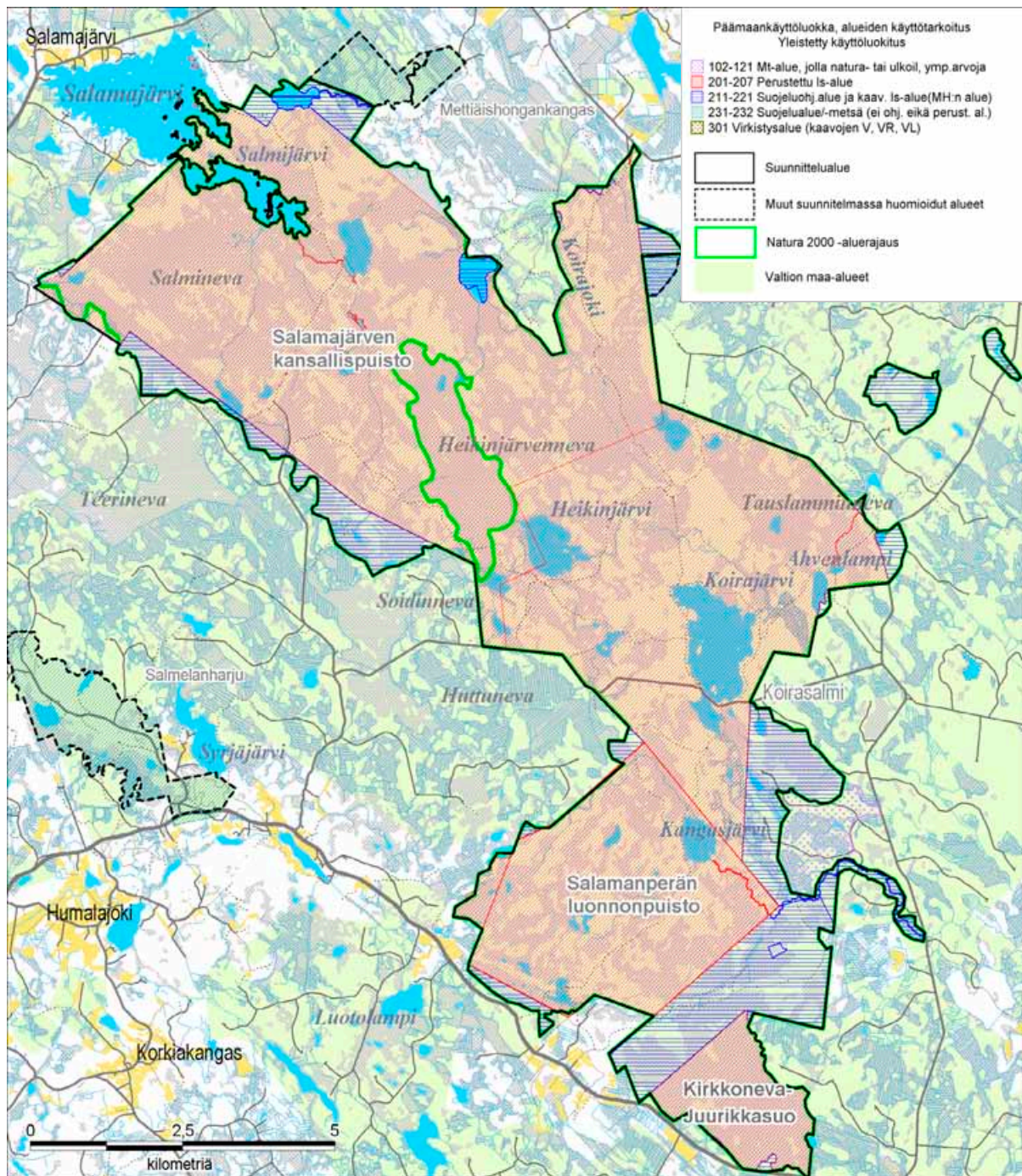
Luonnonsuojelulaki (1096/96) määrää, että kansallispuistoille on laadittava hoito- ja käyttösuunnitelma, jossa määritellään toimenpiteet puiston perustamistavoitteiden toteuttamiseksi. Muille luonnonsuojelualueille sekä Natura 2000 -verkostoon kuuluville alueille hoito- ja käyttösuunnitelma laaditaan tarvittaessa (Luonnonsuojelulaki 1096/96). Hoito- ja käyttösuunnitelma on alueen haltijan oman toiminnan suunnitelma. Muita käyttäjiä koskevat rajoitukset annetaan luonnonsuojelulain mukaisella järjestyssäännöllä.

Suunnittelualue

Salamajärven suojelualuekokonaisuus sijaitsee Keski-Pohjanmaan ja Keski-Suomen maakuntien rajalla Kinnulan, Kivijärven, Perhon, Halsuan ja Lestijärven kuntien alueella (kuvat 1 ja 2). Suunnittelualue on pinta-alaltaan noin 17 000 hehtaaria ja koostuu Salamajärven (FI1001013), Heikinjärvennevan (FI1001014), Hangasnevan–Säästöpiirinnevan (FI1001010), Linjasalmennevan (FI1001012), Linjalamminkankaan (FI1001002) ja Lehtosenjärven (FI1001008) Natura-alueista.

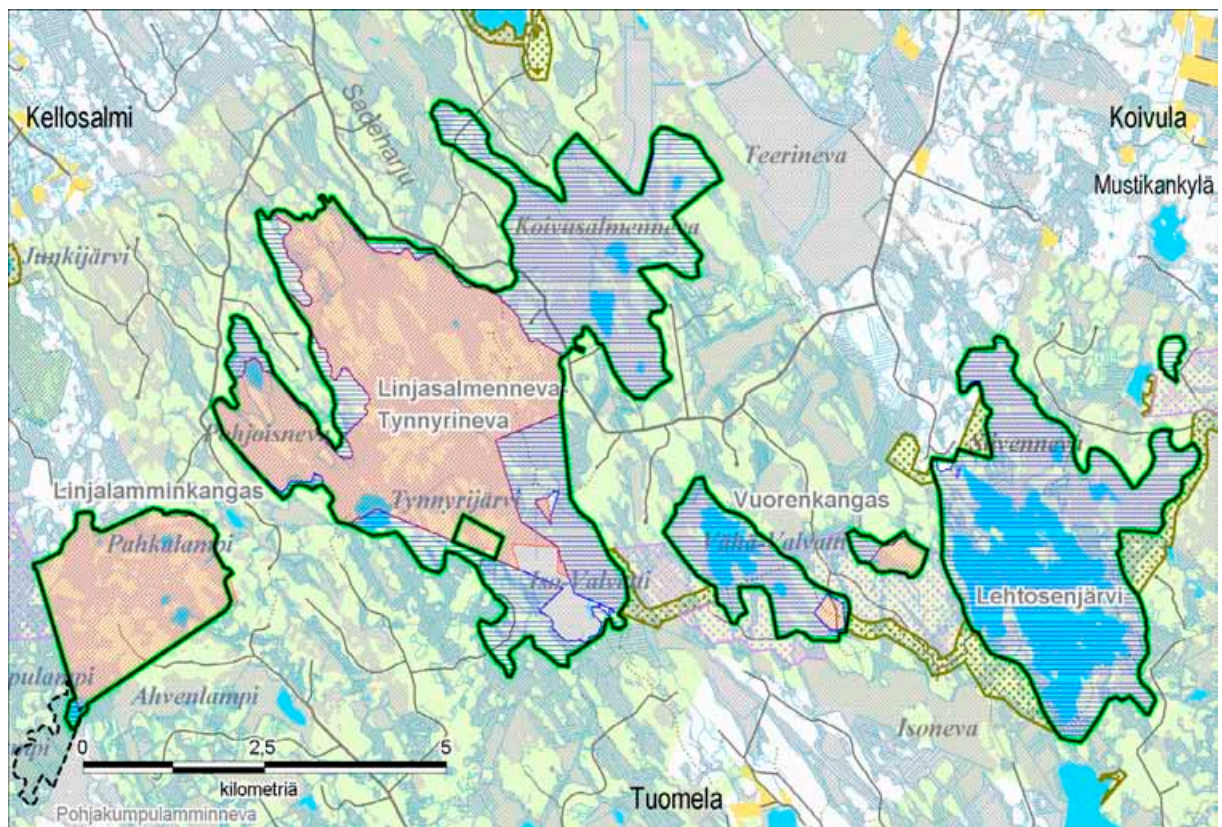
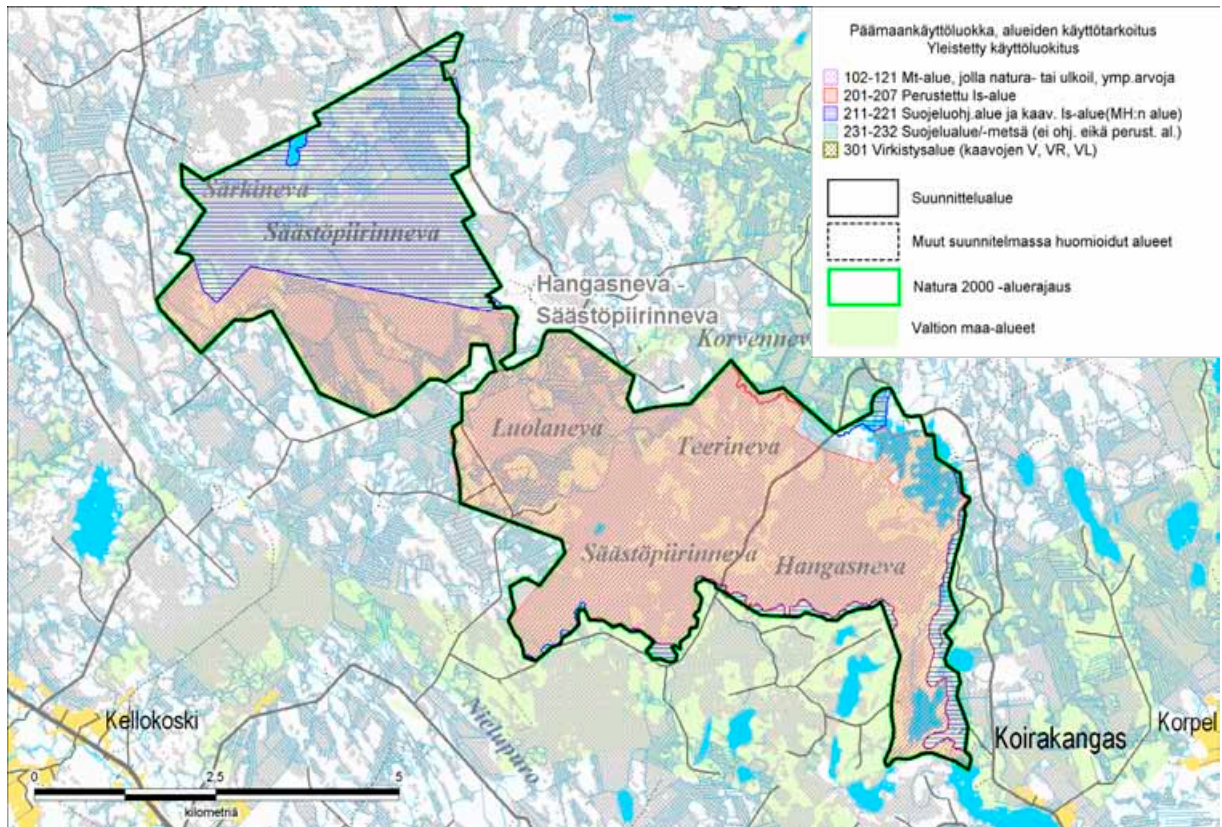

Kuva 1. Salamajärven suojelualuekokonaisuuden sijainti ja päämaankäyttöluokka. (© Metsähallitus 2005, © Genimap OY, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005)

Kuva 2 a. Salamajärven suojelualuekokonaisuus: suunnittelualan raja, yleispiirteet ja nimistö. (© Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005)

Natura-alueet sisältävät seuraavat lakisääteiset suojelualueet: Salamajärven kansallispuisto, Salamanperän luonnonpuisto, Kirkkonevan–Juurikkasuo, Hangasnevan–Säästöpiirinnevan ja Linjasalmennevan–Tynnyrinevan soidensuojelualueet sekä Linjalamminkankaan ja Vuorenkankaan vanhojen metsien suojelualueet.

Kuva 2 b. Salamajärven suojelualuekokonaisuus: suunnittelualueen rajaus, yleispiirteet ja nimistö. (© Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005)

Suunnittelualueen sisällä on noin 180 hehtaaria yksityisiä maa-alueita. Suunnitelman periaatteet astuvat voimaan näillä alueilla sen jälkeen, kun niiden suojeleminen on toteutettu luonnonsuojelulain mahdollistamin keinoin. Suunnitelmassa on huomioitu myös Natura-rajauksen eli varsinaisen suunnittelualueen ulkopuolella olevia Metsähallituksen alueita niiltä osin, kun ne vaikuttavat suunnittelukokonaisuuteen. Näitä ovat Peuran Polku -vaellusreitti, suojelualueisiin rajautuvat metsätalousmaat, virkistys- ja luontomatkailukäytön kannalta keskeiset tulotiet sekä kaikki suoje-lutarkoitukseen hankitut alueet.

Suunnittelun organisointi ja toteutus

Hoito- ja käyttösuunnitelman laati Metsähallituksen Länsi-Suomen luontopalvelut. Vastaavana suunnittelijana ja suunnitelman kirjoittajana toimi erikoissuunnittelija Jouni Aarnio. Suunnittelutyötä varten perustettiin suunnitteluryhmä, jonka kokoonpano oli seuraava: Jouni Aarnio (luontopalvelut, Länsi-Suomi), Panu Kuokkanen (luontopalvelut, Länsi-Suomi), Tuula Peltonen (luontopalvelut, Länsi-Suomi), Martti Pekkanen (metsätalous, Länsi-Suomi), Paavo Ryyppö (metsätalous, Länsi-Suomi), Timo Halme (keskusyksikkö, Tikkurila) ja Vesa Härkönen (metsätalous, Pohjanmaa). Ryhmä kokoontui suunnitteluprosessin aikana kolme kertaa. Kokouksista laadittiin pöytäkirjat, jotka tallennettiin Metsähallituksen asianhallintajärjestelmään.

Hoito- ja käyttösuunnitelma muodosti keskeisen osan Peuran Polun luontomatkailun kehittäminen -hanketta (2004–2005). Hankkeen tavoitteena oli lisätä Peuran Polku -retkeilyreitin luontomatkailukäyttöä ja kohottaa luontomatkailun laatua, edistää reitin varrella sijaitsevien kuntien kehittymistä luomalla uusia työpaikkoja ja kehittää palveluja, joista käyttäjät ovat valmiita maksamaan. Hankkeen koordinointi oli Länsi-Suomen ympäristökeskuksen vastuulla. Rahoitus tuli Euroopan aluekehitysrahastolta (EAKR), ympäristöministeriöltä sekä Lestijärven ja Perhon kunnilta. Hankerahoitus kattoi noin 40 % hoito- ja käyttösuunnitelman kokonaiskustannuksista.

Osallistaminen

Suunnitteluprosessin aikana järjestettiin kolme yleisötilaisuutta. Kaksi ensimmäistä tilaisuutta olivat suunnitteluprosessin alkuvaiheen tilaisuuksia, joissa kartoitettiin paikallisen väestön mielipiteitä alueen hoidon ja käytön järjestämiseksi. Nämä tilaisuudet järjestettiin joulukuussa 2004. Kolmannessa tilaisuudessa, joka järjestettiin joulukuussa 2005, esiteltiin suunnitelmaluonnosta ennen virallista lausuntokierrosta.

Huhtikuussa 2005 järjestettiin yrittäjätapaaminen, jossa kartoitettiin suunnittelualuetta hyödyntävät matkailuyritykset ja kuultiin yrittäjien mielipiteitä matkailun, luonnonsuojelun ja muiden maankäyttömuotojen yhteensovittamiseksi. Toukokuussa 2005 järjestettiin Pohjanmaan ja Keski-Suomen riistanhoitopiirien riistapäälliköiden ja Metsähallituksen välinen tapaaminen, jossa tarkasteltiin metsästyksen edellytyksiä ja mahdollisia rajoitustoimia suunnittelualueella. Lokakuussa 2005 järjestettiin Salamajärven kansallispuistossa Koirasalmella kuntaedustajien tapaaminen, jossa oli läsnä myös ympäristöministeriön edustaja. Tapaamisessa keskusteltiin erityisesti Koirajärvien virkistyskalastuksen merkityksestä alueen kunnille.

Suunnittelutyön tueksi ja keskeisten sidosryhmien osallistamiseksi perustettiin yhteistyöryhmä, jonka kokoonpano oli seuraava: Harri Hongell (biologi, Länsi-Suomen ympäristökeskus), Auvo Hamarus (ylitarkastaja, Keski-Suomen ympäristökeskus), Reima Väliavaara (ympäristöpäällikkö, Keski-Suomen liitto), Gerhard Lindell (aluesuunnittelija, Keski-Pohjanmaan liitto), Pertti Sulkava (Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry), Juha Urpilainen (kunnanjohtaja, Kinnula), Seppo Sekki (kunnanrakennusmestari, Kivijärvi), Pasi Rannila (rakennustarkastaja, Perho), Arto

Hautala (ympäristösihteeri, Lestijärvi) ja Mauri Jussinmäki (rakennustarkastaja, Halsua). Yhteistyöryhmä kokoontui suunnitteluprosessin aikana kolme kertaa.

Osallistamisen yleisötilaisuuksista ja kokouksista laadittiin muistiot, jotka tallennettiin Metsähallituksen asianhallintajärjestelmään.

Perusselvitykset

Suunnittelualueella kartoitettiin Natura-luontotyypit ja tehtiin lahoppumittaukset. Lisäksi alueelta laadittiin kääväkäs-, linnusto-, kovakuoriais- ja kulttuurihistoriaselvitykset sekä kävijätutkimus ja geomorfologinen selvitys.

Aikaisemmat suunnitelmat

Suunnittelualuetta koskevat seuraavat aikaisemmin laaditut suunnitelmat: Salamanperän luonnonpuiston runkosuunnitelma (Metsähallitus 1980), Salamajärven kansallispuiston runkosuunnitelma (Metsähallitus 1985), Koirasalmen alueen erityissuunnitelma (Metsähallitus 1986a), Sysilammen opastuspaikan erityissuunnitelma (Metsähallitus 1986b), Hangasnevan–Säästöpiirinnevan soidensuojelun alueen hoito- ja käyttösuunnitelma (Metsähallitus 1987), Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelun alueen hoito- ja käyttösuunnitelma (Metsähallitus 1989), Suomenselän alue-ekologinen suunnitelma (Vainikainen ym. 2001), Lestijärvi–Reisjärvi alue-ekologinen suunnitelma (Kinnunen ym. 1998) ja Länsi-Suomen luonnonvarasuunnitelma (Metsähallitus 2005). Kolmessa viimeksi mainitussa suunnitelmassa esitellään myös keskeiset ekologiset yhteydet suunnittelun alueen ja sitä ympäröivien suojelluista tärkeiden alueiden välillä (liite 8).

Seutukaavat, maakuntakaavat ja yleiskaavat

Lestijärven, Halsuan ja Perhon kunnissa sijaitsevat suunnittelun osat kuuluvat Keski-Pohjanmaan maakuntakaavan ensimmäiseen vaiheeseen (2003). Kivijärven ja Kinnulan kunnissa sijaitsevat suunnittelun osat kuuluvat Keski-Suomen seutukaavan viidenteen vaiheeseen (2001). Valmisteilla on Keski-Suomen maakuntakaava.

Lestijärven kunnan yleiskaavassa Lehtosenjärven ympäristö ja Peuran Polun reunamat on merkitty virkistysalueeksi (V, VL, VR). Halsuan kunnan yleiskaavassa Hangasnevan–Säästöpiirinnevan Natura-alue on merkinnällä luonnonsuojelualue (SL). Perhon kunnan rantayleiskaavassa Salamajärven Natura-alue on luonnonsuojelualue merkinnällä (SL ja SL-1). Kivijärven kunnan rantayleiskaavassa Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelun alueen eteläreunaan rajautuvan Koivulammen ympäristö on kaavassa luonnonsuojelualue merkinnällä (SL).

Suunnittelun osat koskevat kaavamerkinnot huomioitiin hoidon ja käytön suunnittelussa.

Suunnitelman hyväksymis- ja vahvistamistiedot

Lakisääteisten suojelun osalta suunnitelman vahvistaa ympäristöministeriö (liite 10). Muiden alueiden osalta suunnitelman hyväksyy Metsähallitus.

ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ

2 Luonto ja historia

2.1 Yleiskuvaus

Salamajärven suojelualuekokonaisuus sijaitsee Suomenselän vedenjakaja-alueella, missä kasvukausi on lyhyempi ja ilmasto hygriisesti eli sadesuhteiden osalta mereisempi kuin sisämaassa keskimäärin (Eurola 1999). Aluekokonaisuus sijaitsee keski- ja eteläboreaalisen kasvillisuusvyöhykkeen vaihtumisalueella ja kuuluu luonnonmaantieteellisessä aluejaottelussa Pohjanmaan aapasuovyöhykkeeseen (Kalliola 1979).

2.1.1 Salamajärven ja Heikinjärvennevan Natura 2000 -alueet

Salamajärven Natura-alue on pinta-alaltaan 9261 hehtaaria ja lintudirektiivin mukaisena erityisenä suojelualueena (SPA) suojeltu Heikinjärvenneva 313 hehtaaria.

Alue käsittää Salamajärven kansallispuiston, Salamanperän luonnonpuiston ja Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelualueen. Lisäksi siihen kuuluu perustettujen suojelualueiden ulkopuolisia reuna-alueita sekä kaksi erillistä aluetta kansallispuiston länsipuolella.

Alue edustaa Suomenselän vedenjakajaseudun karua ja suovaltaista luontoa. Kallioperän muodostavat pääasiassa happamat granodioriittivaltaiset kivilajit. Maaperä on enimmäkseen moreenia ja turvetta, paikoin harjusoraa. Avokallioita ja kallion paljastumia on vähän, vaikka seutu on erittäin kivistä. Suuria avolouhikkoja on paikoin.

Korkeuserot ovat pieniä, joten matalat kankaat, suot sekä pienet lammet ja järvet hallitsevat maisemaa. Järvet ja lammet ovat karuja ja tummavetisiä. Kankaat ovat suureksi osaksi kivisiä männiköitä. Suot ovat aapasointa pitäen sisällään monia eri suotyyppejä.

Salamajärven kansallispuisto

Kinnulan, Kivijärven ja Perhon kuntien alueilla sijaitseva 6240 hehtaarin laajuinen kansallispuisto perustettiin vuonna 1982 (674/81). Alueelle on ominaista maaston yleinen pienikuvioisuus, laajat nevat ja matalahkot kankaat. Nevat ovat minerotofisia eli ravinnetaloudeltaan sadeveisisoita parempia laajoja aapasointa, joissa jännerakenteet ovat selvästi nähtävissä (Honkonen & Aho 2004). Suurista avosoista merkittävin on puiston keskiosassa sijaitseva linnustollisesti ja kasvistollisesti arvokas Heikinjärvenneva, joka muodostuu avo- ja sararimpinevoista sekä kalvakkanevoista ja niiden välissä esiintyvistä metsäsaarekkeista. Heikinjärvenneva on Pohjanmaan tärkeimpiä lintu-soita, mistä löytyy harvinaisen laaja avorimpialue ja ainutlaatuisia kurjenrahkasammaleisia nevoja (Häyrinen & Ruuhijärvi 1966). Pääosa turvemaista on säilynyt ojittamattomana.

Metsät ovat karuja, kuivia ja kivisiä mäntykankaita. Mustikkatyyppin metsiä on vain vähän. Koira-joen varsilla esiintyy viljavampia ja soistuvia kuusivaltaisia metsiä, missä sekapuuna kasvaa haapaa ja koivua (Aapala & Lindholm 1999). Valtaosa alueesta on ollut metsätaloudeksi käytössä vielä 1960-luvulla ja Kinnulan puoleinen osa 1970-luvulla (Metsähallitus 1985). Metsien käyttöhistoria näkyy puuston ikä- ja kokojakauman tasaisuutena sekä lehtipuun ja lahoppuun vähäisyytenä (Hon-

konen & Aho 2004). Vanhimmat ja luonnontilaisimmat metsät sijaitsevat puiston pohjoisosassa vanhalla Koirajoen aarnialueella.

Salamanperän luonnonpuisto

Kivijärven kunnassa sijaitseva ja osittain Salamajärven kansallispuistoon rajautuva 1271 hehtaarin laajuinen Salamanperän luonnonpuisto perustettiin vuonna 1956 (634/56). Varhaisen suojelun johdosta puisto on säilynyt suurelta osin luonnontilaisena. Pohjoisosassa vallitsevana ovat kivikkoiset ja karut mäntykankaat, mutta eteläosassa esiintyy myös sekametsiä. Alueella on 1800-luvun puolivälissä ollut metsäpaloja, minkä jälkeen metsät ovat luontaisesti uusiutuneet (Lihtonen 1946). Palokorot yli 200 vuotta vanhojen mäntyjen tyvessä todistavat luonnonpuiston palohistoriaa. Salamanperän suot ovat etupäässä metsäsaarekkeiden kanssa vuorottelevia pienialaisia rämeitä ja korpia (Liedenpohja & Luttinen 1984). Kansallispuistolle ominaiset suuret aukeat suot puuttuvat lähes kokonaan.

Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelualue

Kivijärven kunnassa sijaitseva soidensuojelualue perustettiin vuonna 1982 (676/81). Suojelualueen pinta-ala on 356 hehtaaria, josta 94 % on suota. Alue edustaa Pohjanmaan aapasointa, ja suotyypit ovat enimmäkseen kalvakka- ja rimpinevoja. Kangaskorpia ja -rämeitä on vain muutama hehtaari. Rimmet ovat paikoitellen laaja-alaisia ja osittain avoveden peittämiä (Välivaara ym. 1991). Suot ovat pääasiassa luonnontilaisia päinvastoin kuin metsäsaarekkeet, joista vain pieni osa on säilynyt koskemattomana (Aapala & Lindholm 1999). Laajana suokokonaisuutena Kirkkonevan–Juurikkasuon alueella on erityistä arvoa suolinnuston suojelun kannalta (Keski-Suomen seutukaavaliitto 1975).

2.1.2 Hangasnevan–Säästöpiirinnevan Natura 2000 -alue

Pinta-alaltaan 3550 hehtaarin laajuinen Natura-alue on laaja ja monipuolinen suoalue, johon sisältyy Hangasnevan–Säästöpiirinnevan soidensuojelualueen lisäksi soidensuojelun perusohjelmaan ja vanhojen metsien suojeluohjelmaan kuuluvia alueita. Edustavat aapasuot ovat vallitsevia alueella. Kasvillisuudeltaan Hangasnevan ja Säästöpiirinnevan keskusalueet ovat pääosin oligotrofista matalajänteistä rimpinevaa sekä kalvakka- ja saranevaa. Rehevämpiä neva- ja korpi-tyyppejä on alueen itäosassa.

Halsuan kunnan puoleiset Säästöpiirinneva ja Särkisenneva kuuluvat valtakunnalliseen soidensuojelun perusohjelmaan (Maa- ja metsätalousministeriö 1981). Säästöpiirinnevalla esiintyy runsaasti matalia kivennäismaapohjaisia rimpitä. Suotyypeistä vallitsevia ovat lyhytkortiset nevat, kalvakkanevat, siniheinäiset rimpinevat ja rahkanevat. Myös rämetyyppit ovat karuja. Säästöpiirinnevan soista eteläiset ovat luonnontilaisia, mutta pohjoisosassa on runsaasti ojituksia. Särkisenneva on runsasravinteisempi ja kasvistoltaan monipuolisempi kuin varsinainen Säästöpiirinneva.

Natura-alueen metsät ovat pääasiassa nuoria viljelymetsiä. Arvokkaimmat vanhat metsät ovat Leskunkankailla sekä Myllyjärven itä- ja kaakkoispuolella (Vanhojen metsien suojelutyöryhmä 1992; Hautala & Tuominen 1996). Vanhoja karuhkoja männiköitä esiintyy muuallakin.

Hangasnevan–Säästöpiirinnevan soidensuojelualue

Perhon kunnassa sijaitseva 2441 hehtaarin laajuinen suojelualue on perustettu vuonna 1982 (676/81). Maisemaa hallitsevat karut rämesaarekkeiden ympäröimät aapasuot. Pääosa soista on nevoja. Vähemmistönä olevat metsäiset suot ovat harvapuustoisia rämeitä. Suot ovat säilyneet pääsääntöisesti luonnontilaisina (Aapala & Lindholm 1999). Suojelualueen eteläosassa umpeen kasvavan Myllyjärven rantamalla on rehevää luhtanevaa, ja myös muualla veden virtailupaikoissa sekä paikoin kankaiden reunamilla on kohtalaisen rehevää kasvillisuutta (Metsähallitus 1987).

2.1.3 Linjasalmennevan Natura 2000 -alue

Linjasalmennevan Natura-alue muodostuu kahdesta erillisestä osasta, joiden yhteinen pinta-ala on 2656 hehtaaria. Linjasalmennevan–Tynnyrinevan soidensuojelualueen lisäksi Natura-alueeseen sisältyy soidensuojeluohjelmaan ja vanhojen metsien suojeluohjelmaan kuuluvia alueita. Alue on laaja ja monipuolinen luonnontilaisten soiden ja vanhojen luonnonmetsien mosaiikki. Suot ovat edustavia pienimuotoisia aapasoita. Vanhan metsän alueet sisältävät runsaasti lehtipuuta, kuten haapaa. Aluetta voidaan pitää tärkeänä kokonaisuutena soiden ja vanhojen metsien lajistolle.

Natura-alueen etelänurkassa sijaitseva Iso-Valvatti on järvestä umpeenkasvun seurauksena syntynyt kosteikko, jonka lounais- ja koillisreunoilla on koivulettoja. Avosuon reunoilla esiintyy myös lähteitä ja lähdesoita. Kasvillisuus on edustavaa ja monilajista. Iso-Valvatin länsipuoleinen Piilihaudankangas on vanhojen metsien suojeluohjelman täydennyskohde (Vanhojen metsien suojelutyöryhmä 1994). Suon läpäisevän Koikeronpuron varsi on vanhan metsän aluetta. Myös Koivusalmennevan itäpuolella sijaitseva Salmijärvien alue sekä Karhulamminnevan reuna ovat vanhojen metsien alueita (Vanhojen metsien suojelutyöryhmä 1992; Hautala & Tuominen 1996). Vähä-Valvatin rannoilta löytyy muutamia kuvioita seudun parhaita luonnonsuojelualueiden ulkopuolisia boreaalisia luonnonmetsiä (Hautala & Tuominen 1996).

Linjasalmennevan–Tynnyrinevan soidensuojelualue

Lestijärven kunnassa sijaitseva 1207 hehtaarin laajuinen suojelualue perustettiin vuonna 1988 (851/88). Suojelualueen pinta-alasta noin 70 % on suota. Alue on eteläisten aapasoiden edustava kompleksi, missä suot ja metsät ovat säilyneet poikkeuksellisen hyvin (Aapala & Lindholm 1999). Maisema on luonteeltaan karua Suomenselän yläntä, jota luonnehtivat vanhaa ja vaihtelevaa metsää kasvavat suosaarekkeet. Suot ovat pääosin oligo- ja mesotrofisia rimpi- ja kalvakkanevoja. Alueella on myös kolme pienvettä ja kaksi luonnonpuroa. Vähä-Tynnyrijärven pesivä linnusto on runsas.

2.1.4 Linjalamminkankaan Natura 2000 -alue

Linjalamminkankaan luonnonsuojelualue

Lestijärven kunnassa sijaitseva suojelualue perustettiin vuonna 1994 (1115/93). Linjalamminkankaan Natura-alue (461 ha) muodostuu lähes kokonaan Linjalamminkankaan vanhojen metsien suojelualueesta. Alue on edustava luonnontilaisten aapasoiden ja luonnonmetsien mosaiikki. Suot muodostavat noin 70 % alueen pinta-alasta (Aapala & Lindholm 1999). Metsät ovat melko karuja, mutta suot monin paikoin reheviä ja kasvilajistoltaan merkittäviä.

2.1.5 Lehtosenjärven Natura 2000 -alue

Natura-alue on pinta-alaltaan 1038 hehtaaria. Alue muodostuu Lehtosenjärven rantojensuojeluohjelma-alueesta ja siihen liittyvästä Siivennevan–Isorämeen luonnontilaisesta suoalueesta sekä erillisestä Vuorenkankaan vanhojen metsien suojelualueesta (Ympäristöministeriö 1991).

Lehtosenjärvi sijaitsee Lestijoen latvoilla suurvedenjakajan tuntumassa ja on edustava rakentamaton Suomenselän pienehkö järvi. Se sijaitsee granodioriittisen kallioperän alueella. Vallitseva maalaji on moreeni, mutta suota on myös runsaasti. Järvessä on luode-kaakko -suuntaisia niemiä ja lahtia sekä pikkusaaria (28 kpl), joiden vaikutuksesta rantaviivaa kertyy järven kokoon nähden paljon. Lohkareiden muodostamia kareja on runsaasti. Alueeseen sisältyy myös pieniä ulpukkatyyppin lampia ja suomailia virtaavia puroja.

Lehtosenjärven pohjoispuolinen Siivenneva on tyypillinen Pohjanmaan aapasuo, jota hallitsevat karut kalvakkanevat. Reunaosissa on karuja rämeitä ja suon keskiosassa myös pienialainen rimpineva. Lähes kaikilla Lehtosenjärven pohjoispuolisen suoalueen sisään jäävillä ja sitä reunustavilla kankailla on 1990-luvun aikana hakattu metsää harventaen tai aukko- tai siemenpuuhakkuin (Hautala ja Tuominen 1996). Vanhan metsän kuvioita löytyy vain muutamalta soiden eristämältä kankaalta. Pieni- ja Iso-Siivenlampi sekä Siivenpuro ovat edustavia pienvesiä.

Vuorenkankaan luonnonsuojelualue

Lestijärven kunnassa sijaitseva vanhojen metsien suojelualue on perustettu luonnonsuojelualueeksi vuonna 1994 (1115/93). Suojelualue muodostuu kahdesta erillisestä osasta, joiden yhteinen pinta-ala on 43 hehtaaria. Natura-rajauksessa suojelualueen läntinen osa kuuluu Linjasalmennevan Natura-alueeseen ja itäinen osa Lehtosenjärven Natura-alueeseen. Valtaosa soista on nevaa, mutta soiden reunamilta löytyy myös pienialaisia rämejuotteja (Aapala & Lindholm 1999). Metsät ovat iältään pääasiassa yli satavuotiaita. Kasvupaikkatyyppeinä alueella vallitsevat tuoret ja kuivat kankaat.

2.2 Geologia ja geomorfologia

Kallioperän synty

Suunnittelualueen kallioperä kuuluu Keski-Suomen graniittialueeseen. Alueen kallioperä muodostuu kahden saarikaaren törmäyksessä noin kaksi miljardia vuotta sitten syntyneen vuorijonon juuriosista (Jutila 2005). Pääkivilaji on granodioriitti. Tämän svekofennisen orogenian eli vuorijonopoimutuksen aikana graniittiset kivet tunkeutuivat vuoriston juuriosiin ja ovat nyt nähtävissä, koska vuorijono on kulunut lähes olemattomiin vuosimiljoonien aikana.

Maaperän synty

Kuten muuallakin Suomessa, Salamajärven alueen maaperän piirteet ovat syntyneet pääosin viimeisen jäätiköitymisjakson aikana ja sen jälkeen. Jäämassat louhivat edetessään sekä kallio- että maaperää liikuttaen lajittumatonta materiaalia eli moreenia jään sisässä ja kerrostaen sitä myöhemmin uudelleen. Alueella tavattavat maanpinnanmuodot ovat pääosin näitä viimeisen jäätiköitymisen aikana syntyneitä moreenimuodostumia (Jutila 2005).

Kumpumoreeni

Jään liike maa- tai kallioperän eri muotojen yli ja painemuutokset pohjalla johtivat erilaisten moreenimuodostumien syntyyn. Vallitsevien muotojen syntyyn vaikuttivat mm. jään paine ja jään pohjan lämpötila. Salamajärven alueella tyypillisin moreenimuodostumatyyppi on kumpumoreeni, joka syntyi ilmeisesti jäätikön vetäytymisvaiheessa jään reunaa pitkin eri vauhdeilla valuneesta moreenimateriaalista. Se kerrostui lopulta hyvin epäsäännöllisesti kumpumaisiksi muodoiksi, joilla ei ole lainkaan varsinaista suuntautumista. Kumpumoreenille tyypillisiä ovat erikokoiset ja -muotoiset kummut ja harjanteet sekä niissä esiintyvät suppakuopat, jotka ovat syntyneet jäätikön perääntymisvaiheessa. Moreeniaineksen kerrostuessa sekaan on jäänyt myös jäälohkareita, joiden sulaessa paikalle jää lopulta pelkkä kuoppa. Suppakuoppia voi olla vaikeaa tunnistaa maastossa, mutta esimerkiksi Pienetlammit sekä Penkkilammit Salamanperän luonnonpuiston eteläpäässä ovat syntyneet suppakuoppiin (Jutila 2005).

Poikittaiset moreenimuodot

Salamajärven alueella on ilmakuvissa ja kartoissa nähtävissä myös lievästi jään suuntaan poikittaisia moreenimuodostumia, kuten Heikinjärvennevan itäpuolella. Tämän kokoisia poikittaisia moreeniharjanteita kutsutaan De Geer -moreeneiksi, jollaisia syntyi, kun jään pohjan poikittaisiin railoihin puristui moreeniainesta (Jutila 2005). De Geer -moreenimuodostumat eivät esiinny suunnittelualueella kovinkaan säännöllisesti.

Pitkittäiset moreenimuodot

Varsinkin Polvilammen ympäristössä Salamajärven kansallispuiston pohjoispuolella on nähtävissä selviä pitkittäisiä jäätikön liikkeen suuntaisia moreeniharjanteita, joita kutsutaan drumliineiksi (Jutila 2005). Ne esiintyvät tyypillisesti parvissa. Drumliinit syntyivät, kun aiempien sulamisvesien mukana tulleet sedimentit muokkautuivat virtaviivaisiksi jään kulkiessa uudelleen niiden yli.

Harjut

Jäätikön sulamisvaiheessa jäämassan sisällä, alla ja päällä kulkevat sulamisvedet kuljettivat ja kerrostivat lajittunutta hiekka- ja sora-ainesta, jotka kerrostuessaan muodostivat jäätikköharjuja. Salamajärven alueella Koirajärvet erottaa toisistaan harjujakso, joka jatkuu etelämmäksi paikallisen jäätikön suunnan mukaisesti ja nousee huomattavasti esille Sikoharjuna (Jutila 2005). Myös Hepoharjun maasto on yhteydessä tähän harjujaksoon.

Muinaisrannat ja muut kivikot

Jäätikön perädyttyä Itämeren Ancylusjärvivaiheessa noin 11 000 vuotta sitten osa Salamajärven alueen korkeimmista kohdista jäi vedenpinnan yläpuolelle. Koska Ancylusjärvestä ei ollut vesiyhteyttä Atlantille, veden pinnan lasku hidastui verrattuna edeltävään Yoldianmeri-vaiheeseen. Tämän johdosta pääsi syntymään suuria rantamuodostumia louhikoiden ja rantatörmien muodossa. Koirankankaan huippu on yksi näistä vedenpinnan yläpuolelle jääneistä ns. supra-akvaattisista alueista, jonka ympärillä moreeni on huuhtoutunut rantavoimien vaikutuksesta suurikiviseksi louhikoksi (Jutila 2005). Supra-akvaattisia alueita löytyy myös Koirajärven länsirannalta sekä Salamanperän luonnonpuistossa sijaitsevan Soidinlammen länsipuolelta.

Selväpiirteisiä rakkakivikoita löytyy suunnittelualueelta useista paikoista huomattavasti alemmal-takin tasolta (170–175 m mpy). Nämä kivikot seurailevat muinaisia järvenrantaviivoja nykyisten kosteikkojen ja soiden reunoilla, mikä tarkoittaa sitä, että muinaisjärvien pinta on pysynyt pitem-män aikaa paikallaan ja siten mahdollistanut kivikon synnyn. Esimerkkinä voidaan mainita Sala-manperän luonnonpuistossa Kangasjärven ympäristössä olevat kivikot, jotka selvästi seuraavat entisiä rantalinjoja ja ovat kaikki samalla tasolla toisiinsa nähden (Jutila 2005). Koirajärven poh-joispuolella on laaja louhikkoalue, joka seurailee Koirajärvestä lähtevää monihaaraiseksi kehitty-vää ja Koirajokeen liittyvää ojaa. Louhikot ilmentävät muinaisten koskien paikkoja (Jutila 2005).

2.3 Vesistöt

Suunnittelualue sijaitsee Perhonjoen, Kymijoen ja Lestijoen vesistöalueiden risteyksessä (kuva 3). Pääosin vedet ovat vedenjakajaseudulle tunnusomaisia karuja ja dystrofisia eli humuksen ruskeak-si värjäämiä (Eurola 1999). Alueen suurimmat järvet ovat Iso Koirajärvi ja Heikinjärvi Salama-järven kansallispuistossa, Kangasjärvi Salamanperän luonnonpuistossa, Myllyjärvi ja Penninki-lammet Hangasnevan–Säästöpiirinnevan soidensuojelualueella, Vähä-Valvatti Linjasalmennevan Natura-alueella ja Lehtosenjärvi.

Järvet

Kirkasvetinen Iso Koirajärvi muistuttaa harjualueilla ja laajoilla hiekka-alueilla tavattavaa nuotta-ruohotyypin järveä (Liedenpohja & Luttinen 1984). Linnustollisesti arvokas Heikinjärvi on um-peen kasvamassa, kuten myös Myllyjärvi. Kangasjärvi on tummavetinen kortejärvi, joka on pää-osin kasvillisuuden valtaama. Ainoastaan järven keskiosa on vapaa kasvillisuudesta (Lammi 1993). Vähä-Valvatti on edustava humusvesi. Lehtosenjärvi on Lestijoen latvaosan suurin järvi. Se on tyypiltään humuspitoinen pienjärvi, jonka veden laatu on säilynyt lähes luonnontilaisena metsäojitusten aiheuttamaa humuskuormitusta lukuun ottamatta. Järvi kuuluu lähinnä kortejärvien tyyppiin. Noin puolet rannasta on suota, enimmäkseen rahkarämettä ja isovarpuista rämettä. Ran-tasuot on ojitettu monin paikoin.

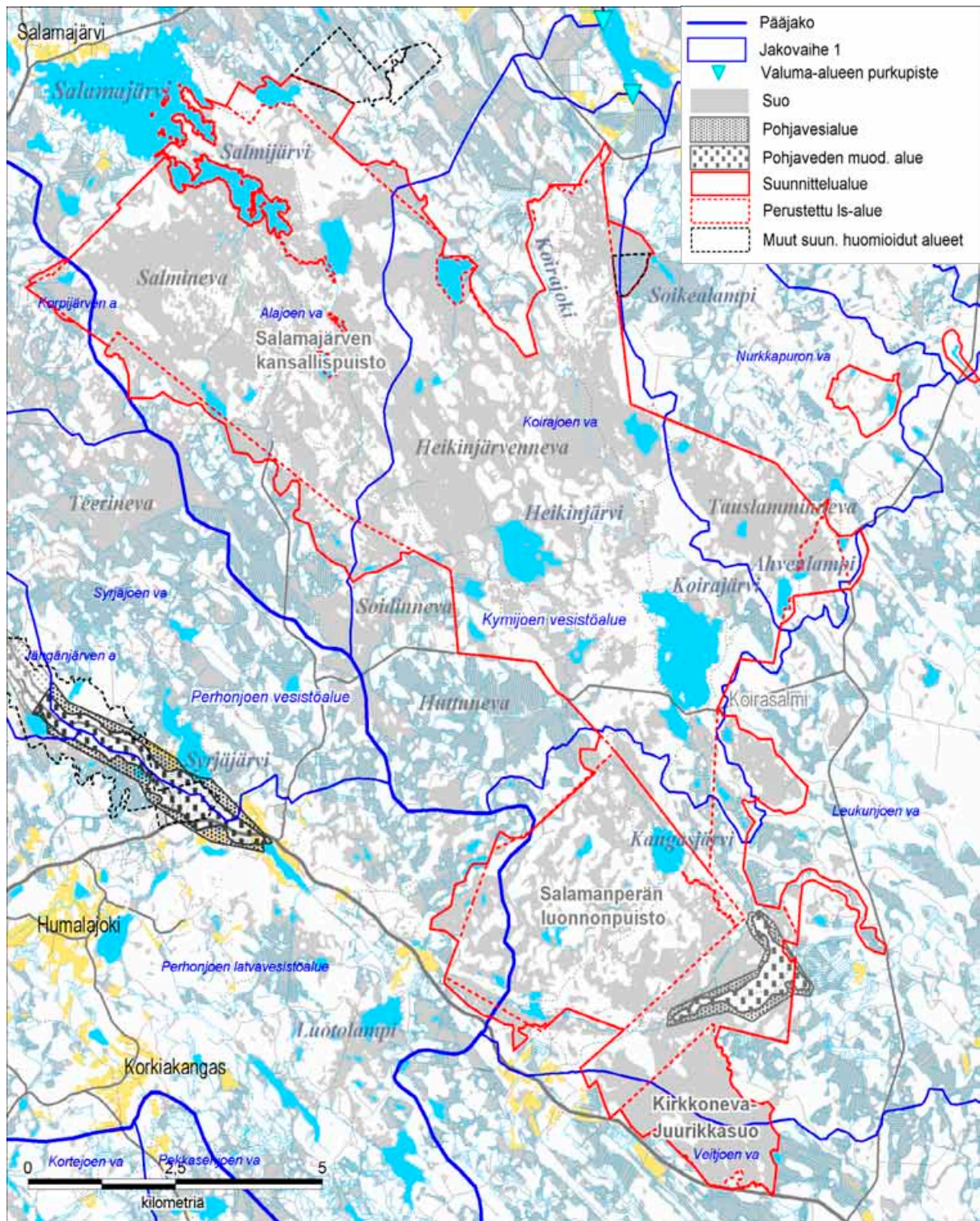
Lammet

Kansallispuiston eteläpuolella Koirajärven lähellä sijaitseva Heikinlampi sekä kansallispuiston itäpuolella sijaitsevat Mätäslampi ja Kaisanlampi on luokiteltu arvokkaiksi pienvesiksi (Lammi 1993). Kirkasvetinen Heikinlampi on virkistyskalastuskohde. Mätäslampi on melko kirkasvetinen eli oligotrofinen umpilampi. Alle hehtaarin kokoinen Kaisanlampi on mesotrofinen eli keski-ravinteinen pikkulampi. Molempien lampien ympäristössä on laajoja lohkarekivikoita. Arvok-kaiksi pienvesikohteiksi on luokiteltu myös Linjalamminkankaan luonnonsuojelualueella sijaitse-vat Ylimmäinen, Keskimmäinen ja Alimmainen Linjalampi sekä virtavesistä Linjasalmennevan Natura-alueella sijaitsevat Kivistönpuro ja Koikeronpuro (Jämsä & Hongell 1993).

Virtavedet

Virtavesistä merkittävimpiä ovat Koirajoki ja sen sivuhaara Heikinpuro Salamajärven kansallis-puistossa sekä Ylimmäiseen Penninkilampeen laskeva Myllyjoki Hangasnevan–Säästöpiirinnevan soidensuojelualueella. Koirajoen uoma on kohtalaisen matala, minkä takia tulva-aikaan vesi nou-see ympäröiville soille ja metsiin. Joen leveys on pääosan matkaa noin viisi metriä. Sen varrelta löytyy runsaasti luhtaisuutta ilmentäviä kasvilajeja (Salonen 1984).

Puroja ja pikkujokia on etenkin Salamajärven kansallispuiston ja Salamanperän luonnonpuiston alueilla.

Kuva 3 a. Salamajärven suojeelualuekokonaisuuden valuma-aluejako, vesistöt ja suot. (© Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005)

2.4 Luontotyypit

Euroopan unionin luontodirektiivin liitteessä I määritellyt luontotyypit ovat sellaisia, jotka ovat vaarassa hävitä tai joiden esiintymisalue on pieni tai jotka ovat hyviä esimerkkejä kyseisen luonnonmaantieteellisen alueen ominaispiirteistä Euroopan yhteisön alueella (Airaksinen ym. 1998). Direktiivin päätavoite on pitää luontotyyppien suojelutaso suotuisana ja säilyttää luontotyypeille luontainen rakenne, toiminta ja levinneisyys sekä tyypillinen lajisto.

Suunnittelualueella esiintyy yhteensä 12 EU:n luontodirektiivin liitteen I mukaista Natura 2000 -luontotyyppiä (kuva 4). Luontotyypit kartoitettiin maastossa vuosina 2003–2004. Koottu tieto tallennettiin Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään.

Suunnitelmassa esitetyt Natura-luontotyyppien pinta-alat poikkeavat Natura-tietokantalomakkeissa esitetyistä. Poikkeamat johtuvat toteutettujen inventointien myötä täsmentyneestä tiedosta. Metsähallitus inventoi luontotyyppejä Suomen ympäristökeskuksen ohjeistuksen mukaisesti.

2.4.1 Salamajärven ja Heikinjärvennevan Natura 2000 -alueet

Suoluontotyypit

Aapasuot ovat pinta-alaltaan laajin luontotyyppi (taulukko 1). Aapasuot ovat pääasiassa luonnon-tilaisia, sillä yli puolet niistä kuuluu luontotyyppin edustavuusluokkaan hyvä tai erinomainen. Alueen edustavin aapasuo on Salamajärven kansallispuiston keskiosissa sijaitseva Heikinjärvenneva, joka on myös linnustollisesti erittäin arvokas kohde. Muita rakennepiirteiltään edustavia aapasoita ovat Salmineva Salamajärven kansallispuiston länsiosassa sekä Natura-alueen eteläosan Kirkkoneva. Edustavuudeltaan heikompia kohteita on alueen reunaosissa, joissa ojitukset ovat vaikuttaneet soiden luonnontilaan. Avoimia nevoja reunustavat karut puustoiset suot. Salamajärvellä puustoiset suot ovat edustavuudeltaan pääosin hyviä tai erinomaisia, luonnon-tilaisia ja runsaslaho-puustoisia rämeitä. Alueen keidassuot ovat pääasiassa luonnon-tilaisia, mutta rakennepiirteiltään heikosti kehittyneitä. Edustavimmat keidassuot sijaitsevat Salamanperän luonnonpuiston pohjois-puolella ja Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelualueella.

Taulukko 1. Salamajärven Natura-alueella esiintyvät luontotyypit. Alue sisältää myös Heikinjärvennevan Natura-alueen. * = Priorisoitu luontotyyppi eli ensisijaisesti suojeltava erityisen tärkeä luontotyyppi. LT1 = luontotyyppi 1 ja LT2 = luontotyyppi 2. LT1 tarkoittaa vallitsevaa luontotyyppiyhdistymää ja LT2 sen sisällä olevaa toista Natura-luontotyyppiä.

Luontotyyppi	Koodi	LT1 (ha)	LT2 (ha)
Karut kirkasvetiset järvet (Iso Koirajärvi)	3110	153,1	
Humuspitoiset järvet ja lammet	3160	278,6	
Keidassuot*	7110	394,5	
Vaihettumissuot ja rantasuot	7140	88,0	
Lähteet ja lähdesuot	7160	0,2	3,3
Letot	7230	1,5	3,9
Aapasuot*	7310	4 459,7	
Boreaaliset luonnonmetsät*	9010	1 552,7	15,7
Lehdot	9050	1,5	
Harjumetsät	9060	65,1	
Metsäluhdat*	9080	0,6	
Puustoiset suot*	91D0	412,2	501,3
Yhteensä		7 407,7	524,2

Metsäiset luontotyypit

Suurin osa boreaalista luonnonmetsistä sijaitsee Salamanperän luonnonpuistossa sekä Salamajärven kansallispuistossa Koirajoen varren entisellä aarnialueella. Borealiset luonnonmetsät ovat enimmäkseen karuja vanhapuustoisia männiköitä. Rehevämpiä lehtipuuvaltaisia luonnonmetsiä on lähinnä Koirajoen varressa. Valtaosa luonnonmetsistä on edustavuudeltaan erinomaisia tai hyviä. Harjumetsiä edustavat Salamajärven kansallispuiston itäosassa sijaitsevat Hepo- ja Sikoharju. Hepoharjun metsät ovat käsiteltyjä ja luontotyypin edustavuus on vain merkittävä. Iäkkäämpää puustoa on Sikoharjulla, missä myös luontotyypin edustavuus on hyvä. Lisäksi Natura-alueen pohjoisosassa Honkajoen varressa on pienialainen edustavuudeltaan merkittävä metsäluhta sekä lehdoksi luokitettava lehtokorpi.

Sisävesien luontotyypit

Salamajärven laajojen suo- ja kivennäismaa-alueiden väliin jää runsaasti pieniä humuspitoisia järviä ja lampia, joista suurin osa on edustavuudeltaan hyviä tai erinomaisia. Alueen reunaosissa on kohteita, joissa edustavuudet ovat huonontuneet niihin johdettujen ojien vuoksi. Alueen ainoa kirkasvetinen järvi on Iso Koirajärvi Salamajärven kansallispuistossa. Järvi on edustavuudeltaan hyvä.

2.4.2 Hangasnevan–Säästöpiirinnevan Natura 2000 -alue

Suoluontotyypit

Aapasuot ovat pinta-alaltaan laajin luontotyyppi (taulukko 2). Laajarimpinen Hangasneva sekä ravinteinen Särkisenneva ovat edustavuudeltaan hyviä, mutta muutoin valtaosa alueen aapasoista on edustavuudeltaan vain merkittäviä. Keidassoista noin kolmannes on edustavuudeltaan hyviä. Puustoiset suot ovat pienialaisia pääasiassa korpi- tai rämepainanteita Natura-alueen itäosassa. Puustoisista soista noin viidennes on edustavuudeltaan hyviä tai erinomaisia. Vaihettumis- ja rantasuot ovat moninainen joukko suoyhdistymiin kuulumattomia piensoita, joista yli puolet on vesitaloudeltaan luonnontilaisia ja jotka kuuluvat edustavuusluokkaan hyvä.

Taulukko 2. Hangasnevan–Säästöpiirinnevan Natura-alueella esiintyvät luontotyypit. * = Priorisoitu luontotyyppi eli ensisijaisesti suojeltava erityisen tärkeä luontotyyppi. LT1 = luontotyyppi 1 ja LT2 = luontotyyppi 2. LT1 tarkoittaa vallitsevaa luontotyyppiyhdistymää ja LT2 sen sisällä olevaa toista Natura-luontotyyppiä.

Luontotyyppi	Koodi	LT1 (ha)	LT2 (ha)
Humuspitoiset järvet ja lammet	3160	6,6	
Keidassuot*	7110	884,6	
Vaihettumissuot ja rantasuot	7140	27,3	
Lähteet ja lähdesuot	7160	0,1	
Letot	7230		0,8
Aapasuot*	7310	1 464,0	
Borealiset luonnonmetsät*	9010	122,3	
Metsäluhdat*	9080	5,5	
Puustoiset suot*	91D0	41,1	323,2
Yhteensä		2 551,5	324,0

Metsäiset luontotyypit

Borealisista luonnonmetsistä yli puolet on edustavuudeltaan hyviä, mutta vain pieni osa erinomaaisia. Parhaimmat luonnonmetsät ovat kuusivaltaisia osin soistuneita metsiä Myllyjärven ympäristössä Natura-alueen itäosassa. Metsäluhtia sijaitsee Myllyjärven pohjoisosassa sekä Penninkijoen varressa. Myllyjärven pohjoisosan metsäluhdat ovat koivuvaltaisia, puustoltaan ja vesitaloudeltaan luonnontilaisia.

Sisävesien luontotyypit

Hangasnevan–Säästöpiirinnevan kaikki vesialueet kuuluvat luontotyyppiin humuspitoiset lammet ja järvet. Luonnontilainen Hepolampi ja umpeen kasvava Myllyjärvi ovat edustavuudeltaan hyviä.

2.4.3 Linjasalmennevan Natura 2000 -alue

Suoluontotyypit

Aapasuot ovat pinta-alaltaan laajin luontotyyppi (taulukko 3). Kolmannes aapasoista on edustavuudeltaan hyviä, ja loput kuuluvat edustavuusluokkaan merkittävä. Linjasalmenneva on edustava laaja avosuo, jossa rimpipintoja erottavat paikoin puustoiset väli- ja mätäspintaist jänneet. Mäkinneva ja Valvatinneva ovat puolestaan alueen eteläosassa sijaitsevia ravinteikkaita aapasoita, joiden kasvilajisto on alueellisesti merkittävä. Alueen eteläosan Iso-Valvatin umpeenkasvanut järvi on edustava avoluhta, joka vanhaa järvenrantaa kohti vaihtuu puustoisen suon ja metsäluhdan luontotyypeiksi. Edustavuudeltaan tämä vaihettumis- ja rantasuo on hyvä. Iso-Valvatin koillisrannalla on lisäksi lähde- ja lettoluontotyyppisiä. Koillisrannan letto on suotyypiltään koivulettoa, jonka keskellä on mesoeutrofinen pieni avolähde. Molempien luontotyyppien edustavuudet ovat hyviä.

Taulukko 3. Linjasalmennevan Natura-alueella esiintyvät luontotyypit. * = Priorisoitu luontotyyppi eli ensisijaisesti suojeltava erityisen tärkeä luontotyyppi. LT1 = luontotyyppi 1 ja LT2 = luontotyyppi 2. LT1 tarkoittaa vallitsevaa luontotyyppiyhdistymää ja LT2 sen sisällä olevaa toista Natura-luontotyyppiä.

Luontotyyppi	Koodi	LT1 (ha)	LT2 (ha)
Humuspitoiset järvet ja lammet	3160	113,4	
Keidassuot*	7110	132,8	
Vaihettumissuot ja rantasuot	7140	129,6	
Lähteet ja lähdesuot	7160	0,1	0,1
Letot	7230	2,2	0,9
Aapasuot*	7310	1 358,1	
Borealiset luonnonmetsät*	9010	262,0	
Metsäluhdat*	9080	0,4	
Puustoiset suot*	91D0	92,5	143,1
Yhteensä		2 091,1	144,1

Metsäiset luontotyypit

Borealiset luonnonmetsät ovat edustavia vanhoja tuoreen tai kuivahkon kankaan metsiä, joissa lahoppuun määrä ylittää paikoin 30 m³/ha. Parhaimmat kuivahkon kankaan metsät ovat suon metsäsaarekkeita, kun taas tuoreen kankaan metsistä edustavimpia ovat Kalliomaa ja Koikeropuron varsi alueen pohjoisosassa.

Sisävesien luontotyypit

Linjasalmennevilla on 10 pientä suolampea tai järveä, jotka kaikki kuuluvat luontotyyppiin humuspitoiset järvet ja lammet. Edustavuudeltaan nämä luonnontilaiset vesialueet ovat pääosin erinomaisia tai hyviä. Myös vesialueiden rannat ovat luonnontilaisia. Vain Tynnyrijärvi ja Vähä-Tynnyrijärvi ovat edustavuudeltaan ainoastaan merkittäviä niihin johdettujen ojien takia.

2.4.4 Linjalamminkankaan Natura 2000 -alue

Suoluontotyypit

Aapasuot ovat pinta-alaltaan laajin luontotyyppi (taulukko 4). Edustavuudeltaan kaikki aapasuot ovat vain merkittäviä aluetta ympäröivien ojitusten tai rakennepiirteiden kehittymättömyyden vuoksi. Soilla kasvaa kuitenkin runsaasti ravinteikkautta ilmentävää kasvilajistoa, mikä lisää alueen merkittävyyttä. Keidassuot ovat pinta-alaltaan alueen toiseksi laajin luontotyyppi. Pohjoisosassa sijaitsee eksentrisen keidassuo, joka on luonnontilainen, karu ja vähäpuustoinen. Suoyhdistymiin kuulumattomia puustoisia soita sekä vaihettumis- ja rantasoitaa on vain vähän.

Taulukko 4. Linjalamminkankaan Natura-alueella esiintyvät luontotyypit. * = Priorisoitu luontotyyppi eli ensisijaisesti suojeltava erityisen tärkeä luontotyyppi. LT1 = luontotyyppi 1 ja LT2 = luontotyyppi 2. LT1 tarkoittaa vallitsevaa luontotyyppiyhdistymää ja LT2 sen sisällä olevaa toista Natura-luontotyyppiä.

Luontotyyppi	Koodi	LT1 (ha)	LT2 (ha)
Humuspitoiset järvet ja lammet	3160	15,2	
Keidassuot*	7110	43,7	
Vaihettumissuot ja rantasuot	7140	1,6	
Aapasuot*	7310	239,2	
Boreaaliset luonnonmetsät*	9010	13,2	
Puustoiset suot*	91D0	1,7	24,4
Yhteensä		314,6	24,4

Metsäiset luontotyypit

Boreaaliset luonnonmetsät ovat pääasiassa soiden ympäröimiä karuja männiköitä, joissa lahoppuun määrä on vähäinen. Edustavuudeltaan luonnonmetsistä noin neljäsosa on hyviä ja loput vain merkittäviä.

Sisävesien luontotyypit

Alueella on kahdeksan pientä humuspitoista suolampea, joista puolet on luonnontilaisia. Muihin lampiin on johdettu vesiä valuma-alueen ojitetuilta osilta, mikä on huonontanut lampien luonnon-tilaa ja edustavuus on ainoastaan merkittävä.

2.4.5 Lehtosenjärven Natura 2000 -alue

Suoluontotyypit

Aapasuot ovat pinta-alaltaan laajin suoluontotyyppi (taulukko 5). Aapasuot ovat edustavuudeltaan ainoastaan merkittäviä, koska niiden tyypilliset rakennepiirteet ovat heikosti kehittyneitä ja alueen ulkopuolella on ojituksia. Puustoiset suot ovat enimmäkseen Lehtosenjärven rantoja. Lehtosenjärven rannalla sijaitsevat myös alueen vaihettumis- ja rantasuot. Vain pieni osa puustoisista soista sekä vaihettumis- ja rantasuista on edustavuudeltaan hyviä.

Taulukko 5. Lehtosenjärven Natura-alueella esiintyvät luontotyypit. * = Priorisoitu luontotyyppi eli ensisijaisesti suojeltava erityisen tärkeä luontotyyppi. LT1 = luontotyyppi 1 ja LT2 = luontotyyppi 2. LT1 tarkoittaa vallitsevaa luontotyyppiyhdistymää ja LT2 sen sisällä olevaa toista Natura-luontotyyppiä.

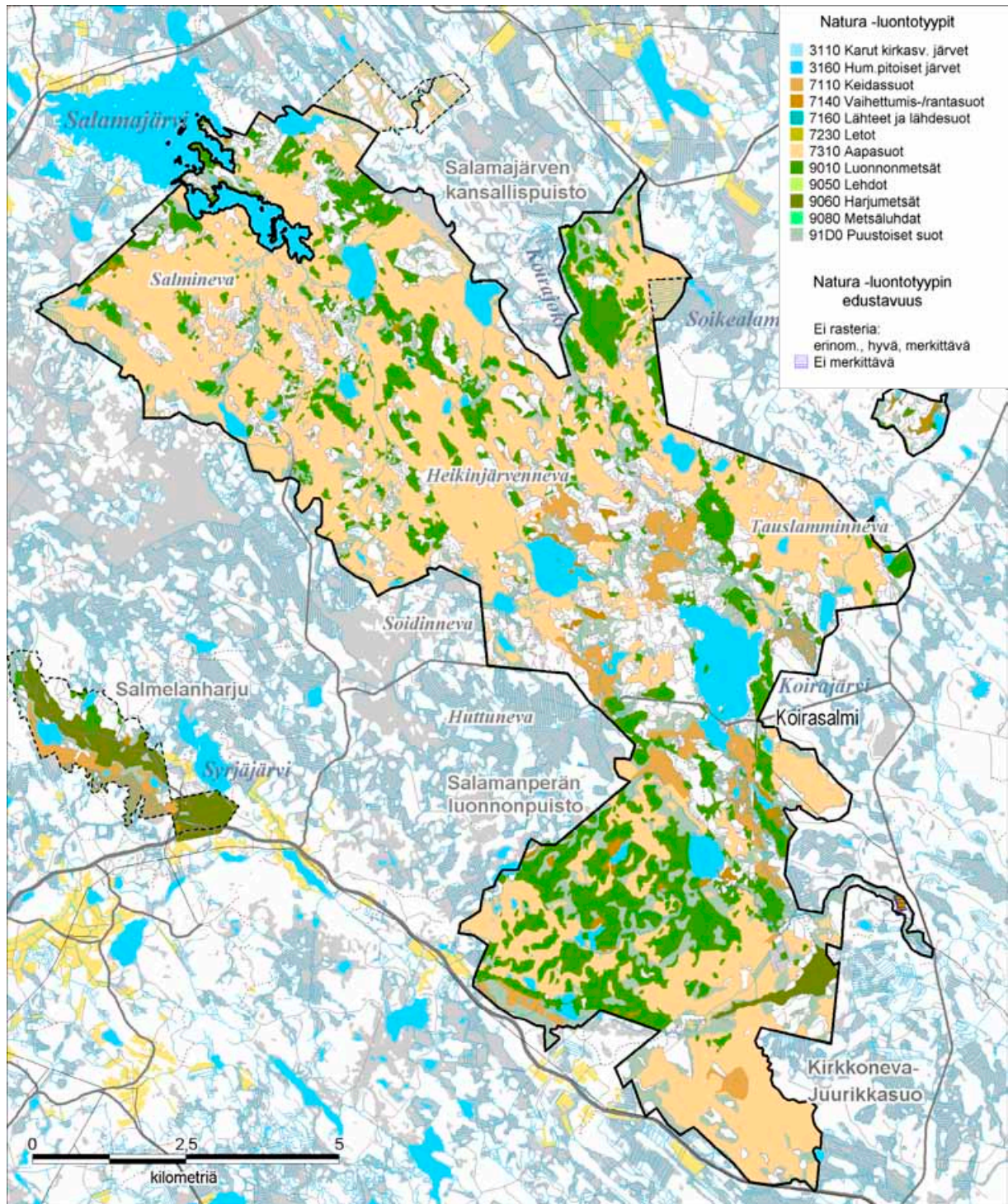
Luontotyyppi	Koodi	LT1 (ha)	LT2 (ha)
Humuspitoiset järvet ja lammet	3160	401,9	
Vaihettumissuot ja rantasuot	7140	29,9	
Aapasuot*	7310	360,5	
Boreaaliset luonnonmetsät*	9010	17,8	
Puustoiset suot*	91D0	64,0	30,3
Yhteensä		874,1	30,3

Metsäiset luontotyypit

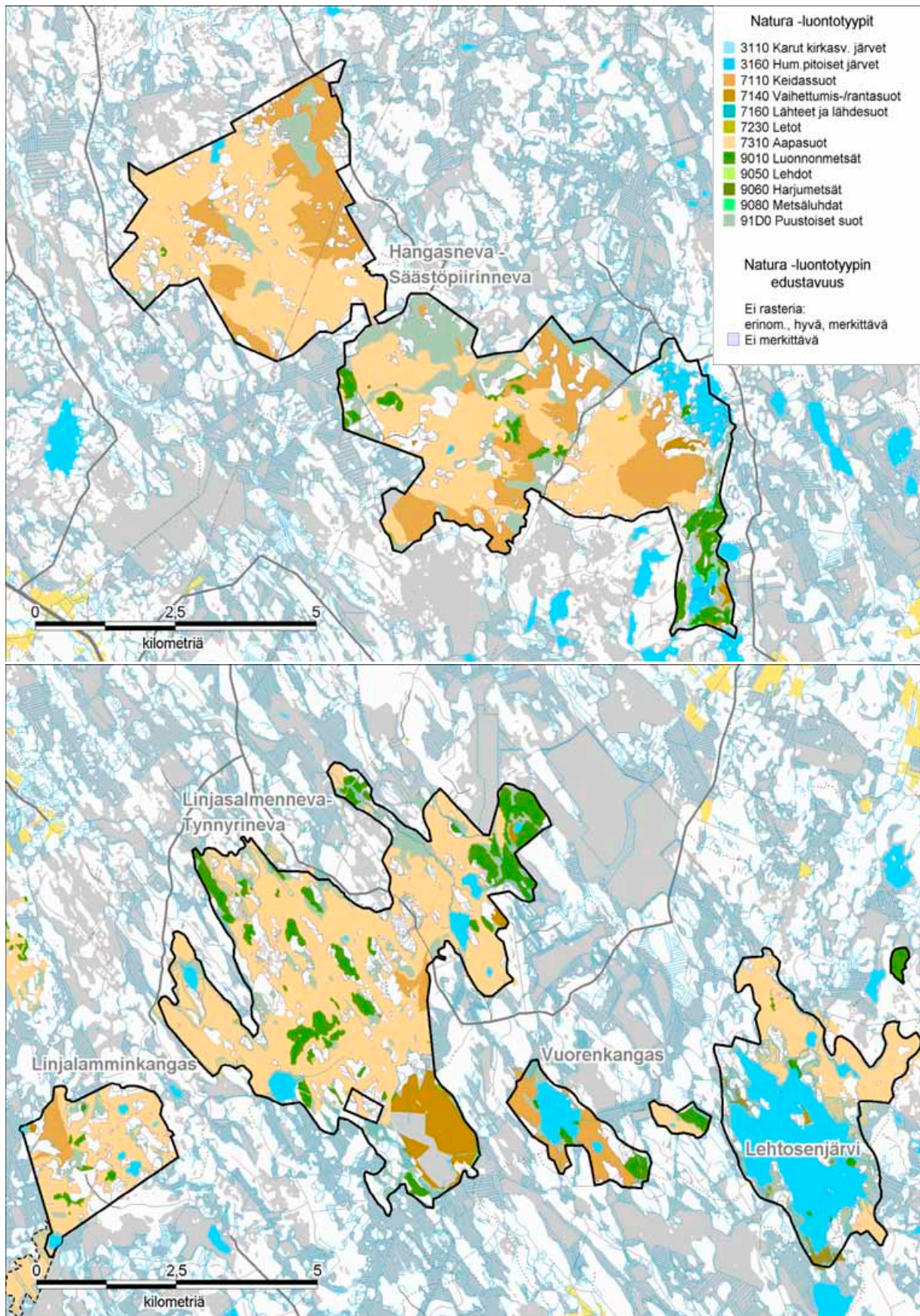
Boreaaliset luonnonmetsät sijaitsevat soiden metsäsaarekkeissa, Lehtosenjärven rannalla sekä erillisellä Vuorenkankaan vanhojen metsien suojelualueella. Edustavuudeltaan luonnonmetsät ovat vain merkittäviä, koska niiden lahopuumäärät ovat pieniä ja metsissä on jälkiä aiemmasta metsänkäsittelystä.

Sisävesien luontotyypit

Humuspitoisten järvien ja lampien pinta-ala muodostuu suurelta osin Lehtosenjärvestä, jonka edustavuus on hyvä. Rantasoiden ojitukset eivät ole juurikaan vaikuttaneet sen luonnontilaan tai kasvilajistoon. Lähes luonnontilaisia ja edustavuudeltaan hyviä ovat myös alueen kolme pieni-alaista suolampea, Pieni ja Iso Siivenlampi Lehtosenjärven pohjoispuolella sekä Virranlampi Vuorenkankaan alueella.

Kuva 4 a. Salamajärven suojelualuekokonaisuuden Natura 2000 -luontotyypit. (© Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Metsähallitus 2005)

Kuva 4 b. Salamajärven suojelualuekokonaisuuden Natura 2000 -luontotyypit. (© Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Metsähallitus 2005)

2.5 Lajisto

2.5.1 Direktiivilajit

Natura 2000 -alueiden suojelu perustuu Euroopan yhteisön neuvoston luonto- ja lintudirektiiviin. Luontodirektiivi koskee Euroopan luonnonvaraista elämistöä, kasvistoa ja luontotyyppettä ja lintudirektiivi luonnonvaraisia lintuja. Direktiivien tarkoittamat lajit on lueteltu lajiliitteissä. Luontodirektiivin II liite sisältää eläin- ja kasvilajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita eli Natura-alueita. Suomelle on myönnetty poikkeus euroopanmajavan, suden, karhun, ilveksen ja liitteessä lueteltujen kalalajien suojelun osalta.

Luontodirektiivin liite IV sisältää eläin- ja kasvilajit, jotka edellyttävät tiukkaa suojelua. Niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä. Suomelle on myönnetty poikkeus euroopanmajavan ja suden suojelun osalta. Poronhoitoalueen eteläpuolella suteen sovelletaan kuitenkin liitteen IV vaatimuksia.

Lintudirektiivin liite I sisältää lintulajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityissuojelualueita. Lintudirektiivin yleistavoite on suojella Euroopan unionin alueen kaikkia luonnonvaraisia lintuja (Ympäristöministeriö 2002). Direktiivissä korostetaan erityisesti muuttolintujen suojelua.

Suunnitelmassa esitetyt lajilistat eivät ole täysin yhteneviä Natura-tietokantalomakkeiden lajilistojen kanssa. Poikkeamat johtuvat toteutettujen inventointien ja perusselvitysten myötä täsmennyksestä tiedosta.

2.5.1.1 Nisäkkäät

Suunnittelualueen nisäkäslajistossa merkille pantavaa on erämaan rauhaa suosivien ahman, karhun, suden ja metsäpeuran esiintyminen (taulukko 6). Susi ja ahma on luokiteltu Suomessa erittäin uhanalaisiksi. Karhu, metsäpeura ja saukko ovat silmälläpidettäviä lajeja (Rassi ym. 2001). Ahma ja metsäpeura on nimetty Suomen vastuulajeiksi, joiden säilyttämisessä Suomella on merkittävä kansainvälinen vastuu.

Taulukko 6. Salamajärven suojelualuekokonaisuuden Natura-alueilla esiintyvät luontodirektiivin liitteiden II ja IV lajit. * = priorisoitu laji.

Laji	Direktiivin liite
Susi (<i>Canis lupus</i>) *	II, IV
Karhu (<i>Ursus arctos</i>) *	II, IV
Ahma (<i>Gulo gulo</i>) *	II
Saukko (<i>Lutra lutra</i>)	II, IV
Metsäpeura (<i>Rangifer farandus fennicus</i>)	II
Korvayökkö (<i>Plecotus auritus</i>)	IV

Suomenselän viimeiset alkuperäiset metsäpeurat ammuttiin tietävästi 1800-luvun lopussa (Niemi 1982). Alueen nykyinen metsäpeurakanta on saanut alkunsa vuonna 1979 aloitetusta metsäpeurojen siirtoistutuksesta Kuhmosta Kivijärvelle. Vuonna 2003 Suomenselän peurakannan kooksi arvioitiin yli 1000 yksilöä (Maa- ja metsätalousministeriö 2004; ks. myös Metsästäjien keskusjärjestö 1995).

2.5.1.2 Linnut

Salamajärven suojelualuekokonaisuudella on tärkeä merkitys erityisesti alkuperäisen boreaalisen luonnonmetsän ja soiden lajiston suojelussa. Alueen lintulajisto sisältää yli 30 lintudirektiivin liitteen I lajia (taulukko 7).

Metsistä linnustollisesti arvokkaimpia ovat Salamajärven Natura-alueen ja Linjasalmennevan Natura-alueen vanhat metsät. Soista linnustollisesti tärkeimpiä ovat Salamajärven Natura-alueella sijaitsevat Heikinjärvenneva ja Kirkkoneva sekä Hangasnevan–Säästöpiirinnevan Natura-alueella sijaitsevat Hangasnevan ja Säästöpiirinnevan keskusalueet. Näiden lisäksi Linjasalmennevan Natura-alueella sijaitseva Iso-Valvatti on merkittävä lintukohde.

Taulukko 7. Natura-alueilla esiintyvät lintudirektiivin liitteen I lajit. 1 = Salamajärvi, 2 = Heikinjärvenneva, 3 = Hangasneva–Säästöpiirinneva, 4 = Linjasalmenneva, 5 = Linjalamminkangas ja 6 = Lehtosenjärvi. (x) = kuulunut aiemmin lajistoon, mutta ehkä hävinnyt alueelta. (m) = esiintyy muuttoaikaan (tarkastelu vain Heikinjärvennevalta, joka on SPA-alue). (Tuohimaa 2005).

Laji	1	2	3	4	5	6
Kaakkuri (<i>Gavia stellata</i>)	(x)					
Kuikka (<i>Gavia arctica</i>)	x		x	x		x
Mustakurkku-uikku (<i>Podiceps auritus</i>)	x	x	(x)	x		
Laulujoutsen (<i>Cygnus cygnus</i>)	x	x	x	x		x
Mehiläishaukka (<i>Pernis apivorus</i>)	x				x	
Ruskosuohaukka (<i>Circus aeruginosus</i>)				(x)		
Sinisuohaukka (<i>Circus cyaneus</i>)	x	x	x	x		x
Ampuhaukka (<i>Falco columbarius</i>)	x	(m)	x			
Pyy (<i>Bonasa bonasia</i>)	x		x	x	x	
Metso (<i>Tetrao urogallus</i>)	x		x		x	x
Teeri (<i>Tetrao tetrix</i>)	x		x	x	x	x
Luhtahuitti (<i>Porzana porzana</i>)	x			x		
Kurki (<i>Grus grus</i>)	x	x	x	x	x	x
Kapustarinta (<i>Pluvialis apricaria</i>)	x	x	x	x	x	x
Suokukko (<i>Philomachus pugnax</i>)	x	x	x			
Liro (<i>Tringa glareola</i>)	x	x	x	x	x	x
Vesipääsky (<i>Phalaropus lobatus</i>)	(x)	(x)				
Kalatiira (<i>Sterna hirundo</i>)	x	x	x			
Huuhkaja (<i>Bubo bubo</i>)	x			x		
Hiiripöllö (<i>Surnia ulula</i>)	x					
Varpuspöllö (<i>Glaucidium passerinum</i>)	x					
Viirupöllö (<i>Strix uralensis</i>)	x			x		
Suopöllö (<i>Asio flammeus</i>)			x		x	x
Helmipöllö (<i>Aegolius funereus</i>)			x			
Kehräjä (<i>Caprimulgus europaeus</i>)	x					
Palokärki (<i>Dryocopus martius</i>)	x		x	x	x	x
Pohjantikka (<i>Picoides tridactylus</i>)	x		x	x	x	
Pikkusieppo (<i>Ficedula parva</i>)	x					
Pikkulepinkäinen (<i>Lanius collurio</i>)	x			x		
Sääksi (<i>Pandion haliaetus</i>)	x			(x)		x
Pikkulokki (<i>Larus minutus</i>)	x	x	x	(x)		

* Muiden havainnoitsijoiden ilmoittamana pyytä tavataan myös Lehtosenjärveltä, metsoa Linjasalmennevalta ja teertä Heikinjärvennevalta. Linnustoselvityksessä nämä jäivät havaitsematta.

Salamajärven Natura-alueen lintuarvot perustuvat alueen laajuuteen ja siitä johtuvaan erämaisuuteen, linturikkaisiin soihin ja vanhoihin luonnonmetsiin. Alueella esiintyy mm. Etelä-Suomen vanhojen metsien paras ilmentäjä pikkusieppo, joka elää Salamajärven alueella levinnäisyytensä rajamailla.

Heikinjärvenneva on suunnittelualueen arvokkain lintukohde ja lukeutuu tärkeimpiin lintu-alueisiin koko Pohjanmaan alueella (Tuohimaa 2005). Suon linnustollinen ydinosa sijoittuu keski-osan laajalle ja avaralle vetiselle rimpialueelle, missä pesivät suunnittelualueen kaikki lokkilinnut yhtä kalalokkiparia lukuun ottamatta ja suurin osa vesilinnuista. Heikinjärvennevalla käyvät saalistamassa monet petolinnut, kuten ampuhaukka, kanahaukka (*Accipiter gentilis*), varpushaukka (*Accipiter nisus*), nuolihaukka (*Falco subbuteo*), sinisuohaukka ja kalasääski. Muuttoaikaan linnusto keskittyy rimpialueelle, jolloin siellä tavataan mm. hanhia, kurkia, joutsenia ja monipuolisesti vesilintuja sekä kahlaajia.

Salamajärven Natura-alueella sijaitseva Kirkkoneva lukeutuu myös linnustoltaan ehdottomasti alueen arvokkaimpiin kohteisiin, missä esimerkiksi lokkilintujen yhteismäärä on suurempi kuin muualla. Lokkimäärältään Kirkkonevaa voidaan pitää ensiluokkaisena koko Suomenselän alueella (Tuohimaa 2005). Monet vesilintu- ja kahlaajalajit hakeutuvat lokkiyhdyksuntiin pesimään, joten Kirkkonevan muukin lintulajisto on monipuolinen, runsas ja kaikin puolin edustava. Kirkkonevan lajeja ovat mm. mustakurkku-uikku, luhtahuitti, suokukko ja metsähanhi (*Anser fabalis*), joka ei ole direktiivilaji mutta jota silti voidaan pitää suunnittelualueen yhtenä suojelumerkitykseltään tärkeimpänä lajina. Metsähanhi on Suomen kansainvälinen vastuulaji.

Hangasnevan–Säästöpiirinnevan Natura-alueen suolinnusto on erittäin edustava johtuen laajoista avosoista sekä lukuisista rimp- ja allikkoalueista. Alueen runsaslintuisimmat kohteet ovat Hangasnevan ja Säästöpiirinnevan keskiosat. Hangasnevan keskiosissa esiintyvät pesivänä kaikki soiden tyypilliset kahlaajalajit, joista vaateliaimpia ovat suokukko, jänkäkurppa (*Lymnocyptes minimus*) ja töyhtöhyppä (*Vanellus vanellus*) (Tuohimaa 2005). Pikkukuovin (*Numenius phaeopus*) runsaus on huomiota herättävää. Alue on ilmeisen tärkeä elinalue myös metsähanhelle erityisesti kevätmuuton aikaan (Tuohimaa 2005). Säästöpiirinnevan keskiosa on laajaa aapasuota, missä useat kahlaajalajit esiintyvät runsaslukuisampana kuin muualla suunnittelualueella (Tuohimaa 2005). Aava aapasuo vetää puoleensa myös muuttavia lintuja, ja pesimäaikaan monet lintulajit viihtyvät siellä ruokailemassa. Petolinnuista suolla saalistavat mm. sinisuohaukka, varpushaukka ja mehiläishaukka.

Linjasalmennevan Natura-alueella sijaitseva Iso-Valvatti on järvenlaskun ja sitä seuranneen umpeenkasvun synnyttämä kosteikko, joka linnuston monipuolisuudessa ja runsaudessa on erinomainen (Tuohimaa 2005). Monille vaateliaille lajeille Iso-Valvatti on alueen ainoa esiintymispaikka. Vesilinnusto keskittyy kosteikon eteläpuolelle avoimille vesialueille jokivarsiin. Valtaosa kahlaajista, kuten liro, valkoviklo (*Tringa nebularia*) ja taivaanvuohi (*Gallinago gallinago*), viihtyvät paremmin Iso-Valvatin länsi- ja pohjoisosassa. Kosteikkoa reunustavissa pensaikeissa ruokokerttunen (*Acrocephalus schoenobaenus*) ja pajusirkku (*Emberiza schoeniclus*) esiintyvät tiheämmin kuin muualla suunnittelualueella. Iso-Valvatin ainutlaatuisuudesta kertovat myös puolisukeltajasorsalajien suuret parimäärät (Tuohimaa 2005). Pesimälinnuston lisäksi Iso-Valvatilla on tärkeä merkitys muutonaikaisena levähdysalueena erityisesti sorsalinnuille, kuten taville (*Anas crecca*), haapanalle (*Anas penelope*), tukkasotkalle (*Aythya fuligula*) ja uivelolle (*Mergus albellus*).

Iso-Valvatin äärellä on lintutorni, josta alueen linnustoa on mahdollisuus tarkkailla. Lintutornin vierellä on tulipaikka ja runsaan kilometrin päässä Valvatin autiotupa.

2.5.2 Uhanalaiset ja muut huomionarvoiset lajit

2.5.2.1 Kasvillisuus

Suunnittelualueella on useita uhanalaisten tai alueellisesti harvinaisten kasvilajien esiintymä-alueita. Alueella esiintyvät metsänemä (*Epipogium aphyllum*) ja kaitakämmekä (*Dactylorhiza traunsteineri*) ovat valtakunnallisesti vaarantuneita putkilokasveja (Liedenpohja & Luttinen 1984; Rassi ym. 2001). Ne kuuluvat myös luonnonsuojeluasetuksessa lueteltuihin uhanalaisiin lajeihin.

Punakämmekä (*Dactylorhiza incarnata* ssp. *incarnata*) ja ruskopiirtoheinä (*Rhynchospora fusca*) ovat valtakunnallisesti silmälläpidettäviä ja alueellisesti uhanalaisia putkilokasveja. Punakämmekä on myös luonnonsuojeluasetuksella rauhoitettu Oulun läänin eteläpuolella. Suunnittelualueella on useita punakämmekäesiintymiä, mutta ruskopiirtoheinän esiintymiä tunnetaan vähemmän (Liedenpohja & Luttinen 1984).

Nuijasara (*Carex buxbaumii* subsp. *buxbaumii*), suomenlumme (*Nymphaea tetragona*), rimpi-vihvilä (*Juncus stygius*), pohjanruttojuuri (*Petasites frigidus*) ja jokileinikki (*Ranunculus lingua*) ovat alueellisesti uhanalaisia kasvilajeja, joiden esiintymiä on suunnittelualueella useita (Liedenpohja & Luttinen 1984; Hautala & Tuominen 1996). Muita alueelta tehtyjä huomionarvoisia kasvihavaintoja ovat vaaleasara (*Carex livida*), äimäsara (*Carex dioica*), hirssisara (*Carex panicea*), hoikkavilla (*Eriophorum gracile*), lapinvesitähti (*Callitriche hamulata*), konnanulpukka (*Nuphar pumila*), kaarlenvaltikka (*Pedicularis sceptrum-carolinum*), mähkä (*Selaginella selaginoides*) ja valkolehdokki (*Platanthera bifolia*) (Liedenpohja & Luttinen 1984, Hautala & Tuominen 1996). Näistä vaaleasara kuuluu Suomen vastuulajeihin ja valkolehdokki on luonnonsuojeluasetuksella rauhoitettu.

2.5.2.2 Kääväkkäät

Salamajärven kansallispuiston ja Salamanperän luonnonpuiston alueilla esiintyy merkittävä määrä valtakunnallisesti uhanalaisia ja silmälläpidettäviä kääväksilajeja sekä vanhan metsän ja aarniometsän indikaattorilajeja (taulukko 8, kuva 5).

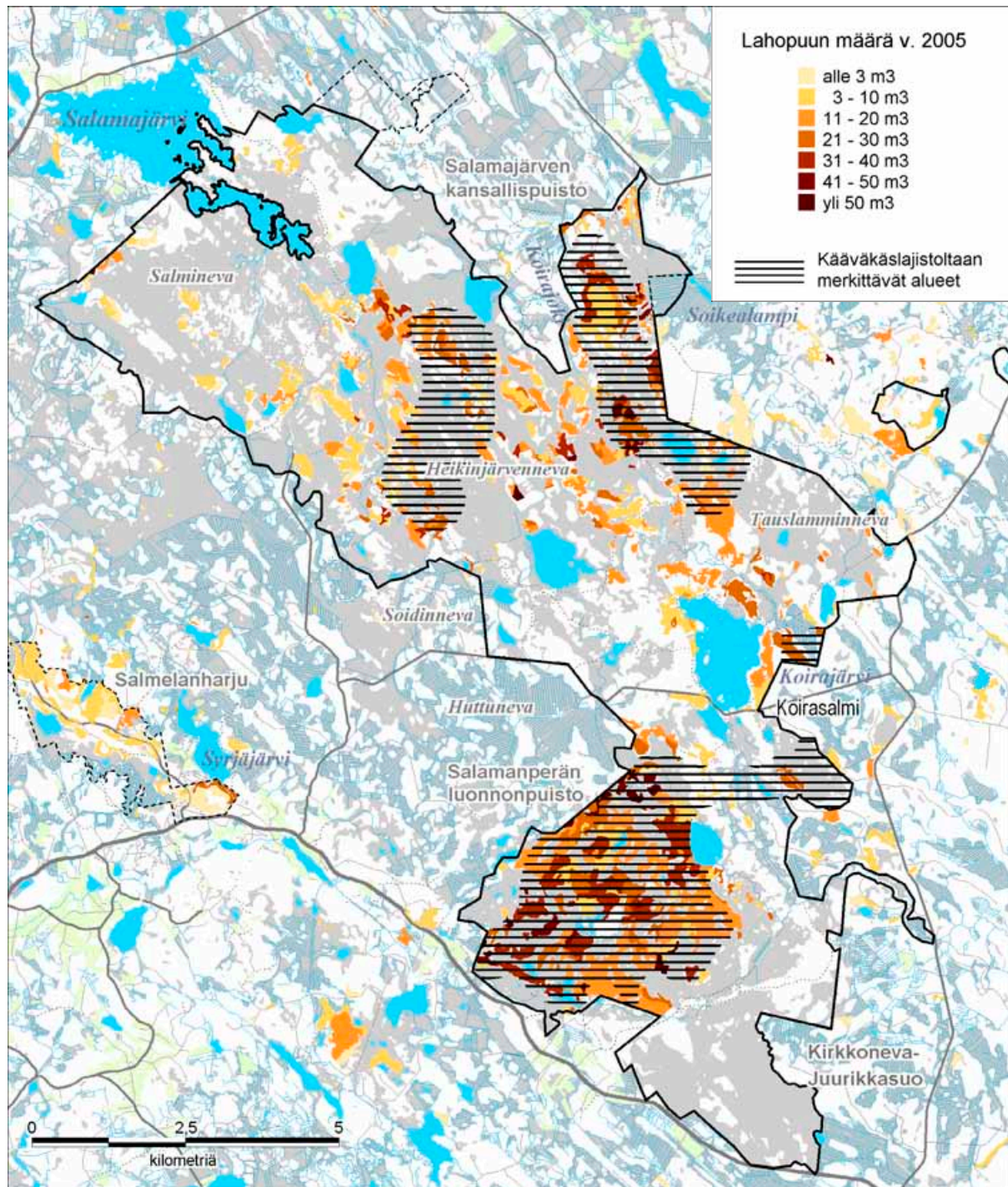
Yhteislajimäärä (85 kääpäälajia) on suuri, kun otetaan huomioon inventointialueen sijainti karulla vedenjakajaseudulla, missä lajimäärältään runsaat lehdot puuttuvat lähes kokonaan. Suuri yhteislajimäärä indikoi vanhan metsän lajiston runsautta. Indikaattorilajien runsauden perusteella Salamajärven kansallispuisto ja Salamanperän luonnonpuisto voidaan luokitella erittäin arvokkaaksi ja ainutlaatuisiksi metsäalueeksi, johon luokkaan yltää Suomessa vain muutama inventoitu kohde (Halme 2005).

Taulukko 8. Uhanalaiset ja silmälläpidettävät sekä vanhan metsän indikaattorilajeiksi luokitellut kääväkselajit (Halme 2005). Uhanalaisuusluokat EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, RT = alueellisesti uhanalainen. IND = vanhan metsän tai aarniometsän indikaattorilaji (mänty- ja kuusivaltaisten metsien lajit). 1 = Salamanperän luonnonpuisto, 2 = Salamajärven kansallispuisto, 3 = Linjasalmennevan Natura-alue.

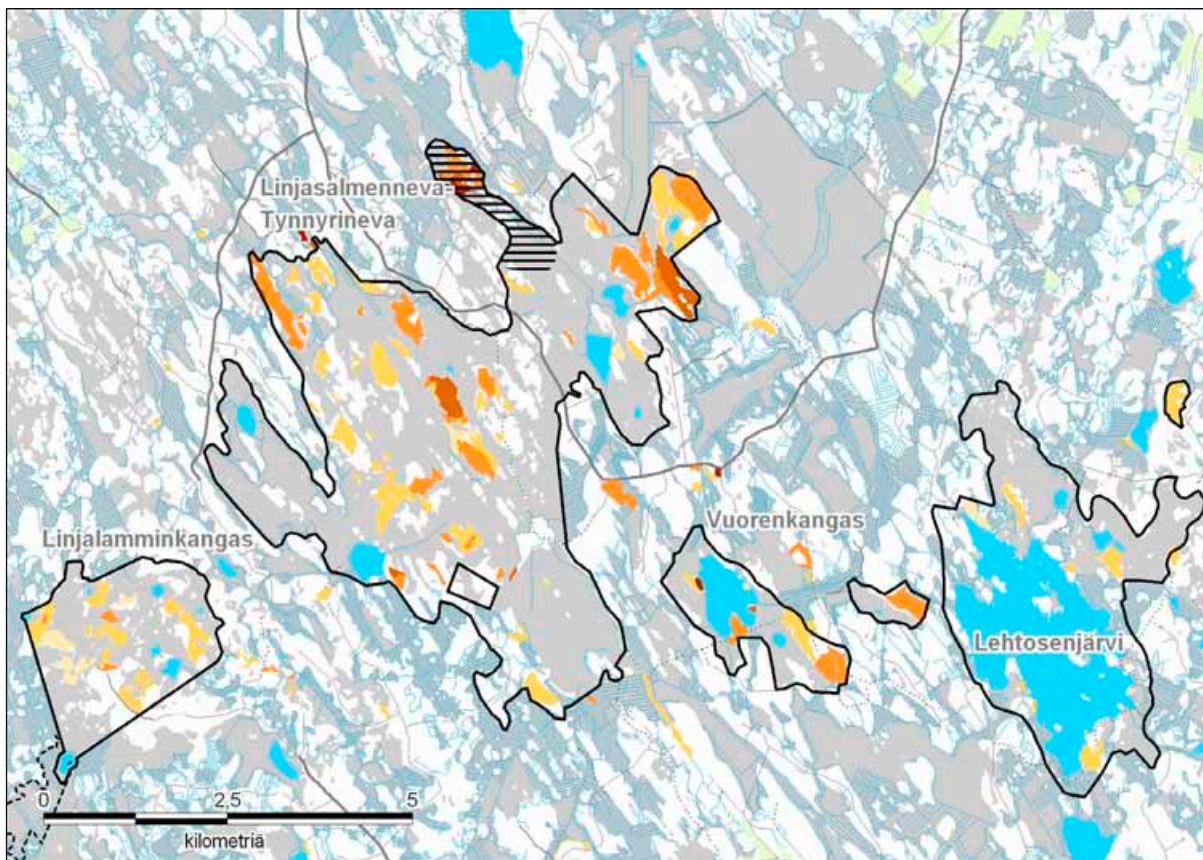
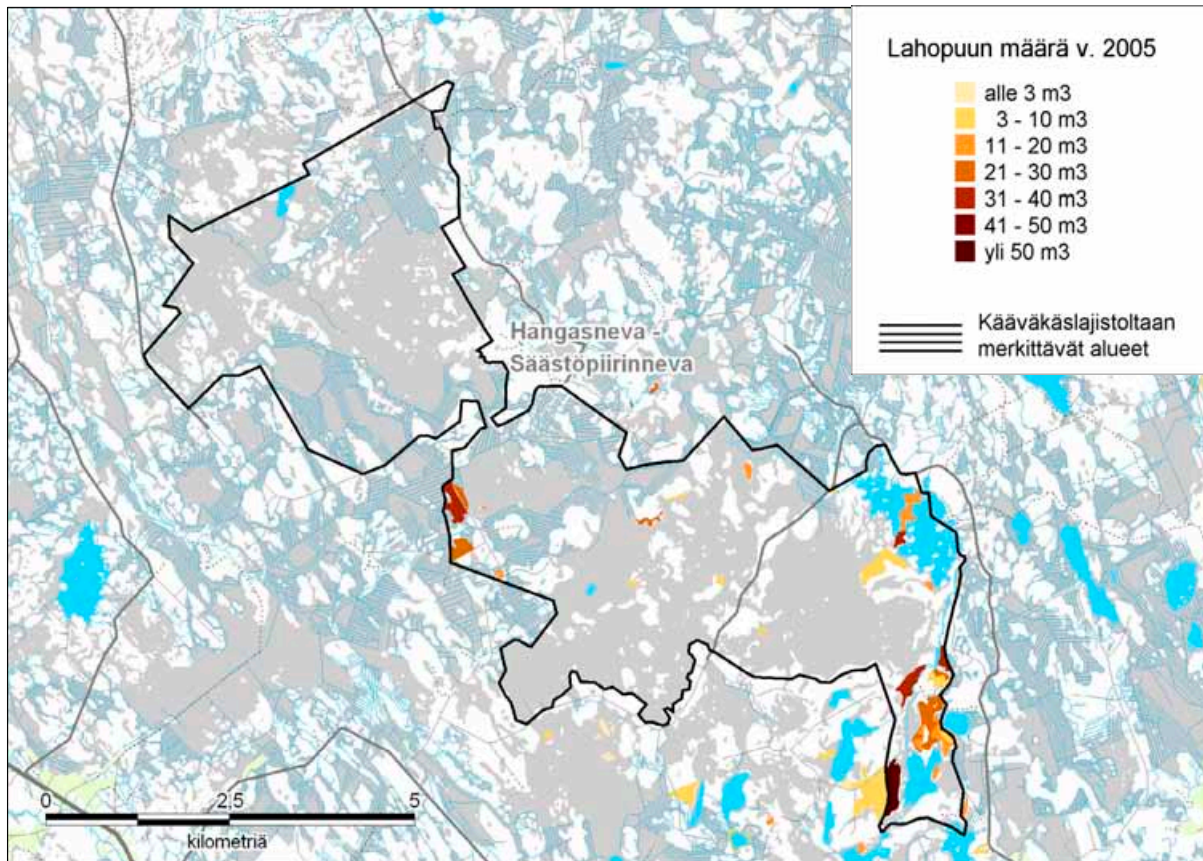
Laji	Uhanalaisuus	IND	1	2	3
Pursukääpä (<i>Amylocystis lapponica</i>)	VU	x	x		
Harsukääpä (<i>Anomoporia kamtschatica</i>)		x	x		
Riekonkääpä (<i>Antrodia albobrunnea</i>)	NT, RT	x	x	x	
Kalkkikääpä (<i>Antrodia crassa</i>)	EN	x		x	
Erakkokääpä (<i>Antrodia infirma</i>)	VU	x		x	
Poimukääpä (<i>Antrodia pulvinascens</i>)	VU	x	x	x	x
Rusokantokääpä (<i>Fomitopsis rosea</i>)	NT, RT	x	x		
Silokääpä (<i>Gelatoporia pannocincta</i>)	NT, RT		x	x	
Viinikääpä (<i>Gleoporus taxicola</i>)		x	x	x	
Raidantuoksukääpä (<i>Haploporus odoros</i>)	NT		x		
Kermakarakääpä (<i>Junghuhnia luteoalba</i>)		x	x	x	
Punahäivekääpä (<i>Leptoporus mollis</i>)	RT	x	x		
Korokääpä (<i>Oligoporus sericeomollis</i>)		x	x	x	
Rusakonkääpä (<i>Parmastomyces mollissimus</i>)	VU		x		
Korkkikerroskääpä (<i>Perenniporia subacida</i>)	NT, RT	x	x		
Karhunkääpä (<i>Phaeolus schweinitzii</i>)		x	x	x	
Kuusenkääpä (<i>Phellinus chrysoloma</i>)		x	x	x	x
Ruostekääpä (<i>Phellinus ferrugineofuscus</i>)	NT	x	x	x	x
Pikireunakääpä (<i>Phellinus lundellii</i>)		x	x	x	x
Aarnikääpä (<i>Phellinus nigrolimitatus</i>)		x	x	x	
Männynkääpä (<i>Phellinus pini</i>)		x	x	x	
Riukukääpä (<i>Phellinus viticola</i>)		x	x	x	x
Tippahaprakääpä (<i>Postia guttulata</i>)	NT	x	x		
Kituhaprakääpä (<i>Postia hibernica</i>)	NT, RT	x	x		
Hentohaprakääpä (<i>Postia lateritia</i>)	VU	x	x	x	x
Ruskohaprakääpä (<i>Postia leucomallella</i>)		x	x	x	
Rustikka (<i>Protomerulius caryae</i>)	VU		x	x	x
Rusokääpä (<i>Pycnoporellus fulgens</i>)		x	x		
Lohikääpä (<i>Sarcoporia salmonicolor</i>)	NT, RT		x		
Lutikkakääpä (<i>Skeletocutis jelicii</i>)	EN	x		x	
Sirppikääpä (<i>Skeletocutis lenis</i>)	VU	x	x	x	
Korpiludekääpä (<i>Skeletocutis odora</i>)	NT, RT	x	x		
Välkkyludekääpä (<i>Skeletocutis stellae</i>)	VU	x	x	x	
Oravuotikka (<i>Asterodon ferruginosus</i>)		x	x	x	x
Harjasorakas (<i>Gloiodon strigosus</i>)	VU	x		x	x
Mäntyraspikka (<i>Odonticium romellii</i>)	NT, RT	x	x	x	
Kuuorvakka (<i>Chaetodermella luna</i>)		x	x	x	
Kelorypykkä (<i>Phlebia cornea</i>)		x	x		
Kultarypykkä (<i>Protomerulius aureus</i>)		x	x	x	

Kuva Reijo Kuosmanen.

Kuva 5 a. Salamajärven suojelualuekokonaisuuden lahoppuun määrä ja kääväksälajistoltaan merkittävät alueet. (© Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Metsähallitus 2005)

Kuva 5 b. Salamajärven suojelualuekokonaisuuden lahopuun määrä ja kääväkaslajistoltaan merkittävät alueet. (© Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Metsähallitus 2005)

2.5.2.3 Jäkälät

Epifyyttijäkälät sopivat hyvin aarniometsien indikaattoreiksi eli ilmentäjälajeiksi. Salamanperän luonnonpuiston sekä Vuorenkankaan ja Linjalamminkankaan luonnonsuojelualueiden jäkäläkartoituksessa löytyi yhteensä 16 erilaista indikaattorijäkälää (taulukko 9).

Taulukko 9. Salamajärven suojelualuekokonaisuuden indikaattorijäkälät (Kokko 1996). 1 = Vuorenkankaan luonnonsuojelualue, 2 = Salamanperän luonnonpuisto, 3 = Linjalamminkankaan luonnonsuojelualue.

Laji	1	2	3
Korpiluppo (<i>Alectoria sarmentosa</i>)	x	x	x
Jauhetassijäkälä (<i>Cliostomum leprosum</i>)		x	x
Silomunuaisjäkälä (<i>Nephroma bellum</i>)	x	x	x
Huopanakajäkälä (<i>Peltigera canina</i>)	x	x	x
Karstanahkajäkälä (<i>Peltigera praetextata</i>)	x	x	
Raidankeuhkojäkälä (<i>Lobaria pulmonaria</i>)	x		
Aarnikaihejäkälä (<i>Lopadium disciforme</i>)	x		
Kuusenneulajäkälä (<i>Chaenotheca subroscida</i>)	x	x	x
Samettikesijäkälä (<i>Leptogium saturninum</i>)	x		x
Hentoneulajäkälä (<i>Chaenotheca gracillima</i>)*		x	
Harmaanokijäkälä (<i>Cyphelium inquinans</i>)		x	x
Pilkkunahkajäkälä (<i>Peltigera aphthosa</i>)	x	x	
Kanadanluppo (<i>Bryoria fremontii</i>)	x		
Nukkamunuaisjäkälä (<i>Nephroma resupinatum</i>)	x		
Sammallimijäkälä (<i>Pannaria pezizoides</i>)	x		
Ahonahkajäkälä (<i>Peltigera leucophlebia</i>)		x	

*Mainittu luonnonsuojeluasetuksen uhanalaisten ja erityisesti suojeltavien lajien luettelossa.

Indikaattorijäkäläkartoituksen perusteella tarkastelun alueen luonnonsuojelullista arvoa voidaan pitää merkittävänä.

2.5.2.4 Linnut

Direktiivilajien ohella suunnittelualueella esiintyy useita valtakunnallisesti tai alueellisesti uhanalaisia lintulajeja. Valtakunnallisesti vaarantuneiksi luokiteltavista lajeista tärkeimpiä ovat ampuhaukka, naurulokki (*Larus ridibundus*) ja käenpiika (*Jynx torquilla*), joiden esiintymät alueella ovat merkittäviä (Tuohimaa 2005). Pohjanmaan alueen tärkeimpiä uhanalaisia lajeja Salama-järvellä ovat metsähänhi, pikkusieppo, isolepinkäinen (*Lanius excubitor*), liro, pohjantikka ja keltävästäräkki (*Motacilla flava*).

Eteläborealisella alueella uhanalaisiksi luokiteltavat lajit ovat myös huomionarvoisia. Merkittävimmät ovat metson, suokukon ja riekon (*Lagopus lagopus*) esiintymät, ja melko merkittäviä taivaanvuohen ja kuovin (*Numenius arquata*) esiintymät (Tuohimaa 2005). Silmälläpidettävistä lajeista merkittäviä ovat teeren, mehiläishaukan, sinisuohaukan, kalasääsken ja käen (*Cuculus canorus*) esiintymät.

Alueellisesti uhanalaiselle jänkäsirriäiselle (*Limicola falcinellus*) ja valtakunnallisesti erittäin uhanalaisen muuttohaukan (*Falco peregrinus*) paluulle suojelualuekokonaisuus tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden. Lisäksi suojeluarvoa nostaa eteläisillä pesimäalueilla vähentynyt vesipääsky, vaikkakaan lajia ei toistaiseksi ole luokiteltu uhanalaiseksi (Tuohimaa 2005).

Suomen kansainvälisistä vastuulajeista suunnittelualueella esiintyvät seuraavat lajit: laulujoutsen, metsähänhi, haapana, tukkasotka, tavi, telkkä (*Bucephala clangula*), isokoskelo (*Mergus merganser*), tukkakoskelo (*Mergus serrator*), metso, kaakkuri, jänkäsirriäinen, jänkäkurppa, pikkukuovi,

kuovi, mustaviklo (*Tringa erythropus*), valkoviklo, liro, rantasipi (*Actitis hypoleucos*), pikkulokki, selkälokki (*Larus fuscus*), kalatiira, huuhekaja, varpuspöllö, helmipöllö, pohjantikka, leppälintu (*Phoenicurus phoenicurus*), kuukkeli (*Perisoreus infaustus*) ja isokäpylintu (*Loxia pytyopsittacus*) (Tuohimaa 2005).

2.5.2.5 Selkärangattomat

WWF:n kovakuoriaistyöryhmä teki Salamajärven alueella ja erityisesti Salamanperän luonnonpuistossa kesällä 2005 pienimuotoisen kovakuoriaisinventoinnin (Hyvärinen ym. 2005). Sen yhteenvedona voidaan todeta, että Salamanperän luonnonpuisto on keskeinen metsälajiston suojelulle Suomenselän alueella. Erityisesti männyllä elävälle kovakuoriaislajistolle alue on erittäin merkittävä, mutta myös kuusella elävä lajisto on edustava. Seuraavassa esitellään löydetyt tärkeimmät lajit ja niiden uhanalaisuus:

- Liekohärkä (*Ceruchus chrysomelinus*). Laji on erittäin harvinainen, ja sitä on tavattu nykyisin lähinnä itäisimmästä Suomesta. Etelä- ja Keski-Suomesta laji on löydetty Pyhä-Häkin ja Seitsemisen kansallispuistoista. Liekohärkä on luokiteltu vaarantuneeksi lajiksi.
- Murroskolva (*Pytho abieticola*). Laji elää kaatuneissa kuusissa kaarnan alla. Salamanperän luonnonpuistossa sitä havaittiin toukkina, koteloina ja aikuisina. Murroskolva on luokiteltu vaarantuneeksi lajiksi.
- Lovikerri (*Cerylon impressum*). Laji elää vastikään pystyyn kuolleissa kookkaissa männyissä. Salamanperän luonnonpuistossa sitä havaittiin useasta puusta. Lovikerri on luokiteltu vaarantuneeksi lajiksi.
- Isohukka (*Corticeus fraxini*). Laji elää lovikerrin tapaan vastakuolleissa männyissä kaarnakuoriaisten käytävissä. Salamanperän luonnonpuistossa sitä havaittiin useasta puusta. Isohukka on luokiteltu vaarantuneeksi lajiksi.
- Pitkähukka (*Corticeus longulus*). Laji on elintavoiltaan isohukan kaltainen. Luonnonpuistossa sitä havaittiin vähemmän kuin isohukkaa. Pitkähukka on luokiteltu vaarantuneeksi lajiksi.
- Nahkuri (*Tragosoma depsarium*). Tämä Suomen suurimpiin kuuluva sarvijäärä elää lämpimillä paikoilla olevissa järeissä mäntymaapuissa. Viimeaikaiset havainnot lajista painottuvat itäiseen Suomeen, mutta Keski-Suomessa laji on erittäin harvinainen. Nahkuri elää mielellään myös soilla pitkospuissa. Nahkuri on luokiteltu vaarantuneeksi lajiksi.
- Häiväpiiloseppä (*Lacon conspersus*). Laji on taantunut eteläisessä Suomessa, mutta pohjoisempana sitä havaitaan vielä monin paikoin. Laji esiintyy mm. maapuumännyissä. Häiväpiiloseppä on luokiteltu silmälläpidettäväksi lajiksi.

Kovakuoriaisselvityksen lisäksi Salamajärven alueelta on tehty myös perhosselvitys (Ahola 2004). Sen yhteydessä Salamajärven kansallispuistossa havaittiin mm. Keski-Suomen maakunnassa hyvin harvalukuisena esiintyvä jäytäjäkoi (*Helcystogramma lineolella*) ja kirjotupsukas (*Orgyija recens*), joka on luokiteltu alueellisesti uhanalaiseksi lajiksi. Muista selkärangattomista lajeista voidaan mainita vielä suunnittelualueella havaittu rahkavesimittari (*Gerris sphagnetorum*), joka on luokiteltu silmälläpidettäväksi ludelajiksi.

2.6 Historia

2.6.1 Perustamishistoria

Salamajärven suojelualuekokonaisuus on muotoutunut usean vuosikymmenen aikana luonnon-suojelualueiden perustamisen ja eri suojeluohjelmien etenemisen myötä. Jo ennen suojeluohjelmia monien alueiden luontoarvoja oli turvattu Metsähallituksen päätökseen perustuvalla suojelulla ja osittaisilla käyttörajoituksilla. Vuonna 1998 Salamajärven suojelualuekokonaisuuteen kuuluvat alueet liitettiin Suomen Natura 2000 -ehdotukseen. Boreaalisen vyöhykkeen osalta Euroopan unionin komissio hyväksyi ehdotuksen vuonna 2005.

Salamajärven kansallispuisto

Alueen suojelu on edennyt vaiheittain viime vuosisadan alkupuolelta lähtien. Ensimmäinen rauhoitusalue oli 460 hehtaarin laajuinen Koirajoen säästömetsä, joka perustettiin vuonna 1912 (Metsähallitus 1985). Koirajoen säästömetsä vahvistettiin erikoismetsäksi Koirajoen aarnialueen nimellä vuonna 1955. Samana vuonna rauhoitettiin Metsähallituksen päätöksellä Ahvenlammin ja Kivilammin aarnialueet kansallispuiston itäpuolella. Ison Koirajärven kaikki saaret rauhoitettiin aarnialueena vuonna 1967 (Keski-Suomen seutukaavaliitto 1972). Salamajärven aarnialue, johon sisältyi nykyisen kansallispuiston alueella lähes 4600 hehtaaria maata ja 200 hehtaaria vesiä, perustettiin vuonna 1968 (Metsähallitus 1985). Salamajärven kansallispuisto perustettiin noin 5500 hehtaarin laajuisena vuonna 1981 (674/81). Aluelisäysten jälkeen kansallispuiston pinta-ala on nykyisin 6240 hehtaaria.

Salamanperän luonnonpuisto

Ydinalue tuli suojelun piiriin vuonna 1922, jolloin Metsähallitus perusti 527 hehtaarin laajuisen Kivijärven säästömetsän (Luonnon- ja kansallispuistokomitea 1953). Vuonna 1950 valtioneuvosto asetti komitean suunnittelemaan uusien luonnon- ja kansallispuistojen perustamista Suomen johdettavien luonnontieteellisten seurojen ehdotuksen pohjalta. Komitea ehdotti perustettavaksi Salamajärven luonnonpuiston, joka edustaisi Sisä-Suomen järviolueen ja Pohjanmaan jokialueen välistä karua ja soista vedenjakajaseutua. Komitean ehdotus toteutui Salamanperän luonnonpuistona vuonna 1956 (634/56).

Soidensuojelualueet

Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelualuetta koskeva ensimmäinen suojelupäätös oli Kirkkonevan ojitusrauhoitusalueen perustaminen vuonna 1968. Alueen suojeluaikheet kytkeytyivät alun perin Salamajärven kansallispuiston suojelusuunnitelmiin, sillä Kirkkonevaa tavoiteltiin osaksi kansallispuistoa (Kansallispuistokomitean mietintö 1976). Tämä ei toteutunut, vaan Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelualue perustettiin noin 360 hehtaarin laajuisena vuonna 1982 (676/81). Soidensuojelun perusohjelmassa Kirkkonevan–Juurikkasuon aluerajaus on 630 hehtaaria (Maa- ja metsätalousministeriö 1981).

Hangasnevan–Säästöpiirinnevan soidensuojelualue perustettiin vuonna 1982 noin 1330 hehtaarin laajuisena (676/81). Aluetta koskevat aikaisemmat suojelupäätökset olivat Myllyjärven luonnonhoitometsän ja Hangasnevan aarnialueen perustaminen. Vuonna 2004 soidensuojelualueeseen liitettiin Luolaneva sekä osa pohjoisen Säästöpiirinnevan alueesta, minkä jälkeen suojelualueen

pinta-ala oli 2441 hehtaaria. Osa Hangasnevan–Säästöpiirinnevan soidensuojelun perusohjelman mukaisesta kaksiosaisesta alueesta on vielä perustamatta suojelualueeksi.

Linjasalmennevan–Tynnyrinevan soidensuojelualue perustettiin noin 1150 hehtaarin laajuisena vuonna 1988 (851/88). Aluetta koskeva aikaisempi suojelupäätös oli Linjasalmennevan 800 hehtaarin laajuisen ojitusrahoitusalueen perustaminen. Aluelisäysten jälkeen soidensuojelualan pinta-ala on nykyisin 1207 hehtaaria. Linjasalmennevan–Tynnyrinevan alue kuuluu valtioneuvoston vuonna 1981 vahvistamaan soidensuojelun perusohjelman täydennysosaan.

Vanhojen metsien suojelualueet

Ympäristöministeriön aloitteesta vuonna 1989 vesi- ja ympäristöhallituksessa aloitti toimintansa luonnonsuojelututkimusyksikkö, jonka tehtävänä oli käynnistää luonnonsuojelullisesti arvokkaiden vanhojen metsien etsintä Etelä- ja Keski-Suomessa. Vuonna 1991 asetettiin vanhojen metsien suojelutyöryhmä, joka selvitti linjan Oulu–Kajaani–Kuhmo eteläpuolella olevien luonnonsuojelullisesti arvokkaiden vanhojen metsien laajuuden. Suojelutyöryhmän esityksen perusteella vuonna 1993 annettiin asetus vanhojen metsien suojelusta ja luonnonsuojelualueiden perustamisesta (1115/93). Asetus astui voimaan vuoden 1994 alussa sisältäen myös Vuorenkankaan (43 ha) ja Linjalamminkankaan (440 ha) luonnonsuojelualueiden perustamispäätöksen Lestijärven kunnan alueelle.

2.6.2 Kulttuuriperintö

Esihistoriallinen aika

Suunnittelualueelta ei ole löydetty esihistoriallisia muinaisjäännöksiä, mutta lähialueelta niitä on löydetty lukuisia. Perhon Möttösen kylällä on useita kivikautisia asuinpaikkoja, samoin Möttösen ja Salamajärven kylän välisen tien varressa. Suunnittelualuetta lähin kivikautinen asuinpaikkalöydös sijaitsee Salamajärven kylällä Salamajärven pohjoisrannalla. Kivikauden ihminen on liikunnut keräilemässä metsän antimia sekä metsästävässä ja kalastamassa laajalla alueella, johon epäilemättä myös suunnittelualue sisältyi.

Isoviha

Perhon seutu joutui maantieteellisen sijaintinsa vuoksi usein sotien näyttämöksi ja vaeltavien vihollisjoukkojen ryöstelemäksi. Erityisesti 1700-luvun Isovihon ja Pikkuvihan aikana venäläiset joukot hävittivät Pohjanmaata ja köyhiä korpipitäjiä. Hangasnevan–Säästöpiirinnevan soidensuojelualueella Jängänjärven ja Myllyjärven välisellä kannaksella sijaitsee paikka nimeltä Hauta Perhossa, minne on pystytetty metallikyltillä varustettu kivipatsas (kuva 6). Muistomerkin tarina liittyy Haanen veljeksiin, jotka päättivät ryhtyä taisteluun venäläisiä rosvojoukkoja vastaan (Lämsä 2005). Kaikki kuusi veljestä kuoli ankarassa taistelussa. Yksinäisen kivipatsaan sanotaan vartioiden Haanen veljesten hautapaikkaa. J. L. Runeberg on kirjoittanut Haanen veljesten tarinan runomuotoon vuonna 1831. Runon nimi on Hauta Perhossa.

Perinteinen eränkäynti

Erätalouden aikakaudella Salamajärven seutu kuului hämäläisten erämiesten kaukonautintaan. Muinaiset eränkävijät rakensivat Vähä-Valvatin rannalle Jääskänniemeen yhden Suomenselän alueen pyyntitukikohdistaan (Lämsä 2005). Muistona Jääskänniemen eräyhdyksunnasta on jäljellä

laajalla alueella sijaitsevat kiviröykkiöt ja -latomukset. Vähitellen pitkämatkainen eränkäynti väistyi, kun seudulle levisi pysyvä asutus. Metsästys- ja kalastusnautinnat siirtyivät paikallisille taloille, jotka jatkoivat eräperinnettä pitkälle 1900-luvulle saakka. Salamajärven kylän itsevaltiias oli 1600-luvulla elänyt Esko Tiainen, jonka pyyntimaat ulottuivat kauas joka ilmansuuntaan (Paulaharju 1930). Salamajärven kansallispuistossa sijaitsevan Heikinjärvennevan Tiaisten Tielammit ja Ison Koirajärven Eskonsaari on nimetty Esko Tiaisen mukaan. Suunnittelualueen paikannimistö kertoo myös vahvasta eräperinteestä: Teerineva, Peurasaari, Näätäsalu ja Karhulammin kangas. Muistona eräkaudesta Salamanperän luonnonpuistosta löytyy pyyntiloukun lahonneet puut ja Kangasjärven rannalta sortunut venevaja sekä sen ääreltä vanhakantaisen soutuveneeseen jäänteet.

Kaskiviljely

Kaskenpoltto ei suunnittelualueella ollut erityisen laaja-alaista, mikä johtuu maaperän karuudesta. Kasket kaadettiin enimmäkseen kuusivaltaisille etelärinteille, jollaisia suunnittelualueelta ei juuri löydy. Todistettavasti kaskea on viljelty kuitenkin Salamajärven kansallispuiston luoteisnurkassa, mistä löytyy paikat Kyläkunnanaho, Kuppiahonkangas ja Haukilamminaho (Lämsä 2005).

Tervatalous

Tervanpoltto on ollut Salamajärven alueella vallitsevin vanhakantaisen metsänkäytön muoto. Salamajärven seutu kuului Pohjanmaan elinvoimaiseen terva-alueeseen, jonka mäntyjä kolottiin yli kahden vuosisadan ajan tervatarpeiksi (Lämsä 2005). Pohjanmaan merkitys tervantuottajana oli erityisen suuri 1700-luvun loppupuolella, kun Saimaan ja Päijänteen alueen tervantuotannolle elintärkeät vientisatamat Viipuri ja Hamina oli menetetty Venäjälle (Lämsä 2005). Sata vuotta myöhemmin tervantuotannon painopiste oli siirtynyt Pohjanmaalta Kainuuseen.

Suunnittelualueelta löytyy kymmeniä tervahautoja ja usein niiden ääreltä sisäänlämpiävän hautapirtin muistona sammaloitunut kiviröykkiö. Alueen ehkäpä suurin tervahauta löytyy Sysilammen saaresta kansallispuiston pohjoisosasta. Haudan halkaisija on lähes 20 metriä ja syvyyskin melkein kaksi metriä.

Savotta-aika

Savotat alkoivat lisääntyä alueella 1800-luvun loppupuolella, kun höyryvoima valjastettiin sahojen voimanlähteeksi ja sen seurauksena sahatukin kysyntä kasvoi nopeasti. Salamajärven alueella koloamisen ja tervanpolton jäljiltä ei ollut suuria määriä sahatukeiksi kelpaavia järeitä mäntyjä jäljellä (Lämsä 2005). 1900-luvulle tultaessa sahatukin määrämitta kuitenkin pieneni ja metsäteollisuus monipuolistui, jolloin myös pienempi puutavara alkoi käydä kaupaksi. Samalla tervakauden runtelema metsä uudistui ja kasvoi, joten suuret savotat alkoivat myös Salamajärven alueella. Muistona savottakaudesta ovat mm. useat savottakämpän jäänteet. Salamajärven kansallispuiston alueella savotoitiin ahneesti vielä 1900-luvun puolivälin jälkeen. Näiden savotoiden tukikohdiksi perustettiin 1950-luvulla Sysilammen kämpppäyhdykskunta ja Koirasalmen kämpppäkartano.

Vanhakantainen niittytalous

Perinteisen maatalouden aikana karjatalous tukeutui pitkälti luonnonniittyihin, joilta koottiin karjan talvirehu. Suuri osa suunnittelualueen soista on vanhoja niittyjä, joita lähiseudun talokkaat ja torpparit heinittivät kesäisin. Erityisen suurta herkkua suoniittyjen sara ei karjalle ollut, mutta sen

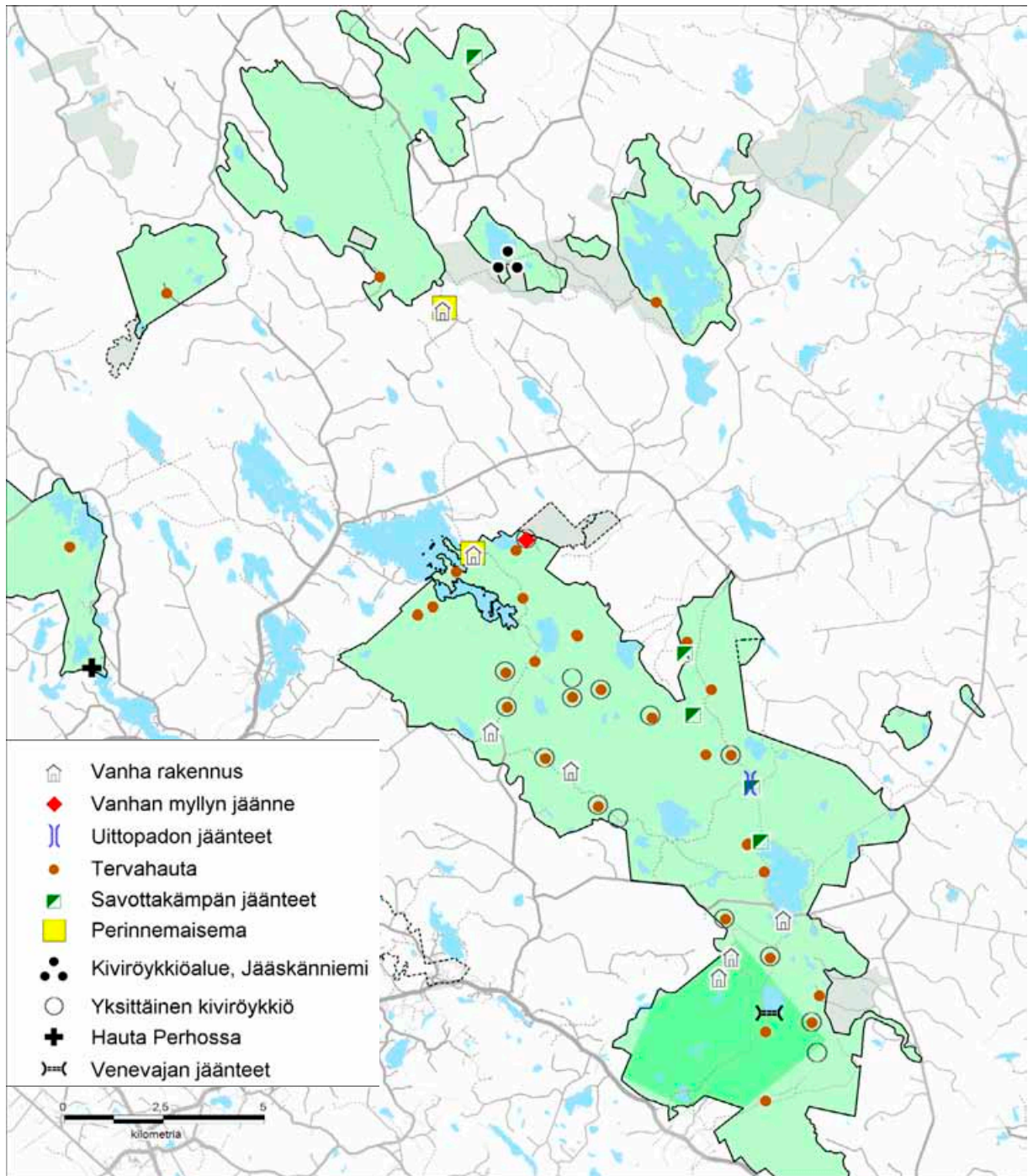
avulla karja selvisi hengissä talven yli ja elpyi nopeasti päästyään kesälaitumille. Parhaat valtionmaan suoniityt oli jaettu talollisille, mutta muille soille pääsivät myös torpparit ja muut vähempiosaiset. Suoniityille syntyi nautintaoikeuksia, joihin viittaavat monet paikannimet, kuten Oikarinneva Lehtosenjärven Natura-alueella ja Heikinneva Salamajärven Natura-alueella (Lämsä 2005).

Kesäisillä heinämatkoilla viivytettiin useita päiviä, jolloin yöt vietettiin suosaarekkeisiin rakennetuissa kodissa. Heinäväellä oli omat vakiintuneet yöpymispaikat, mikä on tallentunut alueen nimitykseen: Pentinsaari, Aleksinsaaret, Mikonsaari, Erkkilänsaari ja Remeksensaari. Kotarakenteista ei ole säilynyt havaittavia jäänteitä. Sen sijaan sisäänlämpiävien niittyperäisten kivikiukaat ovat säilyneet jälkipolvien nähtäviksi. Tällainen löytyy esimerkiksi Salamanperän luonnonpuiston ääreltä Sikapuronnevan Pirttisaaresta, jonka vierellä sijaitsee 1860-luvulla kytöviljelyksiä (Lämsä 2005). Suunnittelualueen edustavin näyte perinteisen niittykulttuurin synnyttämisestä rakennuksista on hyvin säilynyt Kauluksen kämpä eli niittysauna, jossa heinäväki yöpyi kesäisillä niittomatkoillaan.

Metsänvartijatilat

Metsähallituksen historiaan läheisesti liittyviä kohteita ovat Pitkälahden metsänvartijatila Salamajärven kansallispuistossa, Valvatin metsänvartijatila hieman suunnittelualueen ulkopuolella Peuran Polun varrella sekä Penninkilammen metsänvartijatila Hangannevan–Säästöpiirinnevan Natura-alueella. Metsänvartijatilat perustettiin 1860-luvulla sen jälkeen, kun Metsähallitus oli perustettu ja valtion maiden asutusoloja ryhdyttiin uudelleen järjestelemään. Valtion maille oli syntynyt runsaasti luvatonta asumista. Osa vanhoista mökeistä virallistettiin kruununmetsätorpiksi ja osasta tehtiin metsänvartijoiden asuinpaikkoja.

Valvatin ja Pitkälahden metsänvartijatilat perustettiin vuonna 1863 (Lämsä 2005). Molemmat paikat ovat nykyisin retkeilykäytössä ja sijaitsevat polkureittien varsilla. Penninkilammen metsänvartijatila perustettiin vuonna 1867 (Lämsä 2005). Penninkilampi sijaitsee yksityismaalla ja on yksityiskäytössä. Metsähallitus käytti vanhaa tupaa savottakämpänä sen jälkeen, kun uusi metsänvartijan päärakennus valmistui vuonna 1933 (Lämsä 2005).

Kuva 6. Salamajärven suojelualuekokonaisuuden kulttuuriperintökohteet. (© Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05)

2.7 Nykyinen käyttö

Kansallispuiston alue sopii polkuverkostonsa ja palveluvarustuksensa puolesta sekä retkeilyn päiväkohteeksi että useamman päivän retkeilyyn. Suunnittelualueella kulkeva Peuran Polku sekä muut vaellusreitit yhdistävät kansallispuiston alueen muihin suojelualueisiin sekä suojelualueiden ulkopuolisiin kohteisiin. Kansallispuiston lisäksi retkeilyn palveluvarustusta on rakennettu Salamanperän luonnonpuistoon sekä Linjasalmennevan ja Lehtosenjärven Natura-alueille.

Salamanperän luonnonpuistoa, Salamajärven kansallispuiston rajoitusvyöhykettä ja virkistyskalastusvesiä lukuun ottamatta jokamiehenoikeudella tapahtuva onkiminen ja pilkkiminen on suunnittelualueella sallittu. Alueen suosituin virkistyskalastusvesi on Iso Koirajärvi, joka sijaitsee kansallispuiston alueella. Järven virkistyskalastuksella on pitkät perinteet, mitä on painotettu myös kansallispuiston perustamisvaiheissa (Keski-Suomen maakuntaliitto 1981). Vuonna 1988 lupakalastajien osuus koko puiston kävijämäärästä (6780 käyntiä) oli 64 % (Mäkelä 1991). Vuonna 2005 virkistys- eli lupakalastajien osuus kävijämäärästä (11 000 käyntiä) oli 46 % (Toopakka 2005). Kalastajien mukana tulee usein perhe tai seurue, jonka naisväki kävelee lähialueen poluilla tai marjastaa ja sienestää sillä aikaa, kun miesväki kalastaa (Toopakka 2005).

Metsästys on sallittu muualla paitsi Salamanperän luonnonpuistossa ja Salamajärven kansallispuistossa sekä Vuorenkankaan ja Linjalamminkankaan luonnonsuojelualueilla. Kolmessa viimeksi mainitussa hirvenajo metsästyksen yhteydessä on kuitenkin sallittu. Metsästysalueet pitävät sisälleen sekä lupametsästys- että vuokrametsästysalueita. Koska suunnittelualue ja sen ympärillä olevat metsäalueet muodostavat ainoan laajan ja erämaisen kokonaisuuden pohjoisessa Keski-Suomessa, on metsästyksellä tärkeä virkistyskäyttölinen merkitys.

Yleisiä moottorikelkkauria suunnittelualueella on noin 10 kilometriä. Ne kulkevat Salamajärven kansallispuistossa sekä Linjasalmennevan ja Lehtosenjärven Natura-alueilla. Keväinen moottorikelkkailu aiheuttaa paikoitellen häiriötä luonnolle ja saadun yleisöpalautteen perusteella myös paikalliselle väestölle.

Virkistyskäytön kannalta merkittäviä ovat myös marjastus ja sienestys, jotka jokamiehenoikeuteen kuuluvina ovat sallittuja muualla paitsi Salamajärven kansallispuiston rajoitusvyöhykkeellä 1.3.–15.7. sekä Salamanperän luonnonpuistossa.

Kävijälaskennan mukaan vuonna 2005 suunnittelualueella kirjattiin 11 000 käyntiä. Virkistyskäytön ja luontomatkojen kannalta alueen merkittävin osa on Salamajärven kansallispuisto, missä vierailee ylivoimaisesti suurin osa kävijöistä. Kansallispuiston neljä suosituinta kohdetta ovat Koirasalmi, Sysilampi, Pyydyskoski ja Heikinjärvenneva (liite 1).

Noin kolmasosa suunnittelualueen kävijöistä tulee Pohjanmaan alueelta Kokkolan, Vaasan ja Seinäjoen seudulta ja niiden ympäristökunnista (Toopakka 2005). Toinen kolmannes tulee Salamajärven alueen lähikunnista ja noin viidesosa Jyväskylän seudulta. Yksittäisistä paikkakunnista Jyväskylä oli Perhon jälkeen toiseksi merkittävin Salamajärvelle tulevien kotipaikka. Noin puolet kävijöistä on iältään 35–54-vuotiaita. Pääaktiviteetit alueella ovat luonnon tarkkailu, kävely, eväretkeily ja muu retkeily, kalastus, luontokuvaus, telttailu ja marjastus (Toopakka 2005).

2.8 Yhteenveto

Suunnittelualue muodostaa luonnonsuojelullisesti erittäin merkittävän ja Etelä-Suomen mittakaavassa laajan suojelualuekokonaisuuden. Alueen luontoa hallitsevat suot ja kivikkoiset mäntykankaat, jotka antavat maisemalle karun ja erämaisen leiman. Salamajärven suojelualueilla on erityistä arvoa Natura-luontotyyppien sekä erämaaeläimistön ja -linnuston suojelun kannalta.

Suunnittelualueella on myös paljon kulttuurihistoriallisia arvoja, jotka ovat perua eränkävynnin, tervanpolton, metsätalouden ja vanhakantaisen niittykulttuurin aikakaudelta. Alueella sijaitsee historiallisen ajan muinaisjäännöksiä, vanhoja asumuksia, tervahautoja sekä heinäntekoon ja savottakulttuuriin liittyviä rakenteita.

Luonnonsuojelullisten ja kulttuurihistoriallisten arvojen lisäksi suunnittelualue ja etenkin Peuran Polku sekä Salamajärven kansallispuisto ovat merkittäviä virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta. Etelä-Suomesta katsottuna Salamajärven seutu on ensimmäinen useamman päivän retkeilyyn soveltuva yhtenäinen erämainen alue, jonka retkeilypalveluvarustus mahdollistaa yöpymisen.

Erämaisen ympäristön vetovoimaan perustuvan luontomatkailun kannalta alue on hyvin potentiaalinen, mutta tähän saakka virkistyskalastus Salamajärven kansallispuiston Koirajärvillä on ollut vallitsevin luontomatkailun muoto. Kalastuksen ohella metsästys on perinteisesti ollut tärkeä käyttömuoto johtuen yhtenäisestä ja laajasta valtion maiden kokonaisuudesta. Metsästys on tärkeä virkistyskäytön muoto paikallisille, mutta alueelle tullaan metsästämään myös kauempaa useiden satojen kilometrien päästä.

Pitkospuuta Pakosuonkierroksella. Kuva Reijo Kuosmanen.

HOITO JA KÄYTTÖ

3 Hoidon ja käytön tavoitteet

Suunnittelualue muodostuu useasta suojelustatukseltaan erilaisesta alueesta. Sen vuoksi niihin kohdistuu eritasoisia tavoitteita, jotka on asetettu lakisääteisten suojelualueiden perustamisen, Natura-verkoston ja eri suojeluohjelmiin kuulumisen sekä suojelusopimusten allekirjoittamisen johdosta. Tavoitteiden määrittelyssä on otettu huomioon myös sidosryhmiltä saatu palaute yleisötilaisuuksissa. Palautteet on taulukoitu nelikenttään vahvuudet, heikkoudet, uhat ja mahdollisuudet (liite 2).

3.1 Yleiset tavoitteet

Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoidon ja käytön yleisenä tavoitteena on sovittaa yhteen luonnon- ja kulttuuriperinnönsuojelu, ympäristökasvatus ja -opetus, tutkimustoiminta, virkistys- ja luontomatkailutoiminta sekä muut käyttömuodot ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla. Suunnittelualueen kautta kulkee valtakunnallisesti merkittävä Peuran Polku -retkeilyreitti, joka kuuluu myös Euroopan kaukovaellusreitteihin. Polku seurailee ikivanhaa eräreittiä ja on merkittävä lisä eteläisen Suomen eräretkelyreitistöön. Peuran Polkua ja sen lähiympäristöä suunnittelualue mukaan luettuna kehitetään erämaisen retkeilyn ja matkailun painopistealueena, mihin virkistyskäyttö ja luontomatkailutoiminta voivat tukeutua siten, etteivät alueen suojeluarvot vaarannu.

Nykymuotoinen virkistyskalastus sovitetaan enemmän kansallispuiston luonteeseen sopivaksi, jotta sen rooli ei olisi niin hallitseva ja jättäisi siten mahdollisuuden kehittää myös muita luontomatkailun toimintoja tasapuolisesti Koirasalmella ja laajemminkin suunnittelualueella.

3.2 Lakisääteisten suojelualueiden tavoitteet

Salamajärven kansallispuisto

Perustamistavoite on Suomenselän vedenjakaja-alueen erämaisen luonnon säilyttäminen. Puisto perustettiin säilyttämään edustavien suoyhdistymien, runsaslintuisten nevojen, kokonaisten järvi-en, pikkuvesistöjen sekä luonnontilaisten metsien erämaista kokonaisuutta (Luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunnan I mietintö 1980). Luonnonsuojelun sallimissa rajoissa kansallispuiston tehtävänä on myös tarjota paikka ja mahdollisuudet omaehtoiseen tai ohjattuun luonnonharrastukseen, mikä edesauttaa ympäristökasvatusta ja -opetusta. Kansallispuiston käyttöä kouluopetukseen rohkaistaan ja tuetaan.

Alueen monipuolinen luonto ja kulttuuriperintö sekä virkistys- ja matkailukäyttö luovat hyvät edellytykset tutkimustoiminnalle, jonka harjoittamista alueella tuetaan. Metsähallitus tekee ja teettää puistossa selvityksiä ja tutkimuksia, jotka lisäävät tietämystä alueen käytöstä sekä luonnosta ja historiasta. Tutkimustietoa hyödynnetään alueen hoidossa, uhanalaisten ja harvinaisten eliölajien suojelussa sekä opetus- ja opastustoiminnassa.

Kansallispuistolla on tärkeä merkitys matkailulle ja siten myös paikalliselle taloudelle. Hoidon ja käytön tavoitteena on luoda kansallispuistosta alue, johon kestävä ja ympäristöä säästävä virkistyskäyttö ja luontomatkailutoiminta voivat tukeutua. Luontomatkailun kehittäminen edistää taloudellisen ja sosiaalisen kestävyys tavoitetta luomalla paikalliselle väestölle mahdollisuuksia matkailuelinkeinon harjoittamiseen.

Salamanperän luonnonpuisto

Perustamistavoite on Suomenselän vedenjakajaseudun metsä- ja suoluonnon säilyttäminen koskemattomana ja luonnontilaisena (lait 634/56 ja 71/23; asetus 932/81). Alue on tarkoitettu myös tieteellisen tutkimuksen tarpeisiin (Luonnon- ja kansallispuistokomitean mietintö 1953). Koska Salamanperän luonnonpuisto palvelee ensisijaisesti suojelun ja tutkimuksen tarpeita, on alueen kaikenlainen muu käyttö pääsääntöisesti kielletty tai rajoitettu.

Kirkkonevan–Juurikkasuon, Hangasnevan–Säästöpiirinnevan ja Linjasalmennevan–Tynnyri- nevan soidensuojelualueet

Perustamistavoite on luonnonmukaisen vesitalouden säilymisen turvaaminen (asetus 933/81; Luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunnan mietintö 1980). Perustamistarkoitus kieltää ojituksen ja maa-aineksen ottamisen, rakennusten, teiden ja laitteiden rakentamisen, turvemaidella olevan puuston hakkaamisen sekä kaikki muut toimet, jotka saattavat muuttaa suoalueen luonnontilaisesta vesitasapainoa. Metsähallitus teki vuonna 1994 päätöksen, jonka mukaan soidensuojelualueilla myös muualla kuin turvemaidella luovutaan metsätalouk käytöstä (Metsähallitus 2002b).

Vesitalouden säilyttämisen lisäksi soidensuojelualueilla on tärkeä merkitys suoluonnon ja erityisesti suolinnuston suojelun kannalta, minkä vuoksi lähtökohtaisesti luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten tappaminen, pyydystäminen ja hätyyttäminen on kielletty (asetus 933/81). Tapauskohtaisesti metsästys on kuitenkin mahdollista, mutta se edellyttää järjestyssäännön laatimista (asetus 933/81).

Linjalamminkankaan ja Vuorenkankaan luonnonsuojelualueet

Perustamistavoite on vanhojen luonnonmetsien ja niihin liittyvien ekologisten kokonaisuuksien sekä kasvien ja eläinten säilyttäminen osana luonnon monimuotoisuuden suojelua (asetus 1115/1993). Suojelun ohella hoidon ja käytön tavoitteena on palvella luonnon- ja ympäristötutkimusta sekä opetusta.

3.3 Natura-verkoston tavoitteet

Suunnittelualue kuuluu Suomen Natura 2000 -verkostoon. Suojelun toteutuskeinona on luonnonsuojelulaki muualla paitsi Lehtosenjärven vesialueella, jossa toteutuskeinona on vesilaki.

Natura-verkostoon kuulumisen vaatii alueen luontotyyppien ja luonnonvaraisten eliölajien suotuisan suojelutason säilyttämistä tai sen palauttamista luonnonsuojelulain (1096/96) 5 §:n mukaisesti. Tämä edellyttää alueen nykyisten luontoarvojen turvaamista ja tapauskohtaisesti alueiden luonnontilaisuuden parantamista.

Luontotyyppien suojelutaso on suotuisa, kun sen luontainen levinneisyys ja kokonaisala riittävät turvaamaan luontotyyppien säilymisen ja sen ekosysteemin rakenteen ja toimivuuden pitkällä aika-

välillä sekä luontotyyppille luonteenomaisten eliölajien suojelutaso on suotuisa (Luonnonsuojelulaki 1096/96). Eliölajin suojelutaso on suotuisa, kun laji pystyy pitkällä aikavälillä säilymään elinvoimaisena luontaisissa elinympäristöissään (Luonnonsuojelulaki 1096/96).

3.4 Suojeluohjelmien ja suojelusopimusten tavoitteet

Suojelun ohjelma-alueet

Suunnittelualue pitää sisällään soidensuojelun, vanhojen metsien suojelun ja rantojensuojelun ohjelma-alueita. Tavoitteena on perustaa näistä lakisääteisiä suojelualueita, joten ohjelma-alueilla ei saa tehdä suojelutarkoitusta vaarantavia toimenpiteitä (Ympäristöministeriö 1991; Luonnonsuojelulaki 1096/96). Suunnittelualueella soidensuojelun perusohjelma-alueista 87 % ja vanhojen metsien suojelun ohjelma-alueista 39 % on perustettu suojelualueiksi. Rantojensuojelun ohjelma-alueesta ei ole vielä perustettu suojelualuetta.

FINIBA

Salamajärven alue kuuluu FINIBA-ohjelmaan (Finnish Important Bird Areas), jossa on kartoitettu Suomen tärkeät lintualueet (Leivo ym. 2001). Alueiden valinta on tehty Suomen ympäristökeskuksen ja lintujärjestö BirdLife Suomen toteuttaman kartoituksen pohjalta. Tavoitteena oli löytää linnuston suojelulle tärkeät alueet, säilyttää ne linnuille soveliaina sekä seurata niillä linnuston ja elinympäristöjen muutoksia.

Project Telma

Tähän kansainväliseen soidensuojeluohjelmaan kuuluvat Hangasneva, Salmineva–Heikinjärvenneva ja Kirkkoneva (Kansallispuistokomitea 1976). Ohjelma alkoi vuonna 1967. Sen tavoitteena oli laatia luettelo pohjoisen pallonpuoliskon soista, jotka on säilytettävä tieteellisinä tutkimus- ja vertailualueina.

Ramsar

Salamajärven kansallispuisto kuuluu Suomen Ramsar-kohteisiin. Ramsarin sopimus (1975) velvoittaa valtioita edistämään kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen ja vesilintujen suojelua. Kosteikot on arvioitu erääksi maailman uhanalaisimmaksi elinympäristöksi. Ramsarin sopimuksen tavoitteena on estää kosteikkojen häviäminen. Suomen Ramsar-kohteet kuuluvat myös Natura-verkostoon, joten niiden suojelutavoitteet toteutuvat Natura-alueiden suojelutoimien kautta (Suomen ympäristökeskus 2004).

Bernin sopimus

Suunnittelualueella esiintyvä metsäpeura kuuluu Bernin sopimuksessa (1986) mainittuihin suojeltaviin lajeihin (Maa- ja metsätalousministeriö 2004). Bernin sopimus on Euroopan luonnonsuojelun varaisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristöjen suojelusopimus. Sopimusosapuolet ovat sitoutuneet kiinnittämään erityistä huomiota sopimuksessa mainittujen lajien suojeluun.

4 Alueiden käytön vyöhykkeet

Suunnittelualan maankäytön perustana on sen jakaminen syrjä-, virkistys-, rajoitus- ja kulttuurivyöhykkeisiin. Vyöhykejako perustuu kunkin vyöhykkeen pääasialliseen käyttömuotoon. Jaolla pyritään ohjaamaan alueen käyttöä suunnitelmakauden aikana. Vyöhykejaolla voidaan ohjata kävijöitä ja säädellä palvelurakentamista, vastata mahdollisimman monien käyttäjien tarpeisiin, vähentää maaston kulumista ja eläinten häiriintymistä, säilyttää alueen luonnonarvot ja tehostaa suojelua sekä järjestää alueiden huolto ja hoito tehokkaasti ja edullisesti. Vyöhykejaosta riippumatta luonnonsuojelulliset tavoitteet ovat ensisijaisia muihin käyttömuotoihin nähden. Siten kaikilla vyöhykkeillä voidaan tehdä myös luonnonhoito- ja ennallistamistoimia.

Syrjävyöhyke

Syrjävyöhyke kattaa 69 % suunnittelualan pinta-alasta. Vyöhyke pitää sisällään suuren osan Salamajärven Natura-alueesta, lähes kokonaan Linjasalmennevan ja Hangasnevan–Säästöpiirinnevan Natura-alueet ja kokonaan loput Natura-alueista (kuva 7). Syrjävyöhyke pidetään mahdollisimman luonnontilaisena ja erämaisena, eikä sinne rakenneta uutta palveluvarustusta kuin poikkeustapauksissa esimerkiksi siirtymä- tai liityntäreittien muodossa. Aluetta voidaan käyttää erämaaluonteeseen soveltuvien matkailupalveluiden, kuten opastettujen retkien, kohteena.

Virkistysvyöhyke

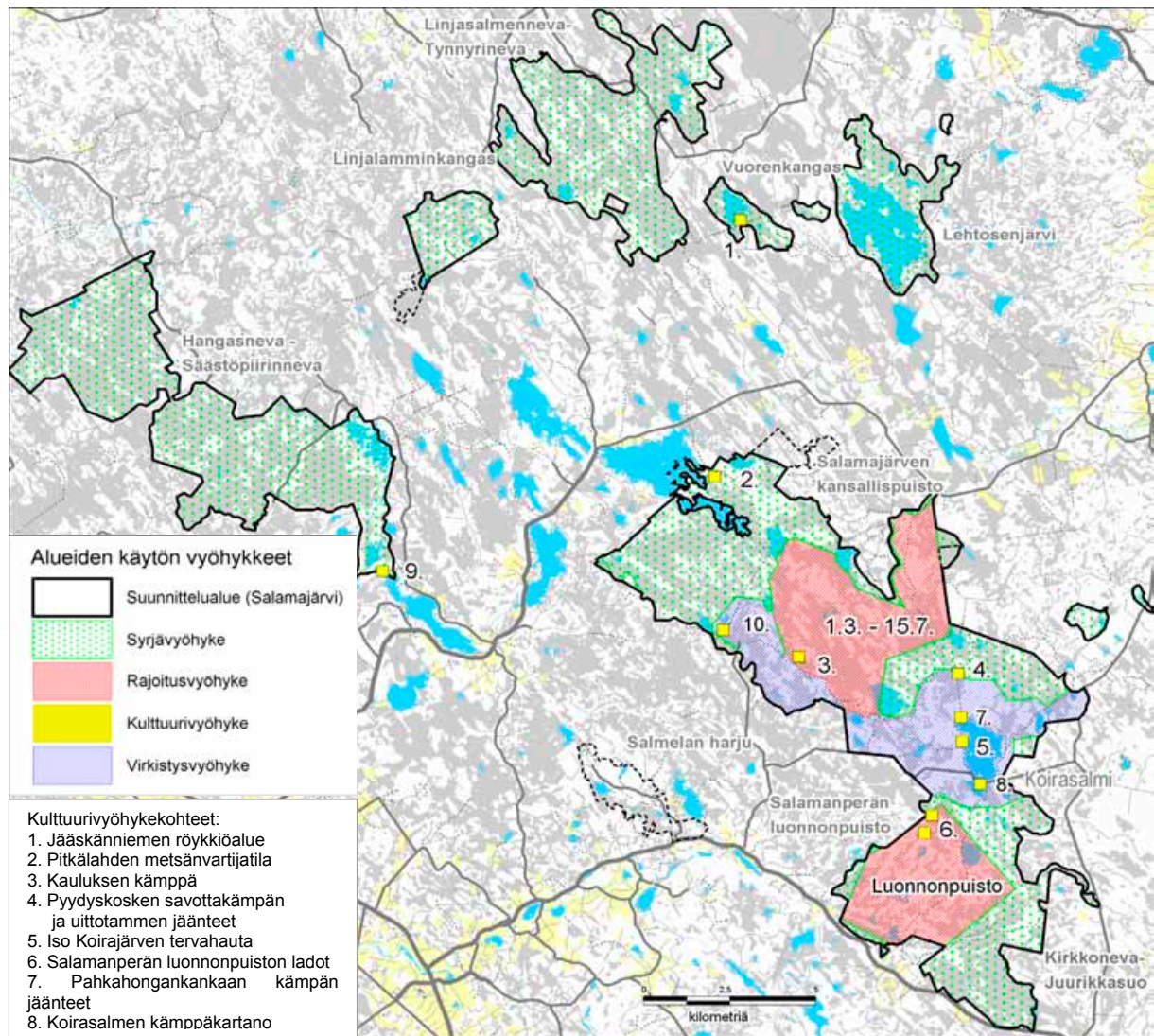
Virkistysvyöhyke kattaa 12 % suunnittelualan pinta-alasta. Vyöhyke sisältää Koirasalmen ja Sysilammen ympäristöt, jotka kuuluvat Salamajärven kansallispuistoon. Molemmat paikat ovat perinteisesti olleet vetovoimaisia virkistyskäytön painopistealueita, minne on rakennettu runsaasti palveluvarustusta. Virkistysvyöhyke pitää sisällään mm. Koirasalmen luontotuvan. Virkistysvyöhykkeelle ohjataan kävijöitä opastuksella ja palvelurakenteilla. Myös uuden palveluvarustuksen rakentaminen alueelle on mahdollista, mutta se edellyttää toimenpidesuunnitelmaa.

Rajoitusvyöhyke

Rajoitusvyöhyke kattaa 18 % suunnittelualan pinta-alasta. Vyöhyke käsittää Heikinjärvennevan ympäristön ja Salamanperän luonnonpuiston. Heikinjärvennevan rajoitusosalla liikkuminen on kielletty merkittyjen polkujen ulkopuolella 1.3.–15.7. Luonnonpuistossa liikkuminen on aina kielletty merkittyjen polkujen ulkopuolella. Rajoitusvyöhykkeen luonnonsuojelulliset arvot ovat niin merkittäviä, että niiden turvaaminen edellyttää liikkumisrajoituksia. Rajoitusvyöhyke toteutetaan järjestyssäännöllä.

Kulttuurivyöhyke

Kulttuurivyöhyke kattaa noin prosentin suunnittelualan pinta-alasta. Vyöhyke sisältää seuraavat kohteet: Jääskänniemen röykkiöalue, Pitkälähden metsänvartijatilan pihapiiri, Kauluksen kämpppä, Pahkahongankankaan ja Pyydyskosken savottakämpän jäänteet ja Pyydyskosken uittotammi, Ison Koirajärven länsirannalla sijaitseva tervahauta, Salamanperän luonnonpuiston kaksi heinälatoa, Sysilammen vanha talli, Koirasalmen kämpppäkartano ja Hauta Perhossa (ks. luku 6.1).

Kuva 7. Salamajärven alueen vyöhykealuejakokartta. (© Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05)

5 Luonnon suojele ja hoito

5.1 Nykytila

Pääosa suunnittelualueesta on säilynyt luonnontilaisena tai luonnontilan kaltaisena, mutta joillakin alueilla näkyy yhä aiempien ojitusten ja metsänkäsittelyn vaikutukset. Ojitusten vaikutuksesta soiden luonnonmukainen vesitalous muuttuu ja normaali soistumisprosessi estyy. Ojituksen seurauksena suon vedenpinnan taso alenee ja turvetta alkaa kasaantumisen sijasta hajota. Pitkällä aikavälillä ojituksen vaikutukset näkyvät myös suon kasvillisuuden ja eläimistön muutoksina.

Salamajärven kansallispuistossa Koirajärven ympäristön suot ennallistettiin vuosina 1997–1998 ja Heikinjärvennevan eteläosan ojat tukittiin vuonna 1998 (Honkonen & Aho 2004). Hangasnevan–Säästöpiirinnevan Natura-alueella ennallistaminen alkoi vuonna 2002 (Vääräsmäki 2002). Metsiä on ennallistettu polttamalla Salamajärven Natura-alueella vuosina 1997 ja 1999 (13 ha) ja Hangasnevan–Säästöpiirinnevan Natura-alueella vuosina 2001 ja 2004 (12 ha). Lisäksi Hangasnevalla pienaukotettiin metsää vuonna 2003 (16 ha).

5.2 Tavoitteet

Tavoitteena on yhtäältä turvata luonnon säilyminen mahdollisimman alkuperäisenä ja toisaalta vaalia sekä elvyttää alueelle perinteisten maankäyttömuotojen synnyttämiä luonnonpiirteitä eli perinnebiotooppeja.

Ennallistamisen tavoitteena on nopeuttaa talouskäytössä olleiden metsien ja soiden luonnontilaistumista. Metsien ennallistamisen tavoitteena on luontaisten puulajisuhteiden, puuston rakenteiden ja luonnonmukaisen sukkessiokehityksen palauttaminen. Metsäojitettujen soiden ennallistamisen tavoitteena on palauttaa kullekin suokuviolle niiden luonnonmukainen hydrologia eli vesitasapaino. Ennallistamisen lyhyen aikavälin tavoite on taantuneiden ja uhanalaisten lajien elinolosuhteiden parantaminen. Pitkän aikavälin alueellisena tavoitteena on luoda elinympäristömosaiikki, joka säilyttää alueella luontaisesti esiintyvien lajien kannat elinvoimaisina.

Hoitotavoitteet

- Vanhojen metsien hoitotavoite on luonnontilaisuuden säilyttäminen ja luontaisen kehityksen varmistaminen.
- Lehtojen hoitotavoite on riittävän lehtipuuvaltaisuuden säilyttäminen, mikä turvaa lehtokasvillisuuden elinkelpoisuuden. Suurimpana uhkana on lehtojen havupuuvaltaisuutuminen, ennen kaikkea kuusettuminen.
- Soiden hoitotavoite on vesitalouden ja kasvillisuuden säilyttäminen luonnontilassa. Arvokkailla lintusoilla voi olla tarpeen lajiston elinympäristön suojelelun takia rajoittaa liikumista.
- Sisävesien hoitotavoite on veden laadun ja vesitalouden säilyttäminen niin, että luontotyypille luontaiset lajit säilyvät.

5.3 Toimenpiteet

Pääosa suunnittelualueen pinta-alasta pyritään säilyttämään niin luonnontilaisena kuin mahdollista. Luonnon omaan kehityskulkuun ei puututa muutoin kuin sammuttamalla metsäpalot tai poistamalla reiteiltä ja teiltä kaatuneet ja liikkumista kohtuuttomasti haittaavat puut. Uuden palveluvarustuksen rakentamisen ja kulttuuriperinnön hoidon yhteydessä puustoa voidaan myös poistaa. Suunnittelualueella voi kalastaa jokamiehenoikeudella ja muutamiin vesiin istutetaan kalaa virkistyskalastuksen takia. Suuressa osassa suunnittelualuetta voi myös metsästä.

Ensisijaisia toimenpiteitä luonnontilan säilyttämiseksi ovat suunnittelualueen vyöhykejako ja sen mukainen palveluvarustuksen sijoittelu ja toimintojen ohjailu luonnonsuojelun kannalta tarkoituksenomaisella tavalla. Erityisen häiriöherkille alueille voidaan tarvittaessa asettaa liikkumisrajoituksia tai muita erityismääräyksiä. Myös opastuksella, valvonnalla ja neuvonnalla pyritään vaikuttamaan alueella liikkuvien ihmisten arvostuksiin ja käyttäytymiseen.

Ihmistoiminnan muuttamalla alueilla tehdään ennallistamistoimia luonnontilaisuuden parantamiseksi (kuva 8). Ennallistamistoimenpiteet kohdistuvat pääasiassa suunnittelualueen metsä- ja suoalueiden luonnontilaisuuden parantamiseen. Tarvittaessa tehdään myös muita ennallistamistoimia, kuten tarpeettomien metsäteiden, tieurien tai pienvesien ennallistamista.

Ennallistamista suunniteltaessa ja ennallistamisen tavoitteiden asettamisessa huomioidaan vallitseva lähtötilanne sekä alueiden ominaispiirteet ja ennallistamistoimien vaikutukset alueella olevaan lajistoon. Ennallistaminen tehdään erikseen laadittujen ennallistamissuunnitelmien mukaisesti. Ennallistamista koskeva tiedottaminen on tärkeää, koska ennallistamistoimet eivät ole kovinkaan tunnettuja suurelle yleisölle ja voivat siten kohdata ennakkoluuloja.

5.3.1 Soiden ennallistaminen

Ojien täyttäminen ja patoaminen

Suolle kaivetut ojat täytetään kokonaan tai padotaan, jotta vedenpinta nousisi tasaisesti koko suolla. Vanhoilla ojitusalueilla ojista kaivettu turve on usein niin maatonut, ettei se riitä ojien täyttämiseen kokonaan. Tällöin ojat padotaan turvepadoilla mahdollisimman tiheästi. Täyttäminen ja patoaminen tehdään ainakin välipinnalle asti. Maisemallisista syistä pyritään häivyttämään ojien muodostama suoralinjainen verkosto.

Puuston poistaminen

Puuston poistaminen vähentää veden haihtumista suolta ja suokasveille aiheutuvaa varjostusta. Lisäksi luontaisesti avoimilla tai vähäpuustoisilla soilla puiden poistaminen on tarpeen suon alkuperäisen maiseman palauttamiseksi. Suon reunoille ja metsäsaarekkeisiin jätetään enemmän puuta luonnollisen näkymän aikaansaamiseksi. Haihduttamisen vähentämiseksi ja lahoppuun määrän lisäämiseksi puita voidaan myös kaulata, jolloin ne kuolevat ja keloutuvat vähitellen.

Vesiensuojelu

Vedenpinnan noustessa suuri osa suolle ojituksen jälkeen levinneestä kasvillisuudesta kuolee ja kuollut orgaaninen aines joutuu anaerobisen hajotustoiminnan kohteeksi. Hajotustoiminnassa vapautuvat ravinteet huuhtoutuvat suolta valumavesiin. Vesistöjä kuormittaa erityisesti suolta valuva

fosfori. Ennallistaminen lisää myös liukoisen orgaanisen aineksen huuhtoutumista ja voi siten heikentää alapuolisten vesistöjen happitilannetta. Huuhtoumat ovat suuria ensimmäisinä ennallistamisen jälkeisinä vuosina, mutta tasoittuvat vähitellen.

5.3.2 Metsien ennallistaminen

Lahopuun määrän lisääminen

Tavoitteena on luoda lahoppuujatkumo kuuselle, koivulle ja männyille. Lahopuuta tulee olla erikokoisina runkoina sekä pysty- että maapuuna. Erityisesti lahon lehtipuun määrän lisääminen on tärkeää. Lahopuuta tuotetaan vahingoittamalla puustoa mekaanisesti niin, että lahottajaeliöt pääsevät käsiksi puuainekseen. Lahopuun määrän suojelualueilla tulisi olla noin 30 m³/ha.

Pienaukotus

Kaatomalla istutettua havupuustoa pieniltä aloilta palautetaan metsään luontainen aukko-dynamiikka. Näin muokataan puuston ikä- ja kokojakaamaa monipuolisemmaksi, luodaan lahoavaa puuainesta ja tehdään lehtipuiden taimille valoisa kasvupaikkoja. Pienaukotusta pyritään tekemään kaikille tasaikäisille kuvioille. Aukot sijoitetaan kuviolle epäsäännöllisin välimatkoin. Suurin osa kaadetusta puustosta jätetään aukkoon lahoamaan.

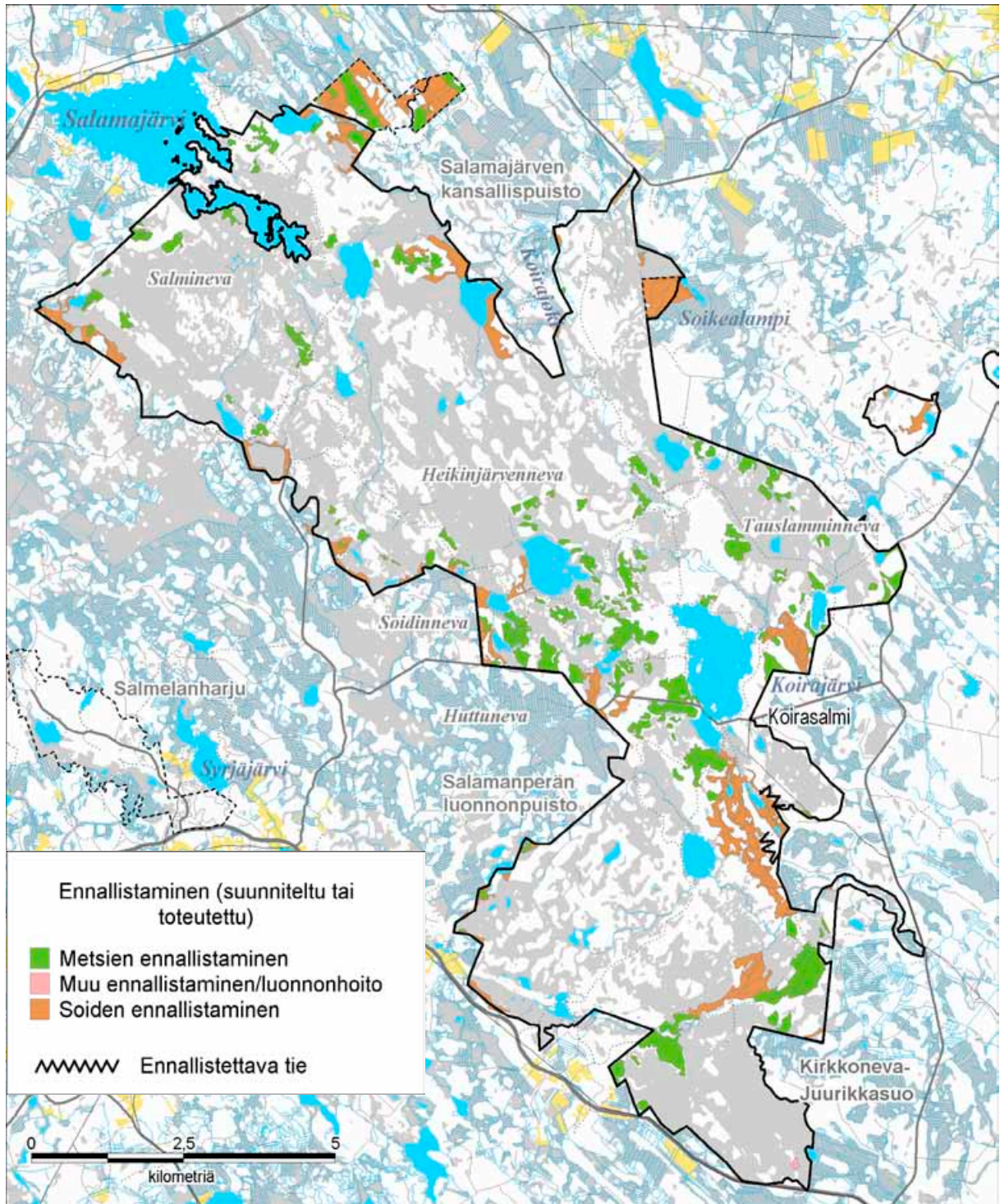
Polttaminen

Tehokas metsäpalojen torjunta on johtanut tilanteeseen, jossa useimpien metsien luontainen palojatkumo on häiriintynyt tai katkennut kokonaan. Suojelualueiden metsiä poltetaan ennallistamistoimena, jolloin luodaan paitsi häiriöalueita myös elinalueita palanutta puuta vaativalle paloalueiden lajistolle. Metsän polttaminen tapahtuu palojatkumoalueiden polton yleissuunnitelman mukaisesti (Ympäristöministeriö 2003).

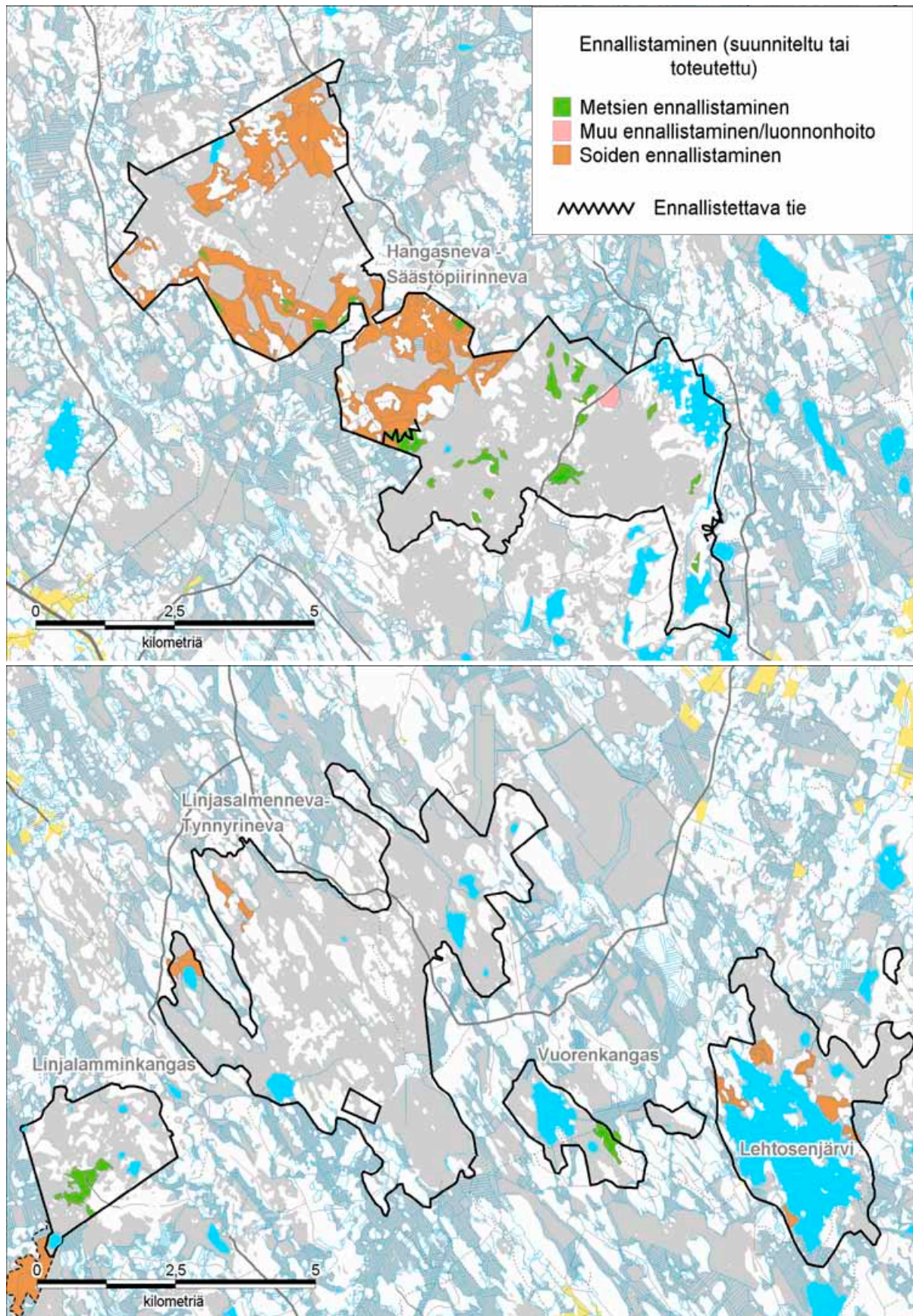
Teiden katkaiseminen

Suunnittelualueella sijaitsevat tarpeettomat tieurat katkaistaan alueen pirstoutumisen vähentämiseksi ja liikenteen rajoittamiseksi. Teiden sulkemisessa käytetään suuria kiviä tai puomeja. Tieurien ja puun säilytys- ja lastauspaikkojen annetaan kehittyä luontaisesti tai ne ennallistetaan tarvittaessa. Katkaistavia tieuria on neljä, ja niiden kokonaispituus on noin kaksi kilometriä.

Ennen ennallistamistoimia varmistetaan, ettei alueella ole ennallistamisessa tuhoutuvia kulttuuri-perintökohteita.

Kuva 8 a. Salamajärven suojelualuekokonaisuuden ennallistettavat alueet. (© Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005)

Kuva 8 b. Salamajärven suojelualuekokonaisuuden ennallistettavat alueet. (© Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005)

5.3.3 Lintuvesien kunnostaminen

Lintuveden kunnostamisen perushoitomuoto on vedenpinnan nosto. Tavoitteena on palauttaa vedenpinnan luontainen korkeusvaihtelu, jolla tarkoitetaan tulva-aikaa keväällä ja syksyllä sekä matalan veden vaihetta kesällä ja talvella. Tämä rytmi turvaa parhaiten lajiston monimuotoisuuden (Mikkola-Roos 1995).

Linjasalmennevan Natura-alueella sijaitseva Iso-Valvatin kosteikkoalue on tärkeä lintukohde, jonka äärellä sijaitsee lintutorni. Alun perin paikalla on sijainnut järvi, mutta keinotekoisen vedenlaskun ja sen jälkeisen umpeenkasvun seurauksena järvi on kuivunut kosteikoksi. Iso-Valvatin vedenpintaa nostetaan ja sen luontainen korkeusvaihtelu palautetaan, mikä lisää alueen arvoa lintuvetenä.

Kunnostamisesta laaditaan erillinen toimenpidesuunnitelma. Iso-Valvatin kosteikon valtiolle kuulumaton osa pyritään hankkimaan valtiolle.

5.3.4 Elinympäristöjen hoito

Elinympäristön hoidolla tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla puututaan sukkession normaaliin eteneeseen tavoitteena säilyttää elinympäristö määrättyssä kehitysvaiheessa. Alueita hoidetaan halutun luontotyypin tai maisemakuvan säilyttämiseksi tai uhanalaisen eliölajin olemassaolon ja menestymisen varmistamiseksi. Elinympäristön hoito voi käsittää usein toistuvia toimenpiteitä, tai se voi olla harvemmin toistuvaa tai jopa kertaluonteista. Elinympäristön hoidolla tarkoitetaan myös perinnemaisemien hoitoa.

Salamajärven kansallispuistossa hoidetaan perinnemaisemana Pitkälahden vanhan metsänvartijatilan piha-aluetta niittämällä. Vanhoista rakennuksista pihapiirissä on jäljellä enää aitta, joka on aiemmin ollut varaustupana ja joka ehdotetaan muutettavaksi retkeilijöitä paremmin palvelevaksi autiotuvaksi.

5.3.5 Lajiston suojeleminen ja hoito

Suunnittelualueen eläimistö saa kehittyä niin luontaisesti kuin jokamiehenoikeudella tapahtuva kalastus sekä joillakin alueilla metsästys ja virkistyskalastus sekä siihen liittyvä kalanistutus sen sallivat. Muuten eläimistön kehitykseen puututaan vain, mikäli se edistää suojelemissa olevien lajien säilyttämistä. Uhanalaisten eläinlajien esiintymät ja elinympäristöt turvataan.

Uhanalaisten ja harvinaisten eläinlajien suojelemiseksi tai palauttamiseksi voidaan tehdä aktiivisia toimenpiteitä, kuten rakentaa tekopesiä. Häiriölle herkkien nisäkä- ja lintulajien suojeleminen turvataan vyöhykejaolla ja tarvittaessa liikkumisrajoituksilla, kuten Heikinjärvennevilla. Palveluvarustuksen sekä reittien ja urien sijoittelussa otetaan huomioon kasvillisuuden ja eläinlajiston suojeleminen erityistarpeet. Lintulajeista erityistä huomiota kiinnitetään arkana ja häiriön takia pesänsä helposti hylkäävänä tunnetun kaakkurin sekä keväisestä häirinnästä helposti kärsivän maakotkan suojelemaan (Below 2000).

Bernin yleissopimuksessa mainittu metsäpeura vaatii myös suojele- ja hoitotoimenpiteitä. Päävastuun metsäpeuran seurannasta ja tutkimuksesta kantaa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Suunnittelualueella Metsähallituksen vastuulla on säilyttää metsäpeuran kannalta tärkeät elin-

ympäristöt, estää peurojen häirintä ja varmistaa kannan säilyminen. Erityistä huomiota kiinnitetään vaellusreittien varrella olevien talvehtimis-, levähdys-, ruokailu- ja lisääntymisalueiden suojeluun.

5.4 Seuranta

Suunnittelualan luontotyyppien ja lajiston tilaa seurataan Metsähallituksen voimassa olevien ohjeiden mukaisesti. Natura 2000 -luontotyyppien ja -lajien seuranta toteutetaan ympäristöministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Luontotyyppien osalta tarkastellaan erityisesti pinta-alaa ja edustavuutta. Lajiston seuranta perustuu määräajoin toteutettaviin luontoinventointeihin ja erillisten tutkimusohjelmien puitteissa tehtyyn tutkimukseen.

Ennallistamisen vaikutuksia seurataan ennallistamisohjelman mukaisesti etenkin hoitoseurantana. Soiden ennallistamisen kuviotason seurantakohteita on mm. Säästöpiirinevalla ja Salamajärven kansallispuistossa Jouhtenlamminnevalla sekä Kotkalamminnevalla (Suikki 1999; Vuomajoki 2003). Metsän ennallistamisen vaikutuksia seurataan koelaitteina mm. Koirasalmella Salamajärven kansallispuistossa.

Ruskaa Salamajärvellä. Kuva Reijo Kuosmanen.

6 Kulttuuriarvojen suojelu

6.1 Nykytila

Alueen yleisökäytön sekä kulttuuriperinnön suojelun kannalta tärkeimmät kohteet sijaitsevat kulttuurivyyhykkeellä, jonka sisälle rajautuvat Jääskänniemen röykkiöalue, Pitkälahden metsänvartijatilan pihapiiri, Kauluksen kämppä, Pahkahongankankaan ja Pyydyskosken savottakämppien jäänteet ja Pyydyskosken uittotammi, Ison Koirajärven länsirannalla sijaitseva tervahauta, Salamannerän luonnonpuiston kaksi heinälatoa, Sysilammen vanha talli, Koirasalmen kämppäkartano ja Hauta Perhossa (ks. luku 4).

Jääskänniemen röykkiöalueeseen kuuluu aitamaisia kivilatomuksia sekä niiden yhteydessä olevia kiviröykkiöitä. Kivilatomukset kohoavat maasta korkeimmillaan noin yhden metrin, ja niiden päällä kasvaa sammalta ja myös vankkoja puita. Paikoin latomukset ovat hajonneet. Muutamia latomuksia on kaivettu. Latomuksia ja röykkiöitä sijaitsee laajalla alueella muodostaen niemessä neljä erillistä aluetta. Jääskänniemen kautta kulkeva Peuran Polku kulkee osittain kivilatomusten päältä.

Jääskänniemen muinaisjäännöksiä on tutkittu jo 1800-luvun lopulla, jolloin niiden arveltiin olevan esihistoriallisia hautaröykkiöitä (Takala 1896). Museoviraston muinaisjäänösrekisterin mukaan kysymys on kuitenkin historiallisen ajan asuinpaikasta. Ilmeisesti paikka on perustettu erätalouden aikakaudella metsästystä ja kalastusta varten. Paulaharjun (1930) mukaan paikalla sijaitsi aikoinaan yksi hämäläisten erämiesten pyyntitukikohdista Suomenselän alueella. Perimätiedon mukaan niemeen oli rakennettu lato niin hyvistä hirsistä, että Salamajärven miesten kannatti purkaa lato ja kuljettaa hirret kauas Salamajärvelle.

Pitkälahden metsänvartijatila on perustettu vuonna 1863 (Lämsä 2005). Pihapiirin rakennuksista on jäljellä enää harmaahirsinen aitta, joka on retkeilijöiden käytössä varaustupana. Pihapiirin kautta kulkee Koirasalmeilta lähtevä retkeilyreitti, joka yhtyy Peuran Polun runkoreittiin.

Kauluksen kämppä on pieni kivikiukaalla varustettu maapohjainen rakennus, jonka rakennusajankohdasta ei ole tarkkaa tietoa. Ovenpieleen on kaiverrettu vuosiluku ”1919 A”. Rakennus on kulttuurihistorialtaan arvokas suojelukohde, jonka suojelustatus on S1 eli rakennus suojellaan kokonaan (Vauramo 1995). Todennäköisesti Kauluksen kämppä on rakennettu alun perin venäläisvainojen aikaiseksi pakopirtiksi ja otettu vasta myöhemmin heinäväen käyttöön (Kellokoski 1999). Otaksumaa pakopirttitaustasta tukee paikallinen perimätieto, jonka mukaan Vetelin kappalainen kierteli alueen pakopirteillä saarnaamassa ja kävi myös Kauluksessa. Yöpymisen jälkeen hän lähti kämpästä, mutta virka-asun irtokaulus unohtui kämppään. Siitä alkaen paikkaa on kutsuttu Kauluksen kämpäksi.

Pyydyskosken ja Pahkahongankankaan savottakämppien jäänteet kertovat metsätalouden aika-kaudesta, joka alkoi alueella suuremmissa mittakaavassa 1800-luvun loppupuolella ja kesti pitkälle 1900-luvulle (Lämsä 2005). Pyydyskosken kämppä ja talli rakennettiin vuonna 1939. Sittemmin rakennukset on myyty ja kuljetettu pois, mutta kämppä-rakennuksista paikalle on jäänyt selvästi näkyvät kehät. Kämpän äärellä Koirajoessa sijaitsi myös uittotammi eli pato, jolla nostettiin vettä Pahkarämeelle Koirajoen tukinuittoa varten. Myös tammen jäänteet ovat vielä hyvin näkyvissä. Kohteet sijaitsevat retkeilyreitillä varrella retkeilykäyttöön tarkoitettuna kotilaavun vieressä.

Ison Koirajärven tervahauta on näyte tervanpolton aikakaudelta. Tervatalous oli Salamajärven alueella hyvin elinvoimainen, mistä kertovat monilukuiset tervahaudat ja usein niiden äärellä sijaitsevat hautakämpän kivikiukaat (Lämsä 2005). Ison Koirajärven hauta on hyvin säilynyt ja sijaitsee sopivasti retkeilyreitinvarellalla, minkä takia se on rajattu kulttuuriviyöhykkeeseen.

Salamanperän luonnonpuistossa Pahapuront varrella sijaitsee kaksi hyvin säilynyttä heinälatoa 1900-luvun alkupuolelta. Rakennusvuodesta ei ole tarkkaa tietoa, mutta latojen seinähirsiin on veistetty mm. vuosiluvut 1923, 1930, 1940 ja 1946. Ne ovat erinomaisia näytteitä alueelle tyypillisestä niittykulttuuriin liittyvästä rakennusperinteestä. Pohjoisempi lato sijaitsee lisäksi luontopolun varrella kaikkien nähtävillä.

Sysilammen hirsinen tallirakennus kuuluu Sysilammen savottakämpäyhdyskuntaan, joka rakennettiin vuonna 1955. Tallin lisäksi alkuperäisestä rakennuskannasta on jäljellä lautarakenteinen varasto ja hirsisauna. Paikalla sijaitsee myöhemmin rakennettu päivätupa ja varaustupa retkeilykäyttöä varten. Sysilammen kautta kulkee kansallispuiston läpäisevä retkeilyreitti.

Koirasalmen kämppäkartano rakennettiin vuonna 1956 alueen metsätöiden tukikohdaksi. Kämpä oli savottakäytössä vielä 1960-luvun lopulla. Päärakennuksen lisäksi pihapiirissä on sauna, halkovaja, talli, käymälä ja kalustovaja. Kämpäkartano toimii nykyisin Metsähallituksen Salamajärven kansallispuiston luontotupana. Rakennukset on peruskorjattu opastustoimintaa varten vuonna 1993.

Hangasnevan–Säästöpiirinevan soidensuojelualueella Jängänjärven ja Myllyjärven välisellä kannaksella sijaitsee paikka nimeltä Hauta Perhossa, minne on pystytetty metallikyltillä varustettu kivipatsas. Muistomerkkin alkuperä ulottuu 1700-luvun venäläisvihan (Iso- ja Pikkuviha) aikoihin ja siitä J. L. Runebergin Perhossa keräämään tarinaan Haanen veljeksistä. Haanen vanhalla isännällä oli kuusi poikaa, jotka hän kasvatti ankarassa kurissa ja kovaan työhön opettaen. Samoihin aikoihin venäläiset olivat aloittaneet ryöstöretket seudulla ja uhkasivat myös Haanen tupaa. Veljekset päättivät lähteä ottamaan vihollista vastaan. Syntyi kiivas taistelu, jossa kaikki veljekset kaatuivat. Nyt heidän hautaansa vartioi yksinäinen iso kivipatsas. Runeberg on kirjoittanut Haanen veljesten tarinan runomuotoon vuonna 1831. Runon nimi on Hauta Perhossa.

6.2 Tavoitteet

Kulttuuriarvojen suojelun tavoitteena on säilyttää ja vaalia alueen kulttuuriperintöön liittyviä merkkejä ja jäänteitä. Ne ovat maiseman muisti, joka välittää tietoa nyt ja tulevaisuudessa perinteisestä elämäntavasta sekä vanhakantaisista elinkeinoista.

Suojelun tavoitteena on myös tarjota luonto-opastukselle ja -opetukselle sekä matkailuelinkeinolle kiinnostavia ja monipuolisia kulttuuriperintökohteita.

6.3 Toimenpiteet

Kiinteät muinaisjäännökset on rauhoitettu muinaismuistolailalla (295/63) ilman, että niistä tehdään erillistä viranomaispäätöstä. Kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen tai poistaminen on kielletty ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa. Kiinteitä muinaisjäännöksiä valvoo Museovirasto, jonka kanssa yhteistyössä muinaisjäännösten mahdollinen merkittäminen, esittely ja hoito suunnitellaan. Hoitotoimenpiteet ja niiden seuranta suoritetaan kiinteiden muinaisjäännösten hoito-oppaan ohjeiden mukaisesti (Metsähallitus 2002a).

Jääskänniemen muinaisjäännösalueella paljastetaan kiviröykkiöitä ja latomuksia suojelutarkoituksessa ja retkeilijöiden havaittaviksi poistamalla näkymää estävää ja muinaisjäännösten säilymistä uhkaavaa puustoa. Kaikki puut poistetaan rakenteiden päältä ja alikasvoskuuset sekä muu alikasvos rakenteiden rajaamien alueiden sisäpuolelta. Rakenteiden päällä kasvavat suuret koivut katkotaan pötkelöiksi. Alikasvoset poistetaan sulan aikana ja suuremmat puut talvella, jotta muinaisjäännösrakenteet eivät vaurioitu. Paikoitellen polkureitti kulkee kiviröykkiöiden päällä. Reitin kulkua muutetaan tai röykkiön päälle rakennetaan pitkokset tai puinen porrastus, mikäli seuranta osoittaa, että röykkiöt vaurioituvat polkureitin takia. Polun varteen pystytetään opastaulu, jossa kerrotaan paikan historiasta. Taulurakenteet tehdään alueelle suunnitellun palveluvarustustyylin mukaisesti. Muinaisjäännöksen hoito edellyttää toimenpidesuunnitelmaa.

Pitkälahden metsänvartijatilan vanha aittarakennus pidetään kunnossa ja retkeilykäytössä. Piha-piiriin pystytetään opastaulu, jossa kerrotaan paikan historiasta. Taulurakenteet tehdään alueelle suunnitellun palveluvarustustyylin mukaisesti. Aittarakennuksen ympärille ja polkureitin varteen kulkua rajaamaan tehdään perinneaitaa. Piha-alueita hoidetaan perinnemaisemana niittämällä. Perinnemaiseman hoito edellyttää toimenpidesuunnitelmaa.

Pyydyskosken ja Pahkahongankankaan savottakämppien jäänteet pidetään näkymää estävästä puustosta vapaana, jotta ne ovat retkeilijöiden helposti havaittavissa eikä puusto riko jäljellä olevia kämpparakenteita. Pyydyskoskella hoidossa keskitytään vanhan päärakennuksen jäänteisiin. Lehtipuusto poistetaan rakennuksen kehän sisäpuolelta ja rakenteiden päältä. Paksuimmat lehtipuut ovat halkaisijaltaan 20 cm. Jäänteiden sisäpuolella olevat ruostuneet irtosat viedään pois. Pahkahongankankaan kämppajäänteiden sisältä ja rakenteiden päältä poistetaan lehtipuu- ja kuusialikasvos sekä suuremmat koivut. Pyydyskosken uittotammi on näkymältään avoin eikä vaadi kuin muutaman kuusentaimen poiston.

Pyydyskoskelle ja Pahkahongankankaalle pystytetään opastaulut, joissa kerrotaan paikan historiasta ja kohteiden vanhasta käyttötarkoituksesta. Taulurakenteet tehdään alueelle suunnitellun palveluvarustustyylin mukaisesti. Molemmat kohteet sijaitsevat paljon käytetyn polkureitin varrella. Pahkahongankankaan kämppajäänteet sijaitsee myös Ison Koirajärven kiertävän rengasreitin läheisyydessä, mutta ei sen varrella. Rengasreitin kulkua muutetaan siten, että se kulkee kämpän jäänteiden kautta. Ison Koirajärven rengasreitti nimetään Metsäperäläisen taipaleeksi, jonka varrella esitellään monipuolisesti alueen kulttuuriperintöä (ks. luku 8.2).

Ison Koirajärven tervahauta pidetään näkymää estävästä puustosta vapaana, jotta se on polulta helposti retkeilijöiden havaittavissa. Tervahaudan päältä poistetaan alikasvoskuuset ja katajat sekä lehtipuut, mutta suuret männyt jätetään. Tervahaudan äärelle pystytetään opastaulu, jossa kerrotaan alueen tervatalouden historiasta. Taulurakenteet tehdään alueelle suunnitellun palveluvarustustyylin mukaisesti.

Salamanperän luonnonpuiston kaksi heinälatoa ja kansallispuistossa sijaitseva Kauluksen kämppä pidetään kunnossa restauroimalla, mikä edellyttää toimenpidesuunnitelmaa. Pohjoisempi heinälato on kunnostettu vuonna 1984 ja Kauluksen kämppä vuonna 2003. Kaikki kohteet ovat kunnossa eivätkä vaadi välittömiä hoitotoimenpiteitä. Kauluksen kämpälle pystytetään opastaulu, jossa kerrotaan paikan historiasta. Taulurakenteet tehdään alueelle suunnitellun palveluvarustustyylin mukaisesti. Luonnonpuiston pohjoisempi heinälato on luontopolkukohde, jota esitellään polku-esitteessä.

Sysilammen hevostallin sisäpuoli siistitään, särkynyt ikkuna uusitaan ja maata vasten oleva alin hirsikerros tervataan tai muuten estetään sen lahoaminen. Hevostallin eteen rakennetaan vanhan-

mallinen hevospuomi. Pihapiiriin pystytetään opastaulu, jossa kerrotaan paikan historiasta ja vanhasta käyttötarkoituksesta. Taulurakenteet tehdään alueelle suunnitellun palveluvarustustyylin mukaisesti. Hevostalli tehdään enemmän näkyväksi Sysilammen pihapiirissä, mikä tarkoittaa nuoren lehtipuuston harventamista retkeilykäytössä olevan tuparakennuksen ja tallin väliseltä alueelta.

Koirasalmen kämppäkartanon peruskorjausta ja sen yleisiä periaatteita esitellään luonto-opastusta koskevassa luvussa 8.2.

Hauta Perhossa -muistomerkin kunnossapidosta on vastannut Perhon kunta ja paikallinen kotiseutuyhdistys. Kohteelle vie opastettu polku. Kohteen opastus uudistetaan muistomerkin luonteen sopivalla tavalla. Muistomerkin tulevasta kunnossapidosta sovitaan yhteisesti Metsähallituksen, Perhon kunnan ja paikallisen kotiseutuyhdistyksen kesken.

6.4 Seuranta

Muinaisjäännösten seuranta järjestetään kiinteiden muinaisjäännösten hoito-oppaan ohjeiden mukaisesti (Metsähallitus 2002a).

Pitkälahden metsänvartijatilan perinnemaiseman hoitoseurannan yksityiskohdat määritellään toimenpidesuunnitelmassa.

7 Luonnon käyttö

7.1 Retkeily

7.1.1 Nykytila

Retkeilyn kannalta suunnittelualan merkittävin osa on Salamajärven kansallispuisto, joka sopii polkuverkoston ja palveluvarustuksen puolesta sekä retkeilyn päiväkohteeksi että useamman päivän eräretkeilyyn (taulukko 10, kuva 9). Tulenteko ja leiriytyminen on sallittu vain tarkoitukseen osoitetuilla paikoilla. Puiston alueella on rajoitusvyöhyke, missä liikkuminen merkittyjen polkureittien ulkopuolella on kielletty 1.3.–15.7.

Taulukko 10. Salamajärven kansallispuiston palveluvarustus.

Taukopaikka tai luontopolku	Rakennusvuosi	Peruskorjausvuosi
Hiiliniemen tulipaikka	1984	2001
Pahkahongankankaan tulipaikka	1996	-
Talviahon tulipaikka	1988	-
Tavilammen tulipaikka	1988	2001
Jyrkkäniemen tulipaikka	1988	1994
Kauluksen tulipaikka	1989	2004
Kauluksen niittysauna	1901	2004
Heikinjärven laavu	2001	-
Pyydyskosken kotalaavu	2000	-
Pyydyskosken tulipaikka	1989	-
Sysilammen päivätupa	1993	-
Sysilammen varaustupa/varasto	1955	-
Pitkälähden varaustupa (muutetaan autiotuvaksi)	1910	1989
Pitkälähden tulipaikka	1989	-
Pitkälähden rannan tulipaikka	1988	-
Sysilammen varaussauna	1955	-
Sysilammen saunan tulipaikka	1979	-
Sysilammen pihan tulipaikka	1999	-
Heikinjärven lintutorni	1983	1996
Koirasalmen tulipaikat 4 kpl	1983	2002
Koirasalmen keittokatos vanha	1979	-
Koirasalmen keittokatos uusi	1993	-
Lasten luontopolku (1,5 km)	1993	-
Pakosuonkierros (4,5 km)	1993	-
Metsäperäläisen taival (6,0 km)	1985	1995

Kansallispuistossa on merkittävä polkuverkostoa yhteensä 50 kilometriä. Alueella kulkeva Peuran Polku sekä muut polkureitit yhdistävät kansallispuiston suunnittelualan muihin suojelalueisiin sekä suojelalueiden ulkopuolisiin kohteisiin. Lasten luontopolun ja Pakosuonkierroksen lähtöpaikat ovat Sysilammella ja Metsäperäläisen taipaleen Koirasalmella. Luontopoluilla sijaitsee kohdetauluja tai numeropaluja osoittamassa luontokohteen paikkaa.

Salamanperän luonnoispuistossa liikkuminen on sallittu vain merkityillä poluilla, joita on yhteensä 6,5 kilometriä. Alueella on kolme levähdyspaikkaa, mutta ei tulentekopaikkoja. Rauhoitus-sääntöjen takia alue on toiminut lähinnä kansallispuistossa kävijöiden retkikohteena.

Linjasalmennevan Natura-alueella Iso-Valvatin kosteikon äärellä on lintutorni ja nuotiopaikka. Torni on rakennettu vuonna 1997. Nuotiopaikka on rakennettu vuonna 1985 ja peruskorjattu vuonna 1997. Natura-alueen ja siten suunnittelualan ulkopuolella sijaitsee Valvatin autiotupa,

joka on vanha metsänvartijatila. Peuran Polku -retkeilyreitti kulkee lintutornin ja Valvatin autiotuvan kautta. Iso-Valvatin pohjoispuolella on Lestijärven kunnan ylläpitämä Koiviston autiotupa. Autiotupa sijaitsee yleisen moottorikelkkauran varrella ja palvelee siten lähinnä kelkkailijoiden tarpeita. Vähä-Valvatin etelärannalla sijaitsee Jääskänniemen tulipaikka, joka on rakennettu vuonna 1989. Paikkaa ei ole peruskorjattu. Peuran Polku -retkeilyreitti kulkee tulipaikan kautta.

Lehtosenjärven Natura-alueella kulkee Peuran Polku. Alueella on myös kotalaavu, venevalkama ja Natura-alueen rajalla Lehtosenjärven länsipuolella Karhunpiilo-niminen vuokrakämppä. Kämpän huollosta vastaa Lestijärven kunta. Itse kämppä sijaitsee Natura-alueen ulkopuolella, mutta pihapiirin sauna Natura-alueella. Lehtosenjärven kotalaavu on rakennettu vuonna 2002 ja Karhunpiilo vuonna 1900. Viimeksi mainittu on peruskorjattu vuonna 1985.

Suunnittelualan muissa osissa ei ole retkeilyn palveluvarustusta, mutta jokamiehenoikeudella tapahtuva liikkuminen on sallittu. Linjalamminkankaan ja Vuorenkankaan luonnonsuojelualueilla leiriytyminen on kielletty.

7.1.2 Tavoitteet ja toimenpiteet

Suunnittelualan yleisökäytön tavoite on 20 000 käyntiä vuodessa. Palveluvarustus on tärkeässä asemassa, kun aluetta kehitetään Metsähallituksen strategian mukaisesti erämaisen retkeilyn ja matkailun painopistealueena. Nykymuotoinen virkistyskalastus sovitetaan enemmän kansallispuiston luonteeseen sopivaksi, jotta sen rooli ei olisi niin hallitseva ja jättäisi siten mahdollisuuden kehittää myös muita luontomatkailun toimintoja tasapuolisesti Koirasalmella ja myös laajemmin suunnittelualueella.

Tavoitteena on luoda retkeilypalveluvarustuksesta korkealaatuinen ja vetovoimainen, ulkoasultaan yhtenäinen sekä luonnonarvojen suojelun kannalta tarkoituksenmukainen kokonaisuus. Palveluvarustuksen tulee täyttää turvallisuusvaatimukset sekä Metsähallituksen ympäristöjärjestelmän kriteerit. Palveluvarustuksen yleisilmeen tulee sopia hyvin yhteen koko Peuran Polun retkeilyreitien palveluvarustuksen kanssa. Palveluvarustuksen ulkoasun tulee perustua Peuran Polku -reitien teemaan kertoen alueen historiasta ja luontoarvoista.

Lähtökohtaisesti alueella on riittävä retkeilypalveluvarustus, joten toimenpiteet keskittyvät olemassa olevan varustuksen tason nostamiseen ja ulkoasun yhtenäistämiseen, taukopaikkojen siirtämiseen kävijöitä paremmin palveleville paikoille ja tarpeettomiksi havaittujen taukopaikkojen purkamiseen. Mikäli uudelle palveluvarustukselle ilmenee suunnittelujakson aikana selvästi tarvetta, toteutetaan rakentaminen virkistysvyöhykkeellä. Uudisrakentaminen vaatii toimenpidesuunnitelman.

Linjasalmennevan Natura-alueella moottorikelkkauran varrella sijaitseva Koiviston autiotupa ja myös kelkkaura siirretään pois Natura-alueelta, koska keväinen kelkkailu aiheuttaa häiriötä alueen eläimistölle ja alueella on havaittu runsaasti luvaton kelkkailua urien ulkopuolella.

Tavilammen tulipaikka Salamajärven kansallispuistossa siirretään lähemmäksi Heikinjärvennevan lintutornia siten, ettei tulipaikka kuitenkaan häiritse alueen lintuarvoja tai lintujen tarkkailua. Nykyinen Tavilammen tulipaikka ei palvele lintutornilla kävijöitä riittävästi.

Matolammen tulipaikka Salamajärven kansallispuistossa puretaan vähäisen käyttöasteen ja huonon kunnan takia. Sysilammen päivätupa sijaitsee 2,5 kilometrin päässä ja Jyrkkäniemen tulipaikka 1,2 kilometrin päässä, joten tulipaikan poisto ei vaikeuta alueen retkeilykäyttöä.

Pyydyskosken kotalaavun lähellä Koirajoen varrella oleva erillinen tulipaikka ja puuliiteri puretaan vähäisen käytön ja huonon kunnan takia. Noin 50 metrin päässä olevalla Pyydyskosken kotalaavulla on tulipaikka.

Koirasalmen länsipuolella rannan ja polkureittien lähtöpisteen äärellä oleva virkistyskalastuksen tarpeisiin rakennettu rakennus puretaan huonon kunnan ja vähäisen käytön takia. Purkamisen jälkeen alue maisemoidaan. Samoin puretaan vanha grillikatos, joka ei ole enää turvallinen rakennus. Paikalle jää tulipaikka, joka peruskorjataan laavuksi.

Pienen ja Ison Koirajärven välisessä salmessa olevat kaksi tulipaikkaa puretaan, koska rantakalastus salmessa kielletään. Lisäksi tulipaikat aiheuttavat maiseman kulumista ja puuston vahingoittamista tulipaikkojen ympärillä. Salmen alue jätetään maisemoitumaan, mutta tarvittaessa maisemoitumista edistetään aktiivisin toimenpitein.

Pitkälahden varaustupa Salamajärven kansallispuistossa muutetaan kävijöitä paremmin palvelevaksi autiotuvaksi.

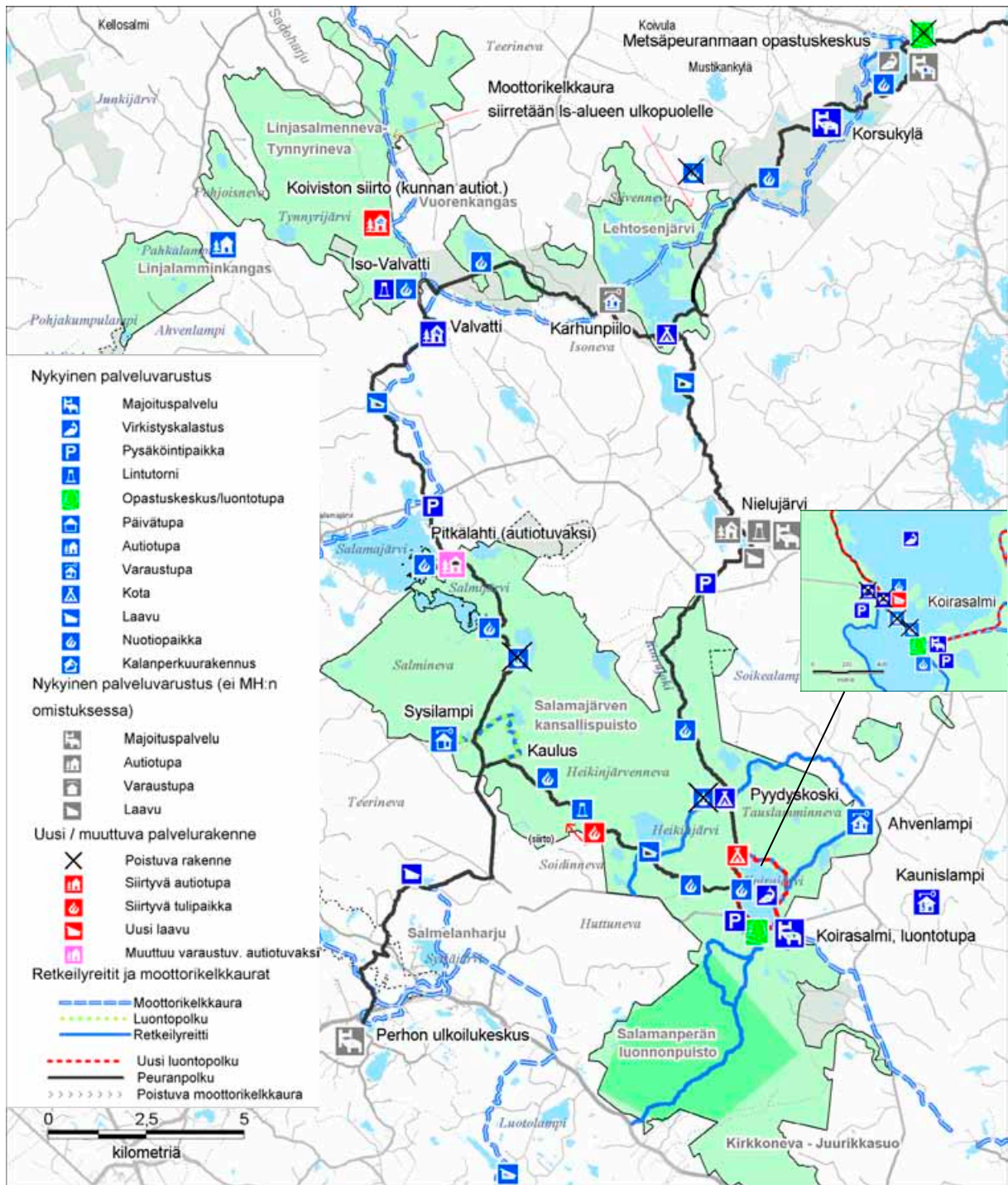
Ison Koirajärven kiertävällä polkureitillä on kaksi tulipaikkaa, joista toinen muutetaan laavuksi palvelemaan paremmin retkeilykäyttöä. Palveluvarustuksen tasoa nostetaan, koska Ison Koirajärven kiertävästä polkureitistä (6 km) tehdään alueen luonnonhistoriasta ja kulttuuriperinnöstä kertova luontopolku. Polku nimetään Metsäperäläisen taipaleeksi. Aiemmin Metsäperäläisen taipaleena tunnettu Salamanperän luonnonpuistossa osittain kulkeva luontopolku muutetaan tavalliseksi merkityksi ja kunnossapidettäväksi polkureitiksi, mutta luontopolkustatusta sillä ei enää jatkossa ole.

Kuluneet reitinosat pitkostetaan, porrastetaan tai muulla tavoin estetään vastainen kuluminen. Ääritapauksessa reitin kulkua muutetaan, jos kulumista ei muuten saada estettyä.

Suunnittelualueen pohjoisosan ruokavesihuoltoa kehitetään vaeltajien tarvetta paremmin vastavaksi.

Pyöräily ja ratsastus on sallittu Salamajärven kansallispuistossa ainoastaan niitä varten osoitetuilla merkityillä reiteillä. Telttailu on sallittu kansallispuistossa ainoastaan sitä varten osoitetuilla merkityillä alueilla.

Palveluvarustuksen peruskorjaus-, siirto- ja purkutoimet sekä niiden aikataulutusta tapahtuvat hoito- ja käyttösuunnitelman pohjaksi laaditun virkistyskäyttö- ja opastussuunnitelman mukaisesti (Kuosmanen 2005).

Kuva 9. Salamajärven alueen nykyinen palveluvarustus ja uusi tai muuttuva palvelurakenne. (© Metsähallitus 2005, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05)

7.2 Marjastus ja sienestys

Jokamiehenoikeudella tapahtuva marjastus ja ruokasienten poiminta on sallittu muualla paitsi Salamanperän luonnonpuistossa. Salamajärven kansallispuiston rajoitusvyöhykkeellä marjastus ja sienestys on kielletty 1.3.–15.7.

7.3 Kalastus

7.3.1 Nykytila

7.3.1.1 Salamajärven kansallispuisto

Luvanvarainen virkistyskalastus on sallittu Isossa ja Pienessä Koirajärvässä. Muissa kansallispuiston vesissä onkiminen ja pilkkiminen jokamiehenoikeudella on sallittu kalastuslain (286/82) mukaisesti, elleivät liikkumisrajoitukset sitä estä. Paikkakuntalaisille on voitu myöntää oikeus myös muunlaiseen kotitarvekalastukseen Heikinjärvässä ja Matolammessa sekä oikeus veneenpitoon osoitetuissa paikoissa.

Virkistyskalastus ja kalanistutus Koirajärviin on sallittu Salamajärven kansallispuistoa koskevassa asetuksessa (932/1981). Kalanistutus Koirajärviin alkoi 1950-luvulla. Järvitaimenen ja siian istutukset jatkuivat 1960-luvulla, mutta varsinainen suurelle yleisölle tarkoitettu virkistyskalastus käynnistyi 1970-luvun alkupuolella (Metsähallitus 1985 ja 1986). Salamajärven kansallispuiston runkosuunnitelman tueksi laaditussa Koirasalmen alueen erityissuunnitelmassa kalanistutuslajina mainittiin kirjolohi ja vuosittaisena istutusmääränä 2000 kg (Metsähallitus 1986a). Ympäristöministeriö vahvisti erityissuunnitelman 6.5.1987.

Kansallispuiston perustamisen (1982) jälkeen virkistyskalastuksen suosio ja Koirajärviin istutettu kalamäärä kasvoivat merkittävästi alkutilanteesta. Vuonna 1990 kirjolohen istutusmäärä oli noin 7000 kg, mikä tarkoitti yli kolminkertaista ylitystä Koirasalmen alueen erityissuunnitelmassa mainittuun istutusmäärään verrattuna (Metsähallituksen luonnonsuojeluosasto Metsähallituksen Etelä-Suomen piirikuntakonttorille 28.6.1991). Samaan aikaan kalastajien lukumäärä Koirajärvillä yli kaksinkertaistui, ja kalastajien osuus koko puiston kävijämäärästä kasvoi merkittävästi. Vuonna 1982 kalastajia oli noin 2000, kun vuonna 1990 heitä oli noin 5000 (Mäkelä 1991).

Vuonna 1991 Metsähallitus teki päätöksen, jonka mukaan kirjolohen istutusmäärä Koirajärviin jäädytettiin enintään 5000 kg:n vuositasolle (Muistio 17.9.1991: neuvottelu Salamajärven kansallispuiston Koirasalmen alueen kehittämiseksi). Samassa yhteydessä sovittiin, että kalastuslupamäärä pudotetaan määrätyle vuositasolle, veneiden määrää ei enää lisätä, koukkukalastusta ei sallita ja kuikkien pesimärauha turvataan.

Nykyisin Koirajärvillä käy noin 5000 virkistyskalastajaa vuosittain. He muodostavat noin 46 % suunnittelualueen kaikista kävijöistä (Toopakka 2005).

7.3.1.2 Muut alueet

Salamanperän luonnonpuistossa kaikenlainen kalastus on kielletty. Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelualueella ei ole kalastukseen soveltuvia vesistöjä.

Muilla alueilla onkiminen ja pilkkiminen on sallittu jokamiehenoikeudella poisluettuna Salamajärven Natura-alueella sijaitsevat Ahvenlampi ja Heikinlampi, jotka ovat virkistyskalastusvesiä ja vaativat siten Metsähallituksen kalastusluvan.

Suunnittelualueella sijaitsee myös Metsähallituksen talouskalastusvesiä, missä viehekalastus ja verkkokalastus on sallittu kalastuslain (286/82) mukaisesti. Kalastus edellyttää asianmukaista lupaa.

7.3.2 Tavoitteet ja toimenpiteet

Virkistyskalastusta ja muunlaista kalastusta harjoitetaan suunnittelualueella siten, että alueen suojeluarvot eivät vaarannu. Suojelutavoitteen rajoissa otetaan huomioon myös kalastuksen tärkeä virkistyskäyttöinen, taloudellinen ja sosiaalinen merkitys.

Kirjolohen istutus Salamajärven kansallispuistossa sijaitsevaan Isoon ja Pieneen Koirajärveen voidaan sallia vielä vuosina 2006, 2007 ja 2008. Sen jälkeen suomalaisen luontoon kuulumattoman kirjolohen istutus ei ole enää mahdollista, mutta kotimaisten Salamajärven seudulle luontaisten kalalajien, kuten siian ja järvitaimenen, istutus sallitaan. Edellä mainitun kolmen vuoden siirtymäajan jälkeen suurin sallittu yhteenlaskettu vuosittainen istutusmäärä Isoon ja Pieneen Koirajärveen on 4000 kg. Siirtymäajan jälkeen rannalta kalastaminen sallitaan vain erikseen merkityllä alueella ja veneiden lukumäärää vähennetään. Kalanistutuksen vaikutuksia järven fysikaalis-kemiallisiin ominaisuuksiin seurataan vuosittain ottamalla tarvittava määrä vesinäytteitä analysoitavaksi.

Samat virkistyskalastusta koskevat määräykset astuvat voimaan myös Ahvenlammella ja Heikinlammella, kun Salamajärven kansallispuiston aiottu laajentaminen saa lainvoiman (ks. luku 13).

Lähtökohtaisesti kalanistutus ei sovi kansallispuistoon, sillä luonnonsuojelulain (1096/96) mukaan luontoa muuttava toiminta on kansallispuistossa kielletty. Tämä tarkoittaa sitä, että luonnonsuonprosesseihin ei puututa ilman luonnonsuojelullisia syitä ja eliöyhteisöt saavat kehittyä ja muuttua luonnonvaraisina ihmisen puuttumatta tapahtumien kulkuun (Metsähallitus 2002b). Salamajärven seudulle luontaisten kalalajien istutus Koirajärviin kuitenkin sallitaan, koska istutukseen perustuvan virkistyskalastuksen perinne on pitkä ja sen aluetaloudelliset ja työllisyysvaikutukset ovat merkittäviä.

Kalastustoiminnan aiheuttamat kulumisvauriot Koirasalmen alueella korjataan tarvittaessa maisemoimalla. Vastainen kuluminen estetään tarkoituksenmukaisilla rakenteilla, kuten pitkospuilla ja kulkua ohjaavilla aitarakenteilla.

Lehtosenjärvellä veneenpito sallitaan ainoastaan merkityillä veneenpitopaikoilla.

Muutoin kalastus sallitaan suunnittelualueella nykytilaisena. Kalastusta voidaan myös jatkossa säädellä, mikäli luonnonsuojelun tavoitteet sitä edellyttävät.

7.4 Metsästys

7.4.1 Nykytila

7.4.1.1 Salamajärven ja Heikinjärvennevan Natura 2000 -alueet

- Salamajärven kansallispuistossa metsästys on kielletty, mutta hirvenajo metsästyksen yhteydessä sallittu.
- Salamanperän luonnonpuiston alueella kaikki metsästys on kielletty.
- Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelualueella metsästys on sallittu metsästyslain (615/93) mukaisesti. Alue on pienriistan ja pienpetojen lupametsästysalueena sekä hirvien ja suurpetojen vuokrametsästysalueena.
- Muilla alueilla metsästys on sallittu metsästyslain (615/93) mukaisesti. Alue on lähes kokonaan pienriistan ja pienpetojen lupametsästysalueena sekä hirvien vuokrametsästysalueena. Osittain vuokrametsästysalueet pitävät sisällään myös suurpetojen ja pienriistan metsästysoikeuden.

7.4.1.2 Hangasnevan–Säästöpiirinnevan Natura 2000 -alue

- Hangasnevan–Säästöpiirinnevan soidensuojelualueella metsästys on sallittu metsästyslain (615/93) mukaisesti. Vuonna 1981 perustettu suojelualueen osa on pienriistan ja pienpetojen lupametsästysalueena sekä hirvien vuokrametsästysalueena. Loppuosa suojelualueesta on pienriistan, hirvien ja suurpetojen vuokrametsästysalueena.
- Muilla alueilla metsästys on sallittu metsästyslain (615/93) mukaisesti. Pieni osa alueesta on pienriistan ja pienpetojen lupametsästysalueena. Pohjoinen alue on kokonaisuudessaan pienriistan, hirvien ja suurpetojen vuokrametsästysalueena.

7.4.1.3 Linjasalmennevan Natura 2000 -alue

- Linjasalmennevan–Tynnyrinevan soidensuojelualueella metsästys on sallittu metsästyslain (615/93) mukaisesti. Alue on kokonaisuudessaan pienriistan vuokrametsästysalueena ja osittain hirvien lupametsästysalueena.
- Muilla alueilla metsästys on sallittu metsästyslain (615/93) mukaisesti. Suuri osa alueesta on pienriistan, pienpetojen ja hirvien lupametsästysalueena, mutta soidensuojelualueeseen rajautuu myös pienriistan vuokrametsästysalueita.

7.4.1.4 Linjalamminkankaan Natura 2000 -alue

- Linjalamminkankaan luonnonsuojelualueella metsästys on kielletty, mutta hirvenajo metsästyksen yhteydessä sallittu.
- Muilla alueilla metsästys on sallittu metsästyslain (615/93) mukaisesti. Alue on pienriistan ja pienpetojen lupametsästysalueena sekä osittain hirvien vuokrametsästysalueena.

7.4.1.5 Lehtosenjärven Natura 2000 -alue

- Vuorenkankaan luonnonsuojelualueella metsästys on kielletty, mutta hirvenajo metsästyksen yhteydessä sallittu.
- Muilla alueilla metsästys on sallittu metsästyslain (615/93) mukaisesti. Itäinen osa alueesta on pienriistan, pienpetojen ja hirvien lupametsästysalueena. Läntinen osa on pienriistan ja hirvien vuokrametsästysalueena sekä osittain hirvien lupametsästysalueena.

7.4.2 Tavoitteet ja toimenpiteet

Metsästystä harjoitetaan suunnittelualueella siten, että alueen suojeluarvot eivät vaarannu unohtamatta kuitenkaan metsästyksen tärkeää virkistyskäyttöä ja sosiaalista merkitystä.

Vesilintujen metsästys kielletään Iso-Valvatin kosteikolla valtionmaan osalla (kuva 10). Iso-Valvatti sijaitsee Linjasalmennevan Natura-alueella rajoittuen Linjasalmennevan–Tynnyrinevan soidensuojelualueen eteläreunaan. Iso-Valvatin kosteikolla on erityisiä lintuarvoja. Kosteikon pesimälinnusto on runsas ja monipuolinen, minkä lisäksi sitä voidaan pitää merkittävänä muutonaikaisena levähdyspaikkana (Tuohimaa 2005). Kosteikon eteläreunalla on lintuharrastajien ja retkeilijöiden suosima lintutorni, mikä voi aiheuttaa vesilintumetsästyksen ja jokamiesretkeilyn sekä luontomatkailun välisen ristiriitatilanteen. Iso-Valvatin kosteikko on tarkoitus kunnostaa lintuvetenä. Iso-Valvatin kosteikon valtiolle kuulumaton osa pyritään hankkimaan valtiolle, minkä jälkeen vesilintujen metsästyskielto ulotetaan koskemaan koko Iso-Valvatin kosteikkoa.

Metsästyskäytäntöön tulee myös muita rajoituksia, kun olemassa olevien lakisääteisten suojelualueiden aiottu laajentaminen toteutuu ja saa lain voiman (ks. luku 13). Salamajärven kansallispuistoon ehdotetaan liitettäväksi Salamanperän luonnonpuisto poisluettuna kaikki Salamajärven Natura-alueeseen kuuluvat kohteet, jotka eivät ennestään sisälly Salamajärven kansallispuistoon. Em. rajauksella kansallispuistoon liitetään myös nykyinen Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelualue. Kansallispuistoon liitetään myös ne alueet, jotka ovat Natura-rajauksen ulkopuolella mutta jotka kuuluvat Metsähallituksen luontopalvelut-tulosalueen hallintaan ja rajautuvat Salamajärven Natura-alueeseen. Metsästys kielletään hirvenajoa lukuun ottamatta kansallispuiston laajennusosissa, kun liittäminen saa lain voiman.

Linjalamminkankaan vanhojen metsien suojelualueeseen ehdotetaan liitettäväksi kaikki Linjalamminkankaan Natura-alueeseen kuuluvat kohteet, jotka eivät ennestään sisälly perustettuun vanhojen metsien suojelualueeseen. Suojelualueeseen ehdotetaan liitettäväksi myös ne alueet, jotka ovat Natura-rajauksen ulkopuolella mutta jotka kuuluvat Metsähallituksen luontopalvelut-tulosalueen hallintaan ja rajautuvat Natura-alueeseen. Koska kyse on lisäalueiden liittämisestä,

niillä astuvat voimaan olemassa olevan suojelualan säädökset. Siten metsästys on laajennusosissa kielletty lukuun ottamatta hirvenajoa metsästyksen yhteydessä.

Muilta osin metsästyksen laajempi rajoittaminen lainsäädännöllisin keinoin ei ole lajikantojen turvaamisen kannalta tarpeen, vaan tähän liittyvä ohjaus toteutetaan Metsähallituksen omalla metsästyksen suunnittelujärjestelmällä. Järjestelmä pohjaa saalisseurantaan sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen riistakantaseurantaan. Metsästysoikeuden vuokrasopimuksella ohjataan, rajoitetaan ja suunnataan metsästystä. Vuokrasopimuksella voidaan rajata jokin laji tai lajiryhmä metsästyksen ulkopuolelle. Lupametsästysalueilla lupamyynti mitoitetaan riistaeläinten kannan vaihteluun. Mikäli lupametsästyksen toteuttamisessa ilmenee suojelutavoitteisiin nähden ongelmia, voidaan metsästysoikeus järjestää metsästysvuokrasopimuksella. Vuokra- ja lupametsästysalueella lintuarvoiltaan keskeiset kohteet voidaan rajata metsästyksen ulkopuolelle. Metsästyksen suunnittelujärjestelmällä, lupamyynnin oikealla mitoituksella ja metsästysvuokrasopimusten sisällön muotoilulla varmistetaan se, että linnuston suojelu vastaa EU:n luonto- ja lintudirektiivin sekä luonnonsuojelulain (1096/96) 5 §:n vaatimuksia.

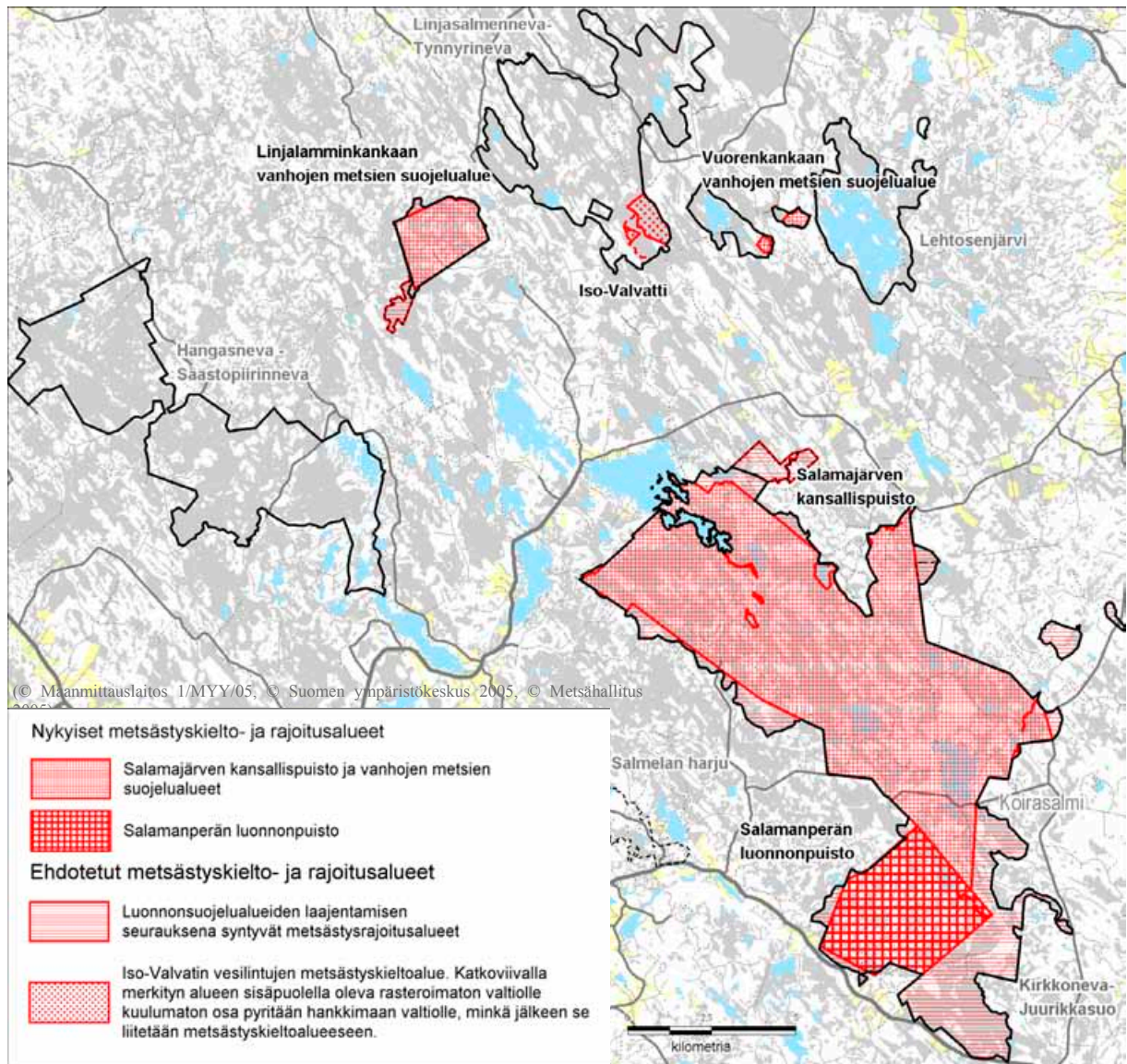
Metsästyksen salliminen soidensuojelualueilla edellyttää järjestyssääntöä.

Riistaeläinten ruokinta on kielletty Natura-alueilla.

Suojelualueilla metsästävät henkilöt ja sieltä saadut saaliit täytyy olla Metsähallituksen tiedossa, jotta toiminnan valvonta ja luontoon kohdistuvien vaikutusten seuranta on mahdollista.

Alkutilvi Isolla Koirajärvellä. Kuva Reijo Kuosmanen.

Kuva 10. Salamajärven suojelualuekokonaisuuden metsästyskielto- ja metsästysrajoitusalueet. (© Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Metsähallitus 2005)

7.5 Matkailun yritystoiminta

Suunnittelualuetta kehitetään erämaisen retkeilyn ja matkailun painopistealueena. Tavoitteena on luoda alue, johon kestävä ja ympäristöä säästävä matkailutoiminta voi suojeluarvoja vaarantamatta tukeutua. Alueelle soveltuva matkailutoiminta on Metsähallituksen kestävä luontomatkailun periaatteiden mukaista. Nykymuotoinen virkistyskalastus sovitetaan enemmän kansallispuiston luonteeseen sopivaksi, jotta sen rooli ei olisi niin hallitseva ja jättäisi siten mahdollisuuden kehittää myös muita luontomatkailun toimintoja tasapuolisesti Koirasalmen alueella.

Suunnittelualueen ulkopuoliset Metsähallituksen alueet on luonnonvarasuunnitelmassa otettu huomioon virkistyskäytön ja matkailun painopistealueina (Metsähallitus 2005). Alueen metsiä käsitellään virkistys- ja matkailunäkökulmat huomioiden. Suojelualueet muodostavat kestävä luontomatkailun kohdealueen, mutta niiden ulkopuolisille Metsähallituksen alueille on mahdollista ohjata moottoroituja toimintoja ja muita suojelualueelle sopimattomia ohjelmapalveluja.

Matkailuyritysten kanssa laadittavien sopimusten osalta noudatetaan Metsähallituksen voimassa olevia ohjeita ja käytäntöjä. Yhteistyöyrittäjille järjestetään säännöllisesti koulutustilaisuuksia ja muita tapahtumia alueen hoitoon ja käyttöön liittyen, mikä edesauttaa matkailuelinkeinon kehittymistä ja verkottumista alueella.

Luontomatkailun ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia seurataan Metsähallituksen voimassa olevien ohjeiden ja käytäntöjen mukaisesti tarkoitusta varten kehitettyä mittaristoa käyttäen.

7.6 Liikenne ja liikkuminen

Liikenteen ja liikkumisen osalta tavoitteena on aiheuttaa niin vähän haittaa ja häiriötä kuin mahdollista alueen eliölajistolle ja muille luontoarvoille. Suunnittelualueella moottoriajoneuvoja saa käyttää teillä tieliikennelain mukaisesti. Metsäautoteitä sijaitsee kaikilla Natura-alueilla paitsi Linjalamminkankaalla. Osa teistä on kauttakulkuteitä ja osa päättyy suojelualueelle.

Suojelualueelle päättyvistä teistä alueen hoidon ja huollon kannalta tarpeettomat katkaistaan ylimääräisen liikenteen ja alueen pirstoutumisen vähentämiseksi. Teiden sulkemisessa käytetään suuria kiviä tai puomeja. Tieurien sekä puun säilytys- ja lastauspaikkojen annetaan kehittyä luontaisesti tai ne ennallistetaan tarvittaessa. Katkaistavia tieuria on neljä, ja niiden kokonaispituus on noin kaksi kilometriä (ks. kuva 8).

Suunnittelualueella moottorikelkkailu ja muu maastoliikenne on sallittu vain tarkoitukseen osoitetuilla paikoilla ja maastoliikennelain (1710/95) mukaisesti. Salamajärven kansallispuiston alueella on yleistä moottorikelkkauraa 0,5 kilometriä, Linjasalmennevan Natura-alueella lakisääteisen suojelualueen ulkopuolella 5,5 kilometriä ja Lehtosenjärven Natura-alueella 4,3 kilometriä. Nykytilaisena keväinen moottorikelkkailu soilla aiheuttaa häiriötä alueen lajistolle.

Yleisen periaatteen mukaan luonnonsuojelulaille toteutettavalle Natura-alueelle ei luontoarvojen suojelun takia rakenneta kelkkauria tai muuten ohjata maastoliikennettä. Salamajärven kansallispuistossa kulkeva Koirasalmen luontotuvalle johtava moottorikelkkaura voidaan kuitenkin jättää. Se yhdistää Koirasalmen palvelut maakunnalliseen kelkkaurastoon. Puiston alueella kulkeva ura on lyhyt ja kulkee metsäautotien reunalla tiealueen ulkopuolella rinnastuen tieliikenteeseen. Se ei häiritse alueen luonnetta eikä ole myöskään uhkana alueen luontoarvoille. Muut moottorikelkkaurat siirretään pois Natura-alueilta.

Metsähallitus hakee alueelliselta ympäristökeskukselta moottorikelkkailukieltoa hallinnoimilleen Salmijärvelle sekä Salamajärven Pahalahteen, Paskolahteen ja Pitkälahahteen, koska näiden kautta kansallispuistoon ohjautuu runsaasti luvaton kelkkailua. Moottorikelkkailukieltoa haetaan myös Ylimmäiselle Penninkilammelle, joka on osa Hangasnevan–Säästöpiirinnevan soidensuojelu- aluetta. Mainitun vesialueen kautta ohjautuu luvaton kelkkailua Hangasnevan luontoarvoiltaan herkille keskusalueille.

Koirasalmen kautta kulkeva Perhon ja Kinnulan–Kivijärven välinen tieosuus pyritään saamaan yleiseksi tieksi, mikä parantaisi kansallispuiston saavutettavuutta sekä edesauttaisi Koirasalmen alueen ja Salamajärven kansallispuiston virkistyskäytön ja luontomatkojen kehittämistä.

Alkutilvi Pienellä Koirajärvellä. Kuva Reijo Kuosmanen.

8 Luonto-opastus

8.1 Nykytila

Salamajärven kansallispuiston pääopastuspaikka on Ison Koirajärven äärellä sijaitseva Koirasalmen luontotupa, jossa on myös vuonna 1993 valmistunut kansallispuiston luontoa esittelevä näyttely. Luontotupa on vanha savottakämpä, joka on rakennettu vuonna 1956 ja peruskorjattu vuosina 1993–1994. Luontotuvan pihapiirissä on jäljellä savotta-aikaisia ulkorakennuksia. Päärakennuksessa on näyttelytilan lisäksi kioski sekä ruokailu- ja majoitustilat pesutiloineen. Kävijäkunta on muodostunut pääasiassa virkistyskalastajista.

Koirasalmen luontotuvalla on ollut Metsähallituksen opas vuosina 1994–1995, minkä jälkeen asiakkaiden opastamisesta on vastannut yrittäjä. Yrittäjän opastus- ja asiakaspalvelu on liittynyt kioski-, virkistyskalastus- ja majoitustoimintaan. Luontotupa on ollut avoinna pääosin kesäaikaan. Muina aikoina kansallispuiston asiakaspalvelu on hoidettu puhelimitse Seitsemisen luontokeskuksesta.

Suunnittelualueen tärkeimpiä maasto-opastuskohteita ovat Koirasalmen ja Sysilammen luontopolut. Koirasalmen luontotuvalta lähtevä luontopolku on Metsäperäläisen taival (6 km). Sysilammen tuvalta lähteviä polkuja ovat Lasten luontopolku (1,5 km) ja Pakosuon kierros (4,5 km). Salamajärven kansallispuistosta on esite ja Peuran Polusta ulkoilukartta, jotka molemmat ovat Metsähallituksen julkaisemia. Salamajärven kansallispuistoa ja Peuran Polkua esitellään myös Metsähallituksen luontoon.fi -sivuilla.

8.2 Tavoitteet ja toimenpiteet

Metsähallituksen opastuksen tavoitteena on tarjota asiakkaille mahdollisuuksia luonnossa virkistytymiseen ja oppimiseen. Luonnossa virkistytymisen päätuotteita ovat reitit, luontorakenteet ja opasteet sekä niiden käyttöön ja luonnossa liikkumiseen liittyvä luontoneuvonta. Luonnosta oppimisen tuotteita ovat puolestaan ryhmien luonto-opastus ja luonto-opastuksen aineisto. Näille toiminnoille asetettävien tavoitteiden toteutumista seurataan asiakastutkimusten ja -seurantojen avulla. Asiakkailta saatu palaute otetaan huomioon toimintoja kehitettäessä.

Luontoneuvonta tarjoaa asiakkaille tietoa alueen luonnosta, kulttuuriperinnöstä ja luonnossa liikkumisen taidoista. Luontoneuvonta on luonteeltaan spontaania ja lyhytkestoista, maastossa tai asiakaspalvelupisteissä tapahtuvaa. Luontoneuvonnan aineistoa ovat maasto-opasteet, esitteet, kartat ja muut julkaisut sekä luontoon.fi -sivut.

Luonto-opastuksen avulla asiakkaiden arvostus ja tietämys luonnonarvoista sekä kulttuuriperinnöstä lisääntyy. Asiakkaat saavat riittävästi tietopohjaa oman luontosuhteensa syventämiseen sekä oman elämäntapansa luontovaikutusten ymmärtämiseen ja sen kehittämiseen vähemmän luontoa kuluttavaksi. Luonto-opastus on luonteeltaan ennalta valmisteltua ja pitkäkestoista, maastossa tai asiakaspalvelupisteissä tapahtuvaa. Luonto-opastusaineistoa ovat näyttelyt, AV-ohjelmat ja luontopolkuaineistot.

Luontoneuvonnalla ja -opastuksella pyritään ohjaamaan alueen käyttöä siten, etteivät luontoarvot vaarannu ja maaston kulumisen jää mahdollisimman vähäiseksi.

Suunnittelualuetta kehitetään yhtenäisenä opastuksellisenä kokonaisuutena sekä asiakaspalvelun että opastusaineistotuotannon osalta. Kärkituotteita ovat Salamajärven kansallispuisto ja Peuran Polku. Opastuksen ytimenä on Salamajärven kansallispuisto ja siellä sijaitseva Koirasalmen luontotupa, jossa Metsähallitus aloittaa kesäkaudella tapahtuvan henkilöopastuksen. Metsähallitustietouden ohella asiakkaita informoidaan myös lähialueen muista palveluista ja luontomatkailuyrittäjistä. Tavoitteena on, että luontoneuvonta-aineisto tavoittaa kaikki alueella kävijät ja henkilöopastus 80 % luontotuvalla ja 20 % suunnittelualueella kävijöistä. Luonto-opastusaineistolla pyritään tavoittamaan kaikki luontotuvalla kävijät ja henkilöopastuksella 10 % alueella kävijöistä.

Koirasalmen luontotuparakennuksessa voi myös jatkossa toimia yrittäjä. Yritystoiminnan vaatimat tilat ja toiminnan pelisäännöt määritellään Metsähallituksen ja yrittäjän välisessä määräaikaaisessa liikehuoneiston vuokrasopimuksessa. Yrittäjältä voidaan myös ostaa luontoneuvontaan ja -opastukseen liittyviä palveluja tarpeen vaatiessa. Asiakaspalvelun koordinointi sekä talviaikainen asiakaspalvelu hoidetaan keskitetysti toisesta Metsähallituksen asiakaspalvelupisteestä.

Koirasalmen luontotupa ja piharakennukset kunnostetaan mahdollisimman alkuperäiseksi kuitenkin siten, että luontomatkailun liiketoiminnan harjoittaminen on mahdollista ja sujuvaa. Kunnostamisessa otetaan huomioon myös ruokavesihuollon parantaminen. Piha-alueen rakenteet ja opasteet uusitaan siten, että kokonaisuus antaa kävijälle selkeän ja omaleimaisen savottakämppekulttuurin sävyttämän kuvan. Luontotuparakennuksen ja piha-alueen uudistaminen suunnitellaan siten, että yhtäältä yritystoiminnan ja toisaalta jokamiesretkeilyn asettamat vaatimukset täyttyvät eivätkä nämä toiminnot häiritse toisiaan. Pihapiirin opastus suunnitellaan siten, että luontotupa ja salmen toisella puolella sijaitseva polkureittien lähtöpiste tukevat toisiaan. Luontotuvan näyttely uudistetaan siten, että kävijälle muodostuu mielenkiintoisella tavalla selkeä kuva alueen luonnon ja kulttuuriperinnön ominaispiirteistä sekä retkeilymahdollisuuksista. Koirasalmen luontotuvan ja sen pihapiirin kunnostamisesta laaditaan toimenpidesuunnitelma.

Nykyinen opastusaineisto (kohdeopasteet ja esitteet) uudistetaan. Aineiston tuottamisessa otetaan huomioon kielilain asettamat vaatimukset ruotsin kielen käytölle. Opastusaineistoa tuotetaan myös englanniksi. Muita vieraita kieliä käytetään, mikäli tarve vaatii ja niille ilmenee kysyntää. Opastusaineiston uudistaminen toteutetaan siten, että aineisto ilmentää alueen luonnon ja kulttuuriperinnön omaleimaisuutta sekä erämaiseen retkeilyyn soveltuvaa luonnetta suurta yleisöä kiinnostavalla tavalla.

Koirasalmeelta lähtevät kolme erimittaista rengasreittiä nimetään peura-aiheisiksi, mikä selkeyttää opastusta ja kytkee reitistön yhtäältä Peuran Polkuun ja toisaalta Salamajärven kansallispuiston tunnuseläimeen metsäpeuraan. Rengasreittien nimet ovat: 1) Vasan kierros (2 km), 2) Vaatimen kierros (17 km) ja 3) Hirvaan kierros (57 km).

Vasan kierroksen ja Vaatimen kierroksen väliin jää Ison Koirajärven kiertävä rengasreitti (6 km), josta tehdään luontopolku (ks. kuva 9). Polun varrelle pystytetään kohdeopasteita, jotka kertovat alueen luonnonhistoriasta ja kulttuuriperinnöstä. Reitin varrella on kaksi tulipaikkaa, joista toisesta tehdään retkeilijöitä paremmin palveleva laavu. Uudesta luontopolusta laaditaan esite. Polku nimetään Metsäperäläisen taipaleeksi. Aiemmin Metsäperäläisen taipaleena tunnettu Salamanperän luonnonpuistossa osittain kulkeva luontopolku muutetaan tavalliseksi merkityksi ja kunnossapidettäväksi polkureitiksi, mutta luontopolkustatusta sillä ei enää jatkossa ole eikä se tarvitse omaa esitettä.

9 Opetus

9.1 Nykytila

Suunnittelualueella vierailee koululaisryhmiä, jotka tulevat pääosin lähiseudulta. Ryhmät viipyvät alueella pääsääntöisesti 1–2 vuorokautta ja majoittuvat usein Koirasalmen luontotuvalle. Kouluryhmien päätoiminnot alueella ovat kalastus sekä luonnossa liikkumisen ja erämiestaitojen opettelu.

9.2 Tavoitteet ja toimenpiteet

Metsähallitus toteuttaa luonto-opetusta ja ympäristökasvatusta luonto-opastuksen keinoin. Luonto-opastuksen kohderyhminä suunnittelualueella ovat kaikki alueella kävijät, mutta kohderyhmistä erityisesti kouluille ja oppilaitoksille alueen monipuolinen erämainen luonto tarjoaa hyvät edellytykset luonto-opastukseen. Alueen yhtenäisyys ja laajuus luovat mahdollisuuden myös pitkäkestoiseen leirikoulutyypiseen opetukseen, mitä tukee kohtalaisen mittava majoituskapasiteetti Koirasalmen luontotuvalla.

Luonto-opastuksessa pyritään siihen, että lähialueen koulujen lisäksi alueella kävisi myös kauempaa tulevia koululaisryhmiä ja että kaikki kouluryhmät kävisivät alueella toistuvasti ja säännöllisesti. Luonto-opastuksesta pyritään tekemään aihepiiriltään teemallista ja vaikeusasteeltaan portaittain etenevää sekä koulujen opetussuunnitelmaan sidottua. Tavoitteena on herättää oppilaiden kiinnostus luontoon ja luonnonsuojeluun sekä paikallishistoriaan, parantaa luonnossa havainnointikykyä sekä opettaa taitoja, joita luonnossa liikkuminen ja retkeily edellyttävät.

Yhteistyötä kehitetään koulujen ja oppilaitosten sekä muiden opetusta antavien tahojen kanssa. Näihin lukeutuu myös aktiivisesta leirikoulutoiminnastaan tunnettu Piispalan luonto-, liikunta- ja nuorisomatkailukeskus, joka sijaitsee Kivijärven rannalla suunnittelualueen kaakkoispuolella.

Koirasalmen luontotuvan rakenteita ja opasteita sekä alueen luontopolkuaineistoja uusittaessa otetaan huomioon opetuskäytön tarpeet. Suunnittelualueen luonnosta ja kulttuuriperinnöstä tuotetaan opetusmateriaalia luontoon.fi -sivujen opettajasivuille.

Mikäli opetuskäyttö vaatii näytteiden ottoa suojelualueelta, se edellyttää Metsähallituksen lupaa.

10 Tutkimus

10.1 Nykytila

Salamajärven alue on tutkimushistoriallisesti merkittävä. Salamajärven kansallispuiston Salmineva tunnetaan Cajanderin (1913) suotyypijärjestelmän yhtenä mallialueena. Kansallispuiston Heikinjärvenneva ja Halsuan puolella sijaitseva Säästöpiirinneva olivat puolestaan tärkeitä Ruuhijärven (1960) aapasoiden aluejakoa käsittelevän tutkimuksen kohteita.

Suunnittelualueelta on laadittu aikaisemmin lukuisia pääasiassa kasvillisuuteen ja linnustoon kohdistuvia selvityksiä ja tutkimuksia. Hoito- ja käyttösuunnitelman yhteydessä teetettiin kääväkäs-, linnusto-, kovakuoriais- ja kulttuurihistoriaselvitykset sekä kävijätutkimus ja geomorfologinen selvitys. Kulttuurihistoriaselvitys on osa pro gradu -opinnäytetyötä Jyväskylän yliopistoon, geomorfologinen selvitys Oulun yliopistoon ja kävijätutkimus Joensuun yliopistoon. Kääväkäs-selvitysaineisto on osa valmisteilla olevaa väitöskirjaa Jyväskylän yliopistoon.

10.2 Tavoitteet ja toimenpiteet

Metsähallitus pitää aktiivisesti yhteyttä alan tutkimuslaitoksiin. Alueiden hoidossa tarvittavia perusselvityksiä ja tutkimuksia se tekee ja teettää myös itse. Metsähallitus ei pääsääntöisesti tuota itse akateemiset kriteerit täyttävää tutkimustietoa. Metsähallitus tukeutuu yhteistyöhön tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa hakiessaan parasta mahdollista tutkimustietoa käytännön ratkaisujensa perusteiksi.

Suunnittelualueelle soveltuu tutkimustoiminta, joka ei aiheuta oleellisia muutoksia luonnontilaan. Metsähallituksen kannalta tärkeitä ovat tutkimushankkeet, jotka tukevat alueen hoitoa ja käyttöä sekä niiden vaikutusten arviointia ja seurantaa. Tutkimuksen tulee edistää alueen ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden seurantaa sekä harvinaisten ja uhanalaisten lajien ja luontotyyppien suojelutilanteen seurantaa. Lähitulevaisuudessa tutkimusta tai selvitystä edellyttävät ennallistamistoimien seuranta, arkeologisten kohteiden kartoitus, kovakuoriaislajien esiintymät ja levinneisyys sekä retkeilyn ja luontomatkailun sosioekonomiset vaikutukset.

Tutkimustyötä tehdään yhteistyössä erityisesti Jyväskylän ja Oulun yliopistojen, tutkimuslaitosten ja eri viranomaisten kanssa. Metsähallitus edistää ulkopuolisten laitosten alueella harjoittamaa tutkimusta myöntämällä tähän tarkoitukseen tarvittavia lupia sekä auttamalla majoituksen ja kuljetuksen järjestämisessä. Metsähallitus tarjoaa toimintaedellytykset tutkimushankkeille ja saa vastaavuoisesti käyttöönsä aluetta koskevat tutkimustulokset.

11 Toimenpidesuunnitelmat

Suunnittelualueelle on laadittu ja vahvistettu seuraavat toimenpidesuunnitelmat: Hangasnevan–Säästöpiirinnevan ennallistamissuunnitelma (Vääräsmäki 2002), Salamajärven kansallispuiston ennallistamissuunnitelma (Honkonen & Aho 2004) ja Lehtosenjärven ennallistamissuunnitelma (Aho & Arminen 2005).

Jatkossa toimenpidesuunnitelmia edellyttävät ennallistaminen, perinnemaisemien ja muinaisjäännösten hoito, vanhojen rakennusten restaurointi, Koirasalmen luontotuvan ja sen pihapiirin kunnostaminen sekä Iso-Valvatin kunnostaminen lintuvetenä. Lisäksi alueelle laaditaan palo- ja pelastussuunnitelma.

Mikäli virkistysvyöhykkeelle rakennetaan suunnitelmakaudella uutta palveluvarustusta, laaditaan myös siitä toimenpidesuunnitelma.

Toimenpidesuunnitelmat vahvistaa Metsähallitus.

12 Suunnittelualueen ulkopuolinen maankäyttö

Suunnittelualueen Natura 2000 -verkostoon kuulumisen voi asettaa rajoituksia lähialueen maankäytölle. Luonnonsuojelulaki (1096/96) edellyttää arviointimenettelyä, mikäli aiottu hanke joko yksin tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen luontoarvoja.

12.1 Metsätalous

Salamajärven seudun metsätalousalueet ovat pääosin karuja nuorehkoja mäntymetsiä, joissa suunnitelmakaudella tehdään taimikonhoitotyitä ja kasvatushakkuita. Sen sijaan uudistushakkuita on vähän. Luonnon virkistyskäyttöarvot paranevat, kun metsä vanhenee.

Tavoitteena on toteuttaa metsätaloutta siten, että toimenpiteet ottavat huomioon alueen maisema- ja luontoarvot ja tukevat siten alueen virkistys- ja retkeilykäyttöä sekä luontomatkailua (Metsähallitus 2004; Metsähallitus 2005). Erytystä huomiota kiinnitetään suojelualueiden reunoihin, Peuran Polun alueelle ja Salamajärven kansallispuiston sisääntuloteiden varsiin. Metsätaloustoimet suoritetaan pääsääntöisesti silloin, kun alueella liikkuu mahdollisimman vähän retkeilijöitä ja muita virkistyskäyttäjiä.

Metsänhoitotyöt

Taimikonhoidon yhteydessä jätetään riittävästi ja normaalikäytäntöä enemmän säästöpuustoa suojelualueiden reunamille ja Peuran Polun varteen. Lehtipuita suositaan kasvuolosuhteiltaan parhaissa paikoissa, mikä lisää maiseman ja luonnon monimuotoisuutta muuten karulla ja mäntyvaltaisella alueella. Ojitus tehdään mahdollisimman varovasti siten, ettei vaurioiteta retkeilypalveluvarustukseen liittyviä rakenteita ja pilata maisemaa. Peuran Polku merkitään suunnittelu-

kartoille ja myös maastoon siten, ettei informaatiokatkoksia ja sen seurauksena tapahtuvia vaurioita synny metsätalouden toimenpiteitä toteutettaessa.

Kasvatushakkuut

Alueella on paikoitellen huomattavia määriä nuoria kasvatusmetsiä, joissa tehdään runsaasti ensiharvennuksia ja kasvatushakkuita erityisesti suunnitelmakauden loppupuolella. Alueen karuuden ja mäntyvaltaisuuden takia kasvatushakkuissa suositaan sekapuustoja, mikäli se kasvupaikka huomioiden on mahdollista. Säästöpuuryhmiä jätetään riittävästi. Ne valitaan mahdollisimman monimuotoisista paikoista ja sijoitetaan Peuran Polun ja tärkeiden sisääntuloteiden varsille sekä suojelualueiden reunoille.

Uudistushakkuut

Suunnittelualan äärellä on noin 180 hehtaaria uudistusikäistä talousmetsää. Maisemallisesti herkillä paikoilla uudistushakkuissa käytetään vaihtelevasti siemenpuuhakkuuta ja pienaukkohakkuuta, jolla tarkoitetaan erirakenteistavaa hakkuutapaa. Uudistushakkuita voidaan suunnitella myös metsäpalojatkumoa silmälläpitäen ja sen tarpeet huomioiden. Uudistusalat rajataan maastoa myötäilevästi siten, ettei synny jyrkkiä maisemassa erottuvia reunoja. Säästöpuuta, joiksi luetaan hakkuualojen säästöpuuryhmät ja luontokohteiden puusto, jätetään suojelualueiden rajoille 500 metrin, Peuran Polun ja muiden retkeilyreittien varsille 50–100 metrin ja tuloteiden varsille 100–200 metrin puskurivyöhykkeelle paikasta ja maisemallisista tekijöistä riippuen. Säästöpuuta jätetään suurehkoina ryhminä keskimäärin 20 m³ hehtaarille, ja sen sijoittelussa huomioidaan erityisesti pääkatselusuunta.

Uudistaminen

Metsän uudistamisessa käytetään siemenpuumenetelmää tilanteen mukaan ja aina kun se on mahdollista. Siemenpuut jätetään vaihtelevaan asentoon eikä tasavälein. Siemenpuut voidaan jättää myös säästöpuuryhmien yhteyteen. Uudistusaloilla käytetään mahdollisuuksien mukaan säästöpuukulutusta, jolloin uudistusala rajataan kooltaan ja muodoltaan kulotukseen sopivaksi. Maankunnostuksessa vältetään voimakkaita muokkausmenetelmiä ja suositaan pehmeitä tapoja, jotka eivät aiheuta maisemahaittoja. Metsän uudistamisessa tähdätään usean puulajin metsikköön. Istutettavien puulajien rajojen tulee olla vaihtelevia. Maisemallisista tekijöistä riippuen tienvarsilla voidaan käyttää myös normaalia harvempaa istutustiheyttä ja näkymäalueita voidaan jättää kokonaan istuttamattakin. Metsälain vaatima uudistamisvelvoite on kuitenkin täytettävä.

Metsäautotiet

Natura-alueiden ja siten varsinaisen suunnittelualan ulkopuolella on metsätaloudelle tärkeä metsäautotieverkosto, joka säilytetään ja pidetään kunnossa. Uusien teiden rakentamistarve on suunnitelmakaudella vähäinen, mutta paikoitellen voidaan tarvita lyhyehköjä talviteitä ja kesävarsiteitä. Uusia tieuria vältetään rakentamasta lähelle suojelualueiden reunoja ja Peuran Polkua. Tienrakennus toteutetaan maastoon sopivasti siten, että ylimääräiset maa-ainekset maisemoidaan tien reunoille tai ajetaan pois ja maisemoidaan muualle.

Toimenpidesuunnittelu

Alueen virkistyskäyttöä ja retkeilyä sekä luontomatkailua tukeva metsätaloustoiminta edellyttää perinpohjaista toimenpidesuunnittelua, jossa otetaan huomioon maisema-arvot monipuolisesti. Metsänkäsittelyn kohteena olevalta alueelta laaditaan ennen toimenpiteitä maisema-analyysi, jonka yhteydessä tarkastellaan aiotun metsänkäsittelyn vaikutuksia maisemaan sekä alueen virkistyskäyttö- ja retkeilyarvoihin. Lähtökohtana pidetään sitä, että metsänkäsittely ei aiheuta maisemavaurioita vaan ylläpitää ja parantaa alueen maisema-arvoja. Toimenpidesuunnittelulla varmistetaan myös se, että alueen palveluvarustus säilyy vahingoittumattomana ja retkeilyreitit pysyvät selvästi näkyvissä ja merkittyinä metsätaloustoimista huolimatta.

12.2 Natura-alueiden ulkopuoliset suojelukohteet

Natura-alueiden ja siten varsinaisen suunnittelualueen ulkopuolelle jääviä Metsähallituksen suojelutarkoitukseen hankkimia alueita käsitellään syrjävyöhykkeenä, jotka jätetään mahdollisimman luonnontilaiseksi ja jonne ei rakenneta uutta palveluvarustusta.

12.3 Valvatin autiotupa ja muu palveluvarustus

Valvatin autiotupa sijaitsee Peuran Polun varrella Iso-Valvatin kosteikon eteläpuolella Linjasalmennevan Natura-alueen ulkopuolella. Autiotuparakennus on vanha metsänvartijatila, joka perustettiin vuonna 1863 (Lämsä 2005). Päärakennuksen lisäksi pihapiirissä on vanha sauna. Kumpikaan rakennuksista ei ole suojeltu. Myöhemmin pihapiiriin on rakennettu retkeilytarpeita varten tulipaikka, puuvaja ja käymälä.

Vanhat rakennukset restauroidaan alkuperäinen rakennustapa ja -materiaalit huomioiden ja Museovirastoa konsultoiden. Pihapiirin retkeilypalveluvarustus uusitaan pihapiirin yleisilmeeseen soveltuviksi ja sijoitetaan siten, etteivät ne riko pihapiirin alkuperäistä kokonaisuutta. Valvatin pihapiiriä hoidetaan perinnemaisemana niittämällä. Restaurointi ja retkeilypalveluvarustuksen uudistaminen sekä perinnemaiseman hoito edellyttävät toimenpidesuunnitelmaa. Valvatin autiotupa sijaitsee Metsähallituksen metsätalouden tulosalueen hallinnoimalla alueella.

Asiantuntijoilta pyydetyn arvion mukaan Valvatin restaurointikustannukset ovat noin 65 000 euroa. Se pitää sisällään restaurointisuunnittelun, työn valvonnan sekä materiaali-, palkka- ja matkakulut. Kustannusarvioon on laskettu mukaan myös retkeilypalveluvarustuksen (tulipaikka, wc-liiteri ja opasteet) rakentaminen.

Natura-rajauksen ja siten myös varsinaisen suunnittelualueen ulkopuolella Peuran Polun varrella sijaitsee seitsemän tulipaikkaa ja viisi laavua tai kotaa sekä niihin liittyvät käymälät ja puuvajat sekä suuri määrä polkuviihtoja, opastetauluja ja pitkospuita. Osa palveluvarustuksesta vaatii peruskorjausta, jonka kustannukset ovat noin 100 000 euroa. Suurin yksittäinen kustannuserä on pitkospuiden uusiminen.

12.4 Metsäpeuranmaan opastuskeskus

Lestijärvellä Valkeisen rannalla Peuran Polun varrella sijaitsee Metsähallituksen Metsäpeuranmaan opastuskeskus, joka valmistui EAKR-hankkeena suurelta osin työministeriön rahoituksella vuonna 1998. Opastuskeskuksen ylläpidosta ja toiminnasta on vastannut Metsähallituksen kanssa sopimuksen tehnyt yrittäjä, joka hallinnoi vuokrasopimuksella myös Villin Pohjolan Korsukylää Peuran Polun varrella. Yrittäjän näkökulmasta opastuskeskus ja majoitustilat sisältävä Korsukylä muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden. Opastuskeskus on avoinna vain tilauksesta. Asiakas-kunta on enimmäkseen ryhmäasiakkaita, erityisesti yritysasiakkaita ja koululaisryhmiä. Opastuskeskuksen kävijämäärä on vaatimaton.

Metsähallitus luopuu Metsäpeuranmaan opastuskeskuksesta, koska Salamajärven suojelualuekokonaisuuden opastus keskitetään Koirasalmen luontotuvalle. Ei ole kustannustehokasta ylläpitää kahta toisiaan kohtalaisen lähellä olevaa opastuspaikkaa. Metsäpeuranmaan opastuskeskuksesta luopuminen edellyttää erityissuunnitelmaa, jossa otetaan kantaa mm. luopumistapaan eli luovutetaanko vai myydäänkö rakennus. Suunnitelmasta pyydetään lausunto opastuskeskuksen kuntarahoituksesta vastanneelta Lestijärven kunnalta ja kansallisesta rahoituksesta pääosin vastanneelta työministeriöltä, joka myös vahvistaa luopumistavan esteettömyyden.

Heikinjärven rantaa. Kuva Reijo Kuosmanen.

HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET

13 Hallinnan ja hoidon järjestäminen

Alueella on voimassa yksi liikehuoneiston vuokrasopimus, jolla Salamajärven kansallispuiston Koirasalmen luontotuvan majoitustilat ja siihen liittyvät tilat sekä piha-alueen pysäköintipaikan lämmitystolpalliset asuntoautoille ja asuntovaunuille tarkoitetut vaunupaikat (7 kpl) on vuokrattu Koirajärven Eräpalvelu Oy:lle. Voimassaolevia yhteistyösopimuksia on seuraavien yritysten kanssa: Koirajärven Eräpalvelu Oy, Euroforce Oy (Hannunkiven Lomakylä) ja Lomahoikka. Vanhoja sopimuksia uudistetaan ja uusia laaditaan Metsähallituksen voimassaolevan ohjeistuksen mukaisesti.

Suunnittelualueella on yksityistä maa-aluetta 181 hehtaaria (1 %) ja vesiä 97 hehtaaria (0,6 %). Salamanperän luonnonpuistossa oleva yksityisvesi pyritään hankkimaan valtiolle. Salamajärven kansallispuistoon sisältyväksi aiotut yksityiset maa-alueet hankitaan valtiolle. Samaan pyritään myös vesialueiden osalta. Muiden suojelualueiden osalta yksityisten alueiden rauhoitus voi toteutua myös muulla tavoin kuin valtiolle hankkimalla lukuun ottamatta Linjasalmennevan Natura-alueella sijaitsevaa Iso-Valvatin kosteikkoa, joka pyritään hankkimaan kokonaan valtiolle.

Kiinteistönmuodostus ja vanhentuneet suojelualueiden rajamerkinnot maastossa saatetaan ajan tasalle.

Suojelualueiden rajaus ja vastainen laajentaminen tapahtuvat seuraavalla tavalla.

Salamajärven kansallispuisto

Kansallispuistoon liitetään Salamanperän luonnonpuisto poisluettuna kaikki Salamajärven Natura-alueeseen kuuluvat kohteet, jotka eivät ennestään sisälly Salamajärven kansallispuistoon (kuva 11 a). Em. rajauksella kansallispuistoon liitetään myös nykyinen Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelualue. Kansallispuistoon liitetään myös ne alueet, jotka ovat Natura-rajauksen ulkopuolella mutta jotka kuuluvat Metsähallituksen luontopalvelut-tulosalueen hallintaan ja rajautuvat Salamajärven Natura-alueeseen. Rajauksen perustana ovat vanhojen suorien rajojen sijaan luonnontieteelliset perusteet. Laajennusosat kuuluvat syrjävyöhykkeeseen ja pieneltä osin virkistysvyöhykkeeseen. Metsästys kielletään hirvenajoa lukuun ottamatta kansallispuiston laajennusosissa, kun liittäminen saa lain voiman (ks. kuva 10).

Salamajärven Natura 2000 -alueen rajauksessa on mukana luonnontilaisia ja suojelunarvoisia metsiä ja soita sekä niiden vaihettumisvyöhykkeitä, jotka täydentävät ja laajentavat kansallispuiston aluetta. Luontotyypeistä kansallispuiston alue täydentyy eniten aapasoiden ja puustoisten soiden sekä boreaalisten luonnonmetsien osalta. Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelualue täydentää kokonaisuutta laajoilla linnustollisesti arvokkailla rimpinevoilla sekä alueen edustavimmalla keidassuolla. Merkittävä lisä kansallispuiston luontotyyppiin on Hepo- ja Sikoharjun harjumetsä.

Hangasnevan–Säästöpiirinnevan soidensuojelualue

Suojelualueeseen liitetään kaikki Hangasnevan–Säästöpiirinnevan Natura-alueeseen kuuluvat kohteet, jotka eivät ennestään sisälly soidensuojelualueeseen (kuva 11 b). Suojelualueeseen liitetään myös ne kohteet, jotka ovat Natura-rajauksen ulkopuolella mutta jotka kuuluvat Metsähallituksen luontopalvelut-tulosalueen hallintaan ja rajautuvat Natura-alueeseen. Suojelualuekiinteistöjä muodostuu kaksi, koska alue jakautuu kahden kunnan alueelle. Laajennusosat kuuluvat syrjävyöhykkeeseen.

Linjalamminkankaan luonnonsuojelualue

Suojelualueeseen liitetään kaikki Linjalamminkankaan Natura-alueeseen kuuluvat kohteet, jotka eivät ennestään sisälly perustettuun vanhojen metsien suojelualueeseen (kuva 11 b). Suojelualueeseen liitetään myös ne alueet, jotka ovat Natura-rajauksen ulkopuolella mutta jotka kuuluvat Metsähallituksen luontopalvelut-tulosalueen hallintaan ja rajautuvat Natura-alueeseen. Koska kyse on lisäalueiden liittamisestä, niillä astuvat voimaan olemassa olevan suojelualueen säädökset mm. leiriytymisen ja metsästyksen osalta. Suojelualuekiinteistöjä muodostuu kolme, koska alue jakautuu kolmen kunnan alueelle. Laajennusosat kuuluvat syrjävyöhykkeeseen.

Linjasalmennevan–Tynnyrinevan soidensuojelualue ja Vuorenkankaan luonnonsuojelualue

Soidensuojelualue sisältyy Linjasalmennevan Natura-alueeseen, joka pitää sisällään myös soidensuojelun ja vanhojen metsien suojelun ohjelma-alueita sekä Vuorenkankaan luonnonsuojelualueen läntisen osan. Natura-alueesta muodostetaan yksi suojelualuekokonaisuus. Siihen liitetään myös ne kohteet, jotka ovat Natura-rajauksen ulkopuolella mutta jotka kuuluvat Metsähallituksen luontopalvelut-tulosalueen hallintaan ja rajautuvat Natura-alueeseen (kuva 11 b).

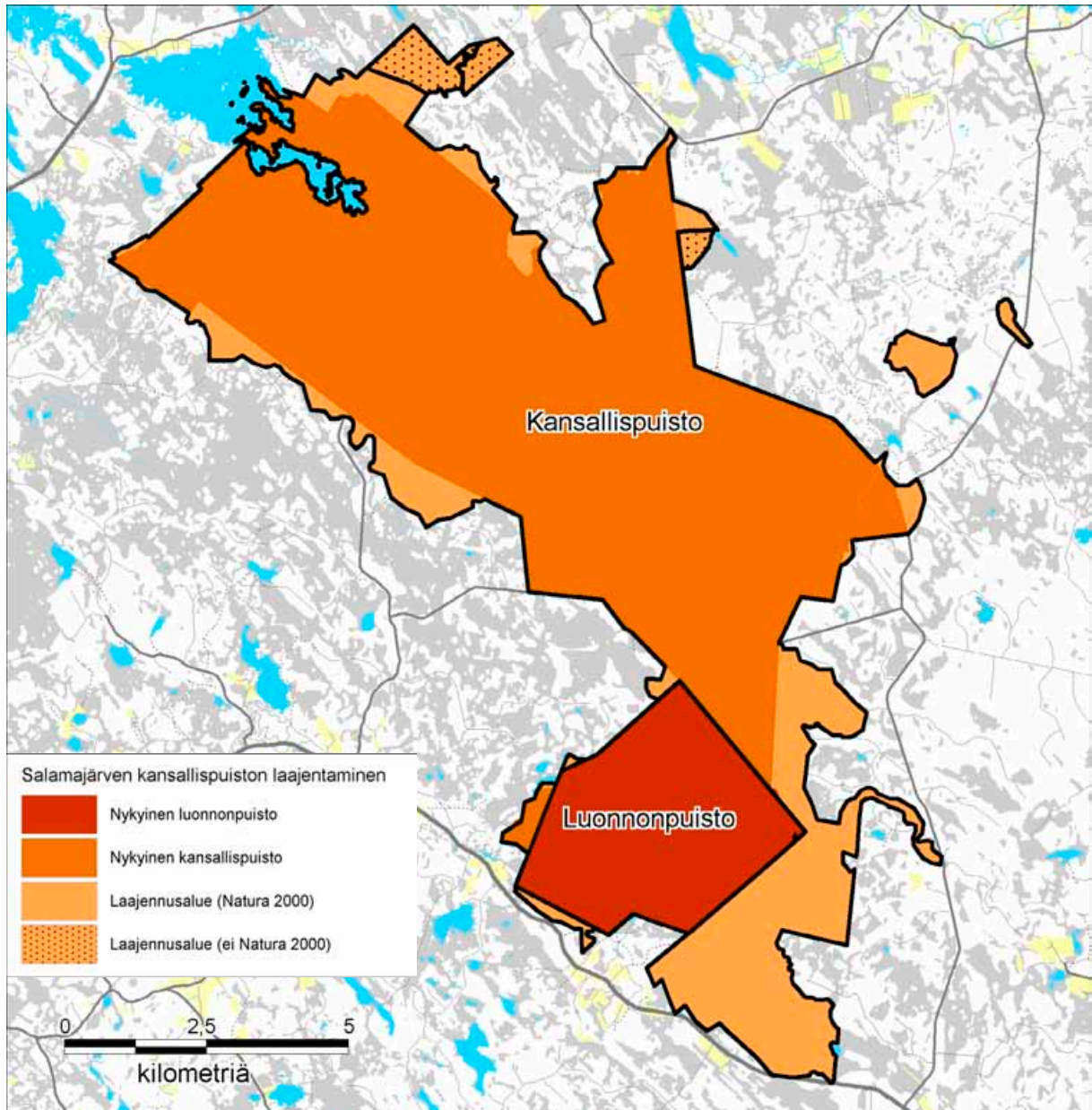
Muodostettavaan suojelualueeseen sisältyy myös Vuorenkankaan luonnonsuojelualueen itäinen osa ja sitä ympäröivä Natura-alue, joka nyt kuuluu Lehtosenjärven Natura-aluekokonaisuuteen. Nykyisen Vuorenkankaan luonnonsuojelualueen osalta säädösvalmistelussa huomioidaan määräykset mm. leiriytymisestä ja metsästyksestä. Vesilintujen metsästyksen kieltäminen Iso-Valvatin metsästyksärajoitusalueella (ks. luku 7.4.2). Suojelualuekiinteistöjä muodostuu kaksi, koska alue jakautuu kahden kunnan alueelle. Laajennusosat kuuluvat syrjävyöhykkeeseen.

Lehtosenjärven Natura-alue

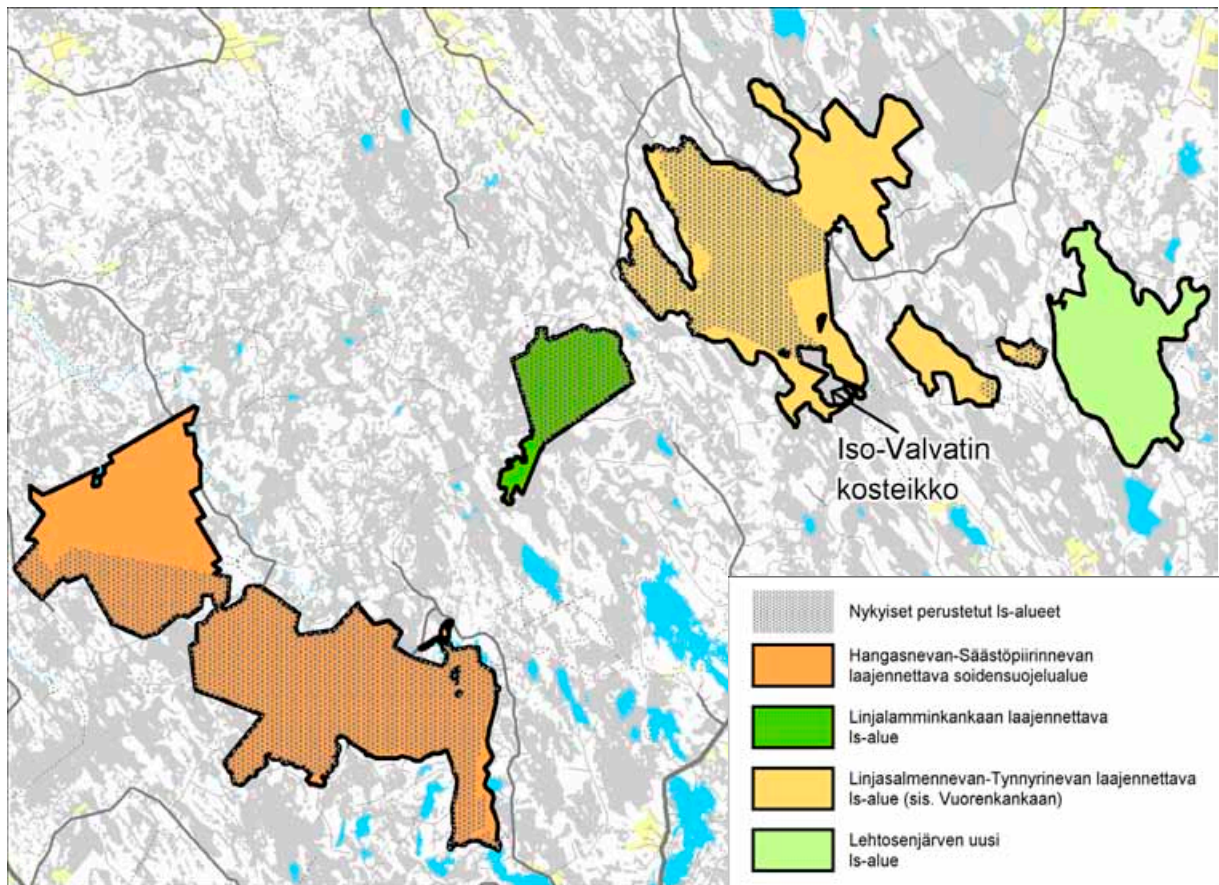
Alueesta muodostetaan yksi suojelualuekiinteistö poisluettuna em. Vuorenkankaan luonnonsuojelualueen itäinen osa ja sitä ympäröivä Natura-alue, joka tulee kuulumaan perustettavaan Linjasalmennevan–Tynnyrinevan suojelualueeseen. Perustettava Lehtosenjärven suojelualue kuuluu syrjävyöhykkeeseen (kuva 11 b).

Järjestyssäännöt

Salamajärven kansallispuiston järjestyssääntö on vuodelta 1985 ja Salamanperän luonnonpuiston järjestyssääntö vuodelta 1980. Kansallispuiston järjestyssääntö uudistetaan (liite 3). Kirkkonevan–Juurikkasuon (liite 4), Hangasnevan–Säästöpiirinnevan (liite 5) ja Linjasalmennevan–Tynnyrinevan (liite 6) soidensuojelualueille laaditaan metsästystä säättävät järjestyssäännöt. Asetuksen (933/81 ja 852/88) mukaan soidensuojelualueilla tarvitaan järjestyssääntö, mikäli metsästyksessä sallitaan.

Kuva 11 a. Salamajärven kansallispuiston laajentaminen. (© Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Metsähallitus 2005)

Kuva 11 b. Salamajärven suojelualuekokonaisuuden uudet ja laajennettavat luonnonsuojelualueet. Iso-Valvatin kosteikon valtiolle kuulumaton osa pyritään hankkimaan valtiolle. (© Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Metsähallitus 2005)

14 Turvallisuus ja pelastustoiminta

Metsähallitus vastaa siitä, että alueen palveluvarustus on kunnossa ja täyttää sille asetut yleiset ja erityiset turvallisuusvaatimukset. Metsähallituksen henkilökunnan työtapojen ja -välineiden sekä muiden työskentelyyn liittyvien turvallisuusnäkökohtien osalta noudatetaan voimassa olevia työsuojeluohjeita. Työsuojeluun liittyvä sisäinen palaute käsitellään viipymättä ja korjataan epäkohta.

Salamajärven suojelualuekokonaisuudelle laaditaan palo- ja pelastussuunnitelma yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa.

15 Palvelurakenteiden huolto ja valvonta

Suunnittelualueen palvelurakenteiden suunnittelusta, rakentamisesta ja huollosta sekä alueen valvonnasta vastaa Metsähallitus. Palvelurakenteet keskitetään virkistyskäyttövyöhykkeelle ja sijoitetaan maastoon sopiviksi turvallisuusnäkökohdat huomioiden.

Huolto suunnitellaan ja toteutetaan Metsähallituksen ympäristöjärjestelmän periaatteita noudattaen. Tavoitteena on vähentää huollon vaatimaa työmäärää kävijöitä opastamalla, palvelujen käyttöä seuraamalla ja suuntaamalla huoltoa taloudellisesti.

Mahdollisimman suuri osa huollon vaatimasta liikkumisesta suoritetaan talvella moottorikelkalla. Kaikki huoltotoimet pyritään toteuttamaan siten, että niistä aiheutuva häiriö alueen luonnolle ja alueella liikkuville on mahdollisimman vähäinen. Tarvittaessa huollon järjestämistä voidaan täydentää ostopalveluilla.

Polttopuuhuolto

Suunnittelualueella on useita nuotiopaikkoja, joilla on nuotiokehä ja polttopuuvarasto. Nuotiopaikoille tuodaan polttopuuta siten, että kullekin nuotiopaikalle pyritään hoitamaan vähintään puolen vuoden tarvetta vastaava puumäärä. Polttopuut pyritään hankkimaan lähialueilta. Polttopuukuljetukset hoidetaan autolla tai moottorikelkalla. Kävijöitä opastetaan käyttämään polttopuuta säästeliäästi. Polttopuun kulutus pyritään pitämään mahdollisimman pienenä myös uudistamalla kamiinoita ja tulipaikkoja tarvittaessa.

Jätehuolto

Roskattoman retkeilyn periaatteen mukaisesti kävijät tuovat itse jätteensä pois maastosta. Alueen jätehuolto on keskitetty Koirasalmen luontotuvalle, missä on jätteiden lajittelupiste. Kävijöiden omatoimisuuteen perustuva jätehuolto ehkäisee huoltoajoneuvojen aiheuttamaa maaston kulumista ja vähentää jätehuollon kustannuksia.

Yleisökäymälät

Suunnittelualueella sijaitsee useita yleisökäymälöitä, jotka ovat taukopaikkojen ja pysäköinti-alueiden sekä Koirasalmen luontotuvan yhteydessä. Käymäläjätettä ei levitetä maastoon, vaan se viedään jälkikompostointivaiheen jälkeen hyötykäyttöön. Mikäli sitä ei voida hyödyntää, järjeste-

tään alueelle jatkokompostointipaikka kuitenkin siten, ettei siitä ole haitallisia ympäristövaikutuksia. Käymäläjätteen kuljetus hoidetaan muun huoltotyön yhteydessä siten, ettei turhaa matkustamista tapahdu. Tavoitteena on huoltovapaat tai mahdollisimman vähähuoltoiset kuiva-käymälät.

Palvelurakenteiden ja opasteiden kunnossapito ja turvallisuus

Palvelurakenteiden ja maasto-opasteiden kunto tarkastetaan säännöllisesti ja havaitut viat korjataan. Metsähallitus vastaa suunnittelualan palvelurakenteiden turvallisuudesta.

Valvonta

Suunnittelualueella liikkuva Metsähallituksen henkilöstö hoitaa huolto- ja muiden töiden ohella valvontaa. Valvontatyötä alueella suorittavat myös Metsähallituksen erätarkastajat. Valvonta kohdistuu luonnonsuojelulain ja järjestyssääntöjen noudattamiseen, rajoitusalueiden rauhoittamiseen ja muihin rauhoitusmääräyksiin. Erityishuomiota kiinnitetään roskaantumiseen, luvattomaan tulenteeseen, metsästyksen ja kalastukseen sekä suojelualueiden soilla, kuten Linjasalmennevan–Tynnyrinevan soidensuojelualueella ja sitä ympäröivällä Natura-alueella, tapahtuvaan luvattomaan moottorikelkkailuun. Valvonta on luonteeltaan ennaltaehkäisevää.

16 Yhteistyö

Salamajärven suojelualuekokonaisuus on luonteeltaan monipuolinen alue, jossa vaikuttaa useita intressitahoja. Metsähallitus pyrkii hoitamaan ja kehittämään aluetta yhteistyössä eri intressiryhmien kanssa siten, että mahdolliset ristiriitatilanteet saadaan minimoitua. Yhteistyön keinoja ovat avoin tiedottaminen, kokoukset ja koulutustilaisuudet, yhteishankkeet sekä osallistavat ja sitouttavat suunnittelumenetelmät.

Tärkeimpiä yhteistyötahoja ovat alueen kunnat ja koulut sekä paikallinen väestö, Länsi-Suomen ja Keski-Suomen ympäristökeskukset, Museovirasto, Keski-Suomen ja Keski-Pohjanmaan liitot, Jyväskylän ja Oulun yliopistot, paikalliset kalastus- ja metsästystahot, Pohjanmaan ja Keski-Suomen riistanhoitopiirit sekä retkeily- ja luonnonsuojelujärjestöt. Yhteistyötä kehitetään erityisesti kestävän luontomatkailun osalta paikallisten yrittäjien ja matkailuelinkeinon kanssa.

17 Resurssit ja aikataulu

Suunnitelmakauden investoinnit on mainittu taulukossa 11. Investoinnit ovat pääasiassa korvausinvestointeja, jotka tarkoittavat olemassa olevan palveluvarustuksen peruskorjausta.

Taulukko 11. Salamajärven suojelualuekokonaisuuden investoinnit hoito- ja käyttösuunnitelman toteutuksessa. (Kiireellisyysluokat: 1 = kiireellinen, 2 = vähemmän kiireellinen ja 3 = ei kiireellinen).

Palvelurakenne	Yksikkö	Kustannusarvio (€)	Kiireellisyys
Tulipaikat	5 kpl	1 500	1
Tulipaikat	5 kpl	1 500	2
Tulipaikat	10 kpl	3 000	3
Laavut, kodat (sisältää myös Koirasalmen länsilaavun ympäristön maisemoinnin)	3 kpl	25 000	1–2
WC-liiterit	7 kpl	35 000	1
WC-liiterit	4 kpl	20 000	2
WC-liiterit	1 kpl	5 000	3
Polkureitit	57 km	6 000	1–2
Polkuviitat 33 pisteessä	84 kpl	6 300	1
Pitkospuut (tehty ennen vuotta 1995)	7 km	70 000	1
Pitkospuut (tehty vuoden 1995 jälkeen)	14 km	140 000	2–3
Opastetaulut	5 kpl	10 000	1
Opastetaulut	1 kpl	2 000	2
Pitkälahden varaustupa (muutetaan autiotuvaksi)	1 kpl	10 000	1
Sysilammen päivätupa ja sauna	1 kpl	10 000	3
Sysilammen talli	1 kpl	10 000	2
Koirasalmen luontotuvan kunnostus ja näyttelyn uudistaminen	1 kpl	400 000	1
Metsäautotiet	17 km	42 500	1
Metsäautotiet	26 km	65 000	3
Yhteensä		862 800	

Suurimmat yksittäiset kustannuserät ovat pitkospuiden uusiminen, Koirasalmen luontotuvan kunnostus ja näyttelyn uudistaminen. Luontotuvan kunnostamisen ja näyttelyn uudistamisen kustannusarvio pyydettiin asiantuntijoilta.

Luontotuvan kunnostamisen kustannusarvion lähtökohtana on 30 %:n korjausaste. Se pitää sisällään mm. maalauksen, keittiötilojen uudistamisen sekä pesu- ja käymälätilojen kunnostamisen. Kustannusarvioon on sisällytetty myös piha-alueen opastusjärjestelyjen uudistaminen ja maisemointi sekä piharakennusten kunnostaminen ja mahdollinen käyttötarpeen muuttaminen. Koirasalmen luontotupa ja piharakennukset kunnostetaan mahdollisimman alkuperäiseksi kuitenkin siten, että luontomatkailun liiketoiminnan harjoittaminen on mahdollista ja sujuvaa.

Näyttelyn kustannusarvio sisältää näyttelyn teknisen ja yleissuunnittelun sekä graafisen suunnittelun, suunnitelman toteutuksen ja toteutuksen valvonnan, kone- ja laitehankinnat sekä näyttelyrakenteet.

Suunnitelmakautta koskevat palveluvarustuksen käyttökustannukset on mainittu taulukossa 12. Palveluvarustuksen käyttökustannuksilla tarkoitetaan ylläpitokustannuksia, jotka on saatu laske-malla vuotuinen poisto eli summa, joka saadaan jakamalla uuden palveluvarustuksen laskennallinen euromääräinen arvo oletetulla käyttöiällä. Taulukossa on mainittu myös henkilökunta-kustannukset matkakuluineen.

Taulukko 12. Salamajärven suojelualuekokonaisuuden vuotuiset jatkuvaluonteiset käyttökustannukset (= ylläpito-kustannukset) hoito- ja käyttösuunnitelman toteutuksessa.

	Yksikkö	Kustannus (€/yksikkö)	Käyttö- ikä (v)	Poisto/v/ yksikkö (€)	Yhteensä (€/v)
Suunnittelualue:					
Tulipaikka	20 kpl	400	10	40	800
Laavu, kota	3 kpl	4 000	15	267	801
WC-liiteri	20 kpl	4 000	20	200	4 000
Polkureitit	68 km	200	10	20	1 360
Polkuviitat	84 kpl	50	15	3	252
Pitkospuut	21 km	10 000	15	667	14 007
Opastetaulut	6 kpl	2 000	10	200	1 200
Pitkälahden autiotupa	1 kpl	15 000	25	600	600
Sysilammen päivätupa ja sauna	1 kpl	40 000	25	1 600	1 600
Metsäautotiet	43 km	5 000	15	333	14 319
Koirasalmen luontotupakiinteistö	1 kpl	400 000	50	8 000	8 000
Yhteensä					46 939
Henkilökunta:					
puistonhoitaja (3 htkk*)					
puistomestari (3 htkk)					
luontovalvoja (7 htkk)					
Koirasalmen luontotuvan opas (3 htkk)					
Matkakulut					12 500
Yhteensä					62 500
Kaikki yhteensä					109 439

* htkk = henkilötyökuukausi

Investointien ja jatkuvaluonteisten vuotuisten käyttökustannusten lisäksi lähitulevaisuudessa kertaluonteisia kustannuksia aiheuttavat ennallistaminen ja opastusaineiston tuottaminen. Opastusaineistolla tarkoitetaan esitteitä sekä maastossa luontopolkutauluja ja kulttuuriperintökohteiden esittelytauluja. Opastusaineiston yhteenlaskettu kustannusarvio vuosina 2006–2010 on 29 000 euroa. Ennallistamisen kustannukset vuoteen 2025 saakka ovat 450 000 euroa.

Suunnittelualueen ulkopuolella olevan Peuran Polun varrella sijaitsevan palveluvarustuksen vuositaiset ylläpitokustannukset ovat noin 13 000 euroa.

Kuva Reijo Kuosmanen.

18 Suunnitelman vaikutusten arviointi

18.1 Uhka-analyysi

Aiempi metsätalous

Suunnittelualueella on aikaisemmin harjoitettu metsätaloustoimia, myös laaja-alaista soiden ojitamista. Ilman soiden ennallistamista suot kuivuvat ja luontoarvot sitä kautta vähenevät. Lehtipuuston väheneminen ja lopulta häviäminen nuorista männiköistä vähentää merkittäväällä tavalla alueen lajistollista monimuotoisuutta yksipuolistaen puuston ikä- ja kokojakaumaa sekä puulajikoostumusta ja vähentäen lahoppuun muodostusta. Näitä epäsuotuisia vaikutuksia estetään ennallistamisella.

Käävökkäät ja muut lahoppuusta riippuvaiset vanhan metsän lajit esiintyvät alueella pienilukuisina, mikä asettaa suojelulle suuria haasteita. Lajiston säilyminen edellyttää suurehkoja ja täysin luonnontilaisia metsäalueita. Parhaiten lajiston säilyminen turvataan metsää ennallistamalla ja muodostamalla suojelualueketjuja tai ekologisia käytäviä muiden suurten suojelualueiden suuntaan. Tällöin estetään populaatioiden sisäsiittoisuus, joka on uhka arvolajiston elinkykyisyydelle.

Nykymetsätalous

Suojelualueiden rajojen läheisyydessä, retkeilyreittien varsilla suojelualueiden ulkopuolella ja alueen tärkeimpien tuloteiden varsilla on harjoitettu metsätaloutta. Avohakkuut muun muassa vähentävät alueen luontomatkailullista ja virkistyskäytöllistä arvoa sekä heikentävät ekologisia yhteyksiä suojelualueilta ympäröiville alueille. Alue-ekologisella suunnittelulla ylläpidetään luonnon monimuotoisuutta talousmetsissä. Metsätalouden ympäristöoppaan mukaisella maisemapainotteisella metsätalouden suunnittelulla luodaan mahdollisuuksia luonnon virkistyskäytölle ja luontomatkailulle (Metsähallitus 2004).

Kalastus

Salamajärven kansallispuistossa Isolla ja Pienellä Koirajärvellä tapahtuva suomalaiseen luontoon vieraan kirjolohen istutus heikentää luonnontilaa kalalajiston osalta ja voi heikentää sitä fysikaalis-kemiallisten ominaisuuksien osalta. Lisäksi virkistyskalastus aiheuttaa rantojen kulumista ja voi aiheuttaa lintulajiston taantumista. Näitä epäsuotuisia vaikutuksia ehkäistään sallimalla istutettavaksi kalalajiksi ainoastaan Salamajärven seudulle luontainen kalalaji, asettamalla kalan-istutukselle vuosittainen yläraja, vähentämällä veneiden määrää ja rajaamalla rantakalastus erikseen merkittävälle alueelle. Lisäksi Koirajärvien fysikaalis-kemiallisia olosuhteita tutkitaan säännöllisesti.

Metsästys

Suunnittelualueella harjoitetaan metsästystä muualla paitsi Salamajärven kansallispuistossa, Salamanperän luonnonpuistossa sekä Linjalamminkankaan ja Vuorenkankaan luonnonsuojelualueilla. Metsästys voi vaikuttaa epäsuotuisasti alueen suojeluarvoihin, koska alueella sijaitsee merkittäviä linnuston pesimäalueita ja muutonaikaisia levähdyspaikkoja. Sen takia metsästystä rajoitetaan tarkoituksenmukaisella tavalla.

Rakentaminen

Suunnittelualueella ja sen ympäristössä sijaitsee runsaasti metsäautoteitä, jotka pirstovat laajoja erämaisia kokonaisuuksia ja sen seurauksena vähentävät alueen luonnonsuojelullisia arvoja. Uusiin tieurien rakentamista lähelle suojelualueiden reunoja ja retkeilyreittejä vältetään, mikä vaatii huolellista metsätalouden suunnittelua. Tarpeettomia tieuria ennallistetaan.

Maastoliikenne

Suunnittelualueella tapahtuu luvatonta moottorikelkkailua erityisesti soidensuojelualueilla ja soidensuojelun ohjelma-alueilla. Kelkkaliikenne aiheuttaa häiriötä alueen eläimistölle erityisesti keväisin. Yleiset moottorikelkkaurat siirretään pääsääntöisesti Natura-alueiden ulkopuolelle ja riittävän kauas suojelualueiden rajoilta, mikä ehkäisee kelkkailun aiheuttamia epäsuotuisia vaikutuksia alueen suojeluarvoihin.

Retkeily ja luontomatkailu

Salamajärven kansallispuiston alue on pääosin kulumiselle altista kivikkoista mäntykangasta. Maaston kulumisen näkyy useiden taukopaikkojen ympärillä ja erityisesti Ison Koirajärven rannoilla virkistyskalastuksen vuoksi. Kulumisvaurioita pyritään estämään ohjaamalla kävijöitä mm. aitarakenteilla, rakentamalla kulumista ehkäiseviä maastorakenteita ja rajoittamalla rantakalastusta. Kulumisvauriot korjataan tarvittaessa maisemoimalla. Vyöhykejaolla ja kävijöitä ohjaamalla ehkäistään rauhaa vaativan eliölajiston häiriintyminen.

Eri toimintojen yhteensovittamisen puutteellisuus ja eri toimijoiden yhteistyön vähäisyys voivat aiheuttaa sen, että luontomatkailun sisältö, tuotteistaminen ja markkinointi epäonnistuvat sekä johtavat luontomatkailun epätoivottavan hitaaseen kehitykseen tai kuihtumiseen. Siten taloudellisen ja sosiaalisen kestävyysperiaatteet eivät toteutu.

Kulttuurikohteiden hoitamattomuus

Suunnittelualueella sijaitsee runsaasti merkkejä vanhakantaisen maatalouden ja muiden elinkeinojen harjoittamisesta sekä asutushistoriasta. Kulttuuriperintökohteiden riittämätön inventointi ja tunnistaminen sekä niiden huomiotta jättäminen esimerkiksi ennallistamisen suunnittelussa tai taitamaton restaurointi voivat hävittää kulttuuriperintökohteita tai vähentää niiden kulttuurihistoriallista arvoa. Perinnebiotooppien hoitamatta jättäminen köyhdyttää alueen lajistoa, kun perinnebiotoopeille tyypillinen monipuolinen kasvilajisto vähitellen häviää. Näitä epäsuotuisia vaikutuksia torjutaan huolellisella ja asiantuntevalla suunnittelulla ja toteutuksella, jatkuvalla inventoinnilla ja inventointitietojen viennillä paikkatietojärjestelmiin.

Saastuminen

Suunnittelualueella tehdään runsaasti huoltotöitä moottorikelkoilla sekä ennallistamista koneellisesti kaivinkoneilla. Koneiden käyttöön liittyy öljyvahingon riski. Tämä vältetään töiden huolellisella suunnittelulla ja ympäristöjärjestelmän mukaisilla toimenpiteillä ohjeistuksen, toimenpiteiden ja aineiden varastoinnin suhteen.

Vesiolojen muuttaminen

Alueella ennen suojelualueen perustamista tehdyt ojitukset ja pinnanlaskut kuivattavat alueen soita ja kosteikkoja sekä vähentävät näiden suojeluarvoja. Näitä epäsuotuisia vaikutuksia ehkäistään palauttamalla ojitettujen suoalueiden vesitalous luonnontilaiseksi ennallistamalla sekä kunnostamalla Iso-Valvatin kosteikko vedenpintaa nostamalla. Iso-Valvatin kosteikon valtiolle kuumaton osa pyritään hankkimaan valtiolle.

Umpeenkasvu

Aiemmin avoimet entisen maankäytön, kuten pelto- ja niittyviljelyn, aikaansaamat kulttuuri- biotoopit kasvavat umpeen, kun perinteinen maankäyttö on loppunut. Tämä estetään ottamalla arvokkaat kohteet luonnonhoidon piiriin.

Rehevöityminen

Iso Koirajärvi on luontotyyppinä herkkä fysikaalis-kemiallisten olosuhteiden muutoksille. Uhkana on alusveden hapen väheneminen sekä pintaveden fosforin ja sameuden lisääntyminen. Muutoksia voi aiheuttaa mm. kalanistutus. Näitä epäsuotuisia vaikutuksia ehkäistään asettamalla kalanistutukselle vuosittainen yläraja ja rajoittamalla muutenkin virkistyskalastusta sekä seuraamalla ennallistamistoimien aiheuttamia ravinnepäästöjä, mikäli jatkossa soita ennallistetaan valuma-alueella. Ison Koirajärven vedenlaadun tilaa seurataan tutkimalla säännöllisesti järven fysikaalis-kemiallisia olosuhteita ja ottamalla tarvittava määrä vesinäytteitä analysoitavaksi.

Tulokaslajit

Vieraat tulokaskasvilajit leviävät tienvarsia pitkin ja retkeilijöiden mukana alueelle. Vieraat nisäkäspedot vähentävät alueen arvokkaiden kosteikkojen linnustoa. Näitä epäsuotuisia vaikutuksia ehkäistään seurannalla sekä poistamalla vieraat kasvilajit ja myöntämällä nisäkäspetojen metsästyksen kohdennettuja metsästyslupia.

18.2 Ekologiset vaikutukset

18.2.1 Ennallistaminen

Vaikutus maastoon ja eliöstöön

Ennallistaminen edesauttaa ihmistoiminnan seurauksena muuttuneiden kohteiden palautumista mahdollisimman luonnontilaisiksi. Suo- ja metsäympäristön luonnontilan parantuminen parantaa myös alueen eliöstön elinolosuhteita. Ennallistamistoimien seurauksena alueen ihmistoiminnasta aiheutuva pirstoutuneisuus vähenee ja suunnittelualueesta muotoutuu yhtenäinen, mahdollisimman luonnontilainen aluekokonaisuus. Ennallistamisen tavoitteena on käynnistää luontainen sukkessio eli prosessi, jossa toisiaan seuraavat eliöyhteisöt muokkaavat elinympäristöään. Ajan kuluessa ihmistoiminnan vaikutus alueeseen vähenee ja ekosysteemi palautuu mahdollisimman luonnontilaiseksi.

Metsien ennallistaminen

Lahopuun määrän lisääminen muokkaa aluetta sopivammaksi erityisesti lahoa puuainesta vaativille hyönteisille ja kääville. Metsien ikääntyessä puita kuolee myös luonnostaan, ja alueelle muodostuu vähitellen luonnontilaiselle metsälle ominainen lahoppuujatkumo. Vaurioittamalla puustoa, pienaukottamalla ja polttamalla luodaan metsään aukkoja, joihin kasvaa lehtipuuvältaista taimistoa. Ennallistamistoimien tuloksena metsään muodostuu luontaisen kaltaisia häiriöalueita, jolloin metsätaloustoimien yksipuolistama puusto vähitellen muuttuu monimuotoisemmaksi. Puuston ja muun kasvillisuuden monimuotoisuuden lisääntyminen muokkaa myös alueen eliölaajiston koostumusta. Ennallistamisesta hyötyvät erityisesti lahoa tai palanutta puuainesta sekä lehtipuuta vaativat lajit. Metsien puulajikoostumuksen, ikärakenteen ja lajiston monipuolistuessa metsäympäristö saa takaisin luontaiset rakennepiirteensä.

Soiden ennallistaminen

Suo-ojien tukkiminen ja patoaminen nostaa vedenpintaa soilla. Tavoitteena on vedenpinnan nouseminen ennen ojitusta valinneelle tasolle ja siten suon luontaisen vesitalouden palautuminen. Suoralinjaisen ojaverkoston häivyttäminen ja ojituksen seurauksena kasvaneen puuston poistaminen palauttavat alkuperäisen suomalaisen. Puuston poistaminen vähentää myös haihduntaa ja kasvillisuuteen kohdistuvaa varjostusta. Suokasvillisuuden ennallistuminen alkaa, kun suolla on riittävästi vettä, ja vähitellen suolle palautuu luonnontilainen suokasviyhdyksunta. Suon toiminnan kannalta tärkeintä on sammalkerroksen ennallistuminen siten, että suo alkaa tuottaa turvetta. Suo on ennallistunut, kun suon tyyppi voidaan määrittää kasviyhdyksuntien perusteella.

Vaikutukset Natura 2000 -kohteisiin

Ennallistaminen parantaa Natura 2000 -luontotyyppien edustavuutta ja voi myös lisätä niiden pinta-alaa alueella. Pinta-ala kasvaa, jos ennallistamistoimien seurauksena elpyneet alueet voidaan luokitella Natura 2000 -luontotyypeihin kuuluviksi. Polttamalla ennallistettavat alueet luokittevat polton seurauksena boreaaliseksi luonnonmetsäksi. Paloalueet lisäävät merkittävästi Natura 2000 -luontotyyppien pinta-alaa. Muiden luontotyyppien pinta-ala kasvaa hitaammin alueiden palautuessa vähitellen luonnontilaan.

Haittavaikutukset

Ennallistamistyöt aiheuttavat tilapäisiä haittoja kohdealueen maastolle ja eläimistöille. Konetyö jättää maastoon ajouria ja maanmuokkauksesta aiheutuu jälkiä, jotka näkyvät maastossa useita vuosia. Lisäksi konetyö aiheuttaa yhdessä muun ennallistamistoimiin liittyvän liikenteen kanssa meluhaittoja ja päästöjä ilmaan. Ennallistamistöissä tuhoutuu kohdealueen kasvillisuutta ja eläimistö voi häiriintyä. Nämä haitat ovat kuitenkin ohimeneviä.

Vesistövaikutukset

Suon ennallistaminen muuttaa voimakkaasti suolla ojituksen jälkeen vallinneita hydrologisia oloja. Vedenpinnan noustessa suurin osa ojituksen vuoksi alueelle levittäytyneestä kasvillisuudesta kuolee. Kuolleen kasvillisuuden hajotessa vapautuu ravinteita, jotka huuhtoutuvat suon pintakerroksesta valumavesien mukana vesistöihin. Merkittävin vesistöjä kuormittava tekijä on lisääntynyt fosforin määrä. Valumavesien fosforipitoisuudet nousevat pienellä viiveellä, voimakkaimmin ennallistamista seuraavan kasvukauden lopulla. Valumavesiin uuttuu myös liukoista orgaanista ainesta, mikä voi heikentää vesistöjen happitilannetta ja happamoittaa valumavesiä. Huuhtoumat

ovat korkeita ensimmäisinä vuosina ennallistamisesta, mutta tasaantuvat muutamassa vuodessa lähelle tausta-arvoja. Puuston poistaminen aiheuttaa myös ravinteiden vapautumista, jos hakkuutahteita jätetään suolle. Valmiiksi ravinteikkailla soilla vapautuvat ravinteet voivat johtaa alueen heinittymiseen. Pitkällä tähtäimellä ennallistamistoimet parantavat kuitenkin vesistöjen luonnontilaa niiden valuma-alueen luonnontilaisuuden palautuessa.

Haittavaikutusten vähentäminen

Pääosa ennallistamistöistä, etenkin puuston poistaminen ja lahoppuun tuottaminen, tehdään syksyllä ja talvella, mikä vähentää maastoon syntyviä koneenjälkiä ja eläimistöille aiheutuvia häiriöitä. Metsien polttaminen tehdään kuitenkin alku- tai loppukesällä. Poltettavilla alueilla ei esiinny uhanalaisluokituksessa tai luontodirektiivissä mainittuja kasvilajeja eikä poltossa tuhoutuvia kulttuuriperintökohteita. Jotkut lintudirektiivin linnut voivat häiriintyä poltosta, mutta pitkällä aikavälillä polttaminen parantaa lintujen elinympäristöä. Paloalueet rajataan luonnollisten esteiden ja tarvittaessa palourien avulla, jotta palo ei leviä hallitsemattomasti. Soiden ennallistamisesta aiheutuvia vesistövaikutuksia pyritään vähentämään ennallistamistoimien vaiheistamisella. Kaadettu puusto ja hakkuutahteet korjataan pois. Rajoitusvyöhykkeellä tehtävä ojien täyttö ja patoaminen ajoitetaan syksyyn, jolloin lintujen pesinnälle ja muutolle aiheutuvat haitat ovat mahdollisimman vähäisiä. Ennallistamistoimenpiteillä ei aiheuteta vesilain tarkoittamia vesistöhaittoja tai vahinkoa muille maanomistajille.

18.2.2 Virkistys- ja luontomatkailukäyttö

Myönteiset vaikutukset

Suunnittelualueen virkistys- ja luontomatkailukäyttö tarjoaa kävijöille mahdollisuuksia tutustua erilaisiin luonnonympäristöihin ja lisätä luonnontuntemustaan. Luonnonsuojelusta saatava tieto voi muuttaa kävijöiden myöhempiä päätöksiä ja tekoja ympäristön kannalta myönteisemmiksi. Ympäristökasvatuksen ja luonto-opastuksen avulla välitetään luontoa ja ympäristöä koskevaa tietoa sekä edesautetaan siten ympäristöarvojen huomioon ottamista jokapäiväisissä toiminnoissa.

Haittavaikutukset

Kävijämäärän kasvaessa retkeily voi aiheuttaa maaston kulumista ja kasvillisuuden talleantumista. Vaikutus on suurimmillaan virkistysvyöhykkeellä. Lisäksi virkistys- ja luontomatkailukäyttö voi häiritä eläimistöä erityisesti pesimäaikana. Muita mahdollisia haittavaikutuksia ovat roskaantumisen sekä liikenteen aiheuttamat melu-, pöly- ja muut päästöt. Syrjävyöhykkeellä virkistys- ja luontomatkailukäyttö on huomattavasti vähäisempää eikä aiheuta merkittäviä häiriöitä. Rajoitusvyöhykkeellä liikkuminen on rajoitusaikana kiellettyä.

Haittavaikutusten vähentäminen

Virkistys- ja luontomatkailukäytöstä aiheutuvaa kävijäpainetta suunnataan vyöhykejaon avulla kulutusta kestäville alueille, missä ei sijaitse myöskään suojelun kannalta keskeisen lajiston, kuten metsäpeuran, ydinalueita. Luontoarvoiltaan arimmat alueet ovat rajoitusvyöhykkeellä, missä rajoitetaan myös jokamiehenoikeudella liikkumista. Retkeilyn haittavaikutuksia vähennetään linjaamalla polut herkimpien alueiden ulkopuolelle ja peruskorjaamalla palveluvarustusta sekä korjaamalla jo aiheutuneita maisemavaurioita. Vastainen kuluminen ehkäistään mm. kulkua ohjaavilla aitarakenteilla. Polkujen varsille rakennetaan opasteita kävijöiden pitämiseksi merkityillä reiteillä.

Suolla kulkevien polkureittien pitkostus peruskorjataan. Kalastusta ja metsästystä rajoitetaan (luvat 7.3 ja 7.4), ja reittien kulkua voidaan muuttaa ja taukopaikkoja siirtää luonnolle aiheutuvan häiriön takia.

Suunnittelualueen laajuuden, kävijöiden ohjauksen sekä hoito- ja käyttösuunnitelmassa ehdotettujen toimenpiteiden johdosta virkistys- ja luontomatkailukäyttö ei aiheuta merkittävää haittaa alueen luonnolle eikä siten vaaranna alueen suojeluperusteita.

18.2.3 Vaikutukset suunnittelualueen Natura 2000 -kohteiden suojeluperusteisiin

Suunnitelman toteuttaminen vaikuttaa humuspitoisten järvien ja lampien tilaan siten, että pitkällä aikavälillä niiden luonnontilaisuus lisääntyy valuma-alueiden palautuessa luonnontilaan (taulukko 13). Kirjolohen istutuksen lopettaminen ja muut virkistyskalastuksen rajoitukset edesauttavat Ison ja Pienen Koirajärven palautumista enemmän luonnontilaisiksi.

Suunnittelualueen lähteet, lähdesuot ja metsäluhdat ovat pinta-alaltaan vähäisiä. Näihin luontotyypeihin suunnitelman toteuttamisella ei ole merkittäviä vaikutuksia, koska vyöhykejako suuntaa virkistys- ja luontomatkailutoiminnot toisaalle eivätkä mainittuihin luontotyypeihin vaikuta myöskään ennallistamistoimenpiteet.

Ojitusten ja muiden metsätaloustoimien kohteena olleet keidassuot, aapasuot, vaihettumissuot ja rantasuot sekä puustoiset suot ennallistetaan, jolloin niiden luonnontila ja edustavuus paranevat. Virkistyskäyttöä ohjataan vyöhykejaolla ja peruskorjattavalla polkureitistöllä, mikä vähentää suolajistolle aiheutuvia häiriöitä. Suunnitelman toteuttamisella ei ole merkittäviä vaikutuksia alueen pienialaisiin lettoihin, koska vyöhykejako suuntaa virkistys- ja luontomatkailutoiminnot toisaalle eivätkä lettoihin vaikuta myöskään ennallistamistoimenpiteet.

Boreaalisia luonnonmetsiä ennallistetaan tuottamalla lahoppua sekä pienaukotuksella ja polttamisella. Ennallistamisen seurauksena luonnontilaisten metsien pinta-ala ja edustavuus lisääntyvät. Boreaalisisissa luonnonmetsissä ja harjumetsissä virkistyskäyttö voi aiheuttaa paikallista kulumista lähinnä poluilla. Kulumista seurataan jatkuvasti ja mikäli tarve vaatii, paikalle rakennetaan kulumista ehkäiseviä rakenteita tai polkulinjaa muutetaan. Lehtojen annetaan kehittyä luonnonvaraisina, paitsi milloin kuusten poistaminen on tarpeen lehtolajiston säilyttämiseksi.

Taulukko 13. Mahdolliset vaikutukset Salamajärven suojelualuekokonaisuuden Natura 2000 -alueen luonnonarvoihin (ennallistamisen ja virkistyskäytön vaikutukset on kuvattu tarkemmin luvuissa 18.2.1 ja 18.2.2). * = Priorisoitu luontotyyppi eli ensisijaisesti suojeltava erityisen tärkeä luontotyyppi.

Natura 2000 -luontotyyppi:	Ei merk. vaikutuksia	Ennallistaminen	Virkistyskäyttö	
3110 karut kirkasvetiset järvet		x	x	Ennallistaminen ja kirjolohen istutuksen lopettaminen sekä virkistyskalastuksen muu rajoittaminen Isolla ja Pienellä Koira-järvellä parantavat luonnontilaa.
3160 humuspitoiset järvet ja lammet		x		Ennallistaminen parantaa luonnontilaa.
7110 keidassuot *		x	x	Luonnontila ja edustavuus paranevat. Virkistyskäyttö voi kuluttaa.
7140 vaihettumissuot ja rantasuot		x	x	Luonnontila ja edustavuus paranevat. Virkistyskäyttö voi kuluttaa.
7160 lähteet ja lähdesuot	x			
7230 letot	x			
7310 aapasuot*		x	x	Luonnontila ja edustavuus paranevat. Virkistyskäyttö voi kuluttaa.
9010 boreaaliset luonnonmetsät*		x	x	Edustavuus paranee ja pinta-ala kasvaa. Virkistyskäyttö voi kuluttaa.
9050 lehdot	x			
9060 harjumetsät			x	Virkistyskäyttö voi kuluttaa.
9080 metsäluhdat *	x			
91D0 puustoiset suot *		x	x	Luonnontila ja edustavuus paranevat. Virkistyskäyttö voi kuluttaa.

Lajisto

Lähes kaikkien suunnittelualueella tavattavien uhanalaisten lajien sekä luonto- ja lintu-direktiiveissä mainittujen lajien säilyminen riippuu niiden elinympäristöjen säilymisestä. Kun lajien elinympäristöt suojellaan ja niiden tilaa parannetaan ennallistamistoimilla, pysyy myös lajien suojelutaso suotuisana. Lajistoa suojellaan myös vyöhykejaolla, joka suojaa kulutukselle herkkää kasvillisuutta sekä turvaa linnuston pesimärauhaa ja metsäpeuran elinalueita.

Iso-Valvatin kosteikon rauhoittaminen vesilintumetsästykseltä valtion maiden osalta turvaa osittain tärkeän muutonaikaisen levähdyspaikan ja edesauttaa pesimälajiston monipuolistumista. Tavoitetta edistää myös Iso-Valvatin kunnostaminen lintuvetenä. Kirkkonevan runsaan ja monipuolisen lintulajiston säilyminen turvataan, kun Salamajärven kansallispuistoa laajennetaan ja sen seurauksena metsästyks kielletään Kirkkonevalla (ks. luvut 7.4.2 ja 13). Myös muut suojelualueiden laajentamisen seurauksena syntyvät metsästykskielto- ja rajoitusalueet edistävät lintulajiston suojelua. Muilta osin metsästettävien direktiivilajien suotuisa suojelutaso turvataan Metsähallituksen omalla metsästyksen suunnittelujärjestelmällä.

Kirjolohen korvaaminen istutuskalana Salamajärven seudulle luontaisilla kalalajeilla, rantakalastuksen rajoittaminen sekä virkistyskalastukseen käytettävien veneiden lukumäärän vähentäminen edesauttavat Ison ja Pienen Koira-järven luonnontilaisuuden säilymistä ja paranemista luontotyyppiin, kalalajiston ja myös lintulajiston osalta. Erityisen herkkä kalastuksen aiheuttamalle häiriölle on kuikan pesintä.

Moottorikelkkaurien siirto pois Linjasalmennevan ja Lehtosenjärven Natura-alueilta vähentävät virkistyskäytön aiheuttamaa häiriötä lajistolle.

Hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisella toiminnalla nykytilainen lajisto säilyy ennallaan tai runstuu. Luonnontilan parantumisen myötä alueen lajistoon voi myös liittyä lisää arvokkaita lajeja, erityisesti lahoa tai palanutta puuta vaativia lajeja tai suolajeja.

Hoito- ja käyttösuunnitelman toteuttaminen yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden kanssa ei heikennä niitä luonnonarvoja, jotka ovat olleet perusteena suunnittelualueen liittämiseksi Natura 2000 -verkostoon.

18.3 Taloudelliset vaikutukset

Tavoitetilana on taloudellisesti kestävä kehitys, joka tarkoittaa sisällöltään ja laadultaan tasapainoista kasvua. Se ei perustu pitkällä aikavälillä velkaantumiseen tai luonnonympäristön ja -varantojen hävittämiseen. Luonnon kestävä käyttö on myös kestävää taloutta.

Kävijälaskennan mukaan suunnittelualueelle kohdistuu noin 11 000 käyntiä vuodessa. Mainitulla käyntimäärällä vuosittainen kokonaisluontomatkailutulo on noin 567 000 euroa ja alueellinen luontomatkailutulo noin 182 000 euroa (Toopakka 2005). Suunnittelualueelle kohdistuvan matkailun ja retkeilyn aikaansaama kokonaistyöllisyysvaikutus on 8,4 henkilötyövuotta ja alueellinen työllisyysvaikutus 2,7 henkilötyövuotta (Toopakka 2005). Virkistyskalastuksen osuus kokonaistyöllisyysvaikutuksesta on noin 53 % ja alueellisesta työllisyysvaikutuksesta noin 73 % (Toopakka 2005). Työllisyysvaikutusten laskennassa oletetaan, että yhden työpaikan syntyminen vaatii 67 300 euron liikevaihdon (Ovaskainen ym. 2002).

Suunnittelualue kuuluu Metsähallituksen yleisökäytön painopistealueisiin, missä pyritään luomaan edellytyksiä virkistyskäytön ja luontomatkailun lisääntyvälle käytölle luontoarvoja vaarantamatta. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa ehdotetut toimenpiteet palveluvarustuksen, markkinoinnin ja alueen eri toimijoiden yhteistyön kehittämisen sekä verkottumisen osalta lisäävät alueen vetovoimaa ja siten myös kävijämääriä. Tämän seurauksena myös luontomatkailutulot ja myönteiset työllisyysvaikutukset lisääntyvät.

Hoito- ja käyttösuunnitelman laatimiseen ja toteutukseen liittyvät toimet, kuten perusselvitykset, ennallistamistyöt ja palveluvarustuksen peruskorjaus, lisäävät työllisyyttä sekä välillisesti että välittömästi. Ennallistaminen luo työpaikkoja metsäpalveluyrittäjille, lähinnä metsureille ja koneenkuljettajille. Suunnittelutyö ja alueella tehtävä tutkimus ovat vaatineet suuren työpanoksen ja työllistävät jatkossakin. Tutkimushankkeet tarjoavat myös mahdollisuuksia opinnäytetöiden tekoon. Työpaikkojen syntyminen vaikuttaa positiivisesti paitsi aluetalouteen myös alueen sosiaalisiin olosuhteisiin.

18.4 Sosiaaliset vaikutukset

Tavoitetilana on sosiaalisesti kestävä kehitys. Elinvoimainen luonnonympäristö on maaseutua koossapitävä voimavara. Maaseudun retkeily- ja virkistysalueet sekä luonnonvarat ja palvelut ovat tärkeä vetovoimatekijä, jolla syrjäalueet pysyvät elinkykyisinä. Suojelualueet ovat erottamaton osa omaa ympäristöään. Suojelualueiden hoito ja käyttö tukevat omalta osaltaan tervettä aluetaloutta ja tasapainoista maaseudun kehittämistä. Kestävä talous on myös sosiaalisen kestävyysperusta.

Hoito- ja käyttösuunnitelman toteutus palveluvarustuksen ja muun matkailuinfrastruktuurin peruskorjauksen osalta parantaa alueen virkistyskäyttömahdollisuuksia tarjoten kävijöille mahdolli-

suuksia henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lisäämiseen ja siten elämänlaadun paranemiseen. Suunnitelmassa ei ehdoteta nykytilaisiin jokamiehenoikeuksiin muutoksia, joten ulkoilu- ja retkeilykäyttö sekä marjastus ja sienestys on edelleenkin mahdollista vapaasti muualla paitsi Salamanperän luonnonpuistossa ja Salamajärven kansallispuiston rajoitusosassa.

Metsästys ja kalastus ovat suunnittelualueella tärkeitä virkistysaktiviteetteja, joilla on myös pitkät perinteet. Nykytilaisena metsästys on kielletty kokonaan Salamanperän luonnonpuistossa ja hirvenajoa lukuun ottamatta Salamajärven kansallispuistossa sekä Linjalamminkankaan ja Vuorenkankaan luonnonsuojelualueilla. Hoito- ja käyttösuunnitelman toteuttaminen rauhoittaa Iso-Valvatin kosteikon vesilintujen metsästykseltä valtion maiden osalta. Jatkossa metsästys kielletään myös kansallispuiston laajennusosissa, kun laajentuminen saa lain voiman. Pääosin metsästysmahdollisuus säilyy kuitenkin muissa suunnittelualan osissa.

Isolla ja Pienellä Koirajärvellä Salamajärven kansallispuistossa sallitaan jatkossakin kalaniistutukseen perustuva virkistyskalastus, koska Koirajärvet ovat laajalti tunnettu ja perinteinen virkistyskalastuskohde ja siten tärkeä sekä paikallisille että ulkopaikkakuntalaisille. Nyky-
muotoista virkistyskalastusta muutetaan kuitenkin enemmän kansallispuistoon sopivaksi toiminnaksi vähentämällä veneiden lukumäärää, rajoittamalla rantakalastusta ja sallimalla ainoastaan Salamajärven seudulle luontaisen kalalajin, kuten siian tai järvitaimenen, istutus Koirajärviin kirjolohen sijaan.

Sosiaalisesti kestävä kehityksen perusta on yhteistyö paikallistasolla ja sidosryhmäsuhteissa. Hoidon ja käytön suunnittelussa on toteutettu osallistavaa suunnittelutapaa. Paikallinen väestö ja sidosryhmät ovat ottaneet osaa suunnittelutapahtumaan, mikä edesauttaa yhteisten päämäärien toteutumista ja vähentää ristiriitoja eri intressiryhmien välillä. Suunnitelman toteuttaminen varmistaa yhteistyön jatkumisen Metsähallituksen ja matkailuyrittäjien välillä yrittäjätapaamisten ja koulutustilaisuuksien muodossa.

Koirasalmen luontotuvan peruskorjaus ja näyttelyn uudistaminen sekä Metsähallituksen opastuksen aloittaminen lisäävät luontotuvan merkitystä alueellisesti luonto-opastuksessa ja ympäristökasvatuksessa. Pitkällä aikavälillä nämä ovat keskeinen väline, kun tavoitteena on sosiaalisesti hyvinvoiva paikallisyhteisö. Luontotupa on myös tärkeä erilaisten tapahtumien järjestämispaikka, mikä edesauttaa ja vahvistaa paikallisen väestön yhteenkuuluvuuden tunnetta ja identiteettiä.

Paikallisen kulttuuriperinnön vaaliminen ja esille tuominen palveluvarustuksen ulkoasussa, luontotuvan näyttelyssä sekä esitemateriaalissa auttavat matkailijaa ymmärtämään ja kunnioittamaan paikallista kulttuuria tapoineen ja perinteineen, ja estää siten ristiriitojen syntymistä matkailun ja paikallisyhteisön välillä. Samaa tarkoituspäätä toteuttaa myös Valvatin metsänvartijatilan ehdotettu restaurointi. Matkailijan aito kiinnostus kulttuuriperintöön auttaa paikallista väestöä tuntemaan ylöpeyttä omista juuristaan.

18.5 Seuranta

Luontoarvojen ja hoidon seurantamenetelmät on esitelty luvussa 5.4. Luonnon virkistys- ja luontomatkailun vaikutuksia seurataan Metsähallituksen voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti. Ohjeistus ja mittaristo perustuvat LAC-menetelmään (Limits of Acceptable Change – hyväksyttävän muutoksen rajat). Menetelmä nojaa luontomatkailun yleisiin periaatteisiin, joiden toteutumista mitataan yhteisesti sovitulla mittareilla ja mittaustavalla.

Yleisiä periaatteita on kahdeksan:

- 1) luontoarvot säilyvät ja toiminta edistää luonnonsuojelua
- 2) ympäristöä kuormitetaan mahdollisimman vähän
- 3) asiakkaiden arvostus ja tietämys luonnosta ja kulttuurista lisääntyvät
- 4) asiakkaiden mahdollisuudet luonnossa virkistäytymiseen paranevat
- 5) asiakkaiden henkinen ja fyysinen hyvinvointi vahvistuvat
- 6) vaikutetaan myönteisesti paikalliseen talouteen ja työllisyyteen
- 7) viestintä ja markkinointi on laadukasta ja vastuullista
- 8) toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä.

Seuraavassa on mainittu muutamia LAC-menetelmään kuuluvia keskeisiä mittaustapoja, jotka toistetaan suunnittelualueella säännöllisin välein:

- kävijätutkimus viiden vuoden välein
- paikallisyhteisöön ja matkailuyrityksiin kohdistuvat sosioekonomiset tutkimukset
- kuluneisuustutkimus
- roskaantuneisuustutkimus
- riistakantaseuranta
- luontorakenteiden kunnon ja laadun seuranta
- luvattomien nuotio- ja leiripaikkojen lukumäärän seuranta
- jätemäärän ja polttopuun kulutuksen seuranta
- asiakas- ja ympäristöpalautteen analyysi ja seuranta
- järjestettyjen yleisötilaisuuksien ja -tapahtumien lukumäärän seuranta
- Metsähallituksen ja matkailuyrittäjien välisten sopimusten lukumäärän seuranta.

Iso Koirajärvi. Kuva Reijo Kuosmanen.

Lähteet

- Aapala, K. & Lindholm, T. 1999: Suojelusoiden ekologinen rajaaminen. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 95. 153 s.
- Aho, M. & Arminen, S. 2005: Lehtosenjärven alueen ennallistamissuunnitelma. – Metsähallitus, Länsi-Suomen luontopalvelut, Jyväskylä. 11 s.
- Ahola, M. 2004: Salamajärven kansallispuiston ja Hanganneva–Säästöpiirinnevan perhoset 2004. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Länsi-Suomen luontopalvelut, Jyväskylä. 3 s.
- Airaksinen, O. & Karttunen, K. 1998: Natura 2000 -luontotyyppiopas. – Suomen ympäristökeskuksen julkaisuja 46. 193 s.
- Asetus eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista 18.12.1981/932.
- Asetus eräistä valtion omistamille alueille perustetuista soidensuojelualueista 18.12.1981/933.
- Asetus eräistä valtion omistamille alueille perustetuista soidensuojelualueista 30.9.1988/852.
- Asetus vanhojen metsien suojelusta 3.12.1993/1115.
- Below, A. (toim.) 2000: Suojelualueverkoston merkitys eräille nisäkäs- ja lintulajeille. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 121. 109 s.
- Cajander, A. K. 1913: Studien über die Moore Finnlands. – Acta Forestalia Fennica 2: 1–208.
- Eurola, S. 1999: Kasvipeitteemme alueellisuus. – Oulanka reports 22. Oulanka biological station, University of Oulu, Oulu. 116 s.
- Halme, P. 2005: Salamajärven alueen kääväkässelvitys. – Selvitys, Metsähallitus, Länsi-Suomen luontopalvelut, Jyväskylä. 52 s.
- Hautala, A. & Tuominen, A. 1996: Metsähallituksen eräiden luonnonsuojelualueiden Natura 2000 -kartoitukset Lestijärvellä, Perhossa ja Halsualla kesällä 1996. – Raportti. 35 s.
- Honkonen, M. & Aho, M. 2004: Salamajärven kansallispuiston ennallistamissuunnitelma. – Metsähallitus, Länsi-Suomen luontopalvelut, Jyväskylä. 23 s.
- Hyvärinen, E., Clayhills, T., Mannerkoski, I., Rassi, P. & Mattila J. 2005: Salamajärven alueen kovakuoriaisselvitys. – Raportti, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Jyväskylä. 2 s.
- Häyrinen U. & Ruuhijärvi, R. 1966: Etelä-Suomen soiden säilytysuunnitelma. – Suomen Luonto 25(2): 1–6.
- Jutila, T. 2005: Salamajärven suojelualuekokonaisuuden geomorfologia. – Selvitys, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Jyväskylä. 14 s.

- Jämsä, A. & Hongell, H. 1993: Luonnonsuojelullisesti ja kalataloudellisesti arvokkaat pienvedet Kokkolan vesi- ja ympäristöpiirin alueella. – Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja 508. Vesi- ja ympäristöhallitus, Kokkolan vesi- ja ympäristöpiiri. 103 s.
- Kalastuslaki 16.4.1982/286.
- Kalliola, R. 1979: Pohjolan luonnontieteellinen aluejako. – Terra 91(2): 95–107.
- Kansallispuistokomitea 1976: Kansallispuistokomitean mietintö. – Komiteamietintö 1976:88, Helsinki. 199 s.
- Kellokoski, A. 1999: Metsäkämppien historiaa Perhon erämaista. – Teoksessa: Tilikkutäkki. Perhonjokilaakson sukututkimusyhdistyksen lukemisto 2. Perhonjokilaakson sukututkimusyhdistys, Kaustinen. s. 23–28.
- Keski-Suomen maakuntaliitto 1981: Salamajärven kansallispuiston kehittäminen. Raportti Kivijärven ja Kinnulan kuntien, Keski-Suomen seutukaavaliiton ja maakuntaliiton yhteisen kehittämistyöryhmän käsityksistä. – Keski-Suomen maakuntaliitto. Julkaisu n:o 4, 300/10.1981. 7 s.
- Keski-Suomen seutukaavaliitto 1972: Keski-Suomen luonnonsuojelusuunnitelma. – Keski-Suomen seutukaavaliitto. Julkaisu B 19. 121 s.
- 1975: Keski-Suomen soidensuojelusuunnitelma. Osa 1 Pohjoisen Keski-Suomen suot. – Keski-Suomen seutukaavaliitto. Julkaisu B 37. 161 s.
- Kinnunen, M., Parikka, M., Hirvonen, R., Ollila, H. & Saarinen, J. 1998: Lestijärvi–Reisjärvi alue-ekologinen suunnitelma. – Metsähallitus, Vantaa. 65 s.
- Kirje 28.6.1991: Metsähallituksen luonnonsuojeluosasto Metsähallituksen Etelä-Suomen piirikuntakonttorille. – Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Jyväskylä.
- Kokko, A. 1996: Indikaattorijäkälien kartoitus Länsi-Suomen puistoalueella. – Helsingin yliopiston ekologian ja systematiikan laitos, Helsinki. 18 s.
- Kuosmanen, R. 2005: Salamajärven suojelualuekokonaisuuden virkistyskäyttö- ja opastussuunnitelma. – Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Jyväskylä. 25 s.
- Laki eräiden uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille 21.12.1956/634.
- Laki eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta kansallispuistoiksi ja luonnonsuojelupaikoiksi 14.10.1981/674.
- Laki eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta soidensuojelualueiksi 2.10.1981/676.
- Laki eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta soidensuojelualueiksi 30.9.1988/851.
- Lammi, A. 1993: Keski-Suomen pienvesien suojeluohjelma. – Keski-Suomen vesi- ja ympäristöpiiri, Jyväskylä. 309 s.
- Liedenpohja, M. & Luttinen, R. 1984: Salamajärven kansallispuiston ja Salamanperän luonnonsuojelupaikan kasvillisuus. – Metsähallitus. SU 4 nro 59. 56 s.

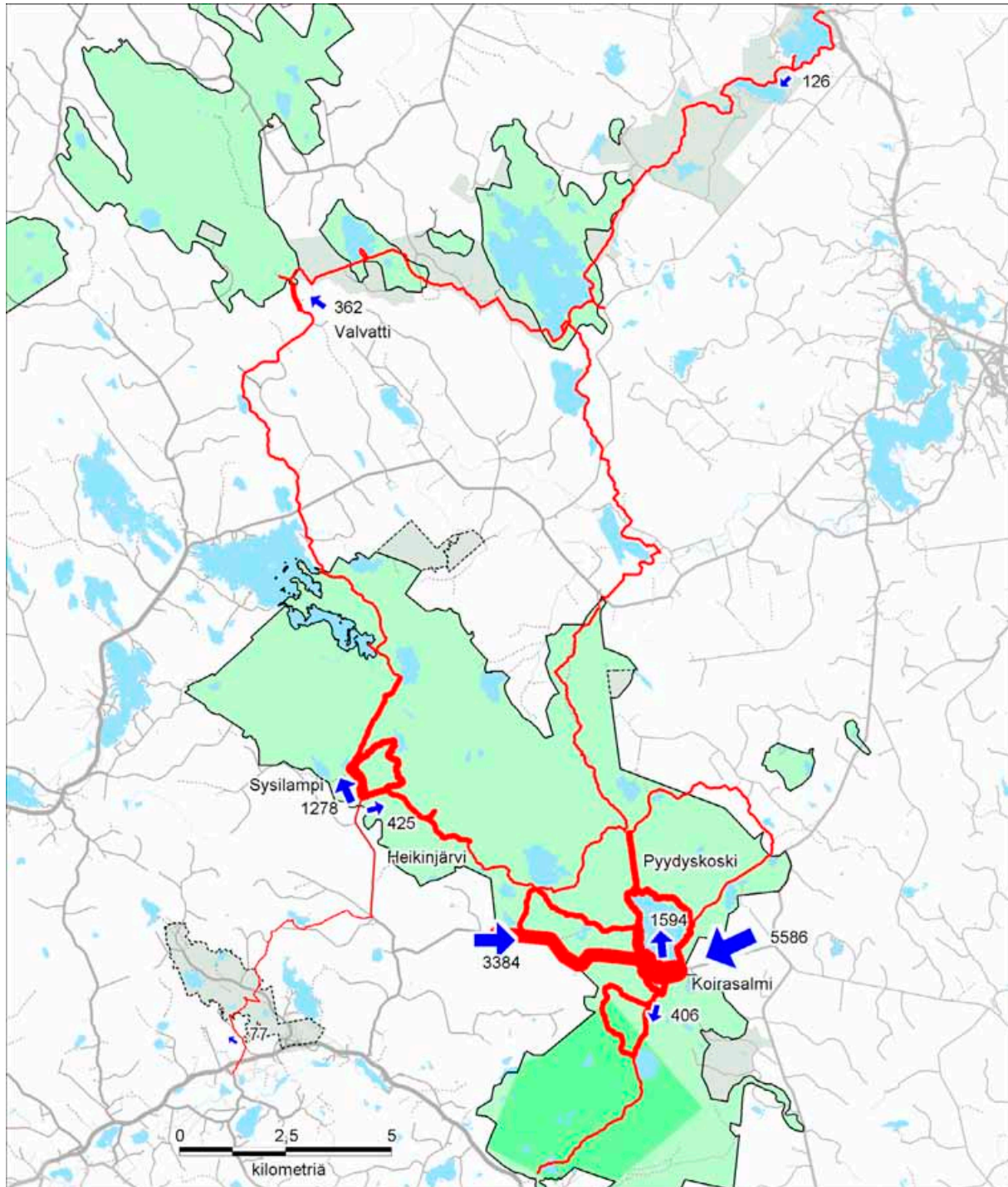
- Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Mikkola-Roos, M. & Virolainen, E. 2001: Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. – Suomen ympäristökeskus, Helsinki (cd-rom).
- Lihtonen, V. 1946: Salamajärven ja Rokuanvaaran suunniteltujen luonnonsuojelualueiden tarkastuksesta johtuvat selvitykset. – Asiakirjoja, Kansallisarkisto, Helsinki. 10 s.
- Luonnonsuojelulaki 20.12.1996/1096.
- Luonnonsuojelu- ja kansallispuistokomitea 1953: Uusien luonnon- ja kansallispuistojen perustaminen valtion maille. – *Silva Fennica* 79, Helsinki. 47 s.
- Luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunta 1980: Luonnonsuojelualueiden perustamistoimikunnan mietintö I. – *Komiteamietintö* 38, Helsinki. 136 s.
- Lämsä, J. 2005: Salamajärven alueen kulttuuriperintö. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Jyväskylä. 40 s.
- Maastoliikennelaki 22.12.1995/1710.
- Maa- ja metsätalousministeriö 1981: Valtakunnallinen soidensuojelun perusohjelma. – Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. 30 s.
- 2004: Metsäpeurakannan hoitosuunnitelma. Lausuntoluonnos 22.1.2004. – Maa- ja metsätalousministeriö, kala- ja riistaosasto, Helsinki. 41 s.
- Metsähallitus 1980: Salamanperän luonnonpuiston runkosuunnitelma ja järjestyssääntö. – Metsähallitus. 4 s.
- 1985: Salamajärven kansallispuiston runkosuunnitelma. – Metsähallitus SU 4 nro 70. 12 s.
- 1986a: Salamajärven kansallispuiston Koirasalmen alueen erityissuunnitelma. – Metsähallitus. 6 s.
- 1986b: Salamajärven kansallispuiston Sysilammen opastuspaikan erityissuunnitelma. – Metsähallitus. 3 s.
- 1987: Hangasnevan–Säästöpiirinnevan soidensuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma. – Metsähallitus SU 4 nro 83. 5 s.
- 1989: Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma. – Metsähallitus SU 4 nro 99. 5 s.
- 2002a: Kiinteiden muinaisjäännösten hoito-opas. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 64. 40 s.
- 2002b: Luonnonsuojelualueiden hoidon periaatteet. Metsähallituksen luonnonsuojelualueiden tavoitteet, tehtävät ja hoidon yleislinjat. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 63. 47 s.
- 2004: Metsätalouden ympäristöopas. – Edita Prima Oy, Helsinki. 159 s.

- Metsähallitus 2005: Länsi-Suomen alueen luonnonvarasuunnitelma kausi 2004–2013. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, metsätalouden Länsi-Suomen alue, Jyväskylä. 40 s.
- Metsästyslaki 28.6.1993/615.
- Metsästäjien keskusjärjestö 1995: Hirvieläinten, suurpetojen ja muiden pyyntilupajärjestelmän piiriin kuuluvien eläinten valtakunnalliset hoitosuunnitelmat. – Moniste, Riistakantojen hoito -työryhmä. 38 s.
- Mikkola-Roos, M. 1995: Lintuvesien kunnostus ja hoito. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 45. 100 s.
- Muinaismuistolaki 17.6.1963/295.
- Muistio 17.9.1991: Neuvottelu Salamajärven kansallispuiston Koirasalmen alueen kehittämistä. – Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Jyväskylä.
- Mäkelä, T. 1991: Salamajärven kansallispuiston perustaminen ja virkistyskäyttö. – Pro gradu -tutkielma, Oulun yliopiston maantieteen laitoksen kirjasto, Oulu. 62 s.
- Nieminen, M. 1982: Metsäpeuran menneisyys Suomenselällä. – Teoksessa: Veijonen, R. (toim.), Metsäpeuran paluu Kuhmosta Suomenselälle. Kainuun Sanomien kirjapaino, Kajaani. s. 19–21.
- Ovaskainen, V., Horne, P., Pouta, E. & Sievänen, T. 2002. Luonnon virkistyskäytön taloudellinen arvo ja taloudelliset vaikutukset. – Metsätieteen aikakauskirja Folia Forestalia 1/2002: 59–65.
- Paulaharju, S. 1930: Suomenselän vieriltä. – Porvoo. 259 s.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 432 s.
- Ruuhijärvi, R. 1960: Über die regionale Einteilung der nordfinnischen Moore. – Annales Botanicæ Societatis zoologicae-botanicae Fennicae Vanamo. 31(1): 1–360.
- Salonen, H.W. 1984: Salamajärven kansallispuistossa sijaitsevan Koirajokivarren kasvillisuus ja kasvisto. – Ekologian ja luonnonhoidon laudatur-tutkielma, Jyväskylän yliopiston biologian laitos, Jyväskylä. 69 s.
- Suikki, A. 1999: Salamajärven Jouhtenlamminnevan ennallistamisen jälkeinen kuvioseuranta 7.–9.7.1999. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Länsi-Suomen luontopalvelut, Jyväskylä. 5 s.
- Suomen ympäristökeskus 2004: Suomen Ramsar-alueet. – Sisältödokumentti <<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=2166&lan=fi>>. 11.5.2004.
- Takala, E. 1896: Muinaismuistoja Pietarsaaren kihlakunnan suomalaisesta osasta. – Luetteloja Suomen muinaisjäänöksistä 22, Helsinki. 233 s.
- Toopakka, J. 2005: Salamajärven suojelualuekokonaisuuden kävijätutkimus. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Jyväskylä. 40 s.

- Tuohimaa, H. 2005: Salamajärven suojelualuekokonaisuuden linnusto. – Selvitys, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Jyväskylä. 36 s.
- Vainikainen, O., Kuosmanen, R., Saarinen, J., Pekkanen, M. & Rytönen, K. 2001: Suomenselän alue-ekologinen suunnitelma. – Metsähallitus, Vantaa. 52 s.
- Vanhojen metsien suojelutyöryhmä 1992: Vanhojen metsien suojelu valtion mailla Etelä-Suomessa. Vanhojen metsien suojelutyöryhmän osamietintö. – Valtiovarainministeriö, Helsinki. 61 s.
- 1994: Vanhojen metsien suojeluohjelman täydennys Etelä-Suomessa. Vanhojen metsien suojelutyöryhmän osamietintö II. –Ympäristöministeriö, alueidenkäytön osasto, Helsinki. 51 s.
- Vauramo, A. 1995: Kämpiltä kelokyliin, Metsähallituksen suojellut rakennukset. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 44. 97 s.
- Väliavaara, R., Raatikainen, T., Saari, V., Halinen, P., Salminen, M. & Raatikainen, M. 1991: Uhanalaiset kasvit Keski-Suomessa. – Keski-Suomen liitto. Julkaisu A2. 324 s.
- Vääräsmäki, J. 2002: Hangasnevan–Säästöpiirinnevan ennallistamissuunnitelma. – Metsähallitus, Länsi-Suomen luontopalvelut, Jyväskylä. 16 s.
- Vuomajoki, M. 2003: Salamajärven Kotkalamminnevan ennallistamisen jälkeinen kuvioseuranta 8.7.2003. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Länsi-Suomen luontopalvelut, Jyväskylä. 2 s.
- Ympäristöministeriö 1991: Rantojensuojeluohjelman alueet. – Selvitys 97:1991. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto, Helsinki. 143 s.
- 2002: Natura 2000 -alueiden hoito ja käyttö. – Työryhmän mietintö. Suomen ympäristö 597. Ympäristöministeriö, alueidenkäytön osasto, Helsinki. 88 s.
- 2003: Ennallistaminen suojelualueilla. – Työryhmän mietintö. Suomen ympäristö 618. Ympäristöministeriö, alueidenkäytön osasto, Helsinki.

Salamajärven suojelualuekokonaisuuden kävijävirit kävijälaskennan mukaan vuonna 2005

Nuoli ja lukema sen vierellä tarkoittavat kävijälaskurin kautta kulkeneiden kävijöiden lukumäärää.

(© Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005, © Metsähallitus 2005)

Nelientäänalyysi yhteenvetona Perhon (7.12.2004) ja Lestijärven (9.12.2004) yleisötilaisuuksista

<p>VAHVUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Erämainen luonto • Yhtenäinen ja laaja suojelualuekokonaisuus • Palveluvarustus riittävä, mutta peruskorjauksen tarpeessa • Yrittäjien yhteistyö toimivaa • Alueen saavutettavuus hyvä • Lumivarma alue • Arvokas kulttuuriperintö • Hieno äänimaisema • Virkistyskalastus 	<p>MAHDOLLISUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ulkomaiset asiakkaat • Talviaikaisen käytön lisääminen • Luontomatkailun suosion kasvu maailmanlaajuisesti • Metsästysmatkailu • Kalastusmatkailu • Ratsastusmatkailu • Hyötymatkailu (marjastus ja sienestys) ohjelmalveluksi jalostettuna • Peuran Polun yhdistäminen muihin polkuverkostoihin • Yhteistyön kehittäminen joka suuntaan • Alueen palveluvarustukselle yhtenäinen ilme
<p>HEIKKOUEDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ei karttoja • Metsähallituksen kanssa liian vähän yhteistyötä • Alueen tunnettavuus liian vähäinen • Polut huonosti merkitty • Tieverkosto huonokuntoinen • Toiminta keskittyy kesäaikaan • Yhtenäinen esiteaineisto puuttuu • Autiotupia liian vähän • Seutukunnan majoitusmahdollisuudet yleensäkin huonot • Taukopaikkojen polttopuuhuollossa korjattavaa • Koirasalmen opastuskeskus rappeutunut • Koirasalmen opastuskeskuksen näyttely uudistamisen tarpeessa 	<p>UHAT</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hirvikärpäset • Moottorikelkkailu • Polkujen oikaisut, josta seuraa sivupolku- ja eksymisvaara • Metsähallituksen asettamat käytön rajoitukset, jos liian tiukat • Metsästyksen ja kalastuksen rajoittaminen • Liian voimakkaat hakkuut ja metsänkäsittely alueella

Ehdotus Salamajärven kansallispuiston järjestyssäännöksi

Luonnonsuojelulain (1096/1996) nojalla Metsähallitus on xx.xx.xxxx antanut seuraavan Perhon, Kivijärven ja Kinnulan kunnissa sijaitsevaa Salamajärven kansallispuistoa koskevan järjestyssäännön. Puisto on perustettu lailla (674/1981), ja sen rauhoituksesta ja hallinnosta on säädetty asetuksella (932/1981). Järjestyssääntö koskee myös suojelualueen laajennusosia.

Salamajärven kansallispuisto on yleiseksi nähtävyydeksi tarkoitettu luonnonsuojelualue, jonka tehtävänä on säilyttää alkuperäistä Suomenselän vedenjakaja-alueen erämaaluontoa. Kansallispuisto tarjoaa mahdollisuuksia opetukseen, retkeilyyn, virkistyskalastukseen ja tutkimukseen.

1. Kansallispuistossa on kielletty roskaaminen, eläinten tappaminen, pyydystäminen ja hätyyttäminen sekä eläinten pesien, kasvien ja elävien ja kuolleiden kasvinosien ottaminen ja vahingoittaminen.

Koirien, kissojen ja muiden eläinten päästäminen irralleen on kielletty.

2. Kansallispuistossa saa liikkua jalan, hiihtäen, soutaen tai meloen lukuun ottamatta kansallispuistossa nähtävillä oleviin karttoihin ja maastoon merkittyä rajoitusosaa, jossa liikkuminen polkujen ulkopuolella 1.3.–15.7. välisenä aikana on sallittu vain Metsähallituksen luvalla.

Polkupyörällä ajo ja ratsastaminen on sallittu ainoastaan niitä varten osoitetuilla merkityillä reiteillä.

Moottoriveneiden käyttö on kielletty kaikilla kansallispuiston vesialueilla. Metsähallitus voi myöntää paikkakuntalaisille luvan veneiden säilyttämiseen osoitetuissa paikoissa Heikinjärvellä ja Matolammella.

Moottoriajoneuvojen käyttö on sallittu vain niillä kansallispuiston teillä, joilla se ei ole liikennemerkein kielletty. Moottorikelkalla ajaminen on sallittu uranpitäjän luvalla vain tarkoitusta varten osoitetulla merkityllä uralla.

3. Tulenteko on sallittu ainoastaan sitä varten osoitetuilla paikoilla käyttäen säästeliäästi tarkoitukseen varattua paikalle tuotua puuta. Retkikeittimen käyttö on sallittu muuallakin. Leiriytyminen on sallittu vain osoitetuilla leirintä- ja telttailualueilla.
4. Marjojen ja ruokasienten poimiminen on sallittu, elleivät liikkumisrajoitukset sitä estä.
5. Kalastus on Isossa ja Pienessä Koirajärvessä sallittu vain erikseen lunastettavalla luvalla. Onkiminen ja pilkkiminen on sallittu muissa kansallispuiston vesissä kalastuslain mukaisesti elleivät liikkumisrajoitukset sitä estä. Paikkakuntalaisille voidaan myöntää lupia muuhunkin kotitarvekalastukseen Heikinjärvellä ja Matolammella.
6. Metsästys on kansallispuistossa kielletty. Metsähallitus voi kuitenkin myöntää luvan hirvenajoon kansallispuistossa.

LIITE 3. 2(2)

7. Kansallispuiston rauhoitusmääräyksistä poikkeaminen edellyttää kirjallista lupaa, jota haetaan Metsähallitukselta. Metsähallitus voi myöntää tällaisen luvan rajoitusosassa liikumiseen, tieteellisessä tai opetuksellisessa tarkoituksessa tapahtuvaan eläinten pyydystämiseen, kasvien keräämiseen tai muiden luonnonesineiden ottamiseen.
8. Luonnonsuojelua valvovalla viranomaisella ja luonnonsuojelualueen vartijalla on oikeus ottaa haltuunsa metsästys-, keräily- tai muut välineet, joita on käytetty tai aiotaan käyttää vastoin kansallis- ja luonnonpuistoissa noudatettavia säännöksiä ja määräyksiä. Sama haltuotto-oikeus koskee myös puistoalueelta luvattomasti pyydettyjä eläimiä ja luvattomasti otettuja kasveja sekä kaikkea muuta sellaista, mitä puistoalueelta on kielletty ottamasta tai siellä käyttämästä.

Tämä järjestyssääntö kumoaa Metsähallituksen 27.11.1985 antaman Salamajärven kansallispuiston järjestyssäännön.

Ehdotus Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelualueen järjestys-säännöksi

Ehdotus koskee nykyistä soidensuojelualuetta ollen voimassa siihen saakka, kunnes alue liitetään Salamajärven kansallispuistoon.

Luonnonsuojelulain (1096/1996) nojalla Metsähallitus on xx.xx.xxxx antanut seuraavan Kivi-järven kunnassa sijaitsevaa Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelualuetta koskevan järjestys-säännön. Soidensuojelualue on perustettu lailla (676/1981), ja sen rauhoituksesta ja hallinnosta on säädetty asetuksella (933/1981).

1. Suojelualueella on kielletty roskaaminen, luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten tappaminen, pyydystäminen ja hätyyttäminen jäljempänä säädettävin poikkeuksin sekä toimenpiteet, jotka saattavat muuttaa suoalueen luonnonmukaista vesitasapainoa.

Koirien, kissojen ja muiden eläinten päästäminen irralleen on kielletty.
2. Suojelualueella saa liikkua ja leiriytyä vapaasti jokamiehenoikeudella.
3. Tulenteko on sallittu ainoastaan Metsähallituksen luvalla.
4. Kalastus on sallittu voimassa olevan kalastuslain mukaisesti.
5. Metsästys sallitaan voimassa olevan metsästyslain mukaisesti. Metsästys edellyttää Metsähallituksen lupaa.
6. Tieteellisessä tai opetustarkoituksessa tapahtuva eläinten tappaminen ja pyydystäminen sekä kivennäisnäytteiden vähäinen ottaminen edellyttävät Metsähallituksen lupaa.
7. Luonnonsuojelua valvovalla viranomaisella ja luonnonsuojelualueen vartijalla on oikeus ottaa haltuunsa metsästys-, keräily- tai muut välineet, joita on käytetty tai aiotaan käyttää vastoin luonnonsuojelualueella noudatettavia säännöksiä ja määräyksiä. Sama haltuunotto-oikeus koskee myös luonnonsuojelualueella luvattomasti pyydettyjä eläimiä ja luvattomasti otettuja kasveja sekä kaikkea muuta sellaista, mitä luonnonsuojelualueella on kielletty ottamasta tai siellä käyttämästä.

Ehdotus Hangasnevan–Säästöpiirinnevan soidensuojelualueen järjestyssäännöksi

Luonnonsuojelulain (1096/1996) nojalla Metsähallitus on xx.xx.xxxx antanut seuraavan Perhon kunnassa sijaitsevaa Hangasnevan–Säästöpiirinnevan soidensuojelualuetta koskevan järjestyssäännön. Soidensuojelualue on perustettu lailla (676/1981), ja sen rauhoituksesta ja hallinnosta on säädetty asetuksella (933/1981). Järjestyssääntö koskee myös suojelualueen laajennusosia.

1. Suojelualueella on kielletty roskaaminen, luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten tappaminen, pyydystäminen ja hätyyttäminen jäljempänä säädettävien poikkeuksien sekä toimenpiteiden, jotka saattavat muuttaa suoalueen luonnonmukaista vesitasapainoa.

Koirien, kissojen ja muiden eläinten päästäminen irralleen on kielletty.

2. Suojelualueella saa liikkua ja leiriytyä vapaasti jokamiehenoikeudella.
3. Tulenteko on sallittu ainoastaan Metsähallituksen luvalla.
4. Kalastus on sallittu voimassa olevan kalastuslain mukaisesti.
5. Metsästys sallitaan voimassa olevan metsästyslain mukaisesti. Metsästys edellyttää Metsähallituksen lupaa.
6. Tieteellisessä tai opetustarkoituksessa tapahtuva eläinten tappaminen ja pyydystäminen sekä kivennäisnäytteiden vähäinen ottaminen edellyttävät Metsähallituksen lupaa.
7. Luonnonsuojelua valvovalla viranomaisella ja luonnonsuojelualueen vartijalla on oikeus ottaa haltuunsa metsästys-, keräily- tai muut välineet, joita on käytetty tai aiotaan käyttää vastoin luonnonsuojelualueella noudatettavia säännöksiä ja määräyksiä. Sama haltuunotto-oikeus koskee myös luonnonsuojelualueella luvattomasti pyydettyjä eläimiä ja luvattomasti otettuja kasveja sekä kaikkea muuta sellaista, mitä luonnonsuojelualueella on kielletty ottamasta tai siellä käyttämästä.

Ehdotus Linjasalmennevan–Tynnyrinevan soidensuojelualueen järjestyssäännöksi

Ehdotus koskee nykyistä soidensuojelualuetta ollen voimassa siihen saakka, kunnes Linjasalmennevan–Tynnyrinevan suojelualuekokonaisuuden muodostaminen tapahtuu (luku 13).

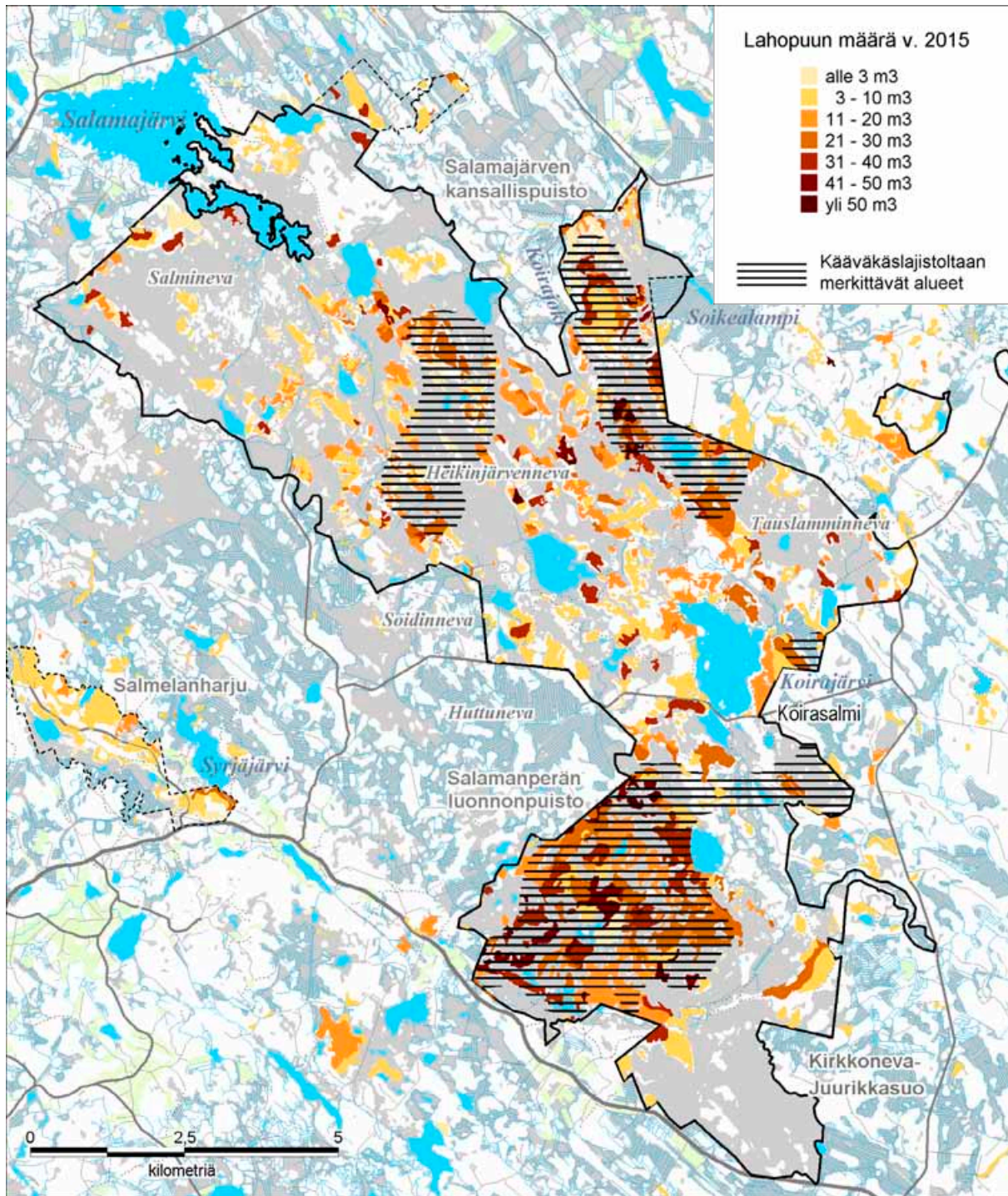
Luonnonsuojelulain (1096/1996) nojalla Metsähallitus on xx.xx.xxxx antanut seuraavan Lesti-järven kunnassa sijaitsevaa Linjasalmennevan–Tynnyrinevan soidensuojelualuetta koskevan järjestyssäännön. Soidensuojelualue on perustettu lailla (851/1988), ja sen rauhoituksesta ja hallinnosta on säädetty asetuksella (852/1988).

1. Suojelualueella on kielletty roskaaminen, luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten tappaminen, pyydystäminen ja hätyyttäminen jäljempänä säädettävin poikkeuksin sekä toimenpiteet, jotka saattavat muuttaa suoalueen luonnonmukaista vesitasapainoa.

Koirien, kissojen ja muiden eläinten päästäminen irralleen on kielletty.

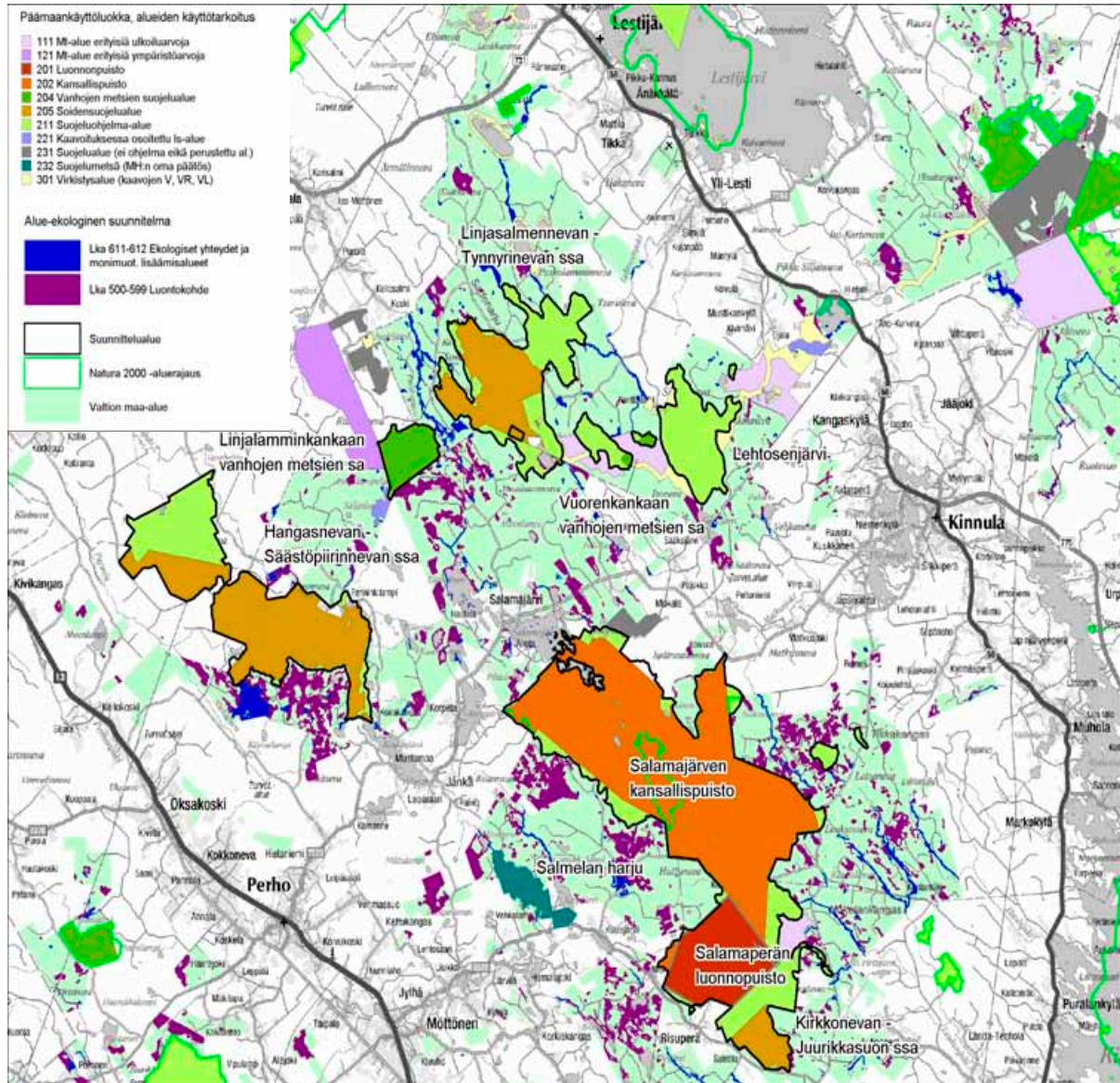
2. Suojelualueella saa liikkua ja leiriytyä vapaasti jokamiehenoikeudella.
3. Tulenteko on sallittu ainoastaan Metsähallituksen luvalla.
4. Kalastus on sallittu voimassa olevan kalastuslain mukaisesti.
5. Metsästys sallitaan voimassa olevan metsästyslain mukaisesti. Metsästys edellyttää Metsähallituksen lupaa.
6. Tieteellisessä tai opetuksellisessa tarkoituksessa tapahtuva eläinten tappaminen, pyydystäminen ja kerääminen sekä kivennäisnäytteiden vähäinen ottaminen edellyttävät Metsähallituksen lupaa.
7. Luonnonsuojelua valvovalla viranomaisella ja luonnonsuojelualueen vartijalla on oikeus ottaa haltuunsa metsästys-, keräily- tai muut välineet, joita on käytetty tai aiotaan käyttää vastoin soidensuojelualueella noudatettavia säännöksiä ja määräyksiä. Sama haltuunotto-oikeus koskee myös soidensuojelualueelta luvattomasti pyydettyjä eläimiä ja luvattomasti otettuja kasveja sekä kaikkea muuta sellaista, mitä alueelta on kielletty ottamasta tai siellä käyttämästä.

Salamajärven suojelualuekokonaisuuden lahoppuun määrä ennustevuonna 2015 ja kääväkaslajistoltaan merkittävät alueet vuonna 2005

Salamajärven suojelualuekokonaisuuden päämaankäyttöluokat ja alue-ekologisten suunnitelmien ekologiset yhteydet, monimuotoisuuden lisäämisalueet ja luontokohteet

(Kinnunen 1998; Vainikainen ym. 2001)

(© Metsähallitus 2005, © Genimap OY, Lupa L5293, © Maanmittauslaitos 1/MYY/05, © Suomen ympäristökeskus 2005)

Lausuntoyhteenveto

Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelmaan pyydettiin lausunto seuraavilta tahoilta: Lestijärven kunta, Kinnulan kunta, Halsuan kunta, Perhon kunta, Kivijärven kunta, Keski-Suomen ympäristökeskus, Länsi-Suomen ympäristökeskus, Keski-Pohjanmaan liitto, Keski-Suomen liitto, Kehittämisyhtiö Witas Oy, Kaustisen seutukunta (KASE), Suomenselän Lintutieteellinen Yhdistys ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry, Kokkolan Metsästysseura ry, Keski-Suomen Riistanhoitopiiri, Pohjanmaan Riistanhoitopiiri, Keski-Suomen museo, Pohjanmaan Maakuntamuseo, Perhon osakaskunta, Kivijärven osakaskunta, Kinnulan osakaskunta ja Salamajärven osakaskunta.

Lausunto saatiin seuraavilta tahoilta: Lestijärven kunta, Kinnulan kunta, Perhon kunta, Kivijärven kunta, Keski-Suomen ympäristökeskus, Keski-Pohjanmaan liitto, Keski-Suomen liitto, Suomenselän Lintutieteellinen Yhdistys ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry, Kokkolan Metsästysseura ry, Pohjanmaan Riistanhoitopiiri, Keski-Suomen museo, Pohjanmaan museo, Kivijärven osakaskunta, Salamajärven osakaskunta ja Länsi-Suomen ympäristökeskus.

HOITO- JA KÄYTTÖSUUNNITTELUN KOHTA, LAUSUJA JA EHDOTUS	METSÄHALLITUKSEN KOMMENTTI SEKÄ AIHEUTUNUT TOIMENPIDE HOITO- JA KÄYTTÖSUUNNITELMASSA
<p>YLEISTÄ</p> <p>Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Suomenselän Lintutieteellinen Yhdistys ry Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma on huolellisesti tehty. Tietoa ja tausta-aineistoa on paljon. Kokonaisuus muodostaa hyvän lähtökohdan tämän Etelä-Suomen oloissa laajan suojelualuekokonaisuuden tulevaisuuden suunnittelussa. Onnistuneita sovitteluratkaisuja ja kompromisseja on suunnitelmassa runsaasti.</p>	<p>- Ei kommenttia. + Ei toimenpiteitä.</p>
<p>METSÄSTYS</p> <p>Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Suomenselän Lintutieteellinen Yhdistys ry EU-direktiivin ja luonnonsuojelulain määräysten mukaisesti, lajien suojelutavoitteiden toteutumiseksi, metsähanhen, riekon, metson, teeren ja karhun metsästys tulee lopettaa suunnittelun alueen soidensuojelualueilla ja muilla Natura-alueilla.</p>	<p>- Suunnitelmaa varten laadittiin linnustoselvitys, johon rajattiin linnuston suojelun kannalta tarpeelliset rauhoitusalueet. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on tukeuduttu tähän asiantuntijaselvitykseen. Laki-sääteisesti metsästys on kielletty Salamanperän luonnonpuistossa, Salamajärven kansallispuistossa sekä Linjalamminkankaan ja Vuorenkankaan luonnonsuojelualueilla. Iso-Valvatin kosteikolle ehdotetaan vesilintujen metsästyskieltoa. Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelun alueen metsästys päättyy hirvenajoa lukuun ottamatta, kun suunnitelmassa ehdotettu soidensuojelun alueen liittäminen Salamajärven kansallispuistoon toteutuu. Muu osa Salamajärven Natura-alueesta (poisluettuna Salamanperän luonnonpuisto) kuuluu kansallispuiston laajennusosaan, missä metsästys niin ikään päättyy hirvenajoa lukuun ottamatta. Myös muilla alueilla metsästystä rajoitetaan lainsäädännöllisin keinoin (luku 7.4.2). Muilta osin metsästyksen laajempi rajoittaminen lainsäädännöllisin keinoin ei ole lajikantojen suojelun kannalta tarpeen, vaan tähän liittyvä ohjaus toteutetaan Metsähallituksen omalla metsästyksen suunnittelujärjestelmällä (luku 7.4.2). + Suunnitelmatekstiin lisätään kappale Metsähallituksen omasta metsästyksen suunnittelujärjestelmästä (luku 7.4.2).</p>

Metsästysrauhoidusalueita olisi syytä olla kaikkien kanalintujen soidinalueiden ja vesilintujen muuttolevähdysalueiden sekä petolintujen pesäpaikkojen ympärillä leveänä vyöhykkeenä.

Metsästyksen valvontaa on tiukennettava, koska nykyisenkaltainen vapaa metsästyksen on osoittautunut lieveilmiöiltään hankalaksi.

Kaikki riistaeläinten ruokinta on suojelualueilla syytä lopettaa. Ruokinta muuttaa alueiden ekosysteemien rakennetta ja toimivuutta pitkällä aikavälillä, eikä siten kuulu suojelualueille. Hirven osalta myös nykyisenkaltainen nuolukivien sijoittelu suojelualueille on saattava loppumaan.

KALASTUS

Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Suomenselän Lintutieteellinen Yhdistys ry

Kalastuksen osalta Koirajärvillä on saavutettu kohtuullisen hyvä kompromissi istutusten ja luonnonsuojelun välillä. Sen sijaan olisi vihdoin aika yleisesti miettiä, onko Suomessa tarpeen jossakin päin säilyttää edes yksittäisiä lampia ja järviä täysin luonnontilaisina, eli myös kokonaan ilman kalastusta. Suunnittelualueelta on löydettävissä tähän tarkoitukseen sopivia kohteita. Kalastuksesta aiheutuu ongelmia myös muille lajeille, muun muassa kevättalven pilkkiaikaan. Tällöin kalastuksen vuoksi suojelualueilla ajetaan runsaasti luvatta moottorikelkoilla. Tällä on ollut suunnittelualueella vaikutusta ainakin kotkan pesintään ja pesimäpaikan valintaan. Olisi syytä harkita ainakin kevättalvista kalastuskieltoa alueen niille lammille, jotka ovat tai joille reitti kulkee liian lähellä (noin yhden-kahden kilometrin säteellä) kotkanpesiä. Kalastuskieltoalueet on syytä kartoittaa erikseen, mutta ainakin kalastusrajoitusten teko herkille alueille on kirjattava hoito- ja käyttösuunnitelmaan (HKS).

MOOTTORIKELKKAILU

Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Suomenselän Lintutieteellinen Yhdistys ry

On erittäin hyvä, että moottorikelkkareitit siirtyvät HKS:n toteutuksen yhteydessä pois suojelualueilta. Samoin osalle alueen vesistöjä haettava moottorikelkkailukielto on erittäin hyvä asia. Kieltoa voisi laajentaa vielä ainakin Ylimmäiselle Penninkilammelle, Iso-Valvatille ja Tynnyrijärvelle sekä Vähä-Tynnyrijärvelle.

- Kommentti: ks. yllä.
+ Toimenpiteet: ks. yllä.

- Suunnitelmassa todetaan, että valvonnassa erityishuomiota kiinnitetään metsästyksen ja myös sen lieveilmiöihin, kuten roskaantumiseen ja luvattomaan tulenteeseen (luku 15).
+ Ei toimenpiteitä.

- Riistaeläinten ruokinta on suunnittelualueella erittäin vähäistä.
+ Suunnitelmaan lisätään riistaeläinten ruokintakielto suunnittelualueella (luku 7.4.2).

- Salamanperän luonnonpuistossa kalastus on kielletty kokonaan, eli lausujatahon toimiva tilanne on toteutunut. Osa Salamajärven kansallispuiston lammista sisältyy rajoitusosaan, jossa liikkuminen 1.3.–15.7. on kielletty merkittyjen polkujen ulkopuolella. Kansallispuistossa ja myös muualla suunnittelualueella valtaosa pienistä lammista on sellaisia, joissa todellisuudessa ei juurikaan kalasteta vaikka jokamiehenoikeudella tapahtuva kalastaminen onkin sallittua. Siten tilanne on kalastuksen osalta varsin luonnontilainen ilman jokamiehenoikeuteen kohdistuvia lisärajoituksia. Metsähallituksen näkemyksen mukaan suunnittelualueella tapahtuva kalastus sinänsä ei vaikuta kotkan pesintään tai pesimäpaikan valintaan. Sen sijaan kevään kalastuksen haitallisena ja luontoarvoja häiritsevänä lieveilmiönä on pidettävä luvattonta moottorikelkkailua, jonka valvontaan tullaan panostamaan erityisesti, kuten suunnitelmasta käy ilmi (luku 15).
+ Ei toimenpiteitä.

- Alueella ei ole moottorikelkkareittejä vaan moottorikelkkauria. Moottorikelkkailukiellon hakeminen Tynnyrijärvelle ja Vähä-Tynnyrijärvelle on turha toimenpide, koska niille pääseminen edellyttää maanhaltijan eli Metsähallituksen luvan. Sama tilanne on Iso-Valvatilla sen jälkeen, kun moottorikelkkaura siirretään Natura-alueen ulkopuolelle, kuten suunnitelmassa ehdotetaan (luku 7.6). Ylimmäiselle Penninkilammelle on perusteltua hakea moottorikelkkailukieltoa, koska sieltä ohjautuu luvattonta kelkkaliikennettä Hangasnevan luontorvoiltaan herkille keskusalueille.
+ Suunnitelmaan lisätään moottorikelkkailukiellon hakeminen Ylimmäiselle Penninkilammelle (luku 7.6).

TIESTÖ

Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Suomenselän Lintutieteellinen Yhdistys ry

Natura-alueiden metsäautotieverkostoa voisi pienentää huomattavasti suunniteltua enemmänkin. Tämä lisäksi alueen erämaisuutta ja ehkäisisi autolla tapahtuvaa turhaa liikkumista aroilla alueilla. Tiestön väheneminen ehkäisisi ennalta myös salametsästystä. Natura-alueiden häiriöille herkkien lajien pesimäalueiden lähelle johtavat tiet tulisi sulkea puomeilla.

- Natura-alueiden sisälle päätyvät metsäautotiet on suunnitelmassa ehdotettu katkaistaviksi, mikäli teillä ei ole merkitystä alueen hoidon, palveluvarustuksen huollon tai pelastustoiminnan kannalta (luku 7.6). Katkaistaviksi ehdotettuja tieuria on useita, eivätkä jäljelle jäävät tiet uhkaa Metsähallituksen näkemyksen mukaan alueen luontoarvoja. Hangasnevan–Säästöpiirinevan ja Linjasalmennevan Natura-alueiden sekä Koirasalmen kautta kulkee metsäautoteitä, jotka ovat tärkeitä luonnon virkistyskäytön, luontomatkailun sekä jokamiehenoikeuksiin perustuvien toimintojen, kuten marjastuksen, kannalta.

+ Ei toimenpiteitä.

VIRKISTYSKÄYTTÖ

Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Suomenselän Lintutieteellinen Yhdistys ry

Suojelualuekokonaisuuden virkistyskäyttö on runsasta ja sillä on hyvät edellytykset laajentua entuudestaan. Myös virkistyskäytön osalta HKS on tehty hyvin; se turvaa ja parantaa entisestään virkistysmahdollisuuksia, mutta sopeuttaa virkistyskäytön kuitenkin luontoarvojen säilyttämisen vaatimuksiin. Ainoa ongelmakohta on syksyn metsästyskausi, joka vaikeuttaa muuta virkistyskäyttöä ja on jo aiheuttanut jopa selkeitä vaaratilanteita retkeilijöiden ja metsästäjien välille muun muassa syksyn 2005 hirvijahdin yhteydessä.

- Virkistys- ja luontomatkailukäyttö keskittyy pääosin Salamajärven kansallispuistoon, missä metsästys on kielletty. Lausunnossa viitataan kansallispuistossa tapahtuneeseen luvattomaan hirvenkaatoon, joka tutkitaan asianmukaisesti.

+ Ei toimenpiteitä.

LÄHIALUEIDEN METSIEN HOITO

Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Suomenselän Lintutieteellinen Yhdistys ry

HKS:aan kirjatut "lähialueille" määritellyt metrimääräiset etäisyydet ovat erittäin selkeät. 500 m suojelualueen, 50–100 m retkeilypolun ja 100–200 m tuloteiden varsille on varsin sopiva leveys. Näiden metrimääräisten puskurivyöhykkeiden metsänkäsittelyn määrittelyihin on sisällytettävä selkeä kieltö avohakkuille, maanmuokkaukselle ja kunnostusojitukselle.

- Suunnitelmaan kirjatut puskurivyöhykkeiden metsänkäsittelytavat perustuvat metsätalouden ympäristöoppaaseen. Suunnitelmatekstin mukaan metsänkäsittelyn kohteena olevalta alueelta laaditaan ennen toimenpiteitä maisema-analyysi. Lähtökohtana pidetään sitä, että metsänkäsittely ei aiheuta maisemavaurioita vaan ylläpitää ja parantaa alueen maisemiarvoja ja samalla virkistyskäyttöarvoja (luku 12.1). Metsähallitus pitää metsätalouden ympäristöoppaan metsänkäsittelyohjeita riittävinä.

+ Ei toimenpiteitä.

ALUEEN RAJAUS

Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Suomenselän Lintutieteellinen Yhdistys ry

On merkillepantavaa ja hyvää, että suunnitelmassa pystyttiin ottamaan mukaan myös alueita varsinaisten Natura-alueiden ulkopuolelta. HKS:ssa käsiteltyjen alueiden väliin sijoittuva Elämäisen lintuvesiohjelma-kohde olisi myös tullut ottaa mukaan tarkastelu-alueeseen, samoin läheinen Salmelanharjun suojelumetsä. Peuranpolun retkeilyreitit varsi Salmelanharjulta kansallispuistoon olisi ansainnut vastaavan käsittelyn kuin reitin pohjoisosa sai osakseen. Heikinjärvennevan vesitalouden luonnontilaisuutta pahiten uhkaavan, osin ojitetun Soidinnevan ottaminen mukaan

- Varsinaisen suunnittelualueen rajausta noudattaa Natura-rajausta, minkä lisäksi suunnitelmaan on sisällytetty Natura-alueen ulkopuolella olevia Metsähallituksen luontopalvelujen hallinnoimia alueita. Soidinneva ei kuulu Natura-alueisiin, eikä se ole myöskään Metsähallituksen luontopalvelujen aluetta. Elämäinen ei kuulu valtion vesialueisiin. Salmelanharju ei kuulu Natura-alueisiin, joskin se siirtyi Metsähallituksen luontopalvelujen hallintaan hoito- ja käyttösuunnitelmaprosessin aikana. Tuolloin tehtiin kuitenkin päätös, että Salmelanharjua ei enää sisällytetä hoito- ja käyttö-

suunnitelmaan ja ennallistettaviin alueisiin olisi ollut erittäin suotavaa.

MUITA HUOMIOITA

Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry, Suomenselän Lintutieteellinen Yhdistys ry

Lajilistat alueiden merkittävistä eliölajeista ovat pääosin kattavia. Pyyn puuttumista Lehtosenjärveltä ja metson puuttumista Linjasalmenevalta ihmettelemme. Teeriä taas havaitaan säännöllisesti Heikinjärvennevalta ainakin syksyisin ja keväisin. Myös pöllöjen osalta esiintymistiedoissa on selvästi puutteita, mutta yksilöidyt havainnot ilmeisesti puuttuvat.

Alueen kanalintukantojen säännöllinen seuraaminen erilaisilla laskennoilla olisi perusteltua.

SOIDENSUOJELUALUEIDEN JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suomen piiri ry
Järjestyssäännössä mainitaan selkärankaisten eläinten tappamisen yms. olevan kiellettyä. Olisiko säädös syytä ulottaa myös esimerkiksi perhosiin ja muihin selkärangattomiin?

Kalastus todetaan vapaaksi. Tähän kohtaan on ehdotomasti lisättävä, että poikkeuksen tekevät erikseen määriteltävät alueet, joilla kalastusta voidaan lajiston suojelemiseksi rajoittaa. Kalastusrajoitusalueiksi tulee sisällyttää ainakin mahdolliset kaakkurin ja mustalinnun pesimälammet lajien pesimäaikaan, ja kotkanpesien ympäristön lammet kotkan pesimäaikaan. Jollakin lammella kalastuksen kieltäminen kokonaan voi olla perusteltua muun muassa mahdollisten tutkimustarkoitusten vuoksi.

Metsästys sallitaan soidensuojelualueilla. Luonnonsuojelulain (1096/96) 5 §:n mukaisesti Natura-alueilla luonnonvaraisten lajien suojelutason pitää olla suotuisa tai se pitää palauttaa suotuisaksi. Tällä hetkellä suotuisan suojelutason vaatimus ei laadittavien järjestyssääntöjen tarkoittamilla alueilla täyty ainakaan metsähanhen, riekon, metson ja teeren osalta, erityisesti voimakkaan metsästyspaineen vaikutuksesta. Nykytilanteessa ei ole syytä laajentaa yleistä metsästys-oikeutta koskemaan soidensuojelualueita, koska metsästyksen lakisääteiset edellytykset eivät täyty koko Natura-alueillakaan. Poikkeuksena voidaan tarpeen mukaan harkita esimerkiksi hirvenmetsästyksen ja vierasperäisten pienpetojen metsästyksen sallimista siltä osin, kuin suotuisan suojelutason heikkenemisen vaaraa ei ole. Pääsääntönä ja järjestyssääntöön kirjattuna muotoiluna tulee kuitenkin olla selkeä

suunnitelmaan, vaan jätetään odottamaan myöhempiä suunnittelua. Hoito- ja käyttösuunnitelma pitää sisälään useita Natura-alueita ja peräti seitsemän lakisääteistä suojelualueita. Uusien alueiden sisällyttäminen suunnitelmaan olisi tehnyt siitä liian monitahoisen ja vaikeasti hallittavan. Peuran Polun varren metsänkäsittelyohjeet koskevat myös Salmelanharjulta Salamajärven kansallispuistoon kulkevaa polkuosuutta.
+ Ei toimenpiteitä.

- Linnustoselvitys perustuu aina otokseen määrättyinä ajankohtana. Esimerkiksi metson havaitseminen pesimäaikaan voi olla hankalaa.
+ Suunnitelmaan lisätään lajilistan ulkopuolelle lausujatohon mainitsemat lintulajit (luku 2.5.1.2).

- Metsähallitus toteuttaa alueella jo nyt riistakolmiolaskentoja. Lisäksi suunnitelman seurantaosassa mainitaan riistakantaseuranta (luku 18.5).
+ Ei toimenpiteitä.

- Metsähallitus ei voi muuttaa asetuksen tekstiä.
+ Ei toimenpiteitä.

- Kommentti: ks. yllä kohta kalastus.
+ Ei toimenpiteitä.

- Kommentti: ks. yllä kohta metsästys. Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelualue siirtyy pois metsästyksen piiristä, kun alue liitetään Salamajärven kansallispuistoon. Siinä vaiheessa myös soidensuojelualueen metsästyksen salliva järjestyssääntö kumoutuu.
+ Ei toimenpiteitä.

metsästyskielto soidensuojelualueilla.

SOIDENSUOJELU

Kivijärven osakaskunta

Kirkkonevan itäosassa sijaitsevasta Koivulammesta lähtevä laskuoja pitäisi tukkia, jolloin lammen ympäristön luonnontilaisuus paranee.

- Alue ei sijaitse Natura-alueella eikä ole Metsähallituksen luontopalvelujen hallinnassa. Asia voidaan ottaa tarkasteluun siinä vaiheessa, kun Koivulammen kunnostusojitus tulee ajankohtaiseksi. Lammen ympäristön luonnontilaisuuteen vaikuttaa ennen kaikkea mainitun nevan tiheä ojaverkosto.

+ Ei toimenpiteitä.

KALASTUS

Kivijärven osakaskunta

Koirajärveen pitäisi istuttaa rapuja.

- Kansallispuiston luonteen takia siellä ei voida harjoittaa enempää istutustoimintaa, kuin mitä suunnitelmassa on mainittu.

+ Ei toimenpiteitä.

Kirjolohen istutusta voitaisiin jatkaa Kaunislammissa.

- Suunnitelma ei ota kantaa Kaunislammen istutukseen, koska lampi ei sijaitse Salamajärven kansallispuistossa eikä Natura-alueella.

+ Ei toimenpiteitä.

Ahvenlammen ryhmä- ja perhematkapalveluja parantaisi uimarannan teko yms.

- Natura-alueen sisällä suunnitelmassa ehdotetuista palveluvarustuksen kehittämistoimenpiteistä ei ole syytä poiketa, jotta alueen erämainen luonne ja veto-voima säilyisivät.

+ Ei toimenpiteitä.

MARJASTUS

Kivijärven osakaskunta

Marjastus on sallittava koko alueella.

- Marjastus on mahdollista muualla paitsi Salamajärven kansallispuiston rajoitusosassa merkittyjen polkujen ulkopuolella 1.3.–15.7. ja Salamanperän Luonnonpuistossa. Näistä määräyksistä ei voida poiketa, koska muuten alueen keskeisiä luontoarvoja ei voida turvata.

+ Ei toimenpiteitä.

KULTTUURIPERINTÖ

Keski-Suomen museo

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa muinaisjäännösten suojelu ja hoito on arvioitu perusteellisesti ja asiantuntevasti. Muinaisjäännösten hoidosta tulee kuitenkin kuulla myös Museoviraston arkeologisen osaston kommentit.

- Muinaisjäännösten hoidosta laaditaan toimenpidesuunnitelmat, joihin pyydetään lausunto Museovirastolta voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti (luku 6.3).

+ Ei toimenpiteitä.

Salamajärven ympäristökokonaisuuden hoito- ja suojelusuunnitelman vaikutusarviointi on tehty asiantuntevasti ja sidosryhmät tunnistaen. Keski-Suomen museo esittää kuitenkin, että myös maakuntamuseot ja Museoviraston alueyksiköt liitettäisiin mukaan yhteistyösapuoliin, jotta paikallisista tarpeista lähtevä alueellinen tasavertaisuus kulttuuriperinnön vaalimisessa pystyttäisiin riittävästi turvaamaan.

- Suunnitelman laadintaa varten perustetussa yhteistyöryhmässä ei ollut mukana maakuntamuseon tai Museoviraston edustusta.

+ Jatkossa em. tahot kutsutaan mukaan yhteistyöryhmään.

LIIKENNE JA LIIKKUMINEN

Salamajärven Osakaskunta

Metsähallitus hakee alueelliselta ympäristökeskukselta moottorikelkkailukielloa Salmijärvelle sekä Salamajärven Pahalahteen, Paskolahteen ja Pitkälahteen.

- Moottorikelkkailukiellolla pyritään saamaan hallintaan luvaton kelkkailu Salamajärven kansallispuistoon kuuluvilla niemialueilla. Kuutamohiihto ja latu-urien

Talvisin on järjestetty kuutamohiihto Salamajärven entiseltä kansakoululta Jyrkkäniemen nuotiopaikalle ja viety omat polttopuut Salamajärveä pitkin moottorikelkalla paikalle ja vedetty latu-urat hiihtäjille muuttaman kerran talvessa.

vetäminen Jyrkkäniemen nuotiopaikalle on virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta merkityksellistä. Tällaisten toimintojen jatkumisesta voidaan sopia, vaikka moottorikelkkailukielto tulisikin voimaan.
+ Ei toimenpiteitä.

EHDOTUS SALAMAJÄRVEN KANSALLISPUISTON JÄRJESTYSSÄÄNNÖKSI

Salamajärven Osakaskunta

Moottoriveneiden käyttökielto Salamajärvessä ei ole tarpeellinen, mutta moottorien teho voitaisiin rajata esim. 5 hv:aan. Samoin akkukäyttöisillä moottoreilla liikkuminen pitäisi olla sallittua, koska monilla ikääntyneillä ja sairailta ei ole kuntoa soutaa Salamajärven kylän rannasta Salmijärven päähän ihailemaan luontoa ja onkimaan ja paistamaan makkaraa Jyrkkäniemeen. Koska Salamajärven kansallispuisto on tarkoitettu yleiseksi nähtävyydeksi, niin tämä moottoriveneiden käyttökielto sotii tätä tarkoitusta vastaan.

- Salamajärven ja Salmijärven vesialueet eivät kuulu Salamajärven kansallispuistoon, joten moottoriveneiden käyttökielto ei koske niitä.
+ Ei toimenpiteitä.

METSÄSTYS

Kokkolan metsästysseura ry

Metsästys on kuulunut alueen käyttöön ikimuistoisista ajoista lähtien, kuten suunnitelman historiaosasta selviää. Metsästyksen harjoittaminen ei aiheuta minkäänlaista vaaraa suunnitelmassa lueteltujen uhanalaisten ja harvinaisten kasvi- ja eläinlajien häviämisen kannalta. Seuramme ainoa vesilintujen metsästysalue on Iso-Valvatti. Suunnitelmat Iso-Valvatin alueen vesilintujen metsästyksen kieltämisestä on mielestämme väärin perusteltu, joten metsästystä ei pidä alueella kieltää. Lintujen tarkkailu keskittyy pääasiassa kevään muutto- ja pesimisaikaan, päinvastoin kuin metsästyksen syksyn aamu- ja iltahämärän aikoihin. Toivomme suunnitelmaan muutosta Iso-Valvatin vesilintujen metsästyksen sallimiseksi myös jatkossa.

- Suunnitelmaa varten laadittiin linnustaselvitys, johon rajattiin linnuston suojelun kannalta tarpeelliset rauhoitusalueet. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on tukeuduttu tähän asiantuntijaselvitykseen. Linjasalmennevan Natura-alueella sijaitseva Iso-Valvatti on järvenlaskun ja sitä seuranneen umpeenkasvun synnyttämä kosteikko, joka linnuston monipuolisuudessa ja runsaudessa on erinomainen ja ainutlaatuinen. Monille vaatelialle lintulajeille Iso-Valvatti on alueen ainoa esiintymispaikka. Pesimälinnuston lisäksi Iso-Valvatilla on tärkeä merkitys muuinaikaisena levähdysalueena. Kosteikon lintuarvoja pyritään nostamaan vielä entisestään palauttamalla vedenpinnan luontainen korkeusvaihtelu (luku 5.3.3). Lintujen tarkkailu ja muu virkistyskäyttö ja luontomatkailu ajoittuvat myös syksyyn. Lintutorni ja nuotiopaikka sijaitsevat lintukosteikon äärellä, mutta lähellä sijaitsee myös autiotupakäytössä oleva Valvatin vanha metsänvartijatila. Peuran Polun vaellusreitti kulkee Valvatin autiotuvan ja lintutornin kautta. Valvatin kokonaisuus kuuluu virkistyskäytön ja luontomatkailun ensisijaisiin kehittämiskohteisiin, mitä varten Valvatin metsänvartijatilaa suunnitellaan kunnostettavaksi.
+ Ei toimenpiteitä.

KÄYTÖN OHJAAMINEN

Keski-Pohjanmaan liitto

Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma on asiantuntevasti toteutettu suunnitelma, jolle on leimallista yhteistyöhakuisuus ja toimitaan sitouttaminen osallistavan suunnittelun avulla. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa vyöhykkeistäminen on esitetty keskeiseksi tavaksi ohjata alueen käytölle kohdistuvia paineita. Tämän ohella voisi pohtia laajemmin ns. pehmeiden ohjauskeinojen, kuten tiedottamisen, opastuksen ja asennekasvatuksen, soveltamista käytön ohjaamisessa. Näkökulman voisi ottaa selkeämmin ja perustellen esiin vyöhykkeistämisestä yhteydessä.

- Lausujatahon mainitsemat ns. pehmeät ohjauskeinot on esitelty kattavasti luonto-opastuksen (luku 8) ja opetuksen (luku 9) yhteydessä.
+ Ei toimenpiteitä.

LIITE 9. 7(16)

Kulttuurivyöhyke-termin käyttöä voisi vielä harkita, koska kulttuurivyöhyke on kuvattu suunnitelmassa pistemäisinä kohteina.

- Suunnitelma on koostettu Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunnitelmien laadintaan liittyvien karttaohjeiden mukaisesti.

+ Ei toimenpiteitä. Asia otetaan tarkasteluun, kun hoito- ja käyttösuunnitelman karttaohjetta päivitetään.

VIRKISTYSKÄYTTÖ JA LUONTOMATKAILU

Perhon kunta

Hoito- ja käyttösuunnitelma on hyvin laadittu, tasokas, kattava ja monipuolinen. Paikallisten asukkaiden tarpeet ja toiveet on syytä ottaa myös jatkossa korostetusti huomioon, jotta voidaan välttyä suuremmilta ristiriidoilta.

- Hoito- ja käyttösuunnitelma tähtää ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävään toimintaan, mikä on myös kirjattu suunnitelmaan (luku 3.1). Kestävän kehityksen periaate edellyttää paikallisen väestön tarpeiden huomioimista suunnitelman toteuttamisessa.

+ Ei toimenpiteitä.

Erä- ja luontomatkailun kehittämiseksi tulee jättää riittävät kehittämis- ja toimintamahdollisuudet.

- Erä- ja luontomatkailu on keskeinen osa suunnitelmaa. Kestävän luontomatkailun kehittäminen on alueella tärkeää, mikä on tuotu korostetusti esille suunnitelmassa (esimerkiksi luku 3.1).

+ Ei toimenpiteitä.

Suojelualuekokonaisuuksien lähialueille ja niiden maankäytölle ei saa asettaa sellaisia rajoitteita, jotka estävät tai heikentävät maa- ja metsätalouden harjoittamista tai muuta laillista elinkeinotoimintaa.

- Metsähallituksen näkemyksen mukaan suunnitelmasa ei aseteta lausujatahon mainitsemia rajoitteita. Luontomatkailun ja virkistyskäytön kehittämisen kannalta suojelualueiden rajoilla, keskeisten tuloteiden varsilla ja polkureittien läheisyydessä metsänkäsitteilyn täytyy olla pehmeää (luku 12.1).

+ Ei toimenpiteitä.

Kelkkareitistöä kehittämällä voidaan tukea alueen matkailu- ja virkistyskäyttöä sekä vähentää kelkkailusta mahdollisesti aiheutuvia häiriöitä.

- Suunnitelmassa ehdotetaan kelkkauraston siirtoa pois Natura-alueilta, mikä vähentää kelkkailusta aiheutuvia häiriöitä estämättä kuitenkaan reitistön kehittämistä (luku 7.6).

+ Ei toimenpiteitä.

Jängänjärvi–Myllyjärvi–Myllyjoki–Penninkilampi–Penninkijoki–Halsuanjärvi-vesistön reitti kulkee suurimmalta osin Hangasnevan–Säästöpiirinnevan Natura 2000 -alueella ja muodostaa kulttuurisesti merkittävän reitistön. Vesistön kunnostamisella ja ennallistamisella tuetaan alueen virkistys- ja luontomatkailukäyttöä.

- Suunnitelmassa ei aseteta estettä mainitun vesireitin kehittämiseksi, kunhan se ei vaaranna soidensuojelualueen perustamistarkoitusta ja niitä luontoarvoja, joiden takia alue on otettu Natura 2000 -verkostoon.

+ Ei toimenpiteitä.

Alueen suojelua ei pidä liiaksi korostaa, jotta kansalaiset voivat alueella vieraila ja tutustua luontoon ja jotta alueen suurinta vetovoimatekijää eli kalastusta voidaan alueella jatkaa.

- Suunnitelmassa on sovitettu yhteen luontoarvojen suojelu ja virkistyskäytön sekä luontomatkailun kehittäminen. Kalastus on tällä hetkellä suurin vetovoimatekijä, mutta alueella on mahdollisuuksia myös muunlaisen luontomatkailun kehittämiseksi.

+ Ei toimenpiteitä.

TIESTÖ

Kinnulan kunta

Koirasalmen yksityistie välillä Silkkiperän pt–Koirasalmi on erittäin huonokuntoinen ja tien kuntoon saattaminen on ensisijaisen tärkeää, jotta Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelmaa voidaan toteuttaa ja Salamajärven ym. alueiden virkistyskäyttöön on realistiset edellytykset.

- Lausujatahon mainitseman tien ja muutamien muiden teiden kunto on keskeinen kysymys Salamajärven kansallispuiston kehittämisen kannalta. Suunnitelmasa todetaan, että Koirasalmen kautta kulkeva Perhon ja Kinnulan–Kivijärven välinen tieosuus pyritään saamaan yleiseksi tieksi, mikä parantaisi kansallispuiston saavutettavuutta ja edesauttaisi Koirasalmen alueen ja Salamajärven kansallispuiston virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämistä (luku 7.6). Lausunnossa mainittu tie sisältyy Perhon ja Kinnulan–Kivijärven

väliseen tieosuuteen.
+ Ei toimenpiteitä.

METSÄSTYS

Pohjanmaan riistanhoitopiiri

Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu osallistavan suunnittelun periaatteiden hengessä. Metsästyksen kieltäminen Valvatin kokoisella pienehköllä lintuvedellä lienee tässä tapauksessa perusteltua, mutta riistanhoitopiiri toivoo, että lintuvesien hoidon yleisperiaatteena pidettäisiin jatkossa ajallisia tai aluekohtaisia metsästysrajoituksia. Riistanhoitopiiri pitää suunnitelman metsästyslinjauksia hyvinä ja uskoo, että hyvän yhteistyön ansiosta metsästäjiä voidaan jatkossa hyödyntää myös alueella toteutettavissa riistalaskennoissa.

- Ei kommenttia.
+ Ei toimenpiteitä.

SUURPEDOT JA MAAKOTKA

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry

Hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu oikean suuntaisesti ja osoittaa pyrkimyksen pitää alueen käyttö hallinnassa ja luoda perusraamit alueen hoidolle. Suurpetojen ja petolintujen (esim. maakotka) huomioiminen nykyistä tarkemmin olisi suunnitelmaan kuuluva osa-alue, jota ei paljoakaan huomioitu.

- Metsähallituksen näkemyksen mukaan suunnitelman ratkaisut luovat perustan lausujatahon mainitsemien eläinlajien asianmukaiselle ja riittäväälle suojelulle. Metsähallituksen voimassa olevan käytännön mukaisesti maakotkaa ei käsitellä julkisissa asiakirjoissa, vaikka sen suojelu varmistetaan ja otetaan huomioon painokkaasti.
+ Ei toimenpiteitä.

KARTAT

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry

Kartat olivat liian pieniä. Kartat tulisi saada esim. liitteenä A4- tai jopa A3 -kokoisina.

- Suunnitelma on koostettu Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunnitelmien laadintaan liittyvien karttaohjeiden mukaisesti.
+ Ei toimenpiteitä. Asia otetaan tarkasteluun, kun hoito- ja käyttösuunnitelman karttaohjetta päivitetään.

MOOTTORIKELKKAILU

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry

Nykyisellään olevat moottorikelkkareitit tulee poistaa suojelualueilta. Koirasalmelle johtava ura metsäautotien varrella voisi säilyä ainoana kelkkailu-urana alueella.

- Alueella ei ole moottorikelkkareittejä vaan moottorikelkkauria. Lausujatahon ehdottama linjaus on mainittu suunnitelmassa (luku 7.6).
+ Ei toimenpiteitä.

KALASTUS

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry

Kaikkialla muualla kuin Koirajärvillä kalastuksen pitäisi olla kiellettyä 1.5.–31.7. välisenä aikana linnuston pesimärauhan säilyttämiseksi. Lisäksi pilkkikalastus pitäisi olla kiellettyä kotkanpesien läheisyydessä 1.2. alkaen, jolloin kotkien soidinaika alkaa. Paikalliselle väestölle kotitarvekalastus voisi olla sallittua luvanvaraisesti myös 1.5.–31.7. välisenä aikana Heikinjärvellä ja Matolammella. Koirajärvillä tapahtuva kalastus käsittää valtaosan koko puiston kävijämäärästä. On hyvä, että Koirajärvien kalastukseen ollaan laatimassa uusia menetelmiä. Rantojen ja kalastuksessa käytetyn alueen kuluminen täytyisi saada estymään. Istutusmäärä 5000 kg/v kirjolohta on melko suuri vesistön kuormittaja. Toivomme, että tulevaisuudessa istutusmääriä voitaisiin pienentää lajin vaihdon yhteydessä.

- Salamanperän luonnonpuistossa kalastus on kielletty kokonaan. Osa Salamajärven kansallispuiston lammista sisältyy rajoitusosaan, jossa liikkuminen 1.3.–15.7. on kielletty merkittyjen polkujen ulkopuolella. Kansallispuistossa ja myös muualla suunnittelualueella valtaosa pienistä lammista on sellaisia, joissa todellisuudessa ei juurikaan kalasteta vaikka jokamiehenoikeudella tapahtuva kalastaminen onkin sallittua. Siten tilanne on kalastuksen osalta varsin luonnontilainen ilman jokamiehenoikeuteen kohdistuvia lisärajoituksia. Metsähallituksen näkemyksen mukaan suunnittelualueella tapahtuva kalastus sinänsä ei vaikuta kotkan pesintään tai pesimäpaikan valintaan. Sen sijaan kevään kalastuksen haitallisena ja luontoarvoja häiritsevänä lieveilmionä on pidettävä luvatonta moottorikelkkailua, jonka valvontaan tullaan panostamaan erityisesti, kuten

suunnitelmasta käy ilmi (luku 15). Koirajärvien osalta lausujatahon mainitsevat parannusehdotukset on mainittu suunnitelmassa (luku 7.3.2).

+ Ei toimenpiteitä.

METSÄSTYS

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry

Metsästyksen salliminen pienriistan osalta on suurelta osin ristiriidassa mm. alueen suotuisan suojelutason kanssa erityisesti metsähanhen ja monien muiden pohjoisesta muuttavien vesilintujen sekä metson, teeren, riekon ja pyyn kohdalla. Suojelualueiden tulee olla erityisesti vaarantuneiden ja vähentyneiden lajien turvapaikka. Pienpetojen metsästys ja hirvenajo voitaisiin alueella sallia, mutta muusta metsästyksestä olisi luovuttava.

- Suunnitelmaa varten laadittiin linnustoselvitys, johon rajattiin linnuston suojelun kannalta tarpeelliset rauhoitusalueet. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on tukeuduttu tähän asiantuntijaselvitykseen. Lakisääteisesti metsästys on kielletty Salamanperän luonnonpuistossa, Salamajärven kansallispuistossa sekä Linjalamminkankaan ja Vuorenkankaan luonnonsojelualueilla. Iso-Valvatin kosteikolle ehdotetaan vesilintujen metsästyskieltoa. Kirkkonevan–Juurikkasuon soidensuojelualueen metsästys päättyy hirvenajoa lukuun ottamatta, kun suunnitelmassa ehdotettu soidensuojelualueen liittäminen Salamajärven kansallispuistoon toteutuu. Muu osa Salamajärven Natura-alueesta (poisluettuna Salamanperän luonnonpuisto) kuuluu kansallispuiston laajennusosaan, missä metsästys niin ikään päättyy hirvenajoa lukuun ottamatta. Myös muilla alueilla metsästystä rajoitetaan lainsäädännöllisin keinoin (luku 7.4.2). Muilta osin metsästyksen laajempi rajoittaminen lainsäädännöllisin keinoin ei ole lajikantojen suojelun kannalta tarpeen, vaan tähän liittyvä ohjaus toteutetaan Metsähallituksen omalla metsästyksen suunnittelujärjestelmällä (luku 7.4.2).

+ Suunnitelmatekstiin lisätään kappale Metsähallituksen omasta metsästyksen suunnittelujärjestelmästä (luku 7.4.2).

METSÄTALOUS

Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry

Suunnitelmassa on esitetty hyvin heikosti alueen metsänhoito- ja käyttösuunnitelmat, kun huomioidaan normaalissa metsätalousoikeudessa olevien alueiden laajuus ja metsätalouden merkityksellisyys alueen metsissä. Valtaosa suunnitelma-alueesta on tavanomaisessa metsätalousoikeudessa olevaa Metsähallituksen omistamaa maata. Suojavyöhykkeiden jättäminen teiden ja reittien varsille on ehdoton edellytys ja suojavyöhykkeiden tulisi olla laajoja ja vaihteittaisia, jolloin jyrkät rajat käsitellyn metsän välillä häviäisi. Kuitenkin suunnitelmassa ei suoraan kerrottu, millaisia puumääriä reittien varsille aiotaan jättää.

- Varsinaisen suunnittelualueen sisällä eli Natura-alueilla metsätaloutta ei harjoiteta. Suunnittelualueen ulkopuolella metsät ovat metsätalousoikeudessa, mutta niissäkin ulkoilu- ja virkistyskäytölliset arvot ovat tärkeällä sijalla. Suunnitelmaan kirjatut puskuri- eli suojavyöhykkeiden metsänkäsittelytavat perustuvat metsätalouden ympäristöoppaaseen. Suunnitelman mukaan metsänkäsittelyn kohteena olevalta alueelta laaditaan ennen toimenpiteitä maisema-analyysi. Lähtökohtana pidetään sitä, että metsänkäsittely ei aiheuta maisemavaurioita, vaan ylläpitää ja parantaa alueen maisemiarvoja ja samalla virkistyskäyttöarvoja (luku 12.1). Suunnitelman mukaan säästöpuuta jätetään suojelualueiden rajoille 500 metrin, Peuran Polun ja muiden retkeilyreittien varsille 50–100 metrin ja tuloteiden varsille 100–200 metrin puskurivyöhykkeelle paikasta ja maisemallisista tekijöistä riippuen. Säästöpuuta jätetään suurehkoina ryhminä keskimäärin 20 m³ hehtaarille, ja sen sijoittelussa huomioidaan erityisesti pääkatselusuunta (luku 12.1). Metsähallitus pitää metsätalouden ympäristöoppaan metsänkäsittelyohjeita riittävinä.

+ Ei toimenpiteitä.

YLEISTÄ**Keski-Suomen liitto**

Koska Salamajärven alue muodostaa suojellisesti merkittävän aluekokonaisuuden, liitto pitää hyvänä ratkaisuna, että kaikkia osa-alueita tarkastellaan samassa hoito- ja käyttösuunnitelmassa. Liiton mielestä hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu asian-
tuntijuudella.

- Ei kommenttia.
- + Ei toimenpiteitä.

Suunnittelualueen suuresta koosta johtuvan mittakaavaongelman takia jotkut värieroihin perustuvat kartat ovat vaikeaselkoisia.

- Suunnitelma on koostettu Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunnitelmien laadintaan liittyvien karttaohjeiden mukaisesti.
- + Ei toimenpiteitä. Asia otetaan tarkasteluun, kun hoito- ja käyttösuunnitelman karttaohjetta päivitetään.

Keski-Suomen liitto pitää Salamajärven aluetta yhtenä pohjoisen Keski-Suomen virkistys- ja luontomatkailun painopistealueena. Toiminnan painopiste on ollut kalastusmatkailussa, mutta alueen mahdollisuuksia vetovoimaisena Etelä-Suomen erämaisena retkeily-alueena ei tulisi unohtaa. Salamajärven alueen käytön suunnittelussa tulisi ottaa huomioon päiväretkien lisäksi useamman päivän retkeilyyn soveltuva palveluvarustus. Sama tavoite tulee esille myös hoito- ja käyttösuunnitelmassa.

- Ei kommenttia.
- + Ei toimenpiteitä.

Virkistyskalastusta varten Koirajärviin on istutettu kirjo-
lohta. Hoito- ja käyttösuunnitelman mukaan kirjoloihen istutuksista luovutaan vuoden 2008 jälkeen, koska laji ei kuulu suomalaiseen luontoon. Vaikka kalanistutus ei lähtökohtaisesti sovi kansallispuistoon, Salamajärvellä istutuksia jatketaan seudulle luontaisilla lajeilla, kuten siialla ja järvitaimenella. Liitto pitää ratkaisua onnistuneena, koska kalastuksella on alueelle tärkeä alue-
taloudellinen merkitys.

- Ei kommenttia.
- + Ei toimenpiteitä.

Keski-Suomen seutukaavassa Salamanperän luonnon-
puisto ja Salamajärven kansallispuisto lähialueineen muodostavat merkittävän suojelukokonaisuuden. Hoito- ja käyttösuunnitelma edistää myös valmisteilla olevan maakuntakaavan tavoitteita. Suojelukohteiden lisäksi alueella kulkevaa Peuranpolkua voidaan pitää alueen kuntien sekä Keski-Suomen ja Keski-Pohjanmaan maakuntien kannalta merkittävänä ulkoilureittinä, jota tulee kehittää.

- Peuran Polku kulkee useassa kohti suunnittelualueen kautta, joten mainitun polkureitin kehittäminen on huomioitu painokkaasti (luku 7.1.2).
- + Ei toimenpiteitä.

OSALLISTAMINEN**Lestijärven kunta**

Hoito- ja käyttösuunnitelma on perusteellisesti laadittu. Se antaa hyvän kuvan suunnittelualueen luonnosta. Paikallisille asukkaille on valmisteluprosessin aikana yleisötilaisuuksissa tarjottu mahdollisuus vaikuttaa asian valmisteluun. Paikallisten asukkaiden tarpeet ja toiveet on syytä ottaa myös jatkossa korostetusti huomioon, jotta ristiriidoilta alueen käytössä voidaan välttyä.

- Hoito- ja käyttösuunnitelma tähtää ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävään toimintaan, mikä on myös kirjattu suunnitelmaan (luku 3.1). Kestävän kehityksen periaate edellyttää paikallisen väestön tarpeiden huomioimista suunnitelman toteuttamisessa.
- + Ei toimenpiteitä.

MATKAILU**Lestijärven kunta**

Erä- ja luontomatkailun kehittämiseksi tulee jättää alueella riittävät kehittämis- ja toimintamahdollisuudet.

- Erä- ja luontomatkailu on keskeinen osa suunnitelmaa. Kestävän luontomatkailun kehittäminen on

Suojelualuekokonaisuuksien lähialueille ja niiden maankäytölle ei saa asettaa sellaisia rajoitteita, jotka estävät tai heikentävät elinkeinojen harjoittamista.

Kelkkareitistöjen linjauksia kehittämällä voidaan tukea alueen matkailu- ja virkistyskäyttöä sekä vähentää kelkkailusta mahdollisesti aiheutuvia häiriöitä.

Peuran Polkua ja sen lähiympäristöä suunnittelualue mukaan luettuna tulee kehittää erämaisen luontomatkailun ja retkeilyn painopistealueena, mihin virkistyskäyttö ja luontomatkailu voivat tukeutua siten, etteivät alueen suojeluarvot vaarannu.

KAAVA

Lestijärven kunta

Suunnittelualueella sijaitsevaan Lehtosenjärveen kohdistuu merkittävästi virkistyskalastusta ja alueella on entuudestaan jonkin verran palveluvarustusta. Järven ympäristön merkintä syrjävyöhykkeeksi ei saa estää nykyisen palveluvarustuksen kunnossapitoa tai pientä kehittämistä. Lestijärven kunta kiinnittää huomiota myös siihen seikkaan, että Lehtosenjärven luoteiskulmassa järveen liittyvään suojelualueeseen rajoittuu Lestijärven osayleiskaavassa loma-asuntoalue, joka tukeutuu järven hyödyntämiseen. Lestijärven kunnan näkemyksen mukaan hoito- ja käyttösuunnitelma ei saa vaikeuttaa kaavan toteuttamista.

METSÄPEURANMAAN OPASTUSKESKUS

Lestijärven kunta

Suunnitelman mukaan Metsähallitus luopuu Metsäpeuranmaan opastuskeskuksesta, koska Salamajärven suojelualuekokonaisuuden opastus keskitetään Koirasalmen luontotuvalle. Opastuskeskuksesta luopuminen edellyttää suunnitelman mukaan erityissuunnitelmaa, jossa otetaan kantaa mm. luopumistapaan eli luovutaanko vai myydäänkö rakennus. Lestijärven kunnalta ja työministeriöltä tullaan pyytämään asiassa myöhemmässä vaiheessa erillinen lausunto. Lestijärven kunta ilmoittaa jo tähän suunnitelmaan liittyen, että rakennuksen säilyminen Peuran polkua tukevassa matkailullisessa käytössä on ensiarvoisen tärkeää ja toivottavaa on, että siellä myöskin tulevaisuudessa olisi alueen luonnosta kertovia näyttelyitä.

YLEISTÄ

Keski-Suomen ympäristökeskus

Natura 2000 -alueiden hoidon ja kehittämisen lähtökohtana tulee olla alueen luontoarvojen turvaaminen sekä luontomatkailun ja virkistyskäytön

alueella tärkeää, mikä on tuotu korostetusti esille suunnitelmassa (esimerkiksi luku 3.1).

+ Ei toimenpiteitä.

- Metsähallituksen näkemyksen mukaan suunnitelmassa ei aseteta lausujatahon mainitsemia rajoitteita. Luontomatkailun ja virkistyskäytön kehittämisen kannalta suojelualueiden rajoilla, keskeisten tuloteiden varsilla ja polkureittien läheisyydessä metsänkäsittelyyn täytyy olla pehmeää (luku 12.1).

+ Ei toimenpiteitä.

- Suunnitelmassa ehdotetaan kelkkauraston siirtoa pois Natura-alueilta, mikä vähentää kelkkailusta aiheutuvia häiriöitä estämättä kuitenkaan reitistön kehittämistä (luku 7.6).

+ Ei toimenpiteitä.

- Lausujatahon mainitsema tavoitetilä on esitetty suunnitelmassa (luku 3.1).

+ Ei toimenpiteitä.

- Syrjävyöhyke ei estä palveluvarustuksen kunnossapitoa tai pientä kehittämistä (luku 4). Vyöhykejaolla tarkoitetaan eri toimintojen kehittämisen painopistealueita hoito- ja käyttösuunnitelmakaudella. Kaavan toteuttaminen ei voi heikentää niitä luonnonarvoja, jotka ovat olleet perusteena suunnittelualueen liittämiseksi Natura 2000 -verkostoon.

+ Ei toimenpiteitä.

- Metsähallitus yhtyy Lestijärven kunnan näkemykseen Metsäpeuranmaan opastuskeskuksen tulevasta käyttötarkoituksesta.

+ Ei toimenpiteitä.

- Ei kommenttia.

+ Ei toimenpiteitä.

suunnitelmallinen ohjaaminen niin, ettei alueen luonnetta ja vetovoimatekijöitä vaaranneta. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa asetetut tavoitteet ja esitetyt toimenpiteet ovat linjassa näiden periaatteiden kanssa.

KALASTUS

Keski-Suomen ympäristökeskus

Suunnittelualueen lajiston luonnontilassa kehittymistä haittaa osaltaan alueen virkistyskäyttö, johon liittyy alueen virkistyskalastus ja siihen liittyvä kalanistutus. Suunnitelman mukaan istutuksiin perustuvalla kalastuksella on Iso ja Pieni Koirajärven alueella pitkä perinne, joten suunnitelman tavoitteena on ollut lähinnä haittojen minimoiminen. Tähän pyritään korvaamalla kirjolohi istutuslajeina luontaisilla kalalajeilla (siika ja järvitaimen), rajoittamalla rantakalastusta ja vähentämällä virkistyskalastukseen käytettävien veneiden lukumäärää. Esitetyt toimenpiteet ovat perusteltuja. Ympäristökeskus korostaa, että edellä mainittujen toimenpiteiden vaikutuksia tulee seurata ja seurannan perusteella tulee osoittaa uusia toimenpiteitä, mikäli toimenpiteillä ei saavuteta asetettuja tavoitteita.

Ympäristökeskuksen mukaan olisi lisäksi syytä pohtia, olisiko Salamajärven alueelle perustettava opastuskeskus palvelemaan kävijätavoitteen mukaista käyttäjämäärää.

ENNALLISTAMINEN

Keski-Suomen ympäristökeskus

Suunnitelman luonnonsuojelutavoitteiden saavuttamista edesauttaa erityisesti alueen luonnontilaltaan muutuneiden metsä- ja suoalueiden ennallistaminen. Ennallistamisella on myös varsin merkittävät vaikutukset luontotyyppeihin ja lajistoon, koska toimenpiteet kohdistuvat laajalle alueelle ja osa toimenpiteistä on hyvin voimaperäisiä. Ennallistamisen tulee aina perustua ajantasaiseen tutkimustietoon ennallistamisen vaikutuksista ja suunnittelualueella toteutettavien ennallistamistoimenpiteiden seurannan tuottamaan tietoon.

NATURA-TIETOKANTA

Keski-Suomen ympäristökeskus

Suunnitelmassa Salamajärven Natura-alueita koskevat luontodirektiivin luontotyyppit ja lintudirektiivin lajit poikkeavat virallisessa Natura-tietokannassa esitetyistä. Poikkeuksen syynä lienee alueella toteutettujen inventointien myötä täsmentynyt tietämys alueen luontoarvoista. Suunnitelmaan tulee kirjata esiin edellä mainitut perustellut poikkeamat virallisesta tietokannasta.

NATURA-VAIKUTUSARVIOINTI

Keski-Suomen ympäristökeskus

Suunnitelman Natura-vaikutusarvioinnin tarvetta käsittelevästä kappaleesta voi saada sen käsityksen, että luontodirektiivin luontotyyppeihin *lähteet ja lähdesuot, metsäluhdet ja letot* liittyvä arvioinnin johtopäätös perustuu kyseisten luontotyyppien vähäiseen pinta-alaan kohteella. Luontotyyppien vähäinen pinta-ala kohteella ei voi olla peruste arvioida toimenpiteiden merkitystä

- Virkistyskalastusmahdollisuuden jatkamista puoltavat tekijät ovat ennen kaikkea aluetalous- ja työllisyysvaikutukset eivätkä pelkästään pitkät ja vakiintuneet kalastusperinteet. Virkistyskalastukseen liittyvien haittojen minimoitotoimenpiteiden vaikutusten seuraaminen on olennainen osa suunnitelman toteuttamista. Hoito- ja käyttösuunnitelman luonteeseen kuuluu, että toimintaa voidaan suunnata uudelleen, mikäli suunnitelmassa asetetut tavoitteet eivät näytä toteutuvan. Näin toimitaan myös virkistyskalastuksen kohdalla.
+ Ei toimenpiteitä.

- Metsähallituksen näkemyksen mukaan Koirasalmen luontotupa riittää palvelemaan myös suunnitelmassa esitettyä tavoitekävijämäärää.
+ Ei toimenpiteitä.

- Metsähallitus yhtyy Keski-Suomen ympäristökeskuksen näkemyksiin ennallistamisesta. Kaikki alueella tulevina vuosina tehtävät ennallistamistoimenpiteet päivitetään vastaamaan uusinta tutkimustietoa ja ohjeistusta.
+ Ei toimenpiteitä.

- Ei kommenttia.
+ Suunnitelmaan kirjataan lausujatahon mainitsemat perustellut poikkeamat (luvut 2.4 ja 2.5.1).

- Suunnitelmateksti on epäselkeä.
+ Suunnitelmatekstiä muutetaan lausujatahon vaatimalla tavalla (luku 18.2.3).

vähäiseksi. Kyseisten luontotyyppien osalta suunnitelmassa tulisi osoittaa selkeämmin tarkastelussa huomiota otetut seikat, joiden perusteella kyseiseen johtopäätökseen on päädytty.

Muulta osin tarkastelussa esitetyt johtopäätökset vaikuttavat perustelluilta eikä kyseinen suunnitelma todennäköisesti heikennä merkittävästi Natura-alueiden valinnan perusteena olevia luontotyyppisiä tai lajien elinympäristöjä. Varsinaista luonnonsuojelulain 65–66 §:ssä tarkoitettua Natura-vaikutusten arviointia ei näin ollen ole ollut tarpeen tehdä.

KALASTUS

Kivijärven kunta

Isolla ja Pienellä Koirajärvellä Salamajärven kansallispuistossa istutettavan kalalajin muuttaminen sekä kalastukseen kohdistuvat rajoitukset, rantaonginta-paikat/venemäärät, tulevat osaltaan vähentämään kalastajamääriä ko. alueella. Suunnitellut toimenpiteet heikentävät huomattavasti kalastuksen painoarvoa kohdealueella.

Suunnittelualueen ulkopuoliseen lampeen tai lampiin, esim. Kaunislampi, tulisi sallia kirjolohi-istutukset, joilla voitaisiin osin torjua kohdassa 1. mainittua uhkaa. Ko. lammet kuuluisivat luvanvaraisen virkistyskalastuksen piiriin.

Kansallispuistossa oleviin lampiin esitetään istutettavaksi jokirapua. Ko. lammissa kiellettäisiin ravustus. Lammet toimisivat lähinnä eräänlaisina kasvatus-aitaina/varastoina, joiden avulla turvattaisiin jokirapukannan alkuperäinen säilyminen. Lammista olisi mahdollista siirtoistuttaa jokirapua vesialueille, joissa jokirapukanta on tuhoutunut rapuruton seurauksena.

MOOTTORIKELKKAILU

Kivijärven kunta

Moottorikelkkauran säilyminen Koirajärven luontotuvan ja Kivijärven kuntataajaman välillä tulee turvata.

KOIRAJÄRVEN LUONTOTUPA

Kivijärven kunta

Koirajärven luontotuvan/opastuskeskuksen palvelujen järjestämistä jatkossa yrittäjävetoisesti tulisi edelleen korostaa ja keskittää ko. kohteessa toimivalle yritykselle myös muita mahdollisia toimintoja, esim. Ahvenlammen ja Kaunislammen majoitustilojen vuokraus, luvanvarainen virkistyskalastus. Keskittämällä toimintoja saavutettaisiin pysyviä työpaikkoja sekä mahdollistettaisiin ko. opastuskeskuksessa toimivan yrityksen kannattavan toiminnan edellytykset.

Koirajärven luontotuvan piha-alueen suunnitteluun on kiinnitetty liian vähän huomiota, huomioiden kävijämäärätavoite. Huomattava osa kävijöistä tulee

- Ei kommenttia.
+ Ei toimenpiteitä.

- Myös Metsähallituksen näkemyksen mukaan kalastajamäärä tulee hieman vähenemään, mutta vastaavasti muut suunnitelmassa ehdotetut luontomatkailun kehittämistoimenpiteet kompensoivat kalastajien määrän vähenemistä (esimerkiksi luvut 7.1.2 ja 8.2).
+ Ei toimenpiteitä.

- Suunnitelma ei ota kantaa Kaunislammen istutukseen, koska lampi ei sijaitse Salamajärven kansallispuistossa eikä Natura-alueella.
+ Ei toimenpiteitä.

- Kansallispuiston luonteen takia siellä ei voida harjoittaa enempää istutustoimintaa kuin mitä suunnitelmassa on mainittu.
+ Ei toimenpiteitä.

- Suunnitelmassa todetaan, että Salamajärven kansallispuistossa kulkeva Koirasalmen luontotuvalla johtava moottorikelkkaura voidaan jättää. Se yhdistää Koirasalmen palvelut maakunnalliseen kelkkaurastoon (luku 7.6).
+ Ei toimenpiteitä.

- Suunnitelmassa todetaan, että Koirasalmen luontotuparakennuksessa voi myös jatkossa toimia yrittäjä ja että yrittäjältä voidaan myös ostaa luontoneuvontaan ja -opastukseen liittyviä palveluja tarpeen vaatiessa (luku 8.2). Metsähallituksen näkemyksen mukaan teksti vastaa lausujatahon vaatimukseen. Kaunislampi ei kuulu suunnittelualueeseen, eikä sen toimintaan suunnitelmassa oteta kantaa.
+ Ei toimenpiteitä.

- Suunnitelmassa todetaan, että luontotuparakennuksen ja piha-alueen uudistaminen suunnitellaan siten, että yhtäältä yritystoiminnan ja toisaalta

matkailuautolla tai -vaunulla, viipymän ollessa kohteessa arviolta 1–3 vrk, joten paikoitusalueita tulisi laajentaa turvallisuusmääräykset huomioiden. Lisäksi muu ajoneuvoliikenne vaatii paikoitusalueen tarkempaa suunnittelua ja laajentamista. Nykyinen paikoitusalue ei ole toimiva eikä riitä tyydyttämään linja-autojen, henkilöautojen, matkailuautojen ja -vaunujen paikoitus-tarvetta huomioiden kävijämäärätavoite.

YLEISTÄ

Kivijärven kunta

Kokonaisuutena suunnitelma on hyvä. Hyvää on mm. se, että Metsähallitus on viimeinkin panostamassa Salamajärven myös luontomatkailun osalta.

jokamiesretkeilyn asettamat vaatimukset täyttyvät eivätkä nämä toiminnot häiritse toisiaan. Lisäksi todetaan, että Koirasalmen luontotuvan ja sen pihapiirin kunnostamisesta laaditaan toimenpidesuunnitelma (luku 8.2). Juuri toimenpidesuunnitelmassa otetaan kantaa lausujatahon mainitseisiin seikkoihin, kuten paikoitusalueeseen.

- Metsähallitus pitää tärkeänä alueen luontomatkailun kehittämistä yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa.
+ Ei toimenpiteitä.

YLEISTÄ

Länsi-Suomen ympäristökeskus

Hoito- ja käyttösuunnitelma käsittelee useita eri suojelukohteita samanaikaisesti, mikä on mahdollistanut eri suojelukohteiden suojeluarvojen ja toisaalta alueiden käytön normaalia laaja-alaisemman tarkastelun. Tätä on pidettävä onnistuneena konseptina, jota voisi jatkossa soveltaa muillakin seuduilla. Suunnitelman pohjaksi on tehty perusteellisia lajistoselvityksiä ja luontotyyppi-inventointeja sekä myös geomorfologinen ja kulttuurihistoriaselvitys, joiden varaan suunnitelma on ollut hyvä rakentaa. Niiden perusteella myös nyt vielä puutteellista Natura-tietokantaa voidaan aikanaan täydentää.

- Ei kommenttia.
+ Ei toimenpiteitä.

SUUNNITTELUALUEEN RAJAUS

Länsi-Suomen ympäristökeskus

Suunnittelualue on noin 17 000 ha ja koostuu Salamajärven, Heikinjärvennevan (joka ei sisälly edelliseen, vaan on alueellisesti erillinen oma Natura-kohteensa!), Hangasnevan–Säästöpiirinnevan, Linjasalmennevan, Linjalamminkankaan ja Lehtosenjärven Natura-alueista.

- Heikinjärvennevan Natura-kohdetta on käsitelty Salamajärven Natura-alueen yhteydessä, vaikka Heikinjärvenneva on, kuten lausunnossa mainitaan, oma Natura-kohteensa.
+ Suunnitelmatekstiä tarkennetaan otsikoinnissa sekä luvuissa 1 ja 2.1.1.

Vaikka suunnittelualue on laaja ja siihen sisältyy Natura-rajauksen ulkopuolisiakin valtionmaita (kuten Pohjakumpulamminneva), se olisi voinut käsittää suojeluohjelma-alueet kokonaisuudessaan, siis myös yksityismaat, joilla suunnitelman periaatteet astuvat voimaan niiden suojelun toteututtua. Nyt esim. Säästöpiirinnevan (SSO100310) pohjois-luoteisreuna puuttuu suunnittelualueesta. Lintuvesiensuojeluohjelmaan kuuluva Elämäinen, jonka pohjoispään rantoja Metsähallitus hallinnoi, puuttuu kokonaan suunnittelu-alueesta. Valtion maista mukana olisi kuulunut olla ainakin Linjasalmennevan länsipuolella sijaitseva Taskuneva (161 ha), joka aikoinaan hankittiin suojelutarkoituksiin, vaikkei se luonnonsuojeluohjelmiin sisällykään. Muutoinkin suunnittelualue on valtion mailla turhan tiukasti sidottu Natura-rajaukseen. Lopputulos olisi voinut olla parempi, jos Natura-rajauksen lisäksi olisi tarkasteltu maisemakuvallisia ja ekologisia kokonaisuuksia. Yhtenä esimerkkinä tästä voisi mainita Koivusalmennevan luoteisosat Koikeropuron varrella.

- Hoito- ja käyttösuunnitelma pitää sisällään useita Natura-alueita ja peräti seitsemän lakisääteistä suojelu-alueita. Uusien alueiden sisällyttäminen suunnitelmaan olisi tehnyt siitä liian monitahoisen ja vaikeasti hallittavan. Lausujatahon peräämä maisemakuvallinen ja ekologinen tarkastelu laajassa mittakaavassa tapahtuu luonnonvarasuunnittelun yhteydessä.
+ Ei toimenpiteitä.

METSÄSTYS

Länsi-Suomen ympäristökeskus

Metsästystä ei perustamissääöksillä suoraan annettujen kieltojen (kansallispuisto ja luonnonpuisto) lisäksi esitetä rajoitettavaksi muualla kuin Iso-Valvatin kosteikolla, joka rajoittuu aiemmin perustettuun Linjasalmennevan soidensuojelualueeseen. Ympäristökeskus katsoo, että Linjasalmenneva voisi kokonaisuudessaankin olla metsästyskieltoaluetta (pl. hirven ajo). Luonnonsuojelualueverkostossa on syytä olla kansallispuistojen lisäksi suojelualueita, jotka toimivat rauhallisina riistalajien leviämiskeskuksina ja hiljaisina alueina, joilla kävijä voi kokea koskemattoman luonnon rauhaa. Linjasalmennevan on tärkeä luonnon virkistyskäytön kannalta, koska Peuran Polku -retkeilyreitti kulkee sen kautta.

METSÄTALOUS

Länsi-Suomen ympäristökeskus

Suunnittelualueen ulkopuolisen maa-alueen käytöstä annetaan suosituksia luvussa 12. Ojituksesta todetaan, että se tehdään mahdollisimman varovasti siten, ettei retkeilypalveluvarustukseen liittyviä rakenteita vaurioiteta ja maisemaa pilata. Tämä suositus voisi kyllä olla huomattavasti rohkeampikin, koska mainitunlainen toiminta on jo törkeää.

HALLINNAN JA HOIDON JÄRJESTÄMINEN

Länsi-Suomen ympäristökeskus

Eri suojelualueiden yhteydessä todetaan, että alueisiin liitetään myös ne alueet, jotka ovat Natura-rajauksen ulkopuolella, mutta jotka kuuluvat Metsähallituksen luontopalvelutulosalueen hallintaan ja rajautuvat Natura-alueeseen. Tällä varmaankin tarkoitetaan yksinkertaisemmin sanottuna suojelutarkoituksiin hankittuja alueita. Vai onko luontopalvelujen hallinnassa muita alueita?

Ilmaisia "liitetään" ei ole avattu enempiä. Kyse lienee siitä, että laajennushankinnoista kuulutetaan luonnon-suojelulain 22 §:n mukaisesti kunnan ilmoitustaululla. Sen jälkeenhän alueet ovat osa luonnonsuojelualueita ja rauhoitussäännöt sekä järjestyssääntö tulevat voimaan myös laajennusalueella. On muistettava, että ilman kuuluttamista hankitut alueet eivät sen sijaan kuulu luonnonsuojelualueeseen, vaikka ne olisi jo lohkomalla maanmittausteknisesti liitetty suojelualue-rekisteriyksikköön. LsL 22 §:n mukaisen hallinnollisen vaiheen hoitamiseen kannattaa siis jatkossa kiinnittää erityistä huomiota. Ennen luonnonsuojelulain voimaantuloa (11.1.1997) luonnonsuojelutarkoituksiin hankitut alueet, jotka rajautuvat luonnonsuojelualuekiinteistöön, luetaan puolestaan kuuluvaksi luonnonsuojelu-alueeseen siitä alkaen kun asiasta on tehty merkintä kiinteistörekisteriin. LsL 22 §:n mukaisen hallinnollisen vaiheen hoitamiseen sekä aiemmin hankittujen alueiden suojelustatukseen merkitsemiseen kiinteistörekisteriin kannattaa siis jatkossa kiinnittää erityistä huomiota.

- Suunnitelmassa ehdotettujen metsästyskielto- ja rajoitusalueiden lisäksi metsästyksen ohjaus ja säätely tapahtuu Metsähallituksen omalla metsästyksen suunnittelujärjestelmällä. Lausunnossa mainittu Peuran Polku kulkee Iso-Valvatin kosteikon kautta. Iso-Valvatilla vesilintujen metsästys ei suunnitelman mukaan olisi enää jatkossa mahdollista, mikä samalla rauhoittaisi alueen muunlaiselle luonnon virkistyskäytölle.

+ Suunnitelmatekstiin lisätään kappale Metsähallituksen omasta metsästyksen suunnittelujärjestelmästä (luku 7.4.2).

- Suunnitelmaan kirjatut metsänkäsittelytavat perustuvat yleisesti metsätalouden ympäristöoppaaseen. Metsähallitus pitää näitä metsänkäsittelyohjeita riittävinä.

+ Ei toimenpiteitä.

- Metsähallituksen luontopalveluilla on myös muunlaisia kuin suojelutarkoitukseen hankittuja alueita hallinnassa, joten suunnitelmatekstin muotoilu on oikea.

+ Ei toimenpiteitä.

- Suunnitelmassa ei ole katsottu tarpeelliseksi selittää tyhjentävästi *liittää*-termiä suojelualueiden laajennusten yhteydessä, koska lausunnossa kerrottu toimintatapa kuuluu itsestään selvänä suojelualueiden laajennusprosessiin. Hoito- ja käyttösuunnitelman luonteeseen ei kuulu mainitunlaisten detaljien selvittely, sillä ne kuuluvat olennaisena osana laajennusprosessista vastaavien työnkuvaan.

+ Ei toimenpiteitä.

SUOJELUALUEIDEN LAAJENTAMINEN**Länsi-Suomen ympäristökeskus**

Linjasalmennevan Natura-alueesta ja Vuorenkankaan itäosasta, joka sisältyy Lehtosenjärven Natura-alueeseen, esitetään muodostettavaksi yksi suojelu-aluekokonaisuus. Tämä edellyttää säädösvalmistelua, jonka tuloksena aiemmin annettuja perustamis-säädöksiä (laki 851/30.9.1988, asetus 852/30.9.1988 ja asetus 1115/3.12.1993) muutetaan ja uusi luonnon-suojelualue perustetaan. Tällainen prosessi saattaa olla turhankin työläs saavutettavaan hyötyyn nähden. Jos tälle tielle lähdetään, tulevan suojelualueen rajaus-ta on syytä tarkastella ennakkoluulottomasti hirttäyty-mättä liiaksi Natura- tai suojeluohjelmaraajauksiin. Ta-voitteena tulee olla luonnontaloudellisesti hyvin perus-teltu ja samalla maanmittausteknisesti yksinkertainen ja helposti maastoon merkittävä rajausta. Myös Taskuneva lähiympäristöineen on tällöin syytä ottaa tarkasteluun mukaan.

- Metsähallituksen näkemyksen mukaan suunnitellun Linjasalmennevan suojelualuekokonaisuuden edellyt-tämä säädösvalmistelu ei ole liian työläs saavutetta-vaan hyötyyn nähden. Suojelualueesta muodostuu maanmittausteknisesti järkevä kokonaisuus, joka voi-daan merkitä helposti maastoon.
+ Ei toimenpiteitä.

YLEISTÄ**Pohjanmaan museo**

Salamajärven suojelukokonaisuuden osalta Keski-Pohjanmaan alue kuuluu Pohjanmaan maakunta-museon toimialueeseen. Näkemyksemme mukaan suunnitelma on asiantuntevasti laadittu. Kulttuuri-historialliset näkökohdat ja suojelutarpeet ovat asian-mukaisesti selvitetty. Havainnollisuutta olisi lisännyt runsaampi kuvamateriaalin käyttö. Pohjanmaan muse-olla ei ole muuta huomautettavaa suunnitelmaan.

- Lausunnossa mainittu kuvamateriaali on esillä kulttuurihistoriaselvityksessä, joka kuuluu hoito- ja käyttösuunnitelman perusselvityksiin. Itse suunnitel-maan kuvia ei ole tarkoituksenmukaista liittää.
+ Ei toimenpiteitä.

Ympäristöministeriön vahvistuskirje

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

Päiväys
Datum

Dnro
Dnr

22.12.2006

YM 7/5741/2006

Metsähallitus

METSÄHALLITUS

29. 12. 2006

1124/623 (2005)

Viite
Hänvisning

Metsähallituksen kirje Dnro 1124/623/2005

Asia
Ärende

Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistaminen

Metsähallitus on 13.6.2006 lähettänyt viitekohdan saatekirjeellä ympäristöministeriölle Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoito- ja käyttösuunnitelman luonnosuojelulain (1096/1996) mukaista vahvistamista varten. Suunnitelmasta on luonnosvaiheessa pyydetty tarpeelliset lausunnot, joiden perusteella se on viimeistelyministeriöön vahvistettavaksi tullesseen muotoon. Ympäristöministeriölle on suunnitelman valmisteluprosessin kuluessa esitelty suunnitteluperiaatteita. Ministeriöllä on myös ollut mahdollisuus tutustua suunnitelmasta annettuihin lausuntoihin..

Metsähallituksen laatima Salamajärven suojelualuekokonaisuuden hoidon ja käytön suunnitelma perustuu riittäviin luontoinventointeihin ja muihin perustietoihin (OSA I), osallisuuteen (kohta 1) ja vaikutusten arviointiin (kohta 18). Suunnitelmassa eri tyyppisiä suojelualueita on käsitelty alueellisena suojelualueverkostona, mikä on tehnyt mahdolliseksi suojelualuekohtaisten hoidon ja käytön tavoitteiden tarkastelun ja asettamisen laajemman suojelukokonaisuuden näkökulmasta. Suojelualuekokonaisuuden hoidolle ja käytölle asetetut yleiset tavoitteet (kohta 3.1), suojelualuekohtaiset tavoitteet (kohdat 3.1-3.2) sekä alueiden käytön vyöhykejako (kohta 4) ovat sopuoinnussa suojelualueiden perustamistarkoituksen ja niitä koskevien säädösten kanssa. Natura 2000 -verkoston (kohta 3.3) sekä kansallisten suojeluohjelmien ja kansainvälisten sopimusten (kohta 3.4) suojelualuekokonaisuuteen kohdistuvat velvoitteet ja tavoitteet on kirjattu suunnitelmaan riittävällä tarkkuudella.

Hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen useita eri tyyppisiä suojelualueita ja -ohjelmakohteita käsittävälle suojelukokonaisuudelle on tehnyt mahdolliseksi esittää metsästyksen sääntelyyn joustava malli, jossa otetaan huomion paitsi suojelualueiden ja -kohteiden erilainen suojelustatus niin myös metsästyksen virkistyskäytöllinen ja sosiaalinen merkitys. Ympäristöministeriö katsoo, että suunnitelmassa kullekin suojelualueelle ja -kohteelle metsästyksen järjestämiseksi esitetyt, yksilölliset ratkaisut ovat oikeaan osuneita ja tukevat suunnitelmassa asetettujen yleisten periaatteiden (kohta 7.4.2) toteuttamista. Kalastuksen sääntelyn osalta ministeriö kiirehtii virkistyskalastuskäytännön muuttamista Koirajärvellä suunnitelman mukaisesti sekä siihen liittyviä Koirasalmen kämpän ympäristön kunnostustoimenpiteitä

Metsähallituksen Salamajärven suojelualuekokonaisuudelle laatima hoito- ja käyttösuunnitelma täyttää erinomaisesti suojelukokonaisuuteen kuuluvien suojelualueiden ja -kohteiden hoitoa ja käyttöä koordinoivana ja ohjaavana asiakirjana. Ympäristöministeriö vahvistaa suunnitelman sellaisena kuin se on viitekohdan saatekirjeellä lähetetty ympäristöministeriöön.

Ympäristöministeri

Jan-Erik Ernestam

Ylitarkastaja

Jukka-Pekka Plander

~~LIITTEENÄ asiakirjat~~

TIEDOKSI

Maa- ja metsätalousministeriö
Keski-Suomen ympäristökeskus
Länsi-Suomen ympäristökeskus
Keski-Pohjanmaan liitto
Keski-Suomen liitto
Kinnulan kunta
Kivijärven kunta
Perhon kunta
Halsuan kunta
Lestijärven kunta
Suomen luonnonsuojeluliitto
Suomenselän lintutieteellinen Yhdistys ry.
Pohjanmaan Riistanhoitopiiri
Kokkolan Metsästysseura ry
Keski-suomen museo
Pohjanmaan museo
Kivijärven osakaskunta
Salamajärven osakaskunta

Vuonna 2006 ilmestyneet Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisut

Sarja A

- No 154 Laitinen, Tiina 2006: Tikankontin (*Cypripedium calceolus L.*) tila Suomessa. 96 s.
- No 155 Perttula, Minttu 2006: Suomen kansallispuistojärjestelmän kehittyminen 1960–1990-luvulla ja U.S. National Park Servicen vaikutukset sen hoitokäytäntöihin. 66 s.
- No 156 Haapalehto, Tuomas, Kotiaho, Janne S. & Kuitunen, Markku 2006: Metsäojituksen ja ennallistamisen vaikutukset suokasvillisuuteen Seitsemisen kansallispuistossa. 45 s.
- No 157 Uusitalo, Anna, Kotiaho, Janne S., Päivinen Jussi, Rintala, Teemu & Saari, Veli 2006: Kasvien ja päiväperhosten esiintyminen luonnontilaisilla ja ojitetuilla soilla. 44 s.
- No 158 Pihlajaniemi, Mari 2006: Kuukkeli Etelä-Suomessa. Kannan tila ja valtionmaiden merkitys lajin säilymiselle. 100 s.
- No 159 Sokka, Katariina 2006: Vieraskirjamerkintöjä Nuuksion ja Linnansaaren kansallispuistoissa sekä Käsivarren erämaassa. 77 s.
- No 161 Stolt, Elina (toim.) 2006: Paistunturin erämaa-alueen ja Kevon luonnonpuiston luonto, käyttö ja paikannimistö. 276 s.
- No 162 Salokannel, Juha (toim.) 2006: Siikanevan hyönteiset 1874–2005. 85 s.
- No 163 Yrjölä, Rauno, Aalto, Hanna, Aalto, Janne & Kontiokorpi, Jari 2006: Siikalahden linnusto vuosina 2002–2004. Avifauna of the Siikalahti Wetland in 2002–2004. 104 s.

Sarja B

- No 77 Luhta, Pirkko-Liisa & Moilanen, Eero 2006: Ijoen kunnostettujen jokien kalataloudellinen seuranta 2000–2004. 81 s.
- No 78 Metsähallitus 2006: Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toimintakertomus 2005. 62 s.
- No 79 Niikkonen, Tiina 2006: Parikkalan Siikalahden lintuveden kävijätutkimus 2003–2004. 57 s.

Sarja C

- No 1 Metsähallitus 2006: Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 68 s.
- No 2 Metsähallitus 2006: Syötteen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 61 s.
- No 3 Metsähallitus 2006: Parikkalan Siikalahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 169 s.
- No 4 Metsähallitus 2006: Koitajoen Natura-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 77 s.
- No 5 Metsähallitus 2006: Mietoistenlahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 92 s.

- No 6 Metsähallitus 2006: Levanevan hoito- ja käyttösuunnitelma.66 s. (verkkojulkaisu)
- No 7 Metsähallitus 2006: Joutsenaavan–Kaita-aavan hoito- ja käyttösuunnitelma. 48 s. (verkkojulkaisu)
- No 8 Metsähallitus 2006: Luiron soiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 54 s. (verkkojulkaisu)
- No 9 Metsähallitus 2006: Näätävuoman–Sotkavuoman hoito- ja käyttösuunnitelma. 48 s. (verkkojulkaisu)
- No 10 Metsähallitus 2006: Teuravuoman–Kivijärvenvuoman hoito- ja käyttösuunnitelma. 50 s. (verkkojulkaisu)
- No 11 Metsähallitus 2006: Viiankiaavan hoito- ja käyttösuunnitelma. 51 s. (verkkojulkaisu)
- No 12 Metsähallitus 2006: Hossan retkeilyalueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 58 s.
- No 13 Metsähallitus 2006: Omenajärven Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 64 s. (verkkojulkaisu)
- No 14 Metsähallitus 2006: Koskeljärven Natura 2000- alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 79 s.
- No 15 Metsähallitus 2006: Haukisuon–Härkäsuon–Kukkonevan Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 63 s. (verkkojulkaisu)
- No 19 Nuuksion kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 123 s.

ISSN 1796-2943
ISBN 978-952-446-539-7 (nidottu)
ISBN 978-952-446-540-3 (pdf)

Julkaisua voi tilata osoitteella:

Metsähallitus
Asiakaspalvelut
PL 36
99801 IVALO
natureinfo@metsa.fi
www.metsa.fi

Puhelin: 0205 64 7702

Julkaisu on luettavissa osoitteessa:

www.metsa.fi/hks